

Prostitutionsspørgsmålene på den i Paris 1895 afholdte internationale fængselskongres*).

Spørgsmål 7 i 1ste afdeling (det blev iøvrigt på grund af denne afdelings overlæsselse med forhandlingsæmner besluttet overført til 4de afdeling) var sålydende:

Hvilke forholdsregler bør man anvende overfor dem, der ved falske foregivender lokke unge piger til at forlade sit hjemland for at gøre dem til skøger?

Og spørgsmål 8 i 4de afdeling var sålydende:

Hvilke midler er der til (gennem straffelovgivningen) at forebygge og modarbejde, at mindreårige blive gjorte til skøger?

Vil det ikke være ønskeligt, at de forskellige stater komme overens om fælles forholdsregler til beskyttelse for unge piger, som gennem visse *mellemmænd* erholder ansættelse i udlandet og altfor ofte gives den offentlige usædelighed i vold?

Disse spørgsmål ere indbyrdes temmelig beslægtede, og det var derfor ikke andet end naturligt, at de kom til behandling under ét. Besvarelsene eller rapporterne omfatte 2 hæfter på tilsammen 173 tryksider. Det siger sig

*) Nærværende artikel er et uddrag af en i det norske tidsskrift »Moral« leveret oversigt over prostitutionsspørgsmålenes behandling på fængselskongressen i Paris 1895.

da selv, at man her blot kan finde plads for nogle korte uddrag. I hvert af hæfterne findes af den britiske og kontinentale federations generalsekretær H. Minod i forening med de Meuron særdeles vægtige udtalelser. De levere en mængde uhyggelige, rent hårrejsende enkeltheder om »den hvide slavehandel« (*la traite des blanches*), og fortæller, hvorledes man, tildels endog med temmelig stor frækhed, i flokkevis sender til udlandet unge piger, der af fæstekontorer og andre mellemænd lokkes med tilbud om ansættelse i godt lønnede, hæderlige stillinger som tjenestepiger, lærerinder osv., medens de på det fremmede sted, hvor de som oftest ere hjælpeløse og af manglende kendskab til sproget osv. ere ude af stand til selv at varetage sit tarv, gives i hænderne på bordelværter og desl. og på den måde mod sin villie gøres til trælle af den offentlige usædelighed. Så vidt vides, ere vi herhjemme heldigvis ikke så stærkt berørte af den hvide slavehandel som Schweiz, Belgien, Holland, det tyske rige, Østerrige og enkelte andre lande. Men vor tid kan vel også komme, så det gælder sandelig at have øjnene åbne.

Minod og de Meuron fremholde, at man selv i de stater, hvor man er kommen så vidt som til at afslutte traktater med andre lande og iøvrigt har taget forholdsregler, hvilke de iøvrigt i sin almindelighed betegne som enestående forsøg, endnu ikke er rukkert langt, og at modarbejdelsen af den hvide slavehandel hidtil har stoppet på 3 hindringer:

1. Mangelen af en mellemfolkelig forståelse med hensyn til visse kendsgerninger, som have betydning for tilsynet med samfærdselen mellem landene.
2. Uoverensstemmelsen mellem de forskellige landes straffelovgivning, idet nogle lade upåagtet forhold, hvorfor andre sætte straf.
3. Vanskeligheden ved at føre det fornødne bevis.

Der foreligger mangfoldige tilfælde, hvor man intet har kunnet gøre, fordi man stod overfor handlinger begaaede

mod udlændinge af udlændinge og udenfor det lands område, som er bestemmelsesstedet. Hvad det gælder, er at få kobleriet erkendt som strafbart overalt og i alle former, og da særlig, når det kommer til syne i form af den afskyelige hvide slavehandel — man må ramme både mellemændene og køberne, blandt hvilke Minod og de Meuron da særlig pege på bordellerne. Hele den civiliserede verden må, mene de, her udgøre et strafelovsområde, og en udvidelse af de nugældende udleveringsregler må finde sted.

Som en hensigtsmæssig forholdsregel, indtil man har fået gennemført en ensartet behandling i alle lande, anbefales endelig oprettelsen af et mellemfolkeligt efterretningsvæsen med hensyn til den hvide slavehandel og særskilte mellemfolkelig anerkendte tilsynsmyndigheder.

I sin besvarelse af 8de spørgsmål under 4de afdeling, første afsnit, fremholde de samme forfattere, at de offentlige fruentimmer i regelen gerne have gjort begyndelsen på sin bane, længe før de komme ud over mindreårigheden. Først og fremmest må staten holde op med at anerkende prostitution som en næringsvej, — den må ikke tåle den — må forbyde den, når det gælder mindreårige. Når de forskellige lovgivninger betage de mindreårige ret til selv at gifte sig uden det fornødne samtykke af forældre eller andre foresatte, så bør de end mindre kunne råde over sin person til utugtigt brug. Forældrene eller værgerne må gøres ansvarlige, og hvis de ikke ere istand til at opfylde sin pligt, må staten træde i deres sted og sørge for at bringe de unge piger, som vise slette tilbøjeligheder, til at føre et hæderligt liv. Endelig må al utugtig omgang med mindreårige kvinder og en hvilken som helst forsætlig befordring deraf være strafbar.

Hvad særlig angår det andet afsnit af samme spørgsmål, der, som sagt, nær falder sammen med det under første afdeling henhørende 7de spørgsmål, hvorom ovenfor,

anføres, at de overenskomster, som de forskellige stater bør afslutte, ufortøvet bør bringe to forholdsregler i anvendelse, nemlig:

1. Tilbagesendelse til hjemlandet af alle mindreårige kvinder, som driver prostitution, hvis man ikke vil gå så vidt som til at hjemsende alle — også dem, der ere over mindreårighedsalderen.
2. Forpligtelse til at have pas eller et dertil svarende dokument for enhver mindreårig kvinde, som forlader sit hjemland.

I et temmelig skarpt modsætningsforhold til de ovenomtalté udtalelser af de herrer Minod og de Meuron står en besvarelse af begge de opstillede spørgsmål fra Lecour, forhenværende chef for 1ste division af politipræfektoret i Paris, hvorunder sikkerheds- og sædelighedspolitiet henhører.

Han finder, at den franske straffelovbog i sin af Minod og de Meuron som aldeles utilstrækkelig betegnede bestemmelse om straf for at forlede mindreårige til utugt har gjort nok og meget viselig har indskrænket sig dertil. Han mener derhos, at en lov, som særlig skulde beskytte alle kvinder, ja selv de mindreårige alene, mod deres kunstgreb, der hverver nye kræfter til de offentlige utugtshuse, vilde være umulig at affatte uden at tage altfor meget med, og den vilde i næsten alle tilfælde være umulig at bringe i anvendelse. Lecour henviser alt til sædelighedspolitiets virksomhed og forkaster de forskellige bestræbelser for at unddrage de prostituerede fra dets vilkårlige tilsyns- og straffemyndighed. Særlig ivrer han mod et af den bekendte franske senator Béranger fremsat lovforslag om at belægge med straf al indbydelse til utugt på offentlig gade eller sted (*racolage*) ligesom al befordring af prostitution eller delagtiggørelse i udbyttet deraf.

Paul Robiquet, advokat i Paris, holder i sin besvarelse derimod på en udvidelse af straffebestemmelserne for kobleri og foreslår straf for enhver ved tvang eller list iværksat anbringelse i et utugtshus.

Den ivrige bekæmper af pariserpolitiets vilkårlige magtmisbrug fra slutningen af 70-årene og lige til vor tid; Yves Guyot, har også leveret et værdifuldt bidrag til belysning af, hvorledes den hvide slavehandel endnu temmelig uforstyrret kan drives. Han fremholder ligesom Minod og de Meuron afskaffelse af den offenkendte utugtsbedrift som et kraftigt middel til at modarbejde unge pigers indførelse deri, og han vil derhos have kobleriet gjort strafbart også, når det rettes mod dem, der ere over mindreårighedsalderen. Dog, bemærker han et sted, sålænge man ikke udrydder alle lysthavende, sålænge vil der være folk, som byder sig frem, og folk, som gøre tjeneste som mellemænd. Det kan være godt nok at have love, men man må også have politi- og andre myndigheder, som våge over, at de komme til anvendelse.

Guyot tror ikke på muligheden, ja betvivler endog nytten af en overensstemmelse mellem de forskellige landes straffelovgivning på det her omhandlede område.

Forfatteren af det i den senere tid ofte omtalte udkast til en fælles straffelov for de schweiziske kantoner (der nu har hver sine, ofte indbyrdes meget afvigende straffelovbøger), professor i Bern Karl Stoss, havde også leveret besvarelser. Han taler for indførelse i de forskellige landes straffelove af en bestemmelse i lighed med det schweiziske straffelovudkasts art. 104, der er sålydende:

»Den, som, for deraf at drage fordel, hverver en kvindespersion til utugtsbedrift eller mod vederlag overdrager hende til en anden i sådant øjemed, straffes med tugthus.

Driver den skyldige den slags kobleri som næringsvej, skal straffetiden ikke være under 5 år«.

Strænge og »infamerende« straffe mener Stoss alene at være virksomme. Korte fængselsstraffe vilde for sådanne folk simpelthen forfejle sit øjemed. Straffetruselen må derhos ikke være indskrænket til handlinger begåede

indenfor det land, hvor angældende fakes, og den videst mulige udleveringsret bør traktatmæssig sikres overalt.

Også Stoss forlanger ophævelse af de offentlig anerkendte utugtshuse og derhos et skart politiopsyn med fæstekontorer og lignende mellemænd. Ligeledes anser han en tilbagesendelse til hjemlandet af fremmede kvinder, som drive prostitution, for vigtig.

En russer, Nicolas Jellatschitsch, ansat ved universitetet i St. Petersburg, omtaler prostitutionen som en samfundspest, der udbreder sig mere og mere, men hvis smitte burde hindres fra med nødvendighed at overføres på den endnu uangrebne del af befolkningen. Særskilt gælder det at ramme dem, som gør sig til næringsvej gennem kunstgreb at tilføre den offentlige usædelighed friskt »kød« fra udlandet.

Efter en gennemgåelse af de forskellige straffelove kommer han til den slutning, at ingen af dem væbner samfundsmagten tilstrækkelig mod ondet. Han henleder særlig opmærksomheden på den engelske lov af 1885*), som nærmer sig til, hvad han anser for ønskeligt (i en fremstilling til kongressen omtaler »Assistant Commissioner« ved politiet i London Anderson sig også om denne lov, hvorefter han fortæller at have opnået domfældelse i tilfælde, som falder ind under det her pågældende spørgsmål).

Jellatschitsch udtaler sig for at opstille som en særegen forbrydelse at gøre sig en næringsvej af at føre uberygtede kvindespersoner over i utugtsbedriften. Straffen må være således fastsat, at den gav dommerne stort råderum og med opstilling af forskellige skærpende omstændigheder.

Italieneren Joseph Lora telli udtaler i sin besvarelse

---

*) Denne og de fleste af de æmnet berørende straffebestemmelser findes i min »Exposé des dispositions pénales concernant les délits contre les mœurs dans divers pays«, Kristiania 1891, udgivet af »Kristiania forening til fremme af sædelighed« i anledning af konferencen i Brüssel samme år.

til det 8de spørgsmål den i en mærkelig modsætning til alle de øvrige (undtagen måske Lecour) stående mening, at ophævelse af reglementeringen eller dens indskrænkning i de fleste lande har borttaget bolværket og gjort antallet af kvinder, som hengive sig til et ryggesløst liv, så uhyre stort, at man hverken trænger koblere eller andre slags mellemmand for at lette ombytningen af »varerne« fra det ene land til det andet. Efterspørgselen er formindsket og dermed også den store fortjeneste på den hvide slavehandel. Og i det store og hele taget mener Loratelli, at den ikke nu længere drives uden med kvinder, der ere over mindrecårigheden, og derhos enten allerede have begyndt eller ialfald have besluttet at begynde med at hengive sig til utugt. Han anbefaler til bedste for de mindreårige, som drive den skammelige næringsvej, et skarpt politi-opsyn, som han iøvrigt mener nødvendigt med de prostituerede kvinder i sin almindelighed, både for at beskytte samfundet mod venerisk smittes udbredelse og for at opretholde den almindelige velanstændighed og endelig for at opretholde samfundets sikkerhed, da det erfaringsmæssigt jo har vist sig, at så mange af de groveste forbrydere stå i ledtog med prostituerede. Han fremhæver, hvorledes man med den i Italien i 1888 indførte indskrænkning i politiets myndighed er kommen til en tilstand, da de utugtige kvinders tøjlesløshed og politiets magtesløshed er så stor, at man ønsker tilbage den tid, da usædeligheden ialfald var afskåret fra at optræde med opsigtvækkende prunk for alles øjne.

Særskilt til beskyttelse for mindreårige bør man, mener Loratelli, oprette tilflugtssteder til optagelse for unge piger, i fare for at falde eller som efter sit fald ønske at rejse sig igen. De viderekomne måtte anbringes i særegne forbedringsanstalter efter en dommers kendelse. En vidtgående udleveringsret overfor udlandet måtte traktatmæssig sikres, og man måtte have adgang til hjemsendelse.

En anden italiener, Pettorelli, holder også på forebyggende midler. Han gør særlig gældende, at en god

skoleundervisning vil hæve den moralske sans, og at man på den anden side hos de prostituerede gennemgående finder en tyk uvidenhed. Iøvrigt retter han sin opmærksomhed på den hemmelige prostitution og vil have den mere forfulgt.

En fransk fængselsmand, Louis Paulian, forekaster vor tid, der særlig udmærker sig ved sin samfundslovgivning, at den forbyder den ganske unge pige nattearbejde og mangelhånde arbejde, som loven erklærer for usundt og farligt, men ikke betager hende retten til at hengive sit legeme til utugt, og det endog i en alder, da loven forbyder hende at gifte sig*). Han holder på, at hun selv skal gøres strafferetlig ansvarlig (dog så, at man idømmer indespærring i tvangsopdragelsesanstalt, hvis man ikke foretrækker hjemsendelse til forældrene), om man ellers end vil lade utugtserhverv straffrit for personer over den fastsatte aldersgrænse.

Sluttelig skal nævnes en besvarelse fra en kvinde, grevinde Oppezzi, der er »Inspectrice générale« i det franske indenrigsministeriums**) tjeneste. Hun stiller den sætning i spidsen, at det unge menneske, som holder sig retskaffent og ordenlig indtil sit 20de år, hele sit liv vedbliver at være brav og hæderlig.

Hun mener også, at straffeloven har en meget underordnet rolle med hensyn til bevarelsen af den unge piges sædelighed. Grevinde Oppezzi følger i sin besvarelse den unge pige fra hendes undfangelse af mangen gang drikfældige forældre, og omtaler hendes fødsel og første barneår i dårlige, trange boliger, omgivet af svir og usædelighed. Selv om hun er så heldig ikke at blive gennemsyret af åndelig smudsighed i hjemmet, så udsættes hun mangan

---

*) Denne bebrejdelse rammer ikke så stærkt den norske lovgivning, der strængt straffer utugt med kvinde under 15 år (krl. kap. 18 § 19), medens man mange andre steder ikke går længere end til 12 eller 13 år.

**) Fængselsvæsenet hører i Frankrig under indenrigsministeriet.

gang for slet indflydelse af dårlige kammerater på skolen, ligeså i håndværkslæren eller på fabriken; og hvor meget kan ikke tilfældig mødende personer skade hende ved fristende tilbud osv. på vejen til eller fra skolen eller fabriken? Og til alle de slette livsbetingelser forøvrigt har den arbejdende kvinde gerne en urimelig lav godtgørelse for sit arbejde. Med et liv, som begynder som beskrevet, er det ikke underligt, at den unge pige, blot for at more sig lidt, for ikke at være anderledes end kameraterne, der har sin »ven« at gaa med, gør et første skridt udenfor den rette vej — og så er hun på skråplanet, indtil hun ender som den uforbederligste, frækkeste skøge. Hidtil har i Frankrig, som de fleste andre steder, lovgivningen holdt sig tilbage, men overladt den private velgørenhed marken.

Grevinde Oppezzi opstiller følgende slutninger, som enhver sand sædelighedsven måtte kunne gøre til sine:

Til bekæmpelse af prostitutionen må man:

1. så kraftig som muligt modarbejde drukkenskaben;
2. søge at skaffe de arbejdende klasser bedre boliger;
3. bringe godtgørelsen for det kvindelige arbejde så højt op, at den unge pige kan indse muligheden af at ernære sig uden at behøve at skaffe sig andre indtægtskilder;
4. udfærdige love til beskyttelse for mindreårige, indeholdende virksomme straffebestemmelser mod voldsomme angreb eller forførelse;
5. oprette tvangsopdragelsesanstalter, og
6. i det hele sørge for en kristelig opdragelse.

Hermed er, omend måske for enkeltes vedkommende noget for kortfattet, gjort rede for alle de indkomne besvarelser af de opstillede spørgsmål.

På grund af den knappe tid blev den mundtlige forhandling på kongressen om de forskellige slutninger desværre altfor indskrænket. Der fremkom de mest afvigende udtalelser. En fordrede den fuldeste frihed for prostitutio-

nen til at ordne sin indrullering ligesom ved den frivillige hverning til militærtjeneste, en anden gik til den modsatte yderlighed, en forsvarede, en anden vilde bestemt have afskaffet bordeller. Den franske senator Berénger kastede sig mod mødets slutning ind i forhandlingerne, og han fik i et par vigtige punkter forsamlingen til at gå med på sit forslag, der igen stod i forbindelse med det ovenomtalte lovforslag, som han havde forelagt det franske senat, og som netop havde været under behandling.

De af kongressen efter en række af forslag vedtagne beslutninger vare sålydende:

- I. Hvervning til den offentlige utugtsbedrift ved vold eller list eller anvendelse af sådanne midler for at bringe nogen, selv om vedkommende er over mindreårighedsalderen, til at »prostituere« sig, bør rammes strængt af loven, med forhøjelse af straffen i gentagelsestilfælde.
- II. Der bør istandbringes et forhandlingsmøde af udsendinge fra de forskellige regeringer for at overveje om mellemfolkelige forholdsregler mod den hvide slavehandel.
- III. De fornemste midler til at forebygge mindreåriges prostitution er:
  - a) at forhøje til det 15de år den alder, da forførelse betragtes som forbrydelse;
  - b) at forflere antallet af forbedringsskoler, asyler, magdalenahjem og andre indretninger af samme slags for faldne unge piger.
- IV. I anerkendelse af den indflydelse, som den religiøse opdragelse har på den offentlige sædelighed, må man aldrig sætte ud af betragtning den vigtige rolle, som altid bør være den forbeholdt*).

---

*) Når en æret indsender i norsk »Morgenbladet« (hr. direktør R. Petersen) for nogen tid siden fandt sig foranlediget til at fremholde, hvor fuldstændig man i nutidens fængselsvæsen og særlig ved tvangsopdragelsen sætter religionen ud af betragtning, bør man ikke se bort fra denne beslutning som et lysglimt.

- V. Enhver person under 18 år (af det ene eller det andet køn), der findes jævnlig at hengive sig til utugt, bliver, efter forhør eller forundersøgelse, at stille for en domstol, der efter omstændighederne befaler ham (hende) overgivet til sine slægtninge eller beslutter ham (hende) indtil opnået myndighedsalder anbragt i forbedrings-, opdragelses- eller redningsanstalt, eller i en sådan hæderlig familie, som retten bestemmer.
- VI. Kongressen udtaler ønske om, at spørgsmålet om prostitutionens reglementering bliver sat paa dagsordenen for næste kongres.

And. Færden.

Pryglestraffen.*)

I den senere tid har hos os som i adskillige andre lande røster ladet sig høre til fordel for pryglestraffens genindførelse, navnlig som straf for særdeles brutale og rå forbrydelser mod svage og værgeløse. Kommissionen antager derfor at burde udtale sig noget nærmere angående dette spørgsmål.

Forsvaret for pryglestraffen bygges på forudsætninger, som man fuldt ud kan tiltræde. Brutale overfald og fremfor alt voldtægtsattentater ere tilvisse forbrydelser af en sådan art, at der er grund til at vælge de mest effektive midler til deres bekæmpelse, selv om disse ikke netop falde os smagelige eller stemme med tidens humane følelser. Hvis vort gældende straffesystem har vist en påtagelig mangel på evne til at holde deslige forbryderske tendenser i ave, og der er grund til at håbe, at pryglestraffen vil kunne øge sikkerheden for liv, lemmer og kvindelig ære, er der vistnok grund til i al fald at vie spørgsmålet om dens optagelse i straffesystemet en alvorlig overvejelse.

At pryglestraffen har en sådan evne, ses nu jævnlig anført under påberåb af erfaringer fra England, hvor pryglestraffen, som der, om end aldrig legalt afskaffet, dog

---

*) Ved velvillie fra den norske straffelovskommissions formand, hr. rigsadvokat Getz, er tidsskriftet sat istand til at meddele nærværende udtalelse.

i tidens løb for voxnes vedkommende var kommet ud af brug, i 1863 gaves en ny og særlig lovhjemmel lige over for røverbander og garrotters*) og efter denne tid også ikke sjældnen er bragt til anvendelse på disse arter forbrydere. En nærmere undersøgelse vil dog gøre det mere end problematisk, om her resultater virkelig foreligge, som vise, at disse forbrydelser ere aftagne efter pryglestraffens indførelse, og som også kan føres tilbage til denne straf som sin årsag. Vistnok have de fleste engelske dommere i sin tid udtalt den mening, at pryglestraffen har virket heldig; udtalelserne vise sig tydelig dog blot at være byggede på et subjektivt skøn, stærkt påvirket af deres åbenbare sympati med straffen selv. De dommere, der ikke have delt denne, gøre på sin side med styrke gældende, at den intet godt har formået at udrette**). Da i 1875 regeringen foreslog for underhuset en udvidet anvendelse af straffen, stødte den også på en så vægtig modstand, at forslaget toges tilbage uden afstemning, ja uden forsøg på forsvar***). Der gjordes bl. a. gældende mod forslaget, at den garrotter-epidemi, der havde fremkaldt loven af 1863, og som forøvrigt væsenlig bestod af indbildte eller opdigtede tilfælde, i virkeligheden var ophørt flere måneder, før loven trådte i kraft, og at efter lovens indførelse de forbrydelser, hvorpå den er anvendelig, netop havde tiltaget, medens omtrent alle andre havde aftaget.

Efter en i 1894 parlamentet forelagt redegørelse, har årene 1877—1893 piskning, ifølge parlamentsakten af 1863, ialt været exekveret på 354 personer, hvoraf 331 voxne. De forbrydelser, hvorfor der piskes, kan imidlertid fremdeles, i modsætning til de fleste andre, ikke siges at

---

*) Garrotting er forsøg på ved anvendelsen af strubning eller bedøvende midler at sætte sig eller andre istand til at udføre en forbrydelse.

***) Reports on the State of the law relating to brutal assaults etc. London 1875.

***) Hansards Parliamentary Debates, side 1853 flg.

wise nogen aftagende tendens, og det til trods for, at dommerne, af hvilke mange fremdeles tro på piskestraffen, i det hele have anvendt den i stigende udstrækning*). At dette er det resultat, som i England er opnået, har så meget større vægt, som den engelske »Cat« er et instrument, der, om noget piskeredskab skulde virke afskrækkende, i fuldeste mon måtte besidde denne egenskab.

Der har været talt om dette engelske lovgivnings-experiment, der således uden grund har været fremstillet som et indlæg til fordel for pryglestraffen, som om der her forelå et forsøg med et ganske nyt, hidtil ukendt og uprøvet straffemiddel, og det er ikke frit for, at det endog har vakt begejstring som det nyopdagede universalmiddel mod al tidens råhed. I virkeligheden har dog, som enhver ved, pryglestraffen i alle lande igennem århundreder ved siden af dødsstraffen og lemlæstelsesstraffen været den alleralmindeligste straf, og man har således haft den rigeste anledning til at erfare, at også under dens som overhovedet under selv de mest brutale straffemetoders herredømme forbrydelserne skød frodig væxt. Det forholder sig heller ikke så, at pryglestraffens tid overalt og på alle felter ligger så langt tilbage, at man ikke mere kan danne sig nogen mening, om den dog ikke kan have bidraget til at hemme denne væxts altfor store frodighed. I Østerrige anvendtes den således i nogen udstrækning på forbrydere af almuen lige til 1867, i Kroatien til 1872, i Serbien indtil 1873**), i enkelte schweiziske kantoner, indtil en forbundslov 1871 forbød den, og i Finland har den været anvendt, om end stadig sjældnere, lige til den sidste tid, Endnu den dag idag anvendes den i stor udstrækning i Danmark på mandspersoner under 18 ligesom hos os på gutter under 15 år. At risstraffen

---

*) I femåret 1876—1880 på 49, i 1881—1885 på 104, i 1886—90 på 120 og i treåret 1891—1893 på 81.

**) Her blev den afskaffet som »forfejlede sit øjemed«, se Straf-gezetzung der Gegenwart I, side 353.

ikke hos os mere end fængselsstraffen er en kur, som hindrer tilbagefald, er en erfaring, ingen vil kunne bestride, og hvad Danmark angår, gælder det samme. Også der har netop de unge forbryderes tal, trods pryglestraffen, gennem årene tiltaget voldsomt, medens de ældres kriminalitet har vedligeholdt sig omtrent uforandret. Fra 1866—1870 til 1886—1890 er der i Danmark i det hele en gennemsnitlig stigning af kriminaliteten blandt mandspersoner i forhold til befolkningen af 12 pct., men blandt mandspersoner mellem 15—20 år med 52 pct., og blandt gutter under 15 år med 120 pct.*).

På ét felt har en hel række lande**) lige til denne dag i større eller mindre udstrækning opretholdt pryglestraffen, nemlig som disciplinær straf i fængslerne og strafanstalterne. Her kan man da gøre erfaringer med hensyn til dens karakter og med hensyn til dens effektivitet i forhold til andre straffe. Det er klart, at den her virker under de for den gunstigste forhold; den ilægges efter bestemmelse af den, som har nøje kendskab til den skyldiges person og derfor ved, hvorvidt denne behandlingsmåde kan passe, og den følger rask og med forholdsvis stor sikkerhed umiddelbart efter forbrydelsen og rammer fuldt ud som fysisk lidelse, uden at øve den uheldige indflydelse på den straffedes fremtidige stilling i samfundet, som en ved offentlig dom ilagt piskning. Man kan derfor trygt sige, at lader dens overlegenhed sig end ikke på dette felt konstatere, er det et ubedrageligt kendetegn på, at den ikke vil kunne hævde sin plads som en almindelig strafart.

Om pryglestraffens nytte som disciplinær straf ere imidlertid fængselsmændene selv meget uenige. På peni-

---

*) Se betænkning fra kommissionen angående statstilsyn med børneopdragelsen, København 1895, side 21. Se også R. S. Gram i tidsskrift for fængselsvæsen 1895, side 1 flg.

**) Således Norge, Sverige, Danmark, Finland, Rusland, England, Preussen og en del andre tyske stater m. fl. Derimod i det hele ikke de romanske stater og ikke i Østerrige, Baden m. fl.

tentiærkongresserne i London 1872 og i Stockholm 1878 udtalte de fleste sig mod den, og på de tyske fængsels-tjenestemænds møde i Stuttgart 1877 forkastedes den med 47 mod 42 stemmer. Denne uenighed taler i al fald ikke til fordel for at forsøge anvendelsen af pryglestraffen udstrakt også til felter, hvor betingelserne for dens heldige virken ere betydelig ringere end i strafanstalterne*).

Må det således på den ene side hævdes, at der intet ligger til grund for den opfatning, som i genindførelsen af pryglestraffen ser et effektivt middel til at modarbejde en stigende forbryderskhed, navnlig de grove, brutale og rå forbrydelsers overhåndtagen — så er det også på den anden side en glædelig kendsgerning, at den stigende forbryderskhed, mod hvilken man i pryglestraffen har villet finde den sikre, radikale kur, i al fald ikke hos os lader sig påvise. At hos os tallet ikke alene på forbrydelser i almindelighed, men også særlig på de grovere forbrydelser snarere er i ned- end i opgang, er allerede ved en tidligere lejlighed nævnt**). Vi skal imidlertid her nærmere belyse dette spørgsmål, og navnlig, så vidt de forhåndenværende opgaver række, med hensyn til grove, om stor brutalitet eller sædelig fordærvelse vidnende forbrydelser.

En udmærket hjælp ved besvarelsen heraf yder den i 1888 af det statistiske bureau udgivne oversigt over kriminalstatistiken helt fra 1846 til 1885 (se omst. tabel).

Særlig opgave over de grovere legemsfornærmelser haves ikke, men nogen vejledning vil her de idømte straffe kunne give, så meget mere, som loven ikke i den om-

---

*) Se Eckerl i »Handbuch des G.f.w.« II, 1888, side 93, Krohne: »Gefängnissskunde«, 1889, side 354, Transactions of the Intern. Pen. Congress in London«, 1872, side 384, og i Stockholm 1878, side 282 og 569.

**) Se Getz: Udkast til Lov om sædelig forkomne og vanvyrkede Børn, 1892, side 52 anm.

Kriminalstatistik fra 1846—1885.

	1846—1855		1856—1865		1866—1875		1876—1885	
	Antal tiltalte	Årligt gennemsnit pr. 100,000 indvånere	Antal tiltalte	Årligt gennemsnit pr. 100,000 indvånere	Antal tiltalte	Årligt gennemsnit pr. 100,000 indvånere	Antal tiltalte	Årligt gennemsnit pr. 100,000 indvånere
For mord	67	0,48	37	0,23	30	0,17	31	0,16
» drab	166	1,18	170	1,06	134	0,77	140	0,74
» barnemord o. lign.	274	1,95	333	2,08	356	2,03	351	1,84
» voldtægt	28	0,20	45	0,28	53	0,30	66	0,35
» røveri	68	0,49	64	0,40	40	0,23	35	0,18
» mordbrand	29	0,21	40	0,26	64	0,35	45	0,24
³ Samlet antal tiltalte.	30,811		30,261		35,402		36,096	
Folkemængde gennemsnitlig	1,403,000		1,597,600		1,752,300		1,904,900	

handlede periode har undergået nogen forandring, medens straffeudmålingen vistnok kan antages at være bleven noget mildere. I 1865—1866 dømtes for legemsfornærmelse til strafarbejde ialt 30, i 1884—1885 ialt 17, hvad i al fald ikke tyder på nogen forøgelse af de grovere arter.

Hvad særlig angår grove legemsfornærmelser, fældtes i 1888 for legemsfornærmelse til strafarbejde 12, i 1889 14, 1890 14, 1891 12.

I de sidste 6 år, hvorfor opgave haves i de trykte statistiske meddelelser, stiller forholdet sig således:

	Mord	Drab	Barnemord	Voldtægt	Røveri	Mordbrand	Samlet antal tiltalte
1886.	3	11	28	7	7	3	3218
1887.	»	21	34	3	2	5	3368
1888.	4	12	45	6	1	6	3224
1889.	2	16	36	5	2	5	3466
1890*).	3	9	21	2	3	9	2603
1891*).	2	3	29	2	»	2	2548
Ialt. . .	14	72	193	25	15	30	18427

Betragtes disse opgaver, viser det sig, at den eneste af de omhandlede forbrydelser, som overhovedet kan siges i periodens løb at have nogen stigende tendens, er voldtægtsforbrydelsen, men også den er i de senere år igen gået betydelig tilbage og overstiger i disse næppe 0,25 på 100,000 indvånere, altså det tal, den havde i femtiårene.

*) Opgaverne for disse år angå ikke de tiltalte, men de straffældte, hvilke sandsynligvis er omkring 20 pct. færre.

Sindssyge forbryderes og forbryderske sindssyges behandling*)

(en sammenlignende oversigt over dette spørgsmål efter de skandinaviske og andre landes lovgivning).

Den ældre lovgivning havde intet nævneværdigt hensyn taget til de sindssyge selv og deres personlige vel, men havde væsenlig indskrænket sig til at overlade til eller tilholde de pårørende at forvalte de sindssyges gods og sørge for, at de ikke gjorde skade ved at færdes frit omkring. De herom gældende regler var urgamle og indeholdt i grunden ikke andet, end hvad man allerede fandt foreskrevet i de 12 tavlers love**), og disse var jo igen en nedtegning af traditioner og vedtægter fra en endnu langt ældre tid. De sindssyge, som ikke var ganske rolige og uskyldige, blev lænkede, indespærrede i bure, eller som man bedst kunde, og i det hele betragtede omtrent som skadedyr. Det er ganske betegnende, at (den endnu gældende) art. 475 7, i den franske code pénal, (der daterer sig fra århundredets første år,) hvis kilde er to love fra

*) Nærværende art. er bearbejdet af forfatterens indberetning til det norske justitsdepartement angående hans undersøgelser i forskellige lande under en i 1893 foretagen udenlandsrejse. Angående forholdene i Italien og det tyske rige jfr. også de tidligere i tidsskriftet leverede uddrag, årgang 1893 side 177 og 1894 side 108.

**) Si furiosus esse incipit, adgnatorum gentiliumque in eo pecuniaque eius potestas esto.

revolutionstiden, under ét sætter straffen for dem, der lade sindssyge og vilde dyr under deres opsyn gå løse omkring og gøre skade.

Retsudviklingen i tidsrummet fra oldtiden indtil vort århundrede lader ikke de sindssyges forhold være ganske uberørt. Det i løbet af dette tidsrum organiserede offentlige fattigvæsen havde dog endnu ikke formået kendelig at forbedre deres kår, og nogen synderlig lempeligere behandlingsmåde medførte ikke den indgriben fra øvrighedens side, som opretholdelsen af den efterhånden mere befæstede almindelige orden og retssikkerhed gjorde nødvendig, når frænderne ikke kunde eller vilde tage sig af de sindssyge, der forøvede voldshandlinger eller viste farlige tilbøjeligheder, jfr. N. L. 1—17—7 og den ligelydende D. L. 1—19—7. (Man besværede sig ikke videre med idioter og rolige sindssyge, som fik gå frit omkring; at de blev gjort til en skive for omgivelsernes drillesyge og ondskabsfuldhed, bekymrede man sig ikke om). Da »dårekisterne« *) kun var få, og de derhos som

---

*) Oprindelsen til de her og der i ældre tid istandbragte »dolhuse« eller »dårekister« var vistnok for største delen testamentariske dispositioner om oprettelse af milde stiftelser. Men der anvendtes i dem neppe nogen mild tvang, hvad enten de, som i de fleste tilfælde i de katolske lande, var eller havde været et eller andet kloster underlagt, eller de havde en mere selvstændig stilling. Egenlig offentlige asylter for sindssyge fik man, såvidt vides, først temmelig sent. De ældste engelske anstalter, såsom »Bedlam«, der oprindeligt tillå et kloster, kan man ikke regne som sådanne, derimod vel de irske anstalter, der oprettedes i begyndelsen af forrige århundrede. En »pleje«, der gik videre end til at sikre sig, at angældende ikke netop frøs eller sultede ihjel, havde dolhusene kun undtagelsesvis at byde på. De var detentionsanstalter. Den rationelle sindssygepleje tilhører i den civiliserede verden vor tid. I orienten har det været sagt, at man allerede havde begyndelsen til en sådan i oldtiden. Det er ialfald godtgjort, at muhamedanerne meget tidlig anvendte virkelig lægekyndig asylbehandling af sindssyge, hvilket måske hænger sammen med deres religiøse opfatning. I Valencia i Spanien skal araberne i 1409 have grundlagt et sindssygeasyl. Men i den retning vilde de kristne ikke lære noget af dem.

regel kun havde et ringe antal pladse hver, så var man, når det gjaldt at sætte sindssyge i offentlig forvaring, i almindelighed henvist til fængsler og andre korrektionsanstalter. De sindssyge, der blev optagne i dårekisterne, var på grund af disses mangelfulde indretning neppe synderlig bedre stillede end de, der husedes i fængslerne, snarere måske værre.

Hvorledes man i gamle dage gik frem overfor dem, der i utilregnelig tilstand forøvede handlinger, som var belagte med straf, ved man lidet om. Man kan vel ikke benægte, at man længe før vor tidsalder erkendte, at den skyldige måtte være tilregnelig for at kunne straffes. Men med fortidens rettergangsmåde og forbrydelsens forhold til straffen efter den ældre strafferet, hvortil også kommer det ufuldkomne kendskab til sindssygdommene, kan man vistnok gå ud fra, at den store flerhed af dem, der nu vilde erklæres for utilregnelige på grund af sindssygdom, ikke gik fri for straf. Og forsåvidt de da ikke led dødsstraf, som var det almindelige for mordbrand, drab og desl., eller anden korporlig straf, eller de kun fik bøder, havde man også sådanne sindssyge i strafanstalter og fængsler.

De reformatoriske eller grundlæggende love om sindssyges behandling, der efterhånden er bleven udfærdigede i århundredets løb, har alle temmelig omfattende regler angående de sindssyges indlæggelse og udskrivelse i offentlige eller private asyler, for at forebygge, at de pårørende i egennyttig hensigt skal kunne faa nogen uden skellig grund indespærret som sindssyg, dels ved at etablere et særligt administrativt tilsyn og dels ved at foreskrive en domstols kendelse angående begært indlæggelse og udskrivelse.

Den moderne lovgivnings hovedøjemed er på den ene side at varetage de sindssyges tarv, beskytte deres formuesrettigheder samt skaffe dem selv en rationel kurbehandling og ordenlig pleje, — men på den anden side tillige at væрге samfundet mod den fare, som de sindssyges færd i frihed indebærer. Nutiden er nået langt

med hensyn til den kurative side af sindssygespørgsmålet. Men den sociale side deraf er vistnok endnu langt fra en tilfredsstillende løsning.

Den norske sindssygelov af 1848 har, ligesom tildels også de tilsvarende love i andre lande, i § 20 en udtrykkelig forskrift om, at »ingen sindssyg må forvares sammen med forbrydere«. Denne bestemmelse synes helt gennemført at måtte være til hinder for, at personer, der ved dom er ilagt straf som forbrydere, sålænge denne ikke er udstået, behandles sammen med ikke forbryderske sindssyge i de almindelige offentlige eller private asyler.

Er en sådan sammenblanding ulovlig, så har ialfald i denne henseende nød brudt lov. I fængsler og strafanstalter er man ikke således forsynet med sygehusindretninger og personale, at man der kan forpleje sindssyge, og så har man ikke havt andet at gøre end at sende dem til de almindelige sindssygeanstalter, hvor man dog højst nødig har modtaget dem, da asylerne ikke er beregnede og indrettede på at tjene som detentionsanstalter for forbrydere, hvortil kommer, at disse jævnlig er en kilde til forstyrrelse af såvel den almindelige husorden, som af den for de øvrige syge nødvendige ro.

Der kan neppe antages at herske uenighed om, at den nuværende tingenes tilstand må forandres, såvel af hensyn til de forbryderske, som de øvrige sindssyge. Men istandbringelsen af en hensigtsmæssig orden er forbunden med betydelige praktiske vanskeligheder, blandt hvilke de store omkostninger vel ikke mindst har været medvirkende til, at man hos os som i de fleste andre lande ikke er nået videre, end man er. De forbryderske sindssyge må erholde en hensigtsmæssig sygepleje og beskæftigelse samtidig med, at de behandles korrektionelt. Og de for dem indrettede anstalter må være betryggende mod rømningsforsøg og de farlige udslag, man til enhver tid kan vente af de sindssyges, om man så kan sige, forbryderske tilbøjeligheder.

Det er selvsagt, at man, for at få fuldt hensigtspas-

sende anstalter til sindssyge forbrydere og forbryderske sindssyges behandling, må indrette dem fra nyt af særlig dertil, ligesom man må stille det krav, at såvel de ledende som det underordnede personale skal være særlig skikket eller uddannet for anstaltens dobbelte øjemed. Man kan ligesålidt nøje sig med almindelige sygevogtere, som med fangevogtere. Hvadenten man vil lade en sådan anstalt have en aldeles særskilt administration, eller man muligens af økonomiske hensyn vil undergive den fælles administration med en anden straf- eller sindssygeanstalt, må fordringerne til indretning, personale osv. i det store og hele blive de samme. Uden at den er en selvstændig og aldeles afsondret afdeling af strafanstalt eller fængsel eller af almindelig sindssygeanstalt, er en kombination ikke vel mulig. Forbryderasylet kan aldrig gøres til et virkeligt »underbrug« under den ene eller den anden slags anstalt.

Om hvem man skal skaffe plads for eller anbringe i en særlig anstalt for forbryderske sindssyge, ligesom også om klassifikationen i en sådan, viser det sig, at man overalt har vanskeligt ved at opstille nærmere regler. I England, der med hensyn til sindssyge forbryderes behandling er gået i spidsen og uimodsigelig har gjort mest, står man endnu på det standpunkt — efter næsten et helt århundredes praxis —, at man efter administrationens skøn anbringer de forskellige slags sindssyge forbrydere eller forbryderske sindssyge i eller udenfor særanstalt, eftersom det findes hensigtspassende, men har gjort kredsen af dem, der kan falde ind under særbehandling, så omfattende som muligt. Og i andre lande, hvor man er kommen længere end til rent foreløbige undersøgelser og forhandlinger, stiller sagen sig omtrent ligedan.

Man opstiller i almindelighed følgende hovedgrupper af forbryderske sindssyge eller sindssyge forbrydere:

- I. Personer, der, efter at have begaaet forbrydelser i (forudsat) tilregnelig tilstand,

- a. er dømte til straf, som de endnu ikke har udstået ved den tid, da deres sindssygdom viser sig,
  - b. bliver sindssyge, før retslig forfølgning i anledning af deres forbrydelse er påbegyndt eller tilendebragt.
- II. Personer, der i en på grund af sindssygdom utilregnelig tilstand har begået en i loven som forbrydersk betegnet handling, for hvilken de dog formedelst deres utilregnelighed ikke bliver at straffælde eller at undergive strafferetslig forfølgning.

Skal der for disse grupper gives en betegnelse, kan man benævne den første »sindssyge forbrydere«, den anden »forbryderske sindssyge«. En sådan sondring finder man dog kun delvis gennemført i de fremmede love og lovforslag, der for tiden foreligger om sindssyges behandling.

Denne gruppesondring er imidlertid fra et juridisk synspunkt uforvigelig nødvendig, og den gør sig gældende på de forskellige lovgivningsområder, om det end ikke overalt træder lige skarpt frem. Særlig viser den sig deri, at de, der har begået handlinger, som er belagte med straf, derfor bliver at drage til ansvar, kun såfremt de ved anledningen har været tilregnelige, ellers ikke. Det medfører i principiel henseende ingen forskel, enten man, som i de fleste landes straffelove, gør valget mellem idømmelsen af lovens fulde straf eller straffefrihed absolut, eller man fastsætter en formildet straf, når tilregneligheden ikke er udelukket, men blot formindsket, som tilfældet er i den svenske, danske, italienske og enkelte andre straffelove. Er angældende erkendt for tilregnelig og idømt straf, men bliver sindssyg før dommens fuldbyrdelse, så udsættes denne som regel (jfr. den norske straffeprocesslovs § 474). Er angældende allerede begyndt at udstå sin straf, da tegn på sindssygdom viser sig, afbryder den derved nødvendiggjorte sygehusbehandling i de fleste lande ikke straffetidens løb*).

---

*) Se således den norske straffeprocesslovs § 475, hvis slutningsbestemmelse medfører, at de, der simulerer sindssygdom, ikke faar den tid, de som følge deraf tilbringer i sindssygeanstalt, afkortet i straffetiden.

Hvor der haves egne anstalter for sindssyge forbryderes behandling, siger det sig selv, at den i forbryderasyet tilbragte tid medregnes i straffetiden. Hvor det ikke er tilfældet, forholdes der forskellig*). I Holland f. ex. afdrages ikke den tid, der er tilbragt i sindssygeasyl, men det almindeligste er som sagt, at det sker. Praktisk taget medfører det dog neppe stor forskel, enten man regner på den ene eller på den anden måde. Bliver angældende helbredet, sker det i almindelighed på kort tid; og bliver han ikke helbredet, vil man overalt, på grund af sådanne sindssyges formodede farlighed for den offentlige orden og sikkerhed, have adgang til at holde ham indespærret i sindssygeanstalt også efter straffetidens udløb. I England, hvor sindssyge forbryderes behandling er ordnet ved lov, anser man sig ikke afskåret fra at holde sindssyge, der har begået drab og desl., i forvaring for hele levetiden, selv om angældende kan erklæres for helbredet.

Man har dog ved benådning og betinget eller ubetinget løsladelse, af sindssyge- som af strafanstalt, adgang til at regulere indespærringstiden uden hensyn til den angældende overgåede straffedom. Det kan ikke nægtes, at de sindssyge forbryderes og forbryderske sindssyges behandling, endog hvor den er nærmere bestemt ved lovgivningen, ser temmelig vilkårlig ud. Man har ikke blot sådanne ubestemte indespærringsdomme, som fra flere hold forlanges overfor de uforbederlige recidivister; men man har endnu mangesteds adgang til gennem administrative dekreter at holde farlige sindssyge indespærrede for hele levetiden. Hvor lovgivningen har ordnet forholdet eller en ordning forberedes, beholder de administrative dekreter den dominerende betydning og indflydelse. For at betrygge mod magtmisbrug har man vistnok i større og mindre udstrækning opstillet regler om de judicielle myndigheders indgriben. Men

*) Spørgsmålet om straffetidens beregning for sindssyge var et af de emner, som forelå til behandling ved den i 1895 afholdte internationale fængselskongres i Paris (2den afdeling, emne 8).

hvorledes denne så sker, bliver den ikke andet end et lidet virksomt korrektiv overfor uberettigede forføjninger fra administrationens side. Domstolenes kendelse har man ikke ladet træde istedenfor.

Overfor gruppe I b vil straffelovens anvendelse være suspenderet, indtil det viser sig, om angældende bliver helbredet. Straffens præskription er som regel ikke udelukket, om grunden til, at angældende ikke forfølges, er sindssygdom.

Overfor gruppe II er enhver forfølgning til strafs lidelse udelukket*). De, der har handlet i utilregnelig tilstand, falder alene ind under lovgivningen om sindssyges behandling og forskrifterne om, hvorledes der skal drages omsorg for, at sindssyge ikke får adgang til at skade sig selv eller andre eller til at forstyrre den offentlige orden og velanstændighed. Det sker for tiden næsten overalt gennem foranstaltninger af det almindelige sikkerhedspoliti eller af administrative myndigheder. Noget tilsyn fra disses side med dem, man på den måde har foranstaltet indlagt, når de som helbredede udskrives, er i almindelighed ikke påbudt. Politiet må naturligvis beholde sin myndighed til at træffe (foreløbige) forføjninger til at få sat farlige sindssyge i forvaring, selv om de særskilte bestemmelser i lovgivningen tillægger domstolene eller andre myndigheder at afgøre, hvorledes forbryderske sindssyge bliver at behandle.

Medens man ved spørgsmål, om lovens straf skal anvendes, må tage afgørende hensyn til, hvorvidt angældendes villie, har fået sit udtryk i en som forbrydersk betegnet handling, ø: om den forbryderske villie i større eller mindre udstrækning er realiseret, kan dette ikke anses nødvendigt

*) På grund af de sindssyges abnorme opfattelses- og erkendelses-evne kan det måske tænkes, at de kan være at anse for tilregnelige med hensyn til selve den forbryderske gerning, men at de ikke er i stand til at opfatte de almindelige strafonder. For sådanne tilfælde kunde der vel være spørgsmål om istedetfor lovens straf, efter retslig kendelse, under ophold i sindssygeanstalt at anvende et eller andet korrektiv, som den sindssyge kan opfatte og erkende.

ved foranstaltninger til at forebygge skadegørende handlinger fra sindssyges side. Selv om angældende ikke er nået videre end til forberedende handlinger, der ikke kan belægges med straf, må den sindssyge, der virkelig har lagt farlige tilbøjeligheder for dagen, ubetinget henføres til gruppe II. Enten den sindssyge er på fri fod eller opholder sig i sindssyge- eller anden anstalt i det øjeblik, da han begår den gerning, der bringer ham ind under kategorien forbrydersk, må være ligegyldigt.

sp. forinden

Angående forbryderske sindssyges behandling foreligger en ganske overordenlig righoldig literatur, til hvilken dog lægerne næsten udelukkende har været de bidragydende. Alle forfattere stemmer overens derom, at der må gøres mere fra statens side, end der i de fleste lande hidtil er gjort. Der kræves også gennemgående oprettelse af særanstalter for forbryderske sindssyge, hvor de kan erholde en efter deres forskellige tilstand afpasset behandling og pleje. Med hensyn til behandlingsmåden, de internerede sindssyges klassifikation og den derved nødvendiggjorte indbyrdes afsondring, er det imidlertid selvsagt, at psykiatrikerne tager hensyn til andre forhold end dem, der af lovgivningen, som anført, opstilles eller må opstilles som bestemmende med hensyn til spørgsmålet om de angældendes behandling som forbryderske sindssyge eller sindssyge forbrydere. Fra et rent juridisk og altså også rent retsmedicinsk synspunkt er en sondring mellem dem, der i gerningsøjeblikket var, og dem, der ikke var tilregnelige, af største betydning. Men har man konstateret sindssygdom, og det er givet, at angældende er at behandle som sindssyg, vil den behandlende psykiatiker føle den lov-mæssige gruppebegrænsning som en tvang, som han vil søge at frigøre sig for, selv om han ikke kan se bort fra den. I og for sig vil vistnok også begrænsningen i mange tilfælde være rent flydende. Diagnosen, der ved den retsmedicinske undersøgelse ofte kan være særlig vanskelig, når man står overfor grove misdædere, må stilles ikke

alene for iagttagelsesøjeblikket, men tillige — og det mangen gang rent hypothetisk — for gerningsøjeblikket. Resultatet kan jo blive, at angældende ved anledningen var utilregnelig som sindssyg, men senere er bleven helbredet, eller omvendt, at han var tilregnelig, men senere er bleven angreben af sindssygdom. Men det almindelige vil dog være, at der ikke konstateres nogen forandring i angældendes mentale tilstand fra gerningsøjeblikket og til undersøgelsen. På de mulig foreliggende prov af ikke sagkyndige vidner angående angældendes opførsel og forhold under og lige efter gerningen har man ikke let for at bygge pålidelige slutninger angående tilregnelighedsforholdet. De indicier, man kan have at holde sig til, refererer sig til dels ikke sjelden til selve gerningen, f. ex. når man af dens aldeles uforklarlige motiv slutter, at angældende var sindssyg; og lader man betragtninger, udledede af formodede familiedispositioner eller af angældendes tidligere anfald af sindssygdom, syfilis eller epilepsi, osv., være afgørende, passer de heraf dragne slutninger ligeså godt på gernings- som på iagttagelsesøjeblikket. Men hovedvægten vil og må man vel i almindelighed lægge på undersøgelsen af angældendes status præsens, og så slutter man sig derefter til tilstanden i gerningsøjeblikket.

Når psykiatrikeren har afgivet sin retsmedicinske erklæring og som behandlende læge står overfor den sindssyge, vil han, som sagt, søge at frigøre sig for den lovmæssige sondrings tvang. Han vil ikke lade sig afholde fra at behandle ens eller på forskellig måde to sindssyge, fordi den ene tilhører gruppe I og den anden II, eller begge henhører under samme gruppe. Som det synes, har lovgivningen overalt fundet en sondring mellem de to hovedgrupper nødvendig i særanstalter for forbryderske sindssyge og sindssyge forbrydere. Men ved siden af denne sondring, eller betingende en yderligere, vil lægernes opfatning af de krav, som den rationelle behandling og pleje stiller, føre til oprettelse af underafdelinger. Jo flere be-

handlingsklasser de opstiller, des flere sådanne afdelinger får man. Formodede simulanter og de, der er under observation på grund af herskende tvivl om deres tilregnelighed, hvadenten de selv påstår at være tilregnelige eller ej, findes i almindelighed at burde holdes for sig selv, om de indlægges i anstalt for sindssyge forbrydere eller forbryderske sindssyge.

I de sidste decennier har spørgsmålet om en særlig behandling af forbryderske sindssyge været genstand for drøftelse under en række af fornemmelig lægevidenskabelige kongresser. Lejlighedsvis blev det også berørt ved den internationale fængselskongres i St. Petersborg. Mere omfattende og betydningsfulde er de forhandlinger, der fandt sted under den kriminal-anthropologiske kongres i Bryssel i 1892 og senest ved den internationale fængselskongres i Paris i 1895.

Endnu foreligger der alene for Storbritannien og Irland og enkelte af de nordamerikanske Fristater en lovmæssig og gennemført ordning af de forbryderske sindssyge og sindssyge forbryderes anbringelse i særegne *(Bredmængdeanstalt)* anstalter. I Frankrige har man gennem administrativ foranstaltning oprettet en særegen afdeling for sindssyge mandsfanger i Gaillon strafanstalt, hvorhos der gennem en årrække har foreligget udkast til lovbestemmelser, der venter på at blive vedtagne. I Belgien og Luxemburg er oprettelsen af særanstalter for forbryderske sindssyge overladt til styrelsens bestemmelse. Sådanne er imidlertid ikke istandbragte, hvorimod man har indskrænket sig til i visse sindssygeanstalter at udskille særegne afdelinger for forbryderske sindssyge, en ordning, som man dog igen tænker på at forlade. I Italien har man allerede længe haft særlige anstalter for sådanne sindssyge. De har dog mere karakteren af sindssygefængsler end forbryderasyler. Den lovmæssige ordning af forbryderske sindssyges behandling lader måske endnu vente på sig i nogen tid.

I andre lande gælder omtrent de samme regler som i

Norge angående sindssyge forbrydere og forbryderske sindssyges behandling i de almindelige sindssygeanstalter efter foranstaltning af politiet eller andre administrative myndigheder*). Alene i det tyske rige, hvor forskrifterne herom iøvrigt henhører under de enkelte staters lovgivning, har man i Preussen og Baden istandbragt særlige sindssygefængsler i de dertil indrettede afdelinger af moabit-fængslet i Berlin og strafanstalten Bruchsal i Baden.

Sveriges stadga angående sinnesjuke af 2den november 1883 går ud fra som givet, at sindssyge forbrydere ligesom andre sindssyge må blive at indlægge i de almindelige sindssygeanstalter. Ifølge kgl. brev af 9de Marts og Svea hofrätts univ. af 12te april 1826, jfr. den nysnævnte stadga §§ 23 og 26, skal dommeren, når en for en forbrydelse tiltalt person angives at være eller ved gerningens forøvelse at have været sindssyg, indhente sagkyndiges erklæring; og såfremt en om en forbrydelse overbevist person ikke bliver straffældt som utilregnelig på grund af sindssygdom, bliver han at overgive til vedkommende myndighed for, at denne skal sørge for, at han ikke bliver farlig for den almindelige sikkerhed, hvilket da sker gennem indlæggelse i almindelig sindssygeanstalt.

Afgørelsen af spørgsmålet om udskrivelse af indlagte sindssyge straffanger eller af personer, der i sindssygdom har begået en forbrydelse, er tillagt vedkommende anstalts direktion. I tilfælde af, at det bestemmes, at angældende skal udskrives, bliver beslutningen dog at undergive overdirektionens approbation (se stadgans § 47).

I Danmark er ligesålidt som i Sverige nogen særlig

---

*) I Norge har man siden 1894 et tilsprang til en særanstalt for forbryderske sindssyge, idet man har omdannet en afdeling af den gamle strafanstalt i Trondhjem til et mindre sindssygefængsel eller forbryderasyl, der foreløbig står under den norske fængselsstyrelses (og ikke under medicinalstyrelsens) forvaltning. Bestemmelse om indlæggelsen afgives for hver gang af det norske justitsdepartement.

anstalt for forbryderske sindssyge eller sindssyge forbrydere*). Spørgsmålet om sådannes særlige behandling har i ikke liden udstrækning været genstand for drøftelse. Nogen udsigt til, at staten gennem ændringer i lovgivningen eller ved oprettelsen af særanstalt kommer til at hidføre en bedre ordening end den forhåndenværende, er der dog ikke.

Viser det sig under forundersøgelse eller en til strafferechtslig forfølgning af en forbrydelse anlagt sag, at angældende er sindssyg, frafaldes gerne ved mindre forbrydelser tiltale på betingelse af, at han anbringes i asyl for egen (familiens) eller fattigvæsenets regning. Er sagen mere betydelig, eller står man overfor en recidivist, stilles sagen i bero, indtil behørig lægeerklæring foreligger. Går denne da ud på, at angældendes sygdom snart kan ventes hævet, oppebier man helbredelsen, ellers fremmes sagen til doms. Bliver angældende domfældt, medfører sindssygdommen udsættelse af dommens fuldbyrdelse.

Den danske almindelige borgerlige straffelov af 10de februar 1866, § 38 lader handlinger være straffri, som foretages af personer, der er afsindige, eller hvis forstandsevner er enten så mangelfuldt udviklede eller så rokkede og forstyrrede, at de ikke kan antages at være sig handlingens strafbarhed bevidst. Samme § 38's 2den del lyder således: »Forsåvidt der i sådan anledning anlægges sag, kan det i dommen bestemmes, at der mod den pågældende skal træffes sikkerhedsforanstaltninger, hvilke dog igen ad øvrighedsvejen kan ophæves, når de efter indhentet lægeerklæring ikke længere findes nødvendige«.

Er det utvivlsomt, at angældende var utilregnelig på grund af sindssygdom, rejses der ikke tiltale. Udkræves sikkerhedsforanstaltninger, anlægges sag til erhvervelse af

---

*) Strafanstalterne har i Danmark som andetsteds meget vanskeligt for at få anbragt de sindssyge fanger. På grund heraf har man i cellenanstalten Vridsløselille indrettet et rum til midlertidig anbringelse af sindssyge, som man her har haft megen anvendelse for.

sådan dom, som ovenfor antydet. I henhold dertil anbringes angældende ved politiets foranstaltning i sindssygeanstalt. Udgifterne ved behandlingen udredes som almindelige delinkventudgifter.

Forbrydere, der bliver sindssyge under straffens fuldbyrdelse, anbringes i sindssygeanstalt ved pågældende straffanstalts forføjning og behandles for dennes regning indtil straffetidens udløb. Den efter straffuldbyrdelsens påbegyndelse i en sindssygeanstalt tilbragte tid regnes altid som udstået frihedsstraf.

Personer, der, uden at have begået strafbare handlinger, må betragtes som farlige for den almindelige orden og sikkerhed, anses politiet berettiget til at foranstalte indlagt i asyl for vedkommendes egen, eventuelt fattigvæsenets regning.

Den hollandske lov om sindssyges behandling af 27de april 1884 berettiger dommeren i kriminal- og politisager til at fastsætte, at den, der fritages for straf for en handling, som på grund af sygelig forstyrrelse af hans forstandsevne ikke kan tilregnes ham, i et år skal indlægges i sindssygeanstalt. I Holland påtænkes oprettet særanstalt for sindssyge forbrydere og forbryderske sindssyge.

I Schweiz har man i et par kantoners lovgivning bestemmelser om sådanne sindssyges anbringelse; men der er ingen særanstalt for deres behandling. Pladsen tilsteder desværre ikke her at indtage indberetningens omfattende oversigter over Storbritanien og Irland, de nordamerikanske Fristater, Belgien og Luxemburg samt Frankrig og Italien. For de sidste landes vedkommende hidsættes følgende uddrag.

Frankrige.

Samtidig med den bevægelse, som ved slutningen af forrige århundrede gjorde sig gældende i England, Italien

og andre lande til bedste for de sindssyge, begyndte man også i Frankrig på forskellig måde at tage sig af dem*).

Da det var blevet bekendt, at de berygtede *lettres de cachet* også delvis var benyttet for at indespærre »sindsforvirrede«, udfærdigedes der i 1790 en lov om, at personer, der var indespærrede formedelst afsindighed, inden 3 måneders forløb af prokurørerne skulde fremstilles for en domstol og examineres i de brugelige former og i tilfælde efter dens anordning undersøges af læge, der skulde udtale sig om de »syges« tilstand, for at de enten skulde kunne frigives eller anbringes til pleje i et hospital. Denne lov var, som det vil ses, blot anvendelig på det daværende sindssyge belæg i fængslerne.

I 1790 og 1791 udfærdigedes lovbestemmelser, sigtende til at forhindre, at farlige sindssyge gik løse omkring**): Man har en række af ministerielle rundskrivelser og desl. angående forbedring af de sindssyges forhold, men først den endnu gældende lov af 30te juni 1838 bragte det dertil, at de sindssyge blev sikrede en ordenlig behandling ved påbud om oprettelse af offentlige asyler, under statsmyndighedernes tilsyn og forskrifter til beskyttelse mod mulige forsøg på at krænke den personlige frihed ved indespærring i sindssygeanstalt, idet en judiciel kendelse gjordes fornøden for at kunne efterkomme privates begæring om sindssyges indlæggelse.

Loven af 1838 art. 18 overlader til præfekterne at anordne indlæggelse i asyl af enhver person, hvis sindssyge tilstand var til forstyrrelse for den offentlige orden eller medførte fare for den personlige sikkerhed. Præfekterne

---

*) Om Frankrig end ikke, som det af og til anføres, kan betragtes som banebrydende for en rationel behandling og pleje af de sindssyge, så er det vistnok det første land, hvor lovgivningen har benævnt dem »syge« (malades).

***) Disse lovbestemmelser optoges i Napoleons kodifikation, der iøvrigt indskrænkede sig til at gøre sindssyge umyndige (code civil art. 489 flg.). Jfr. ovenst. S. 19.

kan derhos efter art. 21 træffe bestemmelse om, at en på almindelig måde i asyl indlagt syg, hvis mentale tilstand er af lignende beskaffenhed, ikke skal sættes i frihed uden præfektens samtykke. Den sidstnævnte bestemmelse bringes meget lidet i anvendelse, og i det hele taget foregår udskrivning af selv farlige forbryderske sindssyge rask væk, såsnart der er indtrådt kendelig bedring, da asylerne, der, som bekendt, i Frankrig er departementale, bestandig har efterspørgsel efter pladser.

Under forhandlingerne i nationalforsamlingen angående loven af 1838 fremkom der flere forslag om særlige bestemmelser angående forbrydere, der var frifundne på grund af deres mentale tilstand. Men de blev ikke vedtagne, fordi man frygtede for at stille dommerne, der i tilfælde skulde træffe bestemmelse om den frifundnes behandling, overfor vanskeligheder, idet de jo vilde være nødt til, trods den frifindende jurykendelse, hvis motiver loven ikke tillod dem at få at vide*), at lade den frifundne indespærre. Der er senere hen i brochurer og på anden måde fremsat forlangende om at få fyldt det beklagelige hul, som alle ere enige om, at der er med hensyn til sindssyge forbrydere i den franske lovgivning, men endnu uden resultat.

Efterat man i slutningen af 60-årene havde begyndt alvorlig at tænke på at revidere den hele sindssygelov, er spørgsmålet om sindssyge forbryderes behandling trådt mere i forgrunden. Det har været meget indgående drøftet i parlamentariske og extraparlamentariske kommissioner og komiteer og på en række af særlig videnskabelige kongresser, og det bekendte *société de législation comparée* ligesom også *la société générale des prisons* i Paris har efter grundige undersøgelser af fremmede staters lovgivning sidst i 70-årene afgivet motiverede forslag til en ordning. Et af Gambetta

---

*) Juryen har ikke i Frankrige som i Norge (straffeprocesslovens § 345, 2den del) adgang til at udtale sig, om den har kendt ikke skyldig på grund af sindssygdom.

og Magnin kort før den sidste fransk-tyske krigs udbrud fremsat forslag, der efterhånden efterfulgtes af flere lignende private forslag til en hel ny sindssygelov, gjordes til genstand for behandling af en regeringskommission, hvis arbejde dog blev afbrudt af de politiske begivenheder i 1870. Efter en fornyet grundig kommissionsbehandling fremsatte regeringen i 1882 et forslag til en ny sindssygelov. I dette forslag er bibeholdt de ældre bestemmelser om præfekternes befatning med indlæggelse og fortsat indespærring i asyler af sindssyge, der truer den offentlige orden og den almindelige sikkerhed, jfr. ovenfor. Forslaget havde imidlertid en hel ny 3die afdeling betitlet: »Om straffældte personer, som bliver sindssyge og såkaldte forbryderske sindssyge«. Denne indeholder i 3 artikler, 32—34, forskrifter angående sindssyge straffangers anbringelse i tilfælde i en særegen afdeling for sådanne i en strafanstalt og om overladelse til de administrative myndigheders forfølgning af dem, der har været sigtede eller tiltalte for forbrydelser, om de bliver fri for straf eller retsforfølgning på grund af sindssygdom, samt endelig om oprettelse af et eller flere særlige sindssygeasyler for sådanne personer og for dømte forbrydere, der efter straffetidens udløb af indenrigsministeren bestemmes fremdeles at skulle holdes fast, og derhos for sindssyge, der under ophold i almindeligt asyl begår en grovere volds handling mod en person.

Senatet, som regeringens forslag først forelagdes, nedsatte en komite, der tog sig sit hverv meget grundig. Dens indstilling afgaves i 1884*), men kom først under behandling over 2 år efter. I marts 1887 vedtog senatet efter 17 møders forhandlinger en lovbeslutning, der i flere punkter, bl. a. også med hensyn til sindssyge forbryderes behandling, var afvigende fra regeringens forslag. Denne havde dog allerede på forhånd under debatterne og komite-

---

*) Indstillingen med bilag optager 2 svære bind på tilsammen henved 1600 kvartsider.

forhandlingerne i det væsentlige tiltrådt ændringerne, og i juni 1887 forelagde den loven for deputeretkammeret. Dette nedsatte en komite til sagens forberedelse, og fra denne fremkom en indstilling, som dog ikke kom under behandling, da legislaturperioden strax efter dens afgivelse var forbi*).

For at påskynde sagens behandling fremsatte den deputerede Joseph Reinach i slutningen af 1890 senatsbeslutningen som privat forslag, dog med endel mindre forandringer. Fra 1891 foreligger en indstilling afgiven af en komite, nedsat af det kammer, hvis funktionstid i år (1893) udløber. Men der er liden sandsynlighed for, at denne indstilling mere end den af 1889 når frem til at blive behandlet. Den stemmer imidlertid i alt væsentlig med senatsbeslutningen, og det er derfor at antage, at den vordende lov kommer til at blive af samme indhold.

Bestemmelserne om sindssyge forbrydere og forbryderske sindssyge er — bortset fra de artikler, der omhandler præfekternes myndighed til at lade de for den offentlige sikkerhed og orden farlige sindssyge indespærre — efter udkastet i deputeretkammerets komiteindstilling sålydende (de derved skete tillæg til senatsbeslutningen er tilføjede i klammer [—]):

Afdeling III.

Om straffældte, der erklæres for sindssyge, og såkaldte forbryderske sindssyge samt om dem, der er under strafferetslig forfølgning, men formodes at være sindssyge og undergives retsmedicinsk undersøgelse.

Art. 36 [35].

Personer, af det ene eller andet køn, dømt til van-

---

*) Et kammer, fremgået af nye valg, kan ikke behandle en efterladt indstilling fra forrige valgperiode, men må nedsætte ny komite til sagens forberedelse.

ærende straf på person*) eller til korrektiv straf**). højere end et års fængsel, og som efter strafanstaltlægens udtalelse om deres mentale tilstand erkendes for sindssyge, medens de udstår sin straf, — bliver efter indhentet erklæring fra lægeinspektøren for det departement, i hvilket strafanstalten er beliggende, at føre til særlig strafanstaltsafdeling for sindssyge og at holde indespærret der, indtil de er helbredede eller straffetiden er udløben.

[Andre straffældte, som bliver sindssyge, indsendes til det departementale asyl efter ordre af indenrigsministeren].

Art. 37 [36].

Til de administrative myndigheders forføljning overlades — for at indlægges i en sindssygeanstalt — nedenangivne, forsåvidt deres mentale tilstand virker forstyrrende for den offentlige orden, velanstændighed og ro, eller medfører fare for dem selv, — om fornødiges efter gentagen undersøgelse:

1. Enhver sigtet (*inculpé*), overfor hvem der, på grund af hans mentale tilstand, er afgiven kendelse eller beslutning om indstilling af påbegyndt retsforføljning.
2. Enhver tiltalt, der har været under politiretlig forføljning, men er bleven frifunden som utilregnelig på grund af hans mentale tilstand.
3. Enhver tiltalt (*accusé ou prévenu*), der har været under forføljning ved assiseret eller krigsret, men som er bleven kendt ikke skyldig, såfremt det af forhandlingerne fremgår, at han var utilregnelig på grund af sin mentale tilstand.

---

*) *Peines afflictives et infamantes* er efter den franske straffelovbogs art. 7: dødsstraf, livsvarigt og tidsbestemt strafarbejde (*travaux forcés*), (livsvarig) deponation til en koloni, fæstningsarrest (*détention*) og tvangsarbejdsfængsel (*réclusion*). I det foreliggende kommissionsudkast til ny fransk straffelovbog (den alm. del) er sløjft den legale karakteristik af visse straffe som vanærende.

**) »Korrektionelle straffe« er efter straffelovbogens art. 9: Tidsbestemt fængsel, frakendelse af visse borgerrettigheder for en bestemt tid — samt bøder.

I disse tilfælde skal den beslutning, dom eller kendelse, der bestemmer, at retsforfølgningen skal indstilles, eller udtaler frifindelsen — assiseretten afgiver i tilfælde af frifindende juryverdikt en særskilt kendelse —, henviser spørgsmålet om den sigtedes eller tiltaltes videre behandling til stedets civildomstol, der udenfor offentligt retsmøde (*en chambre du conseil*) træffer bestemmelse [med den hast, hvormed der gås frem ved summarisk domsbehandling] som foreskrevet i art. 19 [18] Punkt 2*).

Indtil civildomstolens afgørelse er falden, bliver den

---

*) Det foreliggende franske lovudkast indeholder meget omfattende bestemmelser for at betrygge mod vilkårlige indespærringer af personer, der ikke er sindssyge. Indlæggelsesandragende skal af den, der begærer den sindssyge indlagt, ske skriftlig, med nøjagtige angivelser af den sindssyges personalia, og på forhånd forevises fredsdommeren, mairen eller politikommissæren. I hastværkstilfælde kan denne forevisning ske bagefter, dog inden 48 timer efter indlæggelsen. Andragendet skal være ledsaget af en omstændelig lægeerklæring. (I hastværkstilfælde godtages en mere summarisk, men der skal da inden 48 timer afgives en fuldstændig erklæring). Inden 48 timer skal asyllets direktør sende indberetning om den sindssyges indlæggelse tilligemed afskrift af indlæggelsesandragendet og den samme ledsagende lægeerklæring og en udtalelse fra asyllets læge til stedets præfekt og til republikkens prokurør på den sindssyges hjemsted og på det sted, hvor asylet er beliggende. Efter 14 dages forløb indsender asyldirektøren en ny erklæring fra asyllets læge angående den sindssyges tilstand til de samme personer.

Derefter har prokurøren i henhold til udkastets art. 19 [18] uopholdelig at tilstille [formanden i] civildomstolen på det sted, hvor asylet er beliggende, de forskellige dokumenter.

2det punkt i art. 19 [18] er sålydende: »domstolen[s formand] træffer (ordene „*en chambre du conseil*« er udeladte af deputeretkammerets komite) bestemmelse [som foreskrevet for sager, der skal behandles summarisk og] med hast, angående hvorvidt den indlagte person fremdeles skal blive i asylet eller udskrives«.

Domstolen kan, om den finder fornødent, erhverve yderligere lægeerklæringer.

formodede sindssyge holdt indespærret i et af de lokaler eller etableringer, der omhandles i art. 40 [39] nedenfor.

Art. 38 [37].

Staten lader for de såkaldte forbryderske sindssyge af det ene eller andet køn opføre eller indrette ét eller flere særegne asyler, hvori anbringes efter indenrigsministerens ordre de sindssyge, der i overensstemmelse med art. 37 [36] er overladte til de administrative myndigheders forfølgning.

Ligeledes kan ifølge indenrigsministerens bestemmelse, efter forslag af den almindelige overtilsynskomite for de sindssyge, sammesteds indlægges:

1. sindssyge, som under ophold i almindeligt asyl dersteds har begået en handling, der efter loven er en forbrydelse (*crime ou délit*) mod person.
- 3.*) [2]. De i art. 36 [35] omhandlede dømte sindssyge, når indenrigsministeren ved udløbet af deres straffetid finder det farligt enten at sætte dem i frihed eller anbringe dem i departementalt asyl.

Enhver sindssyg, der er under behandling i særskilt asyl, oprettet i henhold til denne art., kan overføres til departementalt asyl, efter ordre af indenrigsministeren, afgiven i henhold til begrundet forslag af den behandlende læge og efter indhentet betænkning af den almindelige overtilsynskomite.

Art. 39 [38].

Når begæring fremkommer om udskrivning af sindssyg, indlagt i henhold til art. 36 [35] og 37 [36], skal den behandlende læge afgive en erklæring om, hvorvidt angældende er helbredet eller ikke, og i første tilfælde, om der er eller ikke er berettiget grund til at vente tilbagefald.

---

*) Senatsbeslutningen har i art. 38 et punkt 2 sålydende:

2. »De, der er dømte til en korrektionel straf, mindre end et års fængsel, og som bliver sindssyge, medens de udstår sin straf«. I overensstemmelse med den foreslåede tilføjelse til art. 36 [35] har deputeretkammerets komite foreslået dette punkt udeladt.

Begæringen og den ovennævnte erklæring —*) henvises til civildomstolen, der udenfor almindeligt retsmøde (*en chambre du conseil*) træffer afgørelse i overensstemmelse med art. 48 [47] nedenfor.

Hvis retten ikke tillader den begærede udskrivning, kan den bestemme, at der ikke skal tilstedes fornyet undersøgelse før ved udløbet af et vist tidsrum, der dog ikke må være længere end et år.

Indrømmet tilladelse til at udskrives er tilbagekaldelig og kan alene være betinget. Den udskrevne er da undergiven de forskrifter om tilsyn, som retten efter omstændighederne måtte fastsætte for hvert enkelt tilfælde. Hvis de opstillede betingelser ikke fyldestgøres, eller der opstår grund til frygt for tilbagefald, skal angældende igen ufortøvet indlægges i asylet i overensstemmelse med forskrifterne i art. 15 [14] og 28 [27] i denne lov**).

Art. 40 [39].

Når en for en forbrydelse sigtet person formodes sindssyg, kan den foreskrevne undersøgelse, for at bestemme hans mentale tilstand, finde sted enten i observationsafdeling eller i midlertidig interneringsrum, som måtte være indrettet i hospital eller sygehus i henhold til art. 34 [33] i denne lov***) eller i offentligt sindssygeasyl eller privat-

---

*) Her er i senatsbeslutningen indskudt: — »ledsaget af departementsinspektørens begrundede udtalelse«. Deputeretkammerets komite har foreslået de af senatet besluttede lægeinspektørposter for hvert departement sløjfede, væsenlig fordi man frygtede for, at man med de honorarer, som departementerne vilde bevilge, ikke kunde få andre end begyndende sindssygelæger som ansøgere, og derved vilde den effektive nytte falde bort.

**) Angår politiets medvirkning i tilfælde ved indlæggelser.

***) Art. 34 [33] bestemmer, at i enhver departementshovedstad, som er sæde for en domstol, og hvor der ikke findes offentligt sindssygeasyl, skal stedets civile sygehus eller hospital, som midlertidig har at modtage de sindssyge, der indlægges af de civile myndigheder som farlige for den offentlige sikkerhed, orden og velanstændighed, — være forpligtet til at indrette og istandbringe

asyl, der tjener som sådant, forsåvidt den opnævnte eller en af de opnævnte sagkyndige er indretningens læge.

Indlæggelse af en person, der formodes at være sindssyg, finder sted efter præfektens bestemmelse, tagen i henhold til de retslige myndigheders udtalelse.

Hvis undersøgelse finder sted i et sindssygeasyl, kan angældende igen bringes tilbage til fængslet efter præfektens ordre, når anstaltens bestyrer derom indgiver begæring, under påberåbelse af sikkerheds- eller andre gyldige hensyn.

Afdeling IV.

Om udgifter og indtægter ved sindssyges behandling.

Art. 41 [40].

Omkostningerne ved forplejning af dem, der omhandles i art. 38 [37] 1 og 3 [2], i særlig for sådanne indrettet statsasyl, udredes af de departementer, hvor de angældende er hjemhørende, dog ikke udover beløbet af den daglige betaling, som ethvert af departementerne erlægger for sine almindelige sindssyge.

De mulige merudgifter og transportomkostninger påhviler staten.

Forplejningen af de i art. 36 [35] (i senatbeslutningen er her tilføjet: og 38 [37] 2) omhandlede sindssyge, der er under straffedom, påhviler i sin helhed fængselsstyrelsen.

Det samme er tilfældet med omkostningerne ved forplejningen af dem, der, for at underkastes retsmedicinsk undersøgelse, i overensstemmelse med art. 40 [39] ovenfor indlægges i sindssygeasyl, observationsafdeling eller midlertidig interneringslokale, indtil der er truffet bestemmelse angående den retsforfølgning, der er indledet mod dem.

---

et observations- og interneringslokale, bestemt til midlertidig at modtage sindssyge, der endnu ikke har kunnet anbringes i asyl eller er under transport til et sådant, — samt til at modtage forbrydere, der formodes at være sindssyge, under den retslig bestemte observation og lægeundersøgelse.

Afdeling V.

Almindelige bestemmelser angående dem, der er indlagte i sindssygeasyler.

Art. 48 [47]

Enhver [ikke umyndiggjort] person, der holdes i sindssygeanstalt, kan til hvilkensomhelst tid henvende sig til den civile domstol på det sted, hvor anstalten er beliggende, og retten kan da, om den, efter at have indhentet de fornødne oplysninger, finder grund dertil, anordne, at angældende ufortøvet udskrives. (Derhos indeholder artiklen forskellige processuelle detaljer. Det bemærkes iøvrigt, at retten til at forlange lignende kendelse står åben for den, der har begært indlæggelsen, den, der midlertidig bestyrer den angældendes formue, den offentlige påtalemyndighed og en hvilkensomhelst anden person. Er angældende umyndiggjort, er alene han selv, hans værge og den offentlige påtalemyndighed berettiget til at begære udskrivningskendelse).

Italien.

I de sidste 20 år har spørgsmålet om de forbryderske sindssyges behandling været genstand for indgående drøftelse i Italien. I dette land ligesom i Frankrig er den lovmæssige ordning sat i forbindelse med en omarbejdelse af den hele sindssygelovgivning. På grund af de mange finansielle og andre hensyn, som her gør sig gældende, lader også ordningen af de sindssyge forbryderes forhold vente på sig.

Den italienske straffelovbog af 30te juni 1889. erklærer i art. 46 den for straffri, der ved den forbryderske handling forøvelse var så sindsforvirret, at han ikke var sig bevidst, eller var ude af stand til frit at bestemme sin handlemåde. Art. 47 bestemmer, at om angældendes sinds-

tilstand var sådan, at den væsenlig formindskede tilregneligheden uden dog at udelukke den, bliver straffen at formilde efter en i artiklen nærmere angiven regel. For den, der helt fritages for straf, bestemmer art. 46 i slutningen, at dommeren, om han anser den frifundnes løsladelse for farlig, skal overgive ham til den myndighed, der efter lovgivningen er kompetent til at træffe afgørelse derom. I det i art. 47 omhandlede tilfælde kan dommeren anordne, at frihedsstraf skal udstås i en særegen slags anstalt (*casa di custodia*).

Angående den nye straffelovbogs ikrafttræden udfærdigedes en kongelig anordning, hvis art. 13 og 14 fastsætter, at domstedets civildomstol har at træffe den fornødne afgørelse om den frifundnes behandling; imidlertid skal han overgives til politiet, der anbringer ham i en sindssygeanstalt.

Når en, der er frifunden på grund af sindssygdom, af retten er besluttet indlagt i en sindssygeanstalt, tilkommer det samme ret at afgive kendelse om hans senere løsladelse.

Udenfor de tilfælde, som går ind under straffelovbogens art. 46 og art. 13 og 14 i kgl. anordning af 1ste december 1889, er de for den almindelige sikkerhed farlige sindssyges indespærring i sindssygeasyl genstand for de administrative myndigheders forfølgning. Overfor en sindssyg stilles en mulig påbegyndt retsforfølgning i bero. Var angældende ikke arresteret, indskrænker den offentlige påtalemyndighed sig til fra tid til anden at forhøre sig om den sindssyges tilstand. Viser en arrestant, der er sigtet for en forbrydelse, tegn på sindssygdom, lader påtalemyndigheden ham undersøge ved to læger. Er der grund til at formode, at der foreligger simulation eller blot en forbigående sindsforvirring, anbringes angældende i særligt sygelokale i fængslet. Viser sindssygdommen sig at være virkelig, overgiver påtalemyndigheden ham til politiet, der lader ham anbringe i et sindssygeasyl, hvis bestyrer bliver at underrette om den

påbegyndte retsforfølgning. Når angældende bliver helbredet, tages sagen mod ham igen op.

I 1877 fremlagde den italienske indenrigsminister Nicotera for nationalforsamlingen et lovforslag angående sindssyge og anstalter for forbryderske sindssyge; men hverken dette eller de senere tildels modificerede regeringsforslag af 1881 og 1884 opnåede at blive vedtagne. Efter et fornyet regeringsforslag af 1891 har senatet i begyndelsen af 1892 vedtaget en lovbeslutning, som regeringen har akcepteret og forelagt deputeretkammeret. Da den af dette nedsatte komite har indstillet loven til bifald, uforandret som den er vedtagen af senatet, er der al sandsynlighed for, at den foreliggende senatsbeslutning bliver lov. Dens kapitel X er sålydende:

Kapitel X.

Judicielle sindssygeanstalter (*manicomi giudiziari*).

Art. 38. I de judicielle sindssygeanstalter i de i art. 26*) omhandlede afdelinger bliver at indlægge:

- a. Forbrydere, som bliver sindssyge efter at være dømte til straf, efter forløbet af en observationsperiode, der tilbringes i særskilte dertil bestemte fængselslokaler;
- b. Strafskyldige (*giudicabili*), som de judicielle myndigheder anser det for nødvendigt at sende til judiciel sindssygeanstalt til iagttagelse af deres mentale tilstand eller for at få bragt deres åndelige udviklingsstandpunkt på det rene;

---

*) Art. 26 bestemmer: »Enhver offentlig sindssygeanstalt skal, foruden de almindelige afdelinger for de forskellige slags syge have:

1. — — — — —
2. — — — — —
3. En afdeling for de sindssyge, der indlægges til observation af de judicielle myndigheder, og som strengt må holdes borte fra enhver berøring med de øvrige syge.

c. de, der ere tiltalte eller sigtede for forbrydelser, men som fritages for straf i henhold til straffelovbogens art. 46 eller den militære straffelovbogs tilsvarende bestemmelser, når de af politimyndighederne eller formanden i stedets civildomstol besluttet indespærrede i henhold til art. 13 og 14 i den kongelige anordning af 1ste december 1889 angående straffelovbogens ikrafttræden.

For de under b og c omhandlede skal være indrettet særskilte afdelinger.

Art. 39. I strafanstalterne kan forblive, men i særskilte lokaler, de, som efter domfældelsen bliver sindssyge, når sygdommen er forbigående eller ufarlig (*inoffensiva*), eller den sindssyge er nær ved straffetidens Udløb.

Art. 40. Overførelse af domfældte forbrydere fra strafanstalt til judiciel sindssygeanstalt, eller omvendt, finder sted efter ordre af indenrigsministeren i henhold til anstaltlægens og, om fornødiges, også andre, særlig i sindssygdomme kyndige lægers erklæring.

Art. 41. Overførelse af de oven omhandlede ikke domfældte (*giudicabili*) fra fængslet til offentlig eller judiciel sindssygeanstalt, eller omvendt, finder sted efter kompetent domstols beslutning i henhold til anstalt- eller fængselslægens og, om fornødiges, også andre, særlig i sindssygdomme kyndige lægers erklæring.

Lignende beslutning udfordres for anbringelse i judiciel sindssygeanstalt af ikke dømte (*giudicabili*), som er på fri fod.

Art. 42. Formanden i kredsens civildomstol træffer, efter at have indhentet fornøden underretning, ved formelig kendelse bestemmelse om, hvorvidt en domfældt forbryder, der er indlagt i judiciel sindssygeanstalt, fremdeles skal holdes i sindssygeanstalt eller hjemsendes til sin familie, når straffetiden er udløben, forsåvidt han endnu ikke er helbredet for sin sindssygdom.

Såfremt de grunde, der var bestemmende for ken-

delsen om den sindssyges forlængede ophold i sindssygeanstalt, falder bort, tilkommer det den samme rets formand, efter vedkommendes andragende eller også ex officio, at omgøre den afgivne kendelse.

Art. 43. Indlæggelse i og udskrivelse af judiciel sindssygeanstalt af personer, der omhandles i art. 38 c. skal foregå i overensstemmelse med den gældende lovgivnings forskrifter. Beslutning om udskrivelse skal være baseret på en begrundet erklæring af sindssygeanstaltens overlæge og, om fornødiges, af en eller flere andre sindssygelæger angående, hvorvidt angældende igen uden fare kan sættes i frihed.

Art. 44. Omkostningerne ved domfældte eller ikke domfældte forbryderske sindssyges forplejning i judiciel eller offentlig sindssygeanstalt påhviler staten.

Udredelse af omkostningerne ved forplejning af dem, der er anbragte i judiciel sindssygeanstalt i henhold til art. 42 og 43, finder sted efter de gældende regler om udredelse af omkostningerne ved almindelige sindssyges forplejning.

Art. 45. Bortset fra de beføjelser, som de judicielle myndigheder har, gælder bestemmelserne i art. 29 ledelsen af og tilsynet med de judicielle sindssygeanstalter*).

Art. 46. Før afgivelsen af de i denne lov omhandlede kendelser af civildomstolen eller rettens formand skal

---

*) Art. 29 i lovudkastet er sålydende: »Indenrigsministeren våger over den lovmæssige drift af de offentlige og private sindssygeanstalter og over de sindssyges behandling i det hele taget gennem præfekterne, provinciallægerne og, om fornødiges, særlig beskikkede læger, udvalgte blandt de mest fremragende psykiatikere.

Dette overtilsyn finder sted overfor offentlige og private sindssygeasyler og enhver anden anstalt, der modtager sindssyge til forplejning, men ikke overfor sindssyge, der har tilhold hos sin familie.

I tilfælde af ekstraordinære inspektioner, som indenrigsministeren anordner, fordeles omkostningerne med en halvpart på staten, med den anden på den eller de indretninger, som inspiceres.

den offentlige påtalemyndighed (*procuratore del re*) udtale sig.

De afgivne kendelser kan påankes til overretten, som pådømmer sagen udenfor almindeligt retsmøde (*in camera di consiglio*).

Art. 47. Ved reglement, approberet ved kongelig anordning, gives nærmere forskrifter angående tilsyn med og bevogtning af de sindssyge i de offentlige og judicielle sindssygeanstalter og angående gennemførelsen af denne lov, der træder i kraft 3 måneder efter dens kundgørelse.

And. Fær den.

Historisk tilbageblik på udviklingen af det sachsiske fængselsvæsen.

På den i maj 1895 i Dresden afholdte generalforsamling af de sachsiske foreninger til forsorg for løsladte fra strafanstalterne har forstanderen for strafanstalten i Zwickau, Reich, holdt et foredrag over ovenstående thema. Da enkelthederne i dette også have interesse i en videre kreds, meddeles i det følgende et uddrag deraf, efter Bl. f. Gef. 1895, s. 357.

Foredragsholderen oplyste i en længere indledning, hvorledes strafferetsplejen i løbet af de foregående århundreder havde gennemgået samme udvikling som i det hellige romerske riges øvrige lande med tysk nationalitet, og hvorledes straffejustitsen lige siden indførelsen af Karl V's første almindelige tyske straffelov, Karolinaen 1532, med den tids grusomme straffemidler, iblandt hvilke frihedsstraffen i nuværende forstand fuldstændig manglede, havde, helt ind i vort århundrede, indskrænket sig for de enkelte landsregeringers vedkommende alene til udgivelsen af love for udførelsen og for øjeblikket, love, der mere eller mindre støttede sig til rigslovgivningen og kun ændredes eller fuldstændiggjordes efter tilfældigt behov. Videre fremstillede foredragsholderen, hvorledes grusomheden i de lovlige legems- og livsstraffe i tidens løb mere og mere blev fortrængt af den fremskridende humanitet, hvis fordringer til andre straffemidler stedse gjorde sig mere gæl-

dende. Dertil kom, at det i landet omstørfende dårlige pak, navnlig efter 30 års krigen, bestandig blev talrigere, så at der hist og her dukkede forsøg frem på, istedenfor at tilintetgøre de forbryderske subjekter, under tugt at holde dem til nyttigt arbejde. Ved siden af den da for det meste brugelige landsforvisning greb man dernæst i Sachsen, som hjælpemiddel, til offentlige tvangsarbejder (iblandt disse blev f. ex. fæstningsarbejdet en svær straf), og man besluttede sig meget snart til, følgende hansestædernes eksempel, at iværksætte oprettelsen af tugt- og fattighuse til politiforanstaltningers overholdelse.

Under 7. december 1715 befalede kurfyrst Friedrich August (den stærke), konge af Polen, ved et »imod betlere, landstrygere og andet onskabsfuldt pak« udstedt stort mandat, at straffe løsgængerne og de »ondsindede« betlere med indespærring i tugt- og fattighuse istedenfor med de hidtil foreskrevne livsstraffe, og at holde dem til nyttigt arbejde, men også ved siden deraf sørge for de ellers hjemløse og syge fattige på det offentliges bekostning sammesteds.

Denne forbindelse af disse politisikkerheds- og straffeforanstaltninger med omsorgen for fattige og syge stempede det hele værk fra først af som en »*pia causa*«, hvorved der, på grund af omkostningerne, blev trukket stærkt på den almene barmhjertighed, ganske afset fra, at man også ved den ubeskrivelige pengemangel på hin tid var meget trykket.

Ved et bidrag fra det kurfyrstelige rentekammer og ved hjælp af bestemte lønningsafdrag hos de civile embedsmænd, som naturligvis blev meget stærkt følte, ved hjælp af kirkekollekter, legater, gaver og andre frivillige og ufrivillige bidrag blev Sachsens første tugt-, fattig- og waisenhus oprettet. Provisorisk blev det gamle kurfyrstelige slot i Waldheim med tilbygninger anvendt, det, som endnu for en del tjener samme øjemed*).

*) Til oprettelse og underholdning af tugt- og fattighusene blev

Med åbningen af tugt- og fattighuset i Waldheim 1716, som danner det historiske grundlag for alle nutids lands-, straf-, syge- og opdragelsesanstalter i Sachsen, var derfor ikke blot gjort et vigtigt skridt for forsorgen af fattige og syge i Sachsen, men også på straffejustitsens gebet. Thi hvorvel tugthusstraffen nærmest kun var en politiforholdsregel, så blev dog dens anvendelse uden særlig lovmæssig foranstaltning, men vistnok som en nødvendighed i tiden, mere og mere almindelig retsbrug.

Anstaltens bygninger i Waldheim vare efter landsherrens bestemmelse og under pålæg om adskillelse imellem de forskellige kategorier, så vidt det lod sig gøre, bestemt til: 1) Tugthus for ondsindede, sikkerhedsfarlige og forbryderiske fremmede landstrygere af begge køn; 2) til fattighus for skrøbelige og husvilde fattige mennesker af begge køn, hvoriblandt den gang også særlig regnedes »åndsfattige«, d. v. s. ikke blot svagsindede, men også virkelige sindssyge og epileptikere, og 3) som waisenhus for opdragelsen af hjemløse waiser og hittebørn, hvilken opdragelse må være bleven dreven med stor iver, da læreren senere endogså fik den opgave at vejlede »dulige ingenia« i latin.

Den omstændighed, at senere også herskaber kunde overantvorde deres onde og liderlige tjenestefolk, og forældre deres vanartede børn, når de vare voxne, til straf og correction i tugthuset på tid imod særligt forplejningsbidrag, tyder på, at forbedringen meget snart er bleven et formål ved siden af hensynet til at drage nytte af den indsatte og til afskrækkelsen ved straffebehandlingen. Ja, man finder endogså allerede i det forrige århundrede spor af individualisering og klassificering, idet de personer, som allerede have fået pisk eller været i bøddelens hænder, blev særlig behandlede, så at de ikke engang blev tugtede ved den almindelige skampæl af tugtemesteren, men af fanger af deres surdejg. Denne

---

også i 1771 et lotteri bevilget, som i 1832 blev ophøjet til et landslotteri, efter at landsanstalterne vare blevne etablerede.

fine adskillelse blev udtrykkelig indført, »for at tugthuset ikke skulde bringe nogen nogen blâme«. De, som vare indsatte til correction i tugthuset, dannede de såkaldte distingverede og halv distingveredes afdelinger.

Dagsordenen i tugthuset lignede i mange tilfælde den nuværende. For sjælesorg og lægebehandling var der sørget tilfredsstillende. For opretholdelsen af disciplinen sørgede nogle tugtemestre med piskan i hånden; men det skete vistnok ikke sjældent så vilkårligt, at det snart blev nødvendigt at betyde dem under trusel af at miste bestillingen, at de, for at forebygge excesser ved afstraffelsen, måtte være »fornuftige, omhyggelige og uden affect og ikke traktere nogen uden tilstrækkelig grund med utilbørligt hårde slag«. Ved siden af piskan eller krabasken gaves der allerede den gang forringet kost som disciplinærmiddel, men det kunde kun idømmes af forstanderen for anstalten.

Den blotte indespærring i tugthuset, selv med den tugtmæssige ordning og arbejdstvang, syntes den gang gennem mere end et århundrede endnu ikke at være betragtet som ækvivalent for de forsvindende legemsstraffe, hvorfor man endnu greb til særlige skærpelser i straffen, idet man bød enhver fange uden hensyn til køn den såkaldte »velkomst« ved indleveringen. Denne bestod i 12, siden endog i 24 slag med krabasken på ryggen, hænderne strakte i vejret til skampælen, i samtlige indsattes nærværelse. Endvidere blev et jern smedet om benet på alle mandfolkene, en kæde med forskellige svære træklodser på kvinderne. Jern om benet forekommer nutildags i det højeste som usædvanlig sikkerhedsforanstaltning lige over for særlig farlige forbrydere, som mistænkes for rømning; klods og kæde ere allerede længst afskaffede i praxis, siden 1883 også formelt.

Arbejdstvang var almindelig. Afset fra de forskellige husarbejder, iblandt hvilke sygepasningen indtog den mest fremragende plads, bestod beskæftigelsen, som over-

alt i sådanne huse, hovedsagelig i raspning af forskellig slags farvetræ og i spind af uld, bomuld og hør, først for tugthusets regning og imod betaling af private, men snart for entreprenører, for, som det hed, ikke at være besværet af den intrikate regnskabsføren. Ligesom tugtemesteren førte tilsyn med opførselen, således havde værk- og raspemesteren tilsyn med arbejdet.

Kosten indskrænkede sig i den første tid kun daglig til 3 pund brød med salt og 4 gange om ugen en middagssuppe eller nogen gemyse. Kød blev kun givet 4 gange årlig. Forbedring af kosten måtte fangen arbejde sig op til.

Så renlig man i det hele taget, afset fra manglen på bade, holdt legemet, beklædningen og sengelejet, så blev lokalerne dog kun skurede 2 gange om året, forår og efterår. Dette må i de overfyldte rum i forening med dunsterne fra osende olielamper og fra uldspindemaskinerne have hørt med til de utålelige tilstande i vore gamle tugthuse.

Om reguleret bevægelse i fri luft var der slet ikke tale.

Den ubeføjede brevskrivning var, som den dag idag, forbudt. Med den daværende skoleuddannelse er den vel heller ikke ofte forekommen. Derimod eksisterede endnu intet taleforbud, det gik altså temmelig højrøstet til i tugthuset. Opsynspersonalet turde ikke forlade samme efter kl. 9 om aftenen.

Det under militær bevogtning stillede tugt- og fattighus i Waldheim var allerede i de første år af dets beståen i så stor udstrækning taget i brug til sindssyge, epileptikere, krøblinge, afskedigede og invalide soldater, hele familier af samme foruden landevejens mest forkomne subjekter, at ikke blot en udvidelse af bygningerne i Waldheim måtte foretages; men i 1730 blev endog oprettet et fattig- og waisenhus i Torgau, da regeringen ikke kunde beslutte sig til at bringe stændernes forslag i udførelse. Dette gik ud på at befri anstalten i Waldheim for de

værste gavtyve, »som ikke brød sig om tortur, tugthus og fæstningsarbejde«, ved at sende dem til Venedig på galejerne, eller til Amerika i de derværende engelske og hollandske kolonier.

Da med året 1770, under kurfyrst Friedrich August III, tortur, ris og landsforvisning ganske afskaffedes, dødsstraffen i mange tilfælde blev ophævet i den sachsiske kriminaljustits, og da der af den grund hyppigere blev ikendt fæstnings- eller tugthusstraffe af retsøvrigheden, blev 1771—75 atter oprettet 2 tugt- og arbejdshuse, det ene i det gamle slot Hartenfels ved Torgau og det andet i det gamle slot Osterstein ved Zwickau.

Mandat af 11. April 1772 bestemte tilgangen til disse ny tugt- og arbejdshuse på samme måde som til Waldheim. Kun »grove og istedenfor den dem ikendte dødsstraf med tugthusstraf belagte misdædere og ellers farlige subjekter, ligesom personer under 14 år, krøblinge, helt gamle, arbejdsudygtige, vanvittige, svagsindede, syge og fattige personer« skulde ikke bringes til Zwickau og Torgau, men til Waldheim i det der i 1730 oprettede fattig- og waisenhus.

Straffuldbyrdelsen i landets 3 tugthuse: Waldheim, Zwickau og Torgau var temmelig ens. Efter Waldheims da omtrent 60 årige beståen, gjorde der sig allerede der nogle fremskridt i straffebehandlingen gældende. Tugtemesteren, hvis tugtelsesret forhen var uindskrænket, måtte nu kun på egen hånd uddele 4 slag pisk og måtte strax aflægge melding derom.

Det fuldstændig utilstrækkelige antal af tugtemestre tvang til den mest udstrakte brug af den endnu inden bestemte grænser bestående indretning, at udtage de såkaldte ældste af fangernes midte til hjælp med at føre opsyn.

Ved beskæftigelsen finde vi allerede arbejdspensa indført, normalpensa for alle, strafpensa for de dovne, hvem senere visse svære strafarbejder pålægges, derunder det oprivende arbejde i »træde- og disciplinærmøllen«. Den,

som arbejdede over sit pensum, fik en bestemt andel i fortjenesten til indkøb af ost, smør, øl, siden også røgtobak, hos økonomen. Det samme galdt for det, i lang tid tilladte søndagsarbejde.

I modsætning til strafarbejdet under slet opførsel blev god opførsel belønnet med tildeling af lettere og behageligere beskæftigelse.

Også forplejningen var bleven forbedret. Varm gemyse blev daglig given til middag, og ligeledes en varm morgen-
suppe.

Lige overfor de ellers primitive tilstande i de gamle tugthuse og manglen på fornødenheder i det daværende folkeliv er det ikke uinteressant, at fangernes spisebord blev dækket med duge. Kun de borde, ved hvilke de legemlig tugtede sad, og ved hvilke straffekost blev spist, fik ingen dug.

Værd at lægge mærke til er den særegne formalitet, med hvilken man behandlede fangernes løsladelse. Disse måtte efter en foreskreven »Urpheden-Notul« med håndslag forpligte sig til »ikke at hævne sig på grund af den lidte straf, særlig ikke anstiftelser mod landsherren og hans hele hus, mod tugthuset og dets betjente, og heller ikke foretage noget for andre fanger i retning af bud til slægt etc., i modsat fald vilde der strax blive lagt et års tugthusstraf til, såfremt forseelsen ikke fortjente en endnu hårdere straf«.

Men kunde straffuldbyrdelse i Waldheim, ifølge dets bestemmelse både som fattig-, waisenhus- og sindssygeanstalt, hvilke afdelinger havde overvægten i forhold til tugthuset, af nærliggende grunde ikke fuldt udvikle sig, så kom der nyt liv i samme ved oprettelsen af de ny tugthuse Zwickau og Torgau.

»Her havde den til oprettelsen af disse tugthuse betroede fromme konsistorialpræsident friherre von Hohen-
thal, der også førte den øverste ledelse over disse huse, indtil de bleve stillede under den almindelige tugt- og

fattighus-kommission i året 1779, øvet en umiskendelig indflydelse på straffuldbyrdelsen, i særdeleshed på sammes opdragende side.«

Fremfor alt skulde der tages mere hensyn til det enkelte individs hele anlæg og førelse; men hertil udfordredes også, at de ny huse udelukkende havde karakter af rene *strafanstalter*, uden iblanding af andre formål, og tilige at de vare mindre i omfang. Beretningerne om straffuldbyrdelsen i tugthuset Zwickau må tilnærmelsesvis også have kunnet passe for de øvrige anstalter.

Værd at lægge mærke til var også den i Zwickau vidtgående anvendelse af kvindelige fanger til tjenestepigergerning i officianternes husholdning. Således var f. ex. to fangne kvinder anvist anstaltens gejstlige, disses arbejdsfortjeneste tilfaldt ham også, den ene af dem spandt stedse på den gejstliges værelse, en ordning, som dog snart igen blev afskaffet som anstødelig.

Også disciplinen havde udviklet sig på mere human vis. Piskning ved pælen fandt kun sted lige over for desertører, det almindelige jern om benet, ligesom klodsen og kæden, havde praxis almindelig indskrænket til de værste individer.

Derimod kunde man i tugthuset i Zwickau af mangel på opsyn endnu ikke komme ud af det uden den stadige brug af pisken, men tugtemesteren var det udtrykkelig foreskrevet »på anstændig måde at skaffe sig frygt og autoritet, ikke ved skænden og banden, men ved at være agtpågivende; hvor advarsler ikke frugtede, i hvert fald strax at straffe med 1—4 piskeslag.«

For bedre at opretholde den almindelige orden og ro havde man den gang, hvor det lod sig gøre, anbragt officianternes bolig i anstalten eller ved siden af fangerummene, hvilket af samtiden ansås for meget hensigtsmæssig. Betjentene havde derfor også pålæg om »at opholde sig uden undtagelse væsenligst i hjemmet og afholde sig fra al utilbørlig gåen ud«. Nogen reglementeret afløsning i

tjenesten gaves endnu ikke. Til at forlade huset hørte i alle tilfælde tilladelse fra husets forvalter.

I modsætning til denne indskrænkning for betjentenes vedkommende ser det ejendommeligt ud, at fangerne blev anvendte til at gaa ud i byen, og at på torvedagene handelsfolk indtil året 1824 havde uhindret adgang til tugthuset, hvor de »upågtet kunde gå omkring«.

Krogede gange, snævre trapper, mørke niches og siderum, alle mulige kroge i huset og i gården, beliggenheden af arbejds-, sove og rengøringsrum, som de endnu den dag i dag mere eller mindre findes i de gamle slotsfængsler, gav lejlighed til hyppige upågtede sammenkomster, så det ikke var noget under, når der blev klaget over fangernes store frihed og særlig over det usædelige samliv, hvoraf de talrige følger ere blevne bevarede i de med omhu førte lister.

Trods alt dette var anbringelsen af forbryderne, som den gang af »sparsommelighedshensyn« ofte måtte ligge to i en seng, dog endnu langt bedre end i de forsømte små fængsler i den tids herskabs- og justitskredse.

Harde allerede i forrige århundrede den omstændighed, at forbrydere og løsgængere uden adskillelse kunde blive anbragte i tugthuset, hvorved straffens værdi formindskedes, ført til en kombination af tugt- og arbejds- hus, altså på en vis måde til en gradation af tugthuset, så bragte tidsbehovet i begyndelsen af vort århundrede som ny gradation, om end endnu ikke under denne betegnelse, korrektionsfængslet, som dog mere end de andre straffe beholdt karakteren af en politimæssig forholdsregel.

Det kurfyrstelige mandat af 9. juni 1803 bestemte, at i det i samme år i slottet Colditz oprettede »landsarbejds- hus« skulde samtlige fremmede, dog ikke for en forbrydelse mistænkte, vagabonder indespærres, og af de indfødte de betlere, som trods fæstningsarbejde og revselse af det stedlige politi vare tilbagefaldne, ligesom også deres eventuelle koner og børn. Indespærringen kunde

uden videre have en varighed af 2 år, herudover indtil på livstid, dog kun med landsregeringens billigelse. —

De imod slutningen af det forrige århundrede på alle livets områder mægtigt frembrydende humanitære bestræbelser fik også meget snart gennemgribende indflydelse på vore landsanstalters fremtidige udvikling.

Den første og allervigtigste forandring angik udskillelsen af syge og forsørgelsesberettigede fra forbryderne.

Især havde den hidtilværende måde, hvorpå anbringelsen af åndssvage fandt sted i de overfyldte tugt- og fattighuse, ikke blot i praxis forlængst ført til unoder, men også været den lutrede menneskelige følelse imod. De havde næsten i et århundrede været indespærrede »blot til forvaring« sammen med forbrydere, fattige og waisenhusbørn og vare ikke blevne behandlede stort bedre end de virkelige døgenigter. Men trods den i året 1811 oprettede, snart verdensberømte, første sachsiske dåreanstalt Sonnenstein, som der strax blev lagt for stærk beslag på, kunde anstalten Waldheim først ved hjælp af den til dåreanstalt omændrede anstalt Colditz i året 1829 blive befriet for sine sindssyge og først i året 1832 ved hjælp af anstalten Brünsdorf for sine waisenbørn og derefter blive benyttet udelukkende til strafanstalt.

Af dybt indgribende betydning også på de daværende sachsiske landsanstalter vare de svære tider under Napoleons- og frihedskrigene. Efter freden 1815 måtte den gamle Torgauer landsanstalt, som iøvrigt på grund af de derværende fæstningsværker først kort i forvejen var bleven forlagt til Lichtenburg og *Langendorf*, afstås til den preussiske krone. Således blev i den ny tid kun de to landsanstalter Waldheim og Zwickau tilbage som vidner om forgangne tider.

Jeg har allerede nævnt, hvorledes også i Sachsen uden særegne lovlige bestemmelser de gamle politimæssige tugt- og arbejdshuse i tidens løb stadig hyppigere bleve benyttede til afsoning af kriminelle straffe.

Hin blanding af kriminelle- og politistraffanger i landsanstalterne, tilligemed tidens stedse mere stigende trang til ny strafmåder, bevægede endelig kong Friedrich August den retfærdige til at give vort land den første kriminallovbog, som efter 28 års forarbejder trådte i kraft i året 1838.

Efter afskaffelsen af den beskæmmende gabestok og af alle kval- og marterfulde legems- og livsstraffe, ligesom også torturen, landsforvisningen og piskeslagene alt vare afskaffede ved lov 1770, og fæstningsarbejdet for civilforbrydere i 1817 var blevet afløst af den mildere arbejdsstraf, optog man den for over et århundrede siden i tugt- og arbejdsbusene indførte fuldbyrdelsesmåde af frihedsstraffen og arbejdsbusstraffen, altså tugthusstraf i to grader (siden 1855 kun i en grad) med det motiv: »straffen skal være straf, men ikke pinsel«. Endvidere føjede man også til de hidtilværende korte fængselsstraffe for bestemte forseelser straffe af længere varighed, som da især afsonedes i det ny oprettede landsfængsel i Hubertusburg.

I steden for den kortvarige fængselsstraf ikendtes også i passende tilfælde indtil 1870 »håndarbejdsstraffen« uden indespærring. Denne er igen i nutiden bragt i erindring i fagkredse. Derimod kunde for betleres og vagabonders vedkommende indtil 1868 fængsels- såvelsom håndarbejdsstraffen ombyttes med legemlig revselse.

De ved lov af 1838 for enkelte straffemåder foreskrevne straffeskærpelser, som kost-, arrest-, pryglestraf og straf i jern, bleve, efter at de allerede i 1855 vare mildnede, helt ophævede ved straffelovbogens revision 1868. —

Praxis havde allerede før 1838 bestræbt sig for at komme bort fra forældede skikke. Allerede i 1805 havde man for arbejdsbusenes vedkommende og 1831 for tugthusenes afskaffet »velkomsten«, som dog ikke må forvexles med den legemlige tugtelse, som ved lov er påbudt som en skærpelse af straffen.

Snart forsvandt også den bizarre, zebraagtige tvær-

stribede klædning, den frygtelige trædemølle, den naragtige maske med horn, de svære stenstraffe, men særlig den middelalderlige, barbariske fiskebens-læderpisk, som i mere end et århundrede i ordets egenlige forstand havde regeret disciplinen i de gamle strafanstalter.

Hovedsagen var imidlertid, at med piskan forsvandt også den gamle rå tugtemester med den vilkårlighed, som der så ofte blev klaget over. I hans sted trådte vort nuværende opsyn, som med sin lille stav endnu en tid bevarede erindringen om den tidligere straffemyndighed, men som der dog i væsentlig grad var sat et andet mål end forgængerens.

Ikkun de gamle straffeslotte fra det forrige århundrede blev tilbage, ja deres tal måtte endog senere formeres, da nødvendigheden tvang til at skaffe flere opholdssteder for fanger, men de økonomiske forhold ikke tillod at opføre ny anstalter.

Desuden vare også fagmændenes meninger om den hensigtsmæssigste ordning af straffeanstalterne og straffuldbyrdelsessystemer på den tid meget forskellige, og erfaringen andensteds fra om de ny reformer var endnu for ung, til at den kunde opmuntre til efterligning.

Det kan ikke være opgaven at give en fremstilling af de forskellige systemer og af kampen om den hensigtsmæssigste fængselsform.

Nu er man dog kommen til den endelige anskuelse, at begge fængselsformer ere nødvendige for en rationel straffuldbyrdelse, lige meget om anvendelsen sker efter et bestemt system eller, som hos os, kun tagende hensyn til individet. Hovedsagen bliver kun, at fællesfængslet også i lokal henseende bliver stillet i højde med det langt forud for det udviklede cellefængsel.

Selv om Sachsen ikke på grund af statens mangfoldige andre behov uden videre kunde tage væddestriden op med andre staters kostbare fængselsbygninger, så havde man dog en så levende interesse for fængselsvæsenets udvikling,

at man i året 1856 udsendte den daværende dezernent for landsanstalterne i det kgl. indenrigsministerium, gehejmeregeringsråd von Zahn, og daværende anstaltsdirektør d'Alinge for at studere indretningerne af Tysklands, Schweiz's, Danmarks, Sverigs og Norges navnkundigste fængsler.

Udbyttet af denne rejse, som er blevet nedlagt i overordenlig omhyggeligt udarbejdede beretninger, har siden hin tid tjent til rettesnor for vore strafanstalts- og fuldbyrdelsesindretninger.

En af de mest trængende fordringer var adskillelsen af de forskellige kategorier af fanger efter køn og alder i særskilte anstalter.

For snarest mulig og uden stor bekostning for landet at kunne bringe dette i udførelse måtte, som nævnt, et antal fiskale slotte indrettes til strafanstalter. Således blev i 1858 Voigtsberg indrettet til unge fængslede, i 1859 Hohnstein til mandlige korrektionære, 1864 Hoheneck til kvindelige arbejdshusfanger, 1867 Sachsenburg til unge mandlige og 1874 Grünheim til kvindelige korrektionære.

Men jo mindre der under slige forhold kunde tages hensyn til lokaler, der svarede til fremskridtene i straffuldbyrdelsen, desto ivrigere tog man fat på den indre ordening af straffuldbyrdelsen for at fylde den med den humane retfærdigheds og opdragende strengheds ånd, uden hvilken en indre forbedring af forbryderen ikke godt kan tænkes.

Snart svandt de sidste ydre beskæmmende tegn som tyvekappen og tilbagefaldsstriberne i beklædningen, som kun egnede sig til at udfordre de dårlige kammeraters hånende kritik.

Den allerede siden 1840 i vore landsstrafanstalter bestående systematiske inddeling af fangerne i disciplinærklasser blev udviklet videre. »Forbedring gennem individualisering« blev det løsen, som navnlig efter den højtforjente forkæmper for samme, direktør d'Alinges tid intet

lod uforsøgt for at nå sit mål. Som et værdifuldt skridt i den retning må nævnes den i 1862 først i Sachsen indførte betingede løsladelse.

En særlig vægt blev lagt på uddannelsen af et opsyns-personale, der var sin opgave voxen. Om indretningen af gamle slotte til strafanstalter og om en for vidt dreven udvidelse af de for hånden værende anstalter kunde der ikke godt blive tale.

Justitsforanstaltningen i Sachsen er i slutningen af halvfjerdserne gået i spidsen med indretningen, også hvad bygningerne angår, af cellefængsler i Dresden, Leipzig og Chemnitz for undersøgelses- og straffanger på kort tid. Efter 1886 ere også Hoheneck og Waldheim forsynede med cellebygninger i moderne stil. Ved den sidste anstalt er et tugthus for kvinder, udskilt fra det for mænd, blevet rejst.

I de gamle anstalter derimod har man måttet indskrænke sig til ved at borttage skillevægge at skaffe mere overskuelige arbejds- og spisesale.

Trods alle nutidens forbedringer i enkelthederne er i princippet dog endnu tugthusenes gamle kasernestil fra forrige århundrede bevaret. —

Nogle fængsler i Skotland.

Under en rejse for at studere engelske fængselsforhold i høsten 1894 besøgte jeg også nogle fængsler i Skotland, af hvilke det er min hensigt i det følgende at give en kort beskrivelse.

Som bekendt står det skotske fængselsvæsen under en lokalstyrelse i Edinburgh, til hvilken jeg måtte henvende mig for at opnå tilladelse til at bese de skotske fængsler; en sådan blev også, efter meddelt identitetserklæring fra vor konsul i Leith, beredvillig tilstået mig. Den stræng-
hed, hvormed der overalt i den engelske verden våges over, at ingen uvedkommende tilstedes adgang til fængslerne, og hvorover allerede Dixon klager, forekom mig dog her ikke fuldt så rigorøs som i London. Medens der f. ex. i Holloway og Newgate*) lagdes mig adskillige hindringer i vejen, stod her alle døre åbne, og både direktører og underbefal må ydes den største ros for den elskværdighed, hvormed de kom mig imøde.

Ligesom i England er direktøren gerne forhenværende officer undtagen i Glasgow (G. prison og Barlimnie), hvis governors har avanceret i fængslets tjeneste.

---

*) I Newgate vilde man således nægte mig at se lokalet for henrettelser. På min bestemte erklæring uopholdelig at ville melde afslaget i Whitehall slap jeg dog ind.

Jeg begår vistnok ingen indiskretion ved at sige, at særlig de sidstnævnte gave indtryk af at være helstøbte fængselsmænd. Medens jeg i Glasgow prison næsten følte mig »som hjemme«, mærkedes let den militære ånd i andre fængsler. I Perth visiterede således direktøren, colonel Campbell, der personlig var elskværdigheden selv, cellerne under ledsagelse af 3 — tre — warders: Den første aabnede celledøren, hvorpå den anden (the headwarder) råbte ind i cellen: »The governor!« Efter inspektionen, under hvilken fangen stod med militær holdning, lukkedes så døren af den tredje betjent. Ulige mere tiltalende vare de cellebesøg, jeg foretog sammen med guvernøren i Glasgow prison, mr. Alston, under hvilke direktøren selv uden anden ledsagelse både åbnede og lukkede døren.

Den gejstlige betjening gjorde et noget koldere indtryk, end vi ere vant til. Speciel sjælesorg var absolut ukendt, hvilket vel hænger sammen med det moderne engelske syn på straffefuldbyrdselsen i det hele. Jeg kom efterhånden til den overbevisning, at præstens gerning i engelske fængsler er den rent udvortes at forrette de gudstjenester, som det engelske samfundsliv nu engang kræver, uden at der tænkes på en særegen religiøs påvirkning for fangernes vedkommende. At præsten er absolut uden indflydelse på fangebehandlingen bidrager måske også sit til at svække hans interesse.

Den underordnede betjening så ud til at være ypperlig disciplineret. Den består ofte af forhenværende sømænd, som efter en direktørs sigende var det bedste stof at gøre betjente af. Det kvindelige opsyn gjorde et særdeles tiltalende indtryk og bestod vistnok i almindelighed af kvinder fra de bedre klasser.

Om fængselsbygningerne, indredningen, fangernes behandling, kost o. s. v. gælder i et og alt, hvad der er tilstrækkelig kendt fra de londonske fængsler: alt er første klasse og i fuld overensstemmelse med de overalt gældende fællesprinciper. Har man været i ét engelsk fæng-

sel, har man så at sige været i dem alle. En ejendommelighed kan nævnes: Skotlændernes trang til at vælge maleriske punkter for fængslernes beliggenhed. Jeg vil fremhæve fængslet i Inverness, som med sine tårne og spir troner på en fjeldtop midt i byen og snarere indbyder til nydelsen af en henrivende udsigt end til betragtninger over menneskelivets elendighed.

I. Calton Jail, Edinburgh,

er beliggende ved Waterloo place, et par minutters vej fra Waverley jernbanestation. Fængslet må antagelig være et af de mest pittoreske beliggende i verden, med udsigt over den store valley til den gamle by, Edinburgh castle, og de mange hills på den side af byen. Fængslets bygningsstil er også overordenlig ejendommelig. Den ujevne jordbund har gjort det nødvendigt, at en del af bygningerne ligge på forskellige terrasser, ligesom den store ringmur følger bundens ujevnheder og med sine mange tårne (blot ornamentale) bidrager til snarere at bringe tanken hen på en middelalderlig borg end på et moderne fængsel.

Når man kommer ind ad hovedindgangen, har man midt foran sig den østre fløj af afdelingen for mænd, med kontorer, i 1ste etage for kontorpersonalet, i 2den for direktøren og i 3dje for præsten. Fængslet består af 4 blocks, hvoraf de 3 har 4 etager, og den ene 3. Ved hjælp af korridorer ere alle afdelinger forbundne med hinanden. Af de 4 blocks ligge de to midterste parallelt, medens den tredje og fjerde udløber i hver sin retning, fra midtpartiet af de 2 første. I vest for cellebygningerne ligger kirken og det store vaskeri, begge i forbindelse med kvindeafdelingen; på østsiden er en magasinbygning.

Fængslet er meget gammelt. Ringmuren angives ved en tavle at være bygget i 1815. Af de gamle bygninger er endnu en block i brug. De andre ere alle nye (omtrent 10 år gamle).

Fængslet modtager fanger af begge køn og alle aldre. Disciplin og sundhedstilstand roses. For tiden hensidde her 415 fanger, hvoraf 104 kvinder.

I kvindeafdelingen er der 173 enkeltceller, 1 »associated cell« til midlertidig brug for syge, 1 strafcelle, mørk, med dobbelt vindu, seng og stol fastskruet i gulvet, og 1 celle for insanes (hyppigst delirium tremens) med puder på væggene. Lige ved indgangen fra fængselsgården står et lidet aflukke for den vagthavende overbetjent. Fra enden af 1ste galleri fører en korridor tilvenstre til køkkenet, som laver maden for det hele fængsel. Tilhøjre fører en korridor til vaskeriet. På muren i korridoren er anbragt kighul. Alt fængslets tøj vaskes her. I forbindelse med vaskeriet er kvindeafdelingens bad med 8 baderum. På den ene side af korridoren, som fører til vaskeriet, ere modtagelsesrummene, som består af 2 dele, afklædningsrum og bad (3 kar). En dampkedel skaffer varmt vand. Afklædningsrummet er forsynet med et skærmbælt. I første etage findes også 1 visitingroom, som består af 3 dele, med indgang fra gården. I det første rum (fra gården) opholder den besøgende sig, i mellemrummet betjenten og i det tredje fangen. 2 jerngitre (med døre) skille rummene fra hinanden.

I den nordlige del af den gamle block har de kvindelige betjente sine værelser. Hver har sit soveværelse, men de spise sammen i en fællestue (i 4de etage). Her er også deres køkken, som betjenes af fanger, ligeså to baderum. Overvogtersken (the matron) har foruden bedroom også eget sittingroom og køkken. I kælderetagen ere forskellige oplagsrum. — Luftegården for kvindeafdelingen, i vinkelen mellem bygningerne på sydsiden, har 2 walks.

Mandsafdelingen er indrettet som den kvindelige; dog er her plads for 265 fanger, og undertiden benyttes modtagelsesrummene i kælderetagen også for natten, ligesom den søndre halvdel af kvindeafdelingens østre block undertiden tages i brug for mænd, i tilfælde af overfyldning.

I mandsafdelingens nordre block mod porten findes de forskellige kontorer. Også mandsafdelingen har celle for insanes og mørk strafcelle (i kælderen). Ingen opholder sig i strafcelle om natten. 1 større luftgård (med 3 walks) og 1 mindre (med 2 do.) er anlagt mellem de 2 blocks og magasinbygningen. I kælderetagen ere receptionsceller, afklædnings- og baderum, desinfektionsskab osv. De almindelige baderum ere også i kælderen. Hver fange får 1 bad ugenlig. Endelig bemærkes, at alle cellevinduer ere forsynede med mat glas.

Kapellet har plads for omtrent 200 fanger (mænd) på gulvet. Kvinderne sidde på galleriet i baggrunden og kan ikke ses fra gulvet. Fangerne ere placerede på bænke uden rygstød på hver side af en midtgang. Mellem hver fange er omtrent en alens mellemrum. Fangen sidder med korslagte arme og må kun se ret frem. På sex platforme sidde opsynsbetjentene. Direktøren har sin plads ved alteret på en forhøjning. Alteret bruges kun af den katolske præst. Tilvenstre for alteret er prækestolen anbragt. Under den, nær vinduet, står harmoniet bag et skærmbælt. Hver morgen kl. 9 afholdes gudstjeneste for presbyterians. Hverdagsgudstjenesten varer 10 minutter og består af 2 bønner, 1 salme og læsning af et kapitel af bibelen. Om søndagen holdes 3 gudstjenester kl. 8, 10¹/₂ og 3 for de forskellige bekendelser. Da holder den presbyterianske præst også en prædiken. Til kapellet slippes mandsfangerne ind fra gården, kvinderne gennem en korridor, direkte forbundet med deres afdeling.

Biblioteket indeholder, foruden en mindre bogsamling for fangerne, et funktionærbibliotek på 1000 bind. En lærer er bibliotekar under præstens overtilsyn. Der er 2 lærere, 1 for hver afdeling. Deres tjenestetid er fra 9—1 og 2—3. Lørdag og søndag ere fridage.

Reglerne for disciplin, diæt osv. ere overensstemmende med de for skotske fængsler fastsatte. For enden af hvert galleri er et W. C. Om dagen ringer fangen og

slippes ud til dette; om natten kan han bruge urinpotten i cellen. 2 gange daglig får fangen en mugge drikkevand bragt ind til sig.

Fængslet har i alt 46 betjente, 1 læge, 1 presbyteriansk, 1 katolsk og 1 episkopal præst foruden »visiting« geistlige for fanger af andre trosbekendelser.

Blandt mærkeligere fanger besøgte jeg den bekendte Hassberger, en stor forretningsmand fra Dundee, egenlig af tysk familie, som havde begået falsknerier til et beløb af over 100,000 £. Han beskæftigedes med at pille drev, der er det almindelige arbejde i dette fængsel.

2. Glasgow Prison,

nogle minutters vej fra College st., er ca. 100 år gammelt, men nybygget. Det ligger på en skråning, hvorved fængslets hovedafdeling (for kvinder) har fået en uregelmæssig form. Der er 4 etager i hver af de 4 blocks, men den ene har så at sige 5, idet den 5te (og ligeså den 1ste) blot er halvdelen af en etage. Fængslet er bygget i en femkant. Fra 2 forskellige punkter i gallerierne har man et overblik over 3 fløje ad gangen. Afdelingen for mænd ligger for sig selv udenfor femkanten, skilt fra kvindeafdelingen ved en mur og en gårdsplads. Her ligger også kirken, vaskeriet og 1 treetages bygning for den kvindelige betjening. En af fløjene i femkanten er forunderlig kort, idet den bare har et par celler i hver etage, men disse ere til gengæld meget store, beregnede på fanger med lang straffetid. Fængslet har ialt 400 celler for kvinder og 160 for mænd. Anstalten er for mændenes vedkommende nærmest et varetægtsfængsel, idet alle dømte mænd anbringes i Barlimnie (se nedenfor). Kvinderne ere derimod både »untried« og »convicted.« Under en af fløjene er der en kælderetage med celler, der kan bruges i tilfælde af overfylding. Trods det betydelige fangebelæg var der, takket være en ypperlig ventilation, bedre luft, end jeg har

observeret i noget fængsel, bygget efter femkantsystemet. *)

Alle fanger holdes isolerede undtagen i køkkenet, vaskeriet og på sygecellerne, som kunne rumme fra 2 til 5 syge. På den syges celle anbringes et rødt kors til underretning for præsten osv. I kapellet er plads for 200 kvinder på gulvet og 60 mænd på galleriet; disse kan se præsten, men ikke kvinderne på gulvet. Køkken og mælkehus er bygget sammen med kirken. Kvindelige kokke have afløst de tidligere mandlige og besørge madlavningen for det hele fængsel.

Der er 25 kvindelige betjente, som alle have bolig i egen bygning. Her have de eget soverum, men fælles spise- og dagligstue. Et vel udstyret bibliotek savnes ikke.

Direktøren, den presbyterianske præst og lægen, hvilken sidste ikke må have bierhverv, bo i egne huse uden for fængselsmuren; ligeledes bo de 17 mandlige betjente nær fængslet. Ved fængslet er ansat 3 præster og 2 lærere.

Jeg bemærkede, at fangerne her og i Barlimnie vendte sig mod væggen ved synet af en fremmed. — The governor C. S. Alston har været i fængslets tjeneste i over 40 år, idet han fra klerk har avanceret til sin nuværende stilling.

3. Barlimnie Prison i Glasgow,

ca. en engelsk mil fra Alexandra park st., er 11 år gammelt, det nyeste og bedst udstyrede i Skotland. Det har plads for 800 fanger og huser for tiden 700 (kun mænd). Fangerne sættes ind på en straffetid fra 24 timer

---

*) Mandsafdelingen består kun af een block i 4 etager, hver med 40 celler. Sygeafdelingen har 5 senge. Desuden er der 1 celle for sindssyge. Gulvene ere asfalterede. Midt i bygningen er en svær pibe for varmeapparatet. Tal udenpå cellen angiver dens kubikindhold. Mellem cellerne ere jernhåndtag, hvorpå hver morgen sengklæderne hænges ud til luftning. De tidligere gennemsigtige vinduer forsynes efterhånden med mat glas.

Fængslet er forsynet med elektrisk ringeapparat. W. C. i luftgården.

til 2 år. Herfra sendes de i tilfælde til 9 måneders »solitary« i Perth, hvorfra de gå til »associate prison« i Peterhead. Omtrent $\frac{1}{3}$ af belægget arbejder sammen udenfor cellen. Men arbejdet er meget hårdt, og samtale må under ingen omstændighed finde sted. Mange ønske derfor at slippe fællesarbejdet. Man anvender også helst fanger med kort straffetid til udendørsarbejdet, fordi disse i reglen ere de mindst farlige og mindst fristes til rømning.

Ligesom f. ex. i Wormwood Scrubs i London ligge de fire blocks paralelle, to på hver side af kirken og køkkenbygningen, dog således at en korridor forbinder samtlige hovedbygninger. På den store plads foran disse, men udenfor ringmuren, ligger kontorbygningen med magasinrum og modtagelses-afdeling. Endelig er der også et par isolerede bygninger for vaskeriet og kulbeholdningen. Tilhøjre for administrationshuset er den store plads for fængslets hovedvirksomhed, stone-breaking.

Af mere specielle ting kan nævnes: I cellen er sengen, en brix af træ, fæstet i gulvet ved den ene side og om dagen slået op mod væggen. Madrassen etc. er anbragt på gulvet i det ene hjørne. I de første 30 dage må fangen ikke benytte madras. (Vore hængekøjer ansås her for at være altfor komfortable; de vare derfor afskaffede for længe siden). I mange celler brugtes endnu »sengebordet« (se nedenfor), men dette afskaffedes efterhånden. Vinduerne have alle mat glas; en rude kan slås ned for ventilationen, men således, at fangen ikke kan se ud gennem den. Midt i hver etage er anbragt 2 W. C.*).

Baderummet er meget stort og lyst og forsynet med 17 badekar. Sygeafdelingen er i 2den etage af kontor-

---

*) Dog søger man at »vænne« fangerne til at indskrænke sig til de closets, der ere opførte i luftgården, og som kun benyttes under luftningen. Denne foregår, som overalt, i løbet af en times tid, idet alle fanger på én gang motionerer marscherende i koncentriske cirkler (walks), således at de gamle og svagelige gå inderst.

bygningen og består af 2 lyse og store fællesrum og 1 enkeltcelle. I hver hall er en celle for insanes. Kirken ligner i det ydre en almindelig skotsk kirke uden højt tårn. Den er 2 år gammel; er særdeles smuk og har kostet 4,000 £. Den rummer 600 fanger under opsyn af 12 betjente, har mosaikgulv og høje spidsbuer og er forsynet med 6 gaskroner.

De ytterste blocks (her kaldt halls) ere for fanger, bestemt for outdoorswork. I disse indsættes alle, som anses skikkede for sådant arbejde, idet hensyn tages til tidligere sysselsættelse, helbred etc. Håndværkere anbringes strax uden ventetid på de forskellige værksteder (i en egen bygning, mellem kirken og køkkenet). Dog gælder ikke denne regel fanger med lang straffetid. — Fangerne kunne også arbejde udenfor muren. (Jeg så en afdeling arbejde på en ny mur i anledning af fængslets udvidelse; ligeledes så jeg fanger arbejde ved et hus for opsynsmænd i adskillig afstand fra fængslet.) Men dette tillades kun fanger, som bare har 14 dage igen af sin straffetid — af hensyn til mulige rømningsforsøg. — I vaskeriet arbejde 25 fanger under tilsyn af 1 — een — opsynsmand. De må ikke flytte sig eller tale sammen. — Stenpukning er en vigtig del af arbejdet, begrundet i, at der strax udenfor muren er rige stone-holes. Efter flid og dygtighed gives fangen »marks«. 6 marks har en værdi af 1 penny. — Bageriet forsyner også Glasgow prison med brød. — Med hensyn til diæten bemærkes, at fangen de 3 første dage kun får vand og brød til middag. Senere broath (omtrent = norsk grynsod) og ærtesuppe afvexlende. I tilfælde af lang straffetid får han også fisk (om fredagen). Morgen og aften nydes den højt priste havregrød. Suppen og grøden serveres i hvide lerpotter. Jo længere straffetid en fange har, des mere brød får han. —

Fængslet har 56 betjente; ligeledes 2 lærere, som have meget lidt at bestille. Der meddeles (som overalt) ingen undervisning i religion, men kun i læsning, skrivning og

regning for de ganske uvidende. Af personalet mindes jeg særlig the resident chaplain, mr. Turnbull, der var en lige-så elskværdig cicerone, som han var interesseret fængselsmand.

4. Perth.

Fængslet (the penitentiary) i Perth er beliggende omtrent 10 minutters gang fra jernbanestationen, omtrent 1½ time fra Edinburgh. Dets omgivelser ere meget smukke. Tæt ved muren løber en liden elv. Foran fængslet ligge omtrent 20 mindre bygninger, boliger for embedsmændene og opsynet, alle af sten og udstyrede med smukke haveanlæg. Alle kontorer befinde sig i portbygningen, direktørens i anden etage og de andre i første etage med indgang fra fængselsgården. Ret foran porten ligge de 4 store cellebygninger i en halvcirkel. Mellem disse og porten ligger en liden bygning forsynet med en særdeles høj skorstenspipe, som egentlig er opført for at skaffe fængslet ventilation. Arrangementet var imidlertid uheldigt, og den smukke pipe står nu der til ingen nytte. Mellem de 4 blocks befinder kirken og de store luftgårde sig. Tilhøjre og tilvenstre er vaskeriet, køkkenet, magasiner etc. Udenfor fængselsgården men i umiddelbar forbindelse med denne ligger kriminalasylet, bestående af 2 to-etages bygninger, oprindelig bestemt for forbryderske gutter.

Cellebygningerne ere svære, fem-etages huse, med 46 celler i hver etage. Første etage bruges dog ikke. Fængslet er indrettet for 900 fanger, men har for tiden*) bare 226 mandlige og 67 kvindelige, tilsammen ialt 293. fanger! Fængslet blev i sin tid opført for at huse krigsfanger, men har været strafanstalt i de sidste 100 år.

Fløjene løbe ud i en centralhal, men ere stængte fra denne ved lukkede jerngitre. Svære vinduer fra gulv til

---

*) 3: høsten 1894.

tag giver tilstrækkeligt lys. Alle vægge ere oliemalede. Cellen er forsynet med et vindu (mat glas) tæt under taget; kun en liden rude kan åbnes for ventilationens skyld. Takket være det indskrænkede fangeantal var der alligevel god luft i fængslet. Nogle celler, bestemte for untried, have hængsel-vinduer. Sengen består af to dele, som ligner små borde. Om dagen ere disse lagt på hinanden og gøre tjeneste som cellebord. På dette anbringes om dagen også de sammenlagte sengklæder. Cellen har ikke spring. Fangen får to gange daglig bragt ind til sig en mugge vand. Det er det hele. Til cellen hører følgende bøger: Bibelen, salmebog, bønnebog og fangereglement. Endelig er cellen forsynet med gas og elektrisk ringeapparat. W. C. består af en potte, forsynet med zinklåg, som står frit på gulvet. Fangedragten er lysegrå; undertøj skiftes hver 14de dag, da fangen også får et bad. Ved indtrædelsen bliver han omklædt i et særegent modtagelsesrum, hvorfra han strax sættes ind i sin celle. Udenpå celledøren findes et kort med de nødvendigste oplysninger (fangens navn, forbrydelse, straffetid etc.). Disse kort ere forskelligt farvede for at betegne den trosbekendelse, hvortil han hører.

Fængslets sædvanlige arbejde består i at sy sække, især postsække, matter og køjer, samt i drevpilling. Desuden sysselsættes nogle med smede- og snedkerarbejde i dertil indrettede værksteder, hvor de arbejde sammen. Fællesarbejde finder også sted i køkkenet og vaskeriet. Ellers holdes de strængt adskilte. Dog ere de sammen i kirken, sygeafdelingen og under luftningen.

Kirken, som er meget smuk, er beliggende mellem de to midterste fløje. En væg deler kirken i 2 afdelinger, en mands- og en kvindeafdeling. Der er ingen boxer eller lukkede stole. Disse benyttedes til for 15 år siden. At de afskaffedes, betragtes af alle som et stort fremskridt.

Sygeafdelingen ligger i første etage. Rummene ere store, lyse og luftige.

Fangerne lufter (exercise) sammen 1 time daglig på de store pladse mellem fløjene. 3 opsynsbetjente ere opstillede på små platforme. Fangerne marchere i et hurtigt tempo i 3 cirkler, den ene indenfor den anden med de svagelige og gamle i den inderste cirkel. Hver fange bærer under luftningen sit cellenummer på den højre side af sin trøje.

De kvindelige fanger ere ikke adskilte undtagen for natten. Mange arbejde i vaskeriet, et meget stort rum, hvori alt anstaltens tøj vaskes. Dette er det tungeste arbejde for kvinderne. Andre strikke osv. 3 mødre sås at have sine diebørn hos sig. Det så underligt ud på den daglige rapport over fangebelægget at finde en særegen rubrik for »babies«. Kvindernes dragt består i et rødt stribet skørt og forskellig farvet liv for at angive, om de ere dømte eller untried. Gamle kvinder bo sammen i et rum.

Straffecellen er mørk eller halvmørk, men fangen får beholde sine sengklæder. At berøves sine sengklæder, men blive i cellen er en egen straf, ligesom at lufte alene; for dette øjemed er der indrettet 14 små luftegårde (en levning fra den tid, man endnu havde isolation også under luftningen).

Fangerne få 1 times undervisning to gange ugentlig af 1 lærer på mandsafdelingen og 2 lærerinder på kvindeafdelingen. Al undervisning meddeles på cellen. Fængslet har intet skoleværelse. Et temmelig lidet bibliotek giver fangen en sparsom adgang til underholdningslæsning. Det tillades dem ikke at se nogen katalog. Lukkede konvoluter for brevene ere også ukendte. Disciplinen er helt igennem militærisk. Det er muligt, at fængslets traditioner gør dette mere fremtrædende her end andesteds.

Kosten, dagsordenen, straffebestemmelserne ere alle overensstemmende med »the Rules for the Government of the Prisons in Scotland« af 1890.

Kriminalasylet er ligeledes delt i 2 afdelinger, en for mænd og en for kvinder. Bygningerne ere to-etages; i første etage findes spisesalen og dagligstuerne, i anden soveværelserne; i enkelte af disse ere 2—4 senge. Indredningen af værelserne, behandlingen af de syge fanger etc. er ganske som i et almindeligt sindssygeasyl. Der er også store legepladse, haver etc. Fangerne have ingen særegen dragt. Maden tilberedes i fængslet til mandsafdelingen, kvinderne have derimod eget køkken.

Anstaltens embedsmænd består af en direktør, 1 præst, tilhørende den skotske statskirke, 1 do., tilhørende den episkopale, og 1 romersk-katolsk, 1 vagtmester, 32 betjente, hvoraf 9 ved kriminalasylet, 1 læge og 1 kontorist, desuden 1 matrone, 1 lærer og 2 lærerinder.

Yngvar Brun.

Blandet indhold.

Besættelse af arrestforvarerposter.

I et cirkulære af 7. febr. 1896 fra justitsministeriet til samtlige amtmænd og til inspektionerne for arresthusene på landet har det nævnte ministerium, da der i flere tilfælde har vist sig usikkerhed med hensyn til den gældende ordning af besættelsen af arrestforvarerposter på landet, henledet opmærksomheden på, at der tilkommer krigsministeriet ret til besættelse af arrestforvarerposter på landet, at krigsministeriet kun efter henstilling fra justitsministeriet i visse tilfælde renoncerer på denne ret, således at posterne kunne besættes af amtmanden, dog på vilkår, at vedkommende militære ansøgers fortrinsret opretholdes, og at den rette fremgangsmåde derfor er den, at indberetning om bestillingens ledighed og de dermed forbundne indtægter foretages af amtet til justitsministeriet, som derefter, for så vidt der i så henseende foreligger indstilling fra amtet, brevexler med krigsministeriet, der, hvad enten renunciation på besættelsesretten sker eller ej, iværksætter bekendtgørelse om posten og i første fald med sin udtalelse om ansøgerne oversender de indkomne ansøgninger til amtet.

Fingeraftryk som bevis for identiteten.

En sagkyndig i sammenligning af håndskrifter, mr. Carvalho, har nylig gjort en egen brug af fotografien. En

pakke med papirpenge var ved the Express-Company i New-York bleven sendt til New-Orleans. Ved afsendelsen fra New-York indeholdt pakken 50,000 dollars, men, da den blev åbnet i New-Orleans, indeholdt den kun 25,000. På omslaget vare tre segl brudte, af hvilke det ene igen var lukket ved et tryk med en tommelfinger således, at linierne i hudens struktur havde trykket sig af i seglet. Carvalho vidste, at to sådanne tommel- eller fingeraftryk ikke lignede hinanden fuldkomment i trækkene af linierne, og at disse træk ikke forandre sig i tidens løb. Gennem Express-Compagniets bestyrelse fik man nu voxaftryk af den højre tommelfinger på alle de personer, igennem hvis hænder pengepakken var gået. Der blev leveret syv aftryk i rødt vox. Disses sammenligning med aftrykket af tommelfingeren i seglet på pakken var et møjsommeligt arbejde, da hvert aftryk måtte forstørres ad fotografisk vej og bringes i det samme format, som den iforvejen frembragte forstørrelse af seglaftrykket. Så blev fotografierne sammenlignede. De fem blev strax udskilte, fordi de ikke havde nogen lighed med pakkens seglaftryk. Det sjette havde nogle linier tilfælles med hint; men det syvende lignede med så stor matematisk nøjagtighed linie for linie pakkens seglaftryk, at identiteten af begge fingeraftryk var slående bevislig. Den forræderiske tommelfinger tilhørte bestyreren af afdelingen for pengeforsendelser i New-Orleans, og han blev også strax anholdt. (Zeitsch. f. Schw. Strafr. 1894. h. 4. s. 353.)

Mord og dødsstraf i de forenede stater.

Chicagobladet »the Tribune« har offentliggjort statistiken over mord i de forenede stater for 1895. Det fremgår heraf, at antallet af mord og drab sidste år har nået det forfærdende tal 10500, imod 9800 i 1894, 4290 i 1890 og 1808 i 1885. Selvmordene udgjorde i 1895 5750 mod 4912 i 1894, 2040 i 1880 og 978 i 1885. Dødsstraf blev

i 1895 exekveret i 132 tilfælde, hvilket er nøjagtig samme antal som i 1894, medens der i 1890 var 102 og 108 i 1885. Lynchjustits og andre illegale henrettelsesmåder foretoges i 1895 i 171 tilfælde, medens disse i 1894 udgjorde 194, 127 i 1890 og 108 i 1885. Fra 1894 til 1895 er der altså en nedgang af 23. Sammenlignet med antallet af mord er der et stærkt misforhold mellem forbrydelsernes og de lovlige eller ulovlige eksekutioners antal. For 1808 mord i 1885 exekveredes 289 dødsstraffe, altså et kun lidet ringere antal end i 1895, da 303 personer henrettedes, medens mordene som nævnt udgjorde 10500.

I forbindelse hermed kan det have interesse at oplyse, at procentvis i forhold til befolkningen er Texas og Californien de lande, hvor de fleste mord begås, at den fremmede befolkning forholdsvis begår flere drab end den indfødte, flere endog end negrene i sydstaterne, samt at italienerne, spanierne, sydamerikanerne og irlænderne atter blandt de fremmede indtage den første plads ved de her omhandlede forbrydelser.

A. G.

Literatur.

William Tallack: Penological and preventive principles with speciale reference to Europe and America. London 1895 (480 sider) 2. udgave.

Howard-selskabets utrættelige sekretær har udsendt 2. udgave af sit livs hovedværk, hvori summen af hans uhyre erfaringer og omfattende lærdom er nedlagt. Hans udgangspunkt er straffens præventive opgave, og herfra deduceres overfor de forekommende forbrydelsesformer nutidens reformbestræbelser, systematisk ordnede efter kendsgerninger. Forfatteren indlader sig ikke dybt på theoretiske tvistigheder; hvor sådanne anføres, lader han stedse erfaringens vidnesbyrd tale det afgørende ord. Det er dog ikke alene ud af egen erfaring, han drager sine slutninger. Hvor grundig den end er, vilde værket dog

ikke kunne undgå nogen ensidighed ved en sådan fremgangsmåde. Baade inden- og udenlandsk »Penologis» resultater citeres i mængde, og værket bliver således et slags arkiv, hvor man næppe forgæves vil søge oplysning om noget spørgsmål på fængsels- og straffuldbryrdelsens områder.

Idet der formentlig ved (denne) lejlighed vil blive anledning til nærmere at gå ind på nogle af de mange interessante studier, værket indeholder, skal her kun nævnes dets emner efter kapiteloverskrifterne:

- 1) Hovedprinciper for formindskelse af forbrydelse og fattigdom.
- 2) Samfundets forbrydelser.
- 3) Samfundsforbrydelser mod fanger.
- 4) Samfundsforbrydelser i form af ligegyldighed og slaphed.
- 5) Klassifikation og separation i fængslerne.
- 6) Et progressivt system ved gentagelse af forbrydelser.
- 7) Domme i almindelighed.
- 8) Vaneforbrydere og tilsyn.
- 9) Landopdyrkelse af fanger og fri mænd.
- 10) Livsvarigt fængsel.
- 11) Dødsstraffen.
- 12) Fængselsarbejde.
- 13) Fængselsbestyrelser og deres ansvar.
- 14) Hjælp til løsladte fanger.
- 15) Fattigdom, årsagerne til dens opståen og midlerne til dens tilbagetrængen.
- 16) Om sorgen for børn.
- 17) Umådeholdenhed, dens formindskelse.
- 18) Prostitution.
- 19) Erstatningsmidler for fængsling.
- 20) Legemlige straffe.
- 21) Kriminalstatistik.
- 22) Politiet, særlig i forhold til pantelånere, værtshusholdere, prostituerede og forebyggelse af forbrydelser.
- 23) John Howards praktiske principer.
- 24) Kristendommen som hovedbasis for reformer og hæmmelse af forbrydelser.

Endvidere 2 tillæg: 1) Fængselskongressen i Paris 1895. 2) Et blik på det 19de århundredes fremskridt. Sluttelig findes et generalregister over alle de omhandlede emner, navne, steder, fængsler m. v. Nye i forhold til 1. udgave ere kapitlerne om domme, dødsstraffen, pauperisme, unådeholdenhed, prostitution samt det interessante afsnit om sociale forbrydelser.

A. G.

Tidsskrift for Retsvidenskab. 1894. Nr. 3—4. Indhold: Berigtigelseskravet efter Nord. Vexellovs 93, af Jul. Lassen. Om konkursdoms rättskraft utom konkursen samt dermed sammenhängende spørsmål, af C. O. Montan. Folkrettsinstitutets 15 kongres i Paris 1894, af Rich. Kleen. Vigtigere frem. love i 1892. Nord. literatur. Nord. literaturfortegnelse 1892—93. Frem. literatur 1893. Mindre meddelelser.

Samme. Årg. 8. 1895. Indhold: Skiljeaftal och skiljemannaförfarande enligt svensk rätt, af E. Trygger. Ny bidrag til Chr. V. lovs historie, af Aubert. Meddelelser fra dansk retspraxis, af N. Lassen. Om virkningerne af, at skriftligt bevis udstedt for pengegæld, er gået til grunde, af Thomle. De intern. konferencer i Haag til behandling af spørgsmaal vedr. den intern. privatret, af Beichmann. De nord. landes lovgivning i 1894. Ny bidrag til bedømmelse af spekulationskontraktens retsgyldighed, af I. Heckscher. Ministeransvarlighed i det konst. kongedømme, af C. V. Nyholm. Nord. literatur. Fremmed Literatur. Mindre meddelelser.

Nytt juridiskt arkiv. Afd. II. 1893. H. 3—4. Indhold: Væddemåls strafrelle betydning ved kapløb. Lovgivningen på rigsdagen 1893.

Samme. 1894. H. 1—4. Indhold: Om fimalovens tilkæmpning i Sverige i de seneste år, af Heckscher. Yderligere forslag til forandret anordning af de jur. examina. Den ny mandtalsskrivning. Något om subjektive faktorer vid straffmätning, af Edv. Gullstrand. Lag om förvärfvande och förlust af medborgarerätt 1. oct. 1894, af Hammarskjöld. Om arfsskatten. Översikt af de vid 1894 års riksdag behandlade ärenden; så och redogörelse för de i dessa ärenden vidtagna åtgärder.

Samme. 1895. H. 1—4. Indhold: Förslag till förordning om hofrättsadvokater. Om legala vederhäftighetsintyg och fattigdomsbevis, af C. O. Montan. Den nya bolagsstifningen. Ytterligare rörende förslag till förändr. anordn. af de jur. examina. 4 art. af fredstraktaten i Kiel d. 14. jan. 1814. Översikt af de vid 1895 års riksdag behandlade ärenden; så ock redogörelse för de i dessa vidtagna åtgärder.

Blätter für Gefängnisskunde. B. 28. Extrahefte 1894. Beretning om de tyske fængselsmænds møde i Braunschweig i maj 1894.

Samme. B. 29. H. 1—6. Indhold: At stille fuldmyndige delinkventer under formynderskab som en selvstændig straf og som tillægsstraf, ligesom at udvide og energisk håndhæve formynderskabet over mindreårige som præventive midler, af C.

v. Masson. Identificeringen af forbrydere, af A. Daae. Bemærkninger om systemet for disciplinær straf i udkastet til den østerrikske straffelov af 1891, af Marcovich. Omsorgen for sindssyge forbrydere, af Dr. A. Lappemann. Reformbestrebelse på fængselsbygningernes område, af Dr. Baer. Korrespondance. Fra og om strafanstalter. Om Sverigs fængselsvæsen, af Böttger. En håndbog om forsorg for løsladte, af Dr. Felisch. Strafarbejdet, af Marcovich. Bidrag til den krim. antropologi, af Dr. Fiedler. Billeder fra strafanstalten, af Fleischmann. Den V intern. fængselskongres i Paris. Hist. overblik over udviklingen af det sachsiske fængselsvæsen. Forbedrelsesformålet i straffen, af Marcowich.

Zeitschrift f. Schw. Strafrecht. 1894. H. 4—6. Til udkast til en sveitsisk straffelovbog, alm. del. En replik af Dr. E. Thurneysen. Slutningsbemærkning til hr. Thurneysens replik, af Stooss. Strafrettens etiske og sociale grundlag, af Stooss. Lægskøn over Vogel v. Erslingen. Lægskøn over Eduard Schärer. Nutidens straffelovgivning, komparativ fremstillet, af Stooss. Om fingeraftryk til at faststille identiteten, af Daae. En fanges bekendelser. Afgørelser i straffesager. Mod straf for ægteskabsbrud, af Gautier. Mod »pigehandel«, af Stooss. Dødsstraffen i Freiburg, af Perrier. Indledningen af militære strafundersøgelser ved officerer, underofficerer og militære autoriteter, af Stooss. Nogle ord om identifikation ved anthropometrien, af Le Royer. Zürichs kriminalistik i 1893, af Zürcher. Om hæleri og angiveri, af en fanges optegnelser. Af en tyvs liv. Afgørelser i strafsager. Literaturanmeldelser.

Samme. 1895. H. 1—6. Indhold: Den strafferetlige forfølgning af såkaldte presseforsøelser, af Dr. J. Morel. Kongressen i Antwerpen, af Dr. George Favéy. Forbundets strafferet i forhold til de kantonale, af Dr. F. Meili. Hvorledes kan det forhindres, at fangerne ledfærdigt bruge deres sparepenge efter løsladelsen fra strafanstalten? af Hürbin. Om psychiske tilstande, som udelukke eller formindske strafbarheden, af Prof. Emmert. Presseforsøelser og pressefrihed, af Stooss. Af domprotokolerne i Zürichs statsarkiv, af Prof. E. Egli. Afgørelser i straffesager. Udkast til en svejtsisk straffelovbog, af Lammasch. Grundrids af forbundets strafferetsforfatning, af Stooss. Arbejdet i fængslet og dets betydning, af Hürbin. Sædelighedsforbrydelserne efter strafferetten i Zürich, af Stooss. Forbundets strafferet i forhold til spicial-lovgivningen, af Stooss. Den svejts. straffelovbog. Naturalforplejningen i Svejts, af Stooss. En svejts. sindssygelov.

Behandlingen af 3die æmne under 3die afdeling
af den 5te internationale fængselskongres i
Paris.

Hvilke forholdsregler kræver hensynct til samfundets betryggelse mod utilregnelige forbrydere eller mod dem, hvis tilregnelighed er formindsket i gerningsøjeblikket (på grund af åndssvaghed, sindssygdom osv.)?

Foruden en bearbejdelse af den af disse liniers forfatter leverede »rapport« angående æmne 3 under den ifjor afholdte pariserkongres's 3die afdeling leveres nedenfor (under III og IV) nogle korte meddelelser om forhandlingerne iøvrigt derom på kongressen. Forfatteren har søgt at holde sig fjernt fra de mange rent medicinske spørgsmål, som her frembyder sig, og væsenlig fremholdt en af lovgivningen i alle lande for lidet påagt side af det lovordnede samfunds forhold til dem, der begår i sin almindelighed strafbare handlinger uden at være tilregnelige.

I.

Begrebsmæssig at bestemme »tilregneligheden« eller rettere »utilregneligheden« er en meget vanskelig sag. Hvor nødvendigt det end er at fastslå dens rækkevidde, har de forskellige landes lovgivere indskrænket sig til at opstille nogle mere eller mindre svævende regler derom.

De franske, belgiske og luxemburgske straffelovbøger

ligesom flere andre udelukker simpelthen tilregneligheden, når den skyldige var i afsindig tilstand (*en état de démente*), da han begik gerningen. Den samme kortfattedhed genfinder man i det foreløbige udkast til en ny fransk straffelovbog. Det af den berømte schweitziske strafferetslærer C. Stoops ifølge offentligt opdrag udarbejdede straffelovsudkast har en adskillig videre affatning (»Den, som i gerningsøjeblikket var sindssyg, åndssvag eller bevidstløs, kan ikke straffes« — udkastets art. 8).

Norges *), Sveriges **) og Finlands ***) og ligeledes Østerriks og flere ældre straffelovbøger opstiller en herfra noget afvigende classesondring, som dog ikke er synderlig klar-gørende.

Den tyske straffelovbogs art. 51 taler om en tilstand af bevidstløshed hos den skyldige eller en sygelig forstyrrelse af hans sjælsvirksomhed, hvorved hans fri villiesbestemmelse udelukkedes. Den danske †), ungarske, hollandske og italienske lovbog ligesom flere af de schweitziske kantoners (Solithurn, St. Gallen, Basel, Zürich) straffelove har bestemmelser af lignende lydelse. Den norske straffe-

---

*) Den norske straffelov af 20de august 1842 kap. 7, §§ 2 og 3 er sålydende: »De handlinger er straffri, som forøves af galne eller afsindige, eller af dem, som forstandens brug ved sygdom eller alderdomssvaghed er berøvet«. — »Er nogen uden egen skyld kommen i bevidstløs tilstand, straffes han ej for de gerninger, som han i sådan tilstand begår«.

**) Den svenske straffelov af 16de febr. 1864 kap. 5, § 5 er sålydende: »Gerning, som begås af den, som är afvita, eller hvilken förståndets bruk genom sjukdom eller ålderdomssvaghed är beröfvadt, vare strafflös.« — »Har någon utan egen skuld råkat i sådan sinnesförvirring, at han ej till sig visste; vare ock gerning, den han i det medvetlösa tillstånd föröfvar, strafflös«.

***) Den finske straffelov af 19de december 1889 bestemmer i kap. 3, § 3: »Gerning, som begås af den, hvilken är afvita, eller af ålderdomssvaghed eller annan sådan orsak saknar förståndets bruk, vare strafflös. — Har någon råkat i sådan tillfällig sinnesförvirring, at han ej wet till sig; vare ock den gerning, som han i det medvetlösa tillstånd föröfvar, strafflös«.

†) Dansk almindelig borgerlig straffelov af 10de februar 1866 be-

lovskommissions udkast*) nærmer sig også denne angivelse af utilregnelighedsbetingelserne, — der vistnok må betegnes som mest i overensstemmelse med nutidens strafferetsvidenskabelige anskuelser.

For det, hvorpå denne afhandling særlig tager sigte, er det ikke nødvendigt at gå videre ind på forskellighederne mellem straffelovbøgerne i denne henseende. Som allerede nævnt, er affattelsen iøvrigt ikke ligegyldig. Afgørelse af spørgsmålet om strafs anvendelse tilligger i ethvert tilfælde domstolen og ikke de sagkyndige, og dens adgang til at dømme eller frifinde beror på lovens forskrifter. Her gælder det dog at undersøge, hvad man har at gøre, når en, der på grund af utilregnelighed ikke skal straffes, er frifunden, ikke hvorvidt han bør frifindes eller straffældes. Jeg kan derfor godt lade alle straffelovbøger blive ved sit værd.

Man vil, ved at gå dem igennem, finde mange fine afskygninger, der ganske klart betegner den videnskabelige forsknings udviklingsgang fra årti til årti, ja fra år til andet. Man vil blive stillet overfor en meget rig afveksling af udtryk, som betegner sindsforstyrrelse. Men hvor forskellig de pågældende bestemmelser end lyder, enten de er kortfattede eller vidtløftige, er der dog ingen af dem, som ikke må ty til videnskaben ved anvendelsen af utilregneligheds- eller straffriheds-reglerne. Ved lægevidenskabens samvirken har retsvidenskaben, det kan med rette siges,

---

stemmer i § 38: »Straffri er handlinger, som foretages af personer der er afsindige, eller hvis forstandsevner er enten så mangelfuldt udviklede eller så svækkede og forstyrrede, at de ikke kunne antages at være sig handlingens strafbarhed bevidst, eller som i gemingens øjeblik manglede deres bevidsthed«.

*) § 44 efter sidste gennemgåelse af straffelovkommissionen er sålydende: »En handling er ikke strafbar, når den handlende ved dens foretagelse på grund af mangelfuld udvikling af sjælsevnerne eller svækkelse af disse ikke har kunnet forstå dens væsen og retsstridige beskaffenhed eller af nogen sådan grund eller formedelst tvang, overhængende fare eller nogen særegen sjæls-tilstand ej var sig selv mægtig«.

udjevnet forskellighederne i de enkelte landes lovbestemmelser og udfyldt deres mangler.

Man kan derfor nutildags tale om utilregnelige formedelst sindsforstyrrelse i en for alle civiliserede folk virkelig fælles betydning*).

Hvis det er godtgjort, at den begæede gerning ikke kan tilregnes forøveren på grund af manglende forstandsudvikling eller sygelig forstyrrelse af hans åndsevner**), bliver han overalt i den civiliserede verden frikendt, eller tiltale frafalder. — Men hvad sker så?

Flere straffelovbøger har bestemmelser om den videre behandling. Efter den hollandske straffelov art. 37 kan således dommeren foreskrive, at den, der er frifunden som utilregnelig***), skal anbringes i en sindssygeanstalt i en prøvetid, der dog ikke må overstige et år. — Den før nævnte § 38 i den danske straffelov bemyndiger dommeren til, når sag er anlagt mod angældende, at bestemme,

*) Herved sættes ud af betragtning den italienske skoles afgjorte fornægtelse af den personlige ansvarlighed og den fri villiesbestemmelse hos »homo delinquens«, da ingen lovgivning, såvidt vides, har optaget skolens grundsætninger. Det er dog ikke meningen hermed at frakende den al betydning. Den opfatning har tvertimod virket i høj grad befrugtende på vor tids retsvidenskab, og det er den italienske skoles fortjeneste at have bragt til almindelig erkendelse, at forbryderen er et individ, og at ikke alle tilfælde skæres over en kam. Lejlighedsovertræderen af straffeloven og den, der har afgjort forbryderske tilbøjeligheder, blandes ikke mere sammen.

**) Til at gå ind på det meget vigtige spørgsmål om fremgangsmåden ved lægeundersøgelsen for at bringe paa det rene, enten angældende er tilregnelig eller utilregnelig, er ikke her anledning. Se herom »forhandlinger ved den norske kriminalistforenings møde i oktober 1893«, Kristiania 1894, side 49 ffg. og 131 ffg. Den meget indgående diskussion indlededes af hr. politilæge Paul Winge. Jfr. også sammes nylig udkomne skrift: »Den retsmedicinske undersøgelse af den sindssyge lovovertræder«. Krist. 1896.

***) Ved utilregnelig underforstås her og i det følgende altid: — på grund af åndssvaghed, sindsforstyrrelse osv.

at der mod ham skal træffes sikkerhedsforanstaltninger, som dog igen ad øvrighedsvej kan ophæves, når de efter indhentet lægeerklæring ikke længer findes nødvendige. — Gælder det en misgerning, som erklæres for grov, giver ligeledes den spanske straffelovs art. 8 den domstol, der afsiger frifindelsesdom, adgang til at beordre angældendes indlæggelse i et sindssygeasyl, hvorfra han alene kan udskrives ifølge samme domstols kendelse. — Efter den italienske straffelov art. 46 kan dommeren, hvis han finder det farligt at løslade den, der frifindes som utilregnelig, overgive ham til vedkommende myndighed for at undergives de sikkerhedsforanstaltninger, som findes fornødne. Enkelte schweitziske straffelovbøger (som Bern's, Schwytz's og Neuchâtel's) overlader det til de administrative myndigheder at lade den utilregnelige forbryder indespærre.

Det norske straffelovudkast giver den domstol, som frifinder, adgang til at anordne anbringelse i sindssyge- eller drankeranstalt eller andre sikkerhedsforanstaltninger, som igen kan ophæves af de administrative myndigheder, når de efter indhentet lægeerklæring ikke længer findes nødvendige. De fleste straffelove har imidlertid ingen bestemmelser i denne retning, og de lidet indgående forskrifter angående frifundne utilregneliges behandling, som man finder i enkelte landes rettergangslove i straffesager, er heller ikke af synderlig betydning.

Hvad man har at holde sig til, er som regel den almindelige sindssygelovgivning. Men denne er, når undtages England, også meget fattig på bestemmelser angående sådanne individer. Bortset fra Belgien og Luxemburg, hvis love foreskriver en dommers medvirkning ved enhver sindssygs indespærring, gælder overalt, at de administrative myndigheder eller sikkerhedspolitiet kan beslutte indlæggelse i asyl af personer, hvis mentale tilstand bringer dem til at forstyrre den offentlige rolighed eller den almindelige sikkerhed.

I overensstemmelse med deres »habeas corpus« foreskriver englænderne i al fald efter bogstaven den mest omhyggelige undersøgelse, når det gælder at erklære for sindssyg forøveren af en grov misgerning (felony). Men er man engang kommen til den erkendelse, da har den administrative myndighed fuld adgang til at holde angældende indespærret, om man vil for livstid (during her Majestys pleasure). Andre landes lovgivning er i sin anvendelse, om end måske ikke i sin ordlyd, lidet afvigende fra den engelske ret med hensyn til bestemmelsen af de utilregneliges skæbne. Den overalt forhåndenværende mangel på asylplads og alle direktørers meget naturlige bestræbelser forat blive kvit de besværlige syge, der viser forbryderske tilbøjeligheder, medfører, at den store magtfuldkommenhed, som tilligger de administrative myndigheder, kun i rene undtagelsestilfælde leder til urimelig indespærring. Den offentlige menings tryk og pressens påtale retter også i vore dage på alle misbrug af den art; og der kan snarere klages over, at samfundsmagten farer for mildt end for strengt frem. Man får i det hele taget det bestemte indtryk, at det offentlige for tiden lader de forbryderske sindssyge i altfor høj grad uænsede. Ikke engang dem, der gør sig skyldig i grove voldshandlinger, eller dem, som man kan kalde farlige sindssyge, sørger man altid tilstrækkelig for at gøre uskadelige. Det er altid farerne og ulemperne ved, at de er for meget på fri fod, man hører beklagelser over, når disse spørgsmål offentlig kommer på bane. De ufarlige tænker man ikke engang på. De ovenfor omtalte bestemmelser i de forskellige landes straffelove omtaler, som man vil se, kun forøvere af grove misgerninger. Det samme gælder de foreliggende franske, belgiske og italienske udkast til sindssygelove, hvori de forbryderske sindssyges behandling nærmere foreskrives, om de end indeholder mange ny ting forøvrigt af stor betydning.*)

*) Angående indholdet af de i mange stykker bemærkningsværdige franske, belgiske og italienske lovudkasts indhold henvises til

Det belgiske lovudkast, der i flere henseender vel må anses for det mest fremskredne, var genstand for behandling ved den internationale kongres for kriminalanthropologi i Bryssel i 1892. Jeg må afgjort slutte mig til alle dem, som fordrer oprettelse af egne anstalter for de farlige forbryderske sindssyge og udfærdigelse af virkelig betryggende lovbestemmelser såvel til samfundets beskyttelse som til opretholdelse af de almindelige medborgerlige rettigheder, som jo også forøvere af forbrydelser har krav på, særlig når disse ikke kan tilregnes dem. Der findes kun nogle få særanstalter for forbryderske sindssyge, nemlig i England og Irland, i Italien, Kanada og enkelte af de nordamerikanske Fristater. I nogle lande har man særskilte afdelinger for forbryderske sindssyge enten i de almindelige sindssygeasyler (som i Tyskland og Belgien), eller i forbindelse med strafanstalter (som hos os i Trondhjem, i Tyskland, Frankrig og Skotland og tildels i England). Alle de bestående særanstalter eller særafdelinger ere, som nævnt, dog kun beregnede på, hvad jeg vil kalde farlige sindssyge, dem man, som sagt, fra alle hold råber på sikkerhedsforanstaltninger mod. Jeg anser også sådanne for i højeste grad påkrævede. Men efter alt, hvad derom af andre er udtalt, vil jeg ved denne anledning ikke gå nærmere ind på behandlingen af de farlige forbryderske sindssyge.

II.

Jeg ønsker derimod at fremholde, hvad man bør gøre overfor en altfor lidet påagtet gruppe, de såkaldt ufarlige, og at antyde de foranstaltninger, som kræves overfor dem,

---

And. Færdens »undersøgelser i de forskellige lande angående statens forhold til sindssyge forbrydere og forbryderske sindssyge«. — Trykt som anhang til »oversigt over sindssygeasylernes virksomhed i 1892«. Norges officielle statistik 3die række nr. 189. — Se særlig side 20—21, 24 ffg., 32 ffg. Se også dette tidsskrift indev. årgang side 32 ffg.

der begå, hvad straffeloven erklærer for forbrydelser, uden derfor at anses for farlige. Om sådanne individer end ikke egenlig truer medmenneskers person, så lader det sig ikke negte, at samfundets almindelige sikkerhed og orden alvorlig trues af alle dem, som gør sig skyldig i ulovlige handlinger, hvorved borgerne forstyrres i udøvelsen af sin næringsvej, gør dem til genstand for offentlige fornærmelser, hvorfor den angældende ligesålidt kan straffes som sagsøges til udredelse af erstatning, eller i det hele taget påfører sine medmennesker mange ulemper*). Og jo ufarligere de sindssyge er, des farligere er de, kan jeg gerne sige.

Her må virkelig gøres noget. Jeg har ovenfor nævnt kriminalanthropologien og dens indflydelse på nutidens strafferet. Det er dens fortjeneste, at man nu erkender for utilregnelige mange lovovertrædere, som man fordem uden skrupler fra dommernes side skikkede i fængslerne. Og uden tvivl vil man i fremtiden få endnu mange flere, som undgår domfældelse. Kendskabet til sindssygdommene udvikler sig raskt; dag for dag finder man stadig nye, hidtil ikke påviste forhold mellem en sygelig forstyrrelse af gerningsmandens forstandsevner og hans overtrædelse af samfundets love. I denne henseende er vi sikkerlig endnu meget langt fra at have opdaget alt. Før i tiden dømte man virkelige obsessionister, kleptomane osv. stadig væk og satte dem i straf. Efter at have udstået sin dom, gentog de sin forbrydelse gang på gang, og størrelsen af deres straf voxte med hver dom. Under deres indespærring så at sige på livstid, kun afbrudt ved de korte tidsrum mellem straffedommene, var samfundet befriet for deres foruroligende

---

*) Man havde i høst (1895) anledning til at iagttage et ganske betegnende tilfælde. En spisevert i Kristiania havde fremsat så grove, ærekrænkende beskyldninger mod en dame, at han ved dom var bleven ilagt en erstatning af 8000 Kr. Men til slut blev han erklæret for utilregnelig, så den fornærmede måtte stå der med både skam og skade. Ens gode navn og rygte er altid en skør ting. Selv en utilregnelig persons sludder kan gøre ubodelig skade derpå.

nærværelse. Nu for tiden er det ved videnskabens iagttagelser blevet anerkendt, at sådanne mennesker ligger under for en sindets forstyrrelse; deraf er deres frifindelse bleven følge, og anser man dem ikke for farlige, får de i fuldt mål nyde den mest uforstyrrede frihed og kan uden ansvar træde lov og ret under fødder.

Ikke få af de recidivister, som man nu har i fængslerne, er utvivlsomt sindssyge, hvis mentale tilstand endnu ikke er bragt på det rene. Om man undersøgte sagen nærmere, hvor mange af strafanstaltens befolkning vilde man da ikke finde fuldstændig ligegyldige, ufølsomme for strafondet, aldeles uden forståelse af deres skyld, af deres egen krænkelse af samfundet og dettes ret til at straffe dem. I fremtiden vil man sandsynligvis komme til ikke mere at dømme dem til straf. Vi har allerede temmelig mange, som formedelst utilregnelighed er bleven fritagne for straf, og vi vil få endnu mange flere. Denne hær af modstandere af samfundsordenen øges dag for dag.

Det hovedsagelige formål, som påtrænger sig, vil være at forebygge udbredelsen af det onde, hvoraf man fra alle kanter ser sig truet.

Hvorvidt samfundet kan redde for sig nogle af alle dem, der uden dets indgriben ikke er og ikke kan blive andet end ligesom skadedyr, må også ved siden deraf komme i betragtning. Anbringelsen i et sindssygeasyl nytter ikke stort.

Erfaringen viser nemlig imidlertid, at den lejlighedsvis indtrædende forværrelse i sindssygdommen i almindelighed kun varer ganske kort hos disse ulykkelige, hvad enten man kalder dem vanslægtede eller beherskede af vrangforestillinger, eller man på anden måde vil betegne dem, der er besatte af en forbrydersk tilbøjelighed, som de stadig ligger under for. Under indflydelse af det rolige og regelmæssige liv i sindssygeanstalten forbedres deres tilstand hurtig. Direktøren udskriver dem som helbredede; men såsnart som de

igen kommer ud, genvinder deres slette natur sit herredømme.

Derefter kommer ny retsforfølgning, ny lægeundersøgelse, ny frifindelse, ny indespærring i asyl og så igen udskrivning efter en kort tids forløb. Den angivne kreds-gang vedbliver i det uendelige eller indtil den alder, da den forbryderske tilbøjelighed ophører, hvis man kan antage, at dette nogensinde finder sted.

Sættes de ikke i sindssygeasyl, vender de strax tilbage til samfundet, hvis love de stadig krænker, og hvis lovlydige borgere de på alle måder forulemper. Lovene giver nu ingen adgang til at følge deres færd, til at passe på dem eller til at iværksætte nogen særskilt foranstaltning mod dem, thi man kan jo ikke sige, at de i almindelig forstand er farlige for den offentlige orden eller medmenneskers personlige sikkerhed, selv om de påny giver sig til at stjæle osv.

Det er umuligt at lade de ufarlige utilregnelige forbrydere færdes således frit omkring, som man nu gør. Sindssygeasylerne er, som påvist, ikke skikkede opholdssteder og har heller ikke plads for dem. Det samme er tilfældet med fængslerne. Til deres anbringelse trænger man til ny og meget store anstalter. At opføre sindssygefængsler, det vil sige sådanne anstalter, som man anvender til anbringelse af farlige sindssyge, tilstrækkelig store til at rumme også de ufarlige, vilde være en aldeles urimelig ødselhed. Behandlingsmåden, beskæftigelsen, bevogtningen osv. vil næsten i alle henseender være forskellig, og en for-ening kunde derfor alene finde sted med hensyn til administrationen.

Der må oprettes anstalter, som særlig er anordnede for øjemedet.

Som bekendt er det legemlige arbejde et af sindssygelægerne i høj grad lovprist middel til igen at tilvejebringe sindsligevægt. Imidlertid kan i sindssygeasylerne, med deres temmelig sammensatte behandling, de syges

arbejdsvirksomhed ikke blive så fremtrædende, og den vil altid være frivillig. De syge, som ikke har lyst dertil, arbejder ikke.

Ulyst til arbejde er, som bekendt, noget, man ofte finder stærkt udpræget hos sindssyge. Den er fremherskende hos sådanne individer som dem, det her gælder. De har en sand afsky for arbejde, ja, man kan vistnok sige, at denne uvillie er et typisk kendetegn på deres sygelige sindstilstand. Ved den almindelige behandling i asylerne kan man aldrig opnå at helbrede dem. For at komme dertil må man iverksætte en særegen behandlingsmåde, der sigter på at vænne dem til arbejde — ved tvangsforanstaltninger, om fornødiges. Man kunde måske gøre den indvending, at det er irrationelt at handle så overfor sindssyge mennesker. Men hertil må svares, at det netop gælder personer, hvis sinds- og legemstilstand er sådan, at en asyldirektør i almindelighed vilde udskrive dem som »helbredede« i det mindste i den tidligere, ja, måske endnu tildels gængse betydning, og stille dem lige med dem, der regnes for at have sine sansers fulde brug og er virkedygtige borgere. Men samfundet kan ikke være pligtigt til at optage dem i sin midte, før de har godtgjort, at de er fuldt skikkede til at gøre nytte efter sine evner. Det har simpelthen pligt til at skaffe dem anledning til at lægge dette for dagen, selv om det er mod deres eget ønske. Man må til den ende lade dem opholde sig i for dem indrettede anstalter, hvor de undergår en særegen behandling, hvorved de gøres til nyttige borgere og lærer at arbejde.

Den slags arbejdsanstalter, som jeg her har for øje, kan næppe være små. De måtte være forbundne med særskilte annexer for regelmæssig behandling af sindssygdomme, hvor anstalternes lemmer under indtræffende forværelse i deres tilstand kan få den fornødne kurmæssige behandling. Den foreløbige undersøgelse og iagttagelse, der udkræves for de sagkyndiges udtalelser om deres mentale tilstand, kunde også finde sted i disse annexer, som

af forskellige grunde vil være mere egnede dertil end de almindelige sindssygeasyler, ikke mindst fordi den angældende måske i ikke så få tilfælde vil findes at være en gammel bekendt.

En domstols medvirkning ved spørgsmål om indlæggelse og udskrivelse må anses for nødvendig for at sikre mod mulig krænkelse af borgernes personlige frihed. Under ingen omstændighed kan det på forhånd fastsættes, at indespærringen skal være for bestandig. Sålænge der er liv, er der håb. Man har næppe ret til at sætte fast for livstid utilregnelige, som har begået de største forbrydelser, sålænge der endnu er udsigt til igen at forsones dem med det samfund, hvormed de er kommen på kant. Endmindre da forøvere af mindre grove eller rent ubetydelige lovovertrædelser.

Hidtil har jeg kun havt for øje personer, hvis tilregnelighed er erklæret for udelukket. Nogle straffelovbøger, som Sveriges, Danmarks, Italiens og enkelte schweitzerkantoners, erkender en formindsket tilregnelighedstilstand, der medfører en formildelse af de almindelige straffe. Bestemmelser i denne retning finder man også i den norske straffelovskommissions udkast (se sammes § 56) og ligeledes det ovenomtalte schweitziske udkast af prof. C. Stoos.

Individer med formindsket tilregnelighed bliver dog ikke fritagne for straf; de drages til ansvar. I det til besvarelse foreliggende spørgsmål, jfr. overskriften, finder man utilregnelige stillede side om side med dem, hvis tilregnelighed er formindsket på grund af åndssvaghed, sindssygdom osv., ligesom også de nys nævnte straffelovbøger på en vis måde gør. Den selvmodsigelse, som her synes at foreligge, har imidlertid sin berettigelse.

Når lægeerklæringen ikke er bestemt eller afgørende nok til at hæve enhver tvivl hos dommeren, er det godt at have et mellemtrin mellem fuldstændig utilregnelighed og tilregnelighed. Begrebsmæssig må man hævde, at der er en bestemt grænselinie. Men med de iagttagelses-

midler, som videnskaben nu stiller til retsmedicinerens rådighed, er det mere end vanskeligt at afgøre, hvorvidt et tvivlsomt tilfælde ligger på den ene eller anden side af denne grænselinie. Og om fremtiden end må ventes at bringe sagen adskilligt videre, så er der dog liden sandsynlighed for, at man nogensinde kommer til at kunne optræde med afgørende sikkerhed. Læmper man lidt på strafonderne for dem, der erklæres for strafferetslig ansvarlige, men med formindsket tilregnelighed, bliver betænkelighederne forsvindende ved den indrømmelse, man gør overfor den menneskelige svaghed for at gå på akkord.

Der, hvor loven ikke giver anvisning på den i tvivlstilfælde bekvemme middelvej: formindsket tilregnelighed, — opstiller man »formildende omstændigheder«, hvilket i pågældende tilfælde bliver »det samme på en anden måde«, som kogebøgerne udtrykke sig, men næppe at foretrække.

Den arbejdsanstalt, som jeg ovenfor har antydnet ønskeligheden af, skulde ikke være som en almindelig strafanstalt. Hvad den efter min tanke imidlertid har en vis overensstemmelse eller lighed med, og det næppe en rent tilfældig, er de i vore dage overalt og fra alle hold (således også i den norske straffelovskommissions udkast) så stærkt fremholdte anstalter for landstrygere osv. Tiggerne og landstrygerne, som man der vil indespærre, forudsættes tilregnelige, de, som jeg vil have anbragt, er det derimod ikke. Men er nu alle disse løsgængere og elskere af friheden for enhver pris virkelig fuldt tilregnelige?

Grænsen mellem tilregnelighed og utilregnelighed er altfor svævende til, at sondringen over hele linien lader sig opretholde. Og er dette da ogsaa nødvendigt? Næppe. Hvorfor ikke hellere lade de forholdsregler, man anvender på de tilregnelige, der nærmer sig grænsen for utilregnelighed, og på de utilregnelige, der nærmer sig grænsen for tilregnelighed, være overensstemmende, forsåvidt det lader sig gøre? Hvad jeg nedenfor bringer i forslag, kan og bør efter min formening være fælles for utilregnelige, der ikke

trænger at behandles på egenlig sindssygeanstalt, og for mindre grove lovovertrædere, der kan dømmes til straf trods deres åndssvaghed.

Det er ikke min agt her at fremlægge et lovudkast. Jeg vil blot i hovedtrækkene angive en ordning, som jeg anser for anvendelig eller ialfald værd at overveje og forhandle om.

Efterat den fornødne lægeundersøgelse af den angældendes mentale tilstand har fundet sted, bliver en formelig retsforhandling altid at sætte i gang. Hvis retten finder, at han er utilregnelig, men ikke netop farlig for den offentlige sikkerhed, kan den enten frifinde uden videre eller fastsætte, at han skal anbringes for en vis tid i sådan anstalt, som ovenfor er angivet.

Tiltalte, hvis tilregnelighed findes formindsket, men ikke udelukket, skulde enten kunne ilægges lovens almindelige straf eller efter omstændighederne indespærres i dertil særlig indrettet arbejdsanstalt ligeledes for bestemt og begrænset tid. Første gang skulde inddømmelse i sådan anstalt være betinget, ligesom hvor det ellers gælder første gangs ilæggelse af almindelig straf under et vist lavmål.

I gentagelsesfælde måtte ved fornyet inddømmelse i arbejdsanstalt tiden forlænges.

Betinget løsladelse må finde sted.

III.

Foruden min ovenomhandlede rapport var der fremkommen 4 andre, deraf de 3 fra franskmænd og 1 fra en italiener, prof. ved Roms universitet Guiseppe Sergi, der er meget kort, og man kan i en sum udtrykke, hvad han mener, ved at anføre hans indledende bemærkning, at den naturligste og mest logiske forholdsregel overfor sindssyge forbrydere er deres indespærring for bestandig (la détention indéfinie). Han opstiller som regel, at de skal holdes til arbejde.

Brunot, indenrigsministeriets *) generalinspektør, har leveret en indgående fremstilling af alle de forhold eller årsager, der medfører utilregnelighed for den, der begår en i almindelighed for strafbar erklæret handling. Efter at have fremholdt, at det gælder at finde og bestemme, ikke betingelsen, men betingelserne for straffefrihed, giver Brunot en række for tilregnelighedsspørgsmålet meget betydningsfulde uddrag af de største videnskabsmænds udtalelser, såvel på strafferetsfilosofiens som medicinens område. Disse uddrag er meget fortjenstfulde, men ligger ikke det foreliggende æmne nære nok til med den her levnede begrænsede plads at gengive dem. Sondringen mellem forbryderen og den sindssyge, mellem epileptikeren og den åndsfriske, spørgsmål om drukkenskabens, hypnotismens og suggestionens virkninger på villien osv. kan have indflydelse ved afgørelse, enten en person i det enkelte tilfælde strafferetslig skal tilregnes, hvad han har begået, eller ej —, og kan måske også komme til at betinge en del sondringer i enkelthederne med hensyn til behandlingsmåden, når utilregneligheden er bragt på det rene. Men alt dette bliver jo for det foreliggende æmne blot indledende betragtninger. Brunot udtaler om selve spørgsmålets besvarelse, at den skyldige, som er tilregnelig, må straffes, men den, der er utilregnelig og syg, helbredes, og det i en anstalt, hvor han er forsvarlig indespærret, og ikke i et almindeligt asyl. Når den helbredede kommer ud, bør han, mener Brunot, modtages med samme mistillid som den løsladte straffange, der har udstået sin dom.

I de anstalter, man må have, fordres arbejdsvirksomhed og streng orden og til dennes opretholdelse et talrigt personale (mindst 1 vogter for hver 5te syg**). Særskilte anstalter for drukkenbolte anbefales. Brunot gør den ame-

---

*) Fængselsvæsenet som medicinalvæsenet hører i Frankrig under indenrigsministeriet.

***) Brunot nævner som det almindelige forholdstal i Frankrig 1: 20 ja lige op til 30.

rikanske læge Sanger-Brown's ord til sine: »— — Det er lægernes sag at afgøre, hvilken indflydelse sygdommen har på forøverens handlemåde i gerningsøjeblikket; det er samfundets sag at bestemme, hvorvidt tilregnelighed foreligger, og hvilken tugtelse den skyldige skal være underkastet«*). Brunot vil gerne have et overordnet lægeråd, for hvilket afgivne retsmedicinske skøn kunde indankes; men de sagkyndiges udtalelser må aldrig blive mere end råd for domstolene. Dette mener han også må være tilfældet ved spørgsmålet om utilregneliges anbringelse i asyl. En retskendelse anses også herved nødvendig. I tilslutning til de faldne udtalelser på de kriminalanthropologiske og internationale kriminalist-kongresser fra de sidste år anbefaler Brunot for sindssyge forbrydere dom på »ubestemt« tid.

Sindssygelægen Gilbert Ballet anser den nuværende lovgivning for aldeles utilstrækkelig til at beskytte samfundet mod de sindssyge forbrydere. Foranstaltningerne mod dem bør dog, mener han, ikke så meget anlægges efter beskaffenheden af den handling, hvori angældende har gjort sig skyldig, som efter graden af den mulighed, der er for, at den sindssyge vil gøre skade, bedømt efter deres sygdoms kliniske beskaffenhed. Ballet beskæftiger sig blot med farlige sindssyge, som han deler i 3 grupper:

1) Kroniske syge, hvis uhelbredelige delirier gør dem til en stadig truende fare for samfundet lige til deres død (de, der lider af »*délire de persécution à évolution systématique*«, — de såkaldte »*persécutés persécuteurs*« [efter Falret], — »*maniaques raisonnants*«, de, der er stadig beherskede af vrangforestillinger, *obsédés*, eller drifter, *impulsifs*, — og endelig aldeles åndssvækkede med perverse tilbøjeligheder), — alle disse bør være undergivne indespærring for bestandig, dog med adgang til midlertidig at være i frihed i deres rolige perioder, hvis de ikke har begået betydelige lovovertrædelser.

---

*) I »popular science monthly«, Chicago, decemberheftet 1894.

2) Sindssyge forbrydere eller forbryderske sindssyge, hvis sindssygdom periodevis optræder kritisk, men med større normale mellemrum, som epileptikere, degenererede individer med overgangsanfald af raseri — særlig med forfølgelsesforestillinger, og endelig drankere og andre, der lider under forgiftning, særlig »*cocainomanes*«. De denne gruppe tilhørende vil, undtagen for visse epileptikers vedkommende, ikke være at holde indespærrede for bestandig, men blot under deres anfald.

3) Helbredelige sindssyge, som melankolikere, ligesom også de, hvis sygdomsudvikling gør dem fra skadelige og farlige til uskadelige. De denne gruppe tilhørende bør kun holdes fast indtil helbredelse eller sådan indtrædende forandring i deres sygdom som nys nævnt.

Ballet slutter sig til det foreliggende franske lovudkast, således som det er vedtaget af senatet, med hensyn til forbryderske sindssyges behandling*). Han holder på sindssygefængsler, som Braodmoor i England og Gaillon i Frankrig for dem, der erklæres for sindssyge under deres hendsiden i straf. For sindssyge, der har forøvet handlinger, der er belagte med straf, men som ikke kan tilregnes dem, vil Ballet ikke have nogen adskillelse fra andre sindssyge i særanstalter. Kun for »*fous moraux*« anbefaler han en mellemting mellem fængsler og asyler, med streng orden og arbejdspligt, og kun betinget løsladelse.

Den bekendte sindssygelæge Motet har som valgt ordfører for »*Société de médecine légale de France*« afgivet en historisk oversigt over spørgsmålet om forbryderske sindssyges behandling i og udenfor Frankrig og foreslået kongressen at udtale:

At sindssyge, der har begået lovstridige handlinger uden at undergives tiltale, anbringes i asyl efter administrativ forføjning; men finder frifindelse sted på grund af utilregnelighed, fattes den fornødne beslutning af vedkom-

---

*) Jfr. dette tidsskrifts indev. årgang side 36 ff.

mende domstol. Udskrivning må foregå efter indhentet erklæring i henhold til beslutning af et råd bestående af vedkommende asyls læge, departementets præfekt eller hans stedfortræder og en repræsentant for stedets påtalemyndighed. Egne anstalter eller anstaltafdelinger erklæres for ønskelige.

IV.

Ved forhandlingerne på kongressen fremkom intet særlig nyt. Dr. Motet indledede med en oversigt over spørgsmålets stilling og gav en kort udsigt over de fremkomne rapporter. Han fremhævede samfundets pligt til at tage forholdsregler overfor alle de lovovertrædere, man ikke kan ramme med straf på grund af deres utilregnelighed. Man trænger anstalter liggende midt imellem sindssyge-asylerne og fængslerne.

Dr. Ballet gjorde gældende, at man burde have særegne asyler for de »halvgale«, Lombroso's »*fous moraux*«, Maudsley's »*mellemzone*«. Ballet sluttede sig til Færdens tanke om oprettelse af de ovenfor under II omhandlede arbejdsanstalter, som han troede hensigtspassende for behandling af sådanne individer. Han gentog sine indvendinger mod i sin almindelighed at sætte sindssyge, der har begået utilregnelige handlinger, i særanstalter, hvorimod forbrydere, der bliver sindssyge efter dommen, måtte være i sådanne.

Dr. Boucherau vilde for sit vedkommende fremholde nødvendigheden af en adskillelse — og det tillige mellem de forskellige arter af farlige sindssyge.

Professor Brouardel gjorde med bestemthed gældende, at det var nødvendigt, at domstolene var medvirkende ved spørgsmål om at berøve en sindssyg friheden. En dommer Levé gjorde indvendinger mod, at domstolene skulde få dette tillæg til alt, hvad der iøvrigt påhvilede dem, og fremholdt vanskeligheden ved for dom-

meren at opgøre sig en selvstændig mening om de her på gældende spørgsmål.

Kongressens (såvel den samlede som dens 3die afdelings) endelige beslutning var sålydende:

Den internationale kongres udtaler sig for:

1) At der skal være særegne asyls eller afdelinger til optagelse efter vedkommende rets bestemmelse af sindssyge, der er tiltalte, men frifindes eller efter domfældelse fritages for deres straf — på grund af deres mentale tilstand.

2) At der er grund til at antage som grundsætning, at a) domsmyndighederne, b) de administrative myndigheder og c) anstaltslægerne — skal deltage i afgørelsen af spørgsmål om sådanne sindssyges udskrivelse.

Et af den russiske senator Zakrewsky, dog først i den samlede kongres, hvor altså de fleste ikke havde noget kendskab til 3die afdelings forhandlinger*), foreslået tillæggsforslag om oprettelse af egne anstalter for individer, hvis tilregnelighed er formindsket på grund af deres åndssvaghed eller manglende forstandsevner (*fous moraux, demi-fous*), vandt ikke tilstrækkelig tilslutning.

And. Færden.

---

*) Kongressens 7—800 deltagere vare delte på 4 afdelinger, hvoraf 3die var den fåtalligste. Efter den mere indgående forhandling i vedkommende afdeling, blev dennes beslutning af den dertil valgte rapportør forelagt den samlede kongres. Dennes meget indskrænkede samlingstid, hvorunder altid en række af beslutninger fra de øvrige afdelinger skulde behandles og afstemmes over, tillod ikke synderlig meningsudveksling, og man nøjede sig i almindelighed med simpelthen at vedtage, hvad enhver afdeling for sit vedkommende havde besluttet.

Straffuldbyrdelsen efter anordningen af 13de februar 1873.

Den kgl. anordning om straffuldbyrdelse i fællesskab i Danmark udkom 13de februar 1873. I den anledning skrev jeg i »Fædrelandet« for 13de april s. å. nogle bemærkninger, hvoraf det følgende er et uddrag. Nu, da mere end tyve år ere gåede, kan der være anledning til atter at bringe disse ligesom sagen i erindring.

I den fra fængselskontoret i 1868 afgivne beretning om strafanstaltens tilstand for tidsrummet fra 1ste april 1863 til 31te marts 1868 er det side 33 udtalt, at det, fællesanstalterne mangle, er midler til at gøre den første del af frihedsberøvelsen så intensiv som mulig, så at straffen kan blive dels forbedrende dels en følelig lidelse, og fremdeles midler til at opdrage fangen for friheden ved at vække selvvirksomheden, styrke villien og lade ham selv tilkæmpe sig de begunstigelser, som han hidtil fik uden anstrængelse.

Der lå vistnok i denne udtalelse både en erkendelse af, at en forandring i den angivne retning burde gøres, og en antydning af, at en slig forandring måtte ventes, og en sådan foreligger nu i den kgl. anordning af 13de februar 1873 om fuldbyrdelsen af strafarbejde i fællesskab. Denne anordning, der skelner mellem tugthus- og forbedringshusstraf i fællesskab, giver først nogle regulative bestemmelser for hin og går dernæst over til at bestemme i § 12: »Strafarbejdet fuldbyrdes efter det fremadskri-

dende system*) gennem 3 stadier: 1) forberedelses-, 2) tvangs-, 3) overgangsstadiet«, hvortil slutter sig et 4de stadium, en begrænset og betinget benådnings tilstand. Denne begrænsede benådningstilstand er betinget af opførselen i alle stadier, af straffetidens længde, idet den kun kan opnås af dem, der ere idømte 7 år og derover, og betinget af, at der er sikret den pågældende et redeligt erhverv i samfundet, ligesom den er begrænset derved, at den frigivne i tilfælde af dårlig opførsel uden dom kan indsættes i strafanstalten påny for at afsone resten af straffetiden. Den fuldstændige frihed indtræder således først ved straffetidens fuldstændige udløb. Det her anførte gælder alene tugthusfanger.

Når det nu erindres, at tugthusstraffen, som den hidtil i almindelighed udførtes, var en i hovedsagen fra begyndelsen til enden aldeles ensartet straf, vil man også let se den ikke ringe modsætning til hin, som gør sig gældende i det ved den nævnte anordning indførte fremadskridende system, der i sine hovedbestemmelser utvivlsomt kan afgive nogle af de midler, som ifølge den i begyndelsen af nærværende artikel nævnte udtalelse savnedes i fællesstraffen, for at give samme nogen indgribende betydning ligeoverfor individet. Systemet i sine grundtræk er det af Englands parlament i 1854 sanktionerede såkaldte »irske straffesystem« eller »intermediær-systemet«, der fremtrådte som en yderligere forbedring af det ved parlamentsakten af 1853 i England indførte straffesystem, hvori overgangsstadiet manglede. Det udmærker sig ved den sunde tanke og praktiske sans, hvormed det har søgt at forene de indtil da i modsætning stående forskelligartede straffemåder, ensomhed og fællesskab, og derved, at det ved siden af frihedsberøvelsen har stræbt efter at virkeliggøre de humane bestræbelser, samfundsudviklingen bærer i sig, ved at fremme og befæste den åndelige og moralske forbedring og op-

---

*) Udhævet af forf.

dragelse, hvortil grundlaget lægges i cellen, og ved at tilføje overgangsstadiet som en bro mellem den fuldstændige frihed og den fuldstændige berøvelse af samme. At systemet begynder med cellestraffen viser tilfulde den alvorlige erkendelse af, at ingen straf griber således ind i menneskesjælen som denne, når den udføres med dygtighed, overlegenhed og overbevisning, idet det, der har den største betydning på dette stadium af straffen, er ensomheden og påvirkningen gennem cellebesøget. Men af den grund anser jeg også, efter den erfaring, jeg har om cellestraffen, de i anordningen bestemte 3 måneders ophold i dette stadium for at være for kort. Hos de bløde naturer, som ere let tilgængelige, bliver der ikke tid til at vinde fodfæste, og de hårde eller indifferente naturer ville knapt få skallen åbnet, før stadiet er udløbet. Opholdet burde vistnok have været mindst 6 måneder med en forlængelse i mulige tilfælde til 9 måneder, hvis man ikke vilde følge det irske system, der har sat opholdet i cellen til 9 og forlænget til 12 måneder. Jeg tror nemlig, at enhver, som i længere tid har havt med cellefanger at gøre, erkender, at endog en 6 måneders cellestraf ofte bliver betydningsløs — noget, som også er udtalt i den forannævnte beretning fra fængselskontoret — fordi tanken så let går ud over dette forholdsvis korte tidsrum, på hvilket friheden følger umiddelbart. Dette sidste er imidlertid ikke tilfældet ved tugthusstraffen, og af den grund tror jeg, man burde have sat minimum til 6 måneder, men heller ikke lavere, idet vægten af denne cellestraf vilde blive forøget ved den straf, der stod tilbage. Thi det må være mig tilladt at gentage det, ingen straf er så indgribende som cellen, der tvinger individet indad i sig selv, der let bringer et godt forsæt frem og kan give det fodfæste. Det gør mig ondt, at man ikke i denne sag har ladet cellestraffen komme til sin fulde ret, og det så meget mere, som forberedelsesstadiet er et af tyngdepunkterne i systemet.

Gå vi nu over til tvangsstadiet med dets 5 klasser, da

er dette stadium en nødvendig følge af straffens længde og af straffen som lidelse betragtet; og det vil være en målestok for den betydning, forberedelsesstadiet har havt for individet, idet den straffede kommer til at leve sammen med andre og undergives ganske andre fristelser end dem, cellen i almindelighed fører med sig. Ikke desto mindre anser jeg dette stadium for det mindst heldige, idet det indfører et liv i miniatur, der langt fra svarer til virkeligheden. Jeg tror, at de små grader og begunstigelser, som de enkelte klasser føre med sig, ere for ubetydelige til at holde individet varmt i dets bestræbelser for at opnå dem. Dog må det indrømmes, at vanskeligheden er stor på dette punkt, og at dette stadium muligt ene må ses som overgangsled til det 3die stadium og kun i forhold til dette. Men selv under denne forudsætning mener jeg, at tidsbestemmelserne for opholdet i tvangsstadiet ere for lange, og jeg tror det såmeget mere, fordi det er et liv i meget formindsket målestok, man her frembringer, hvori selv overgangsstadiet ligger meget fjernt, så fjernt, at sløvheden fra det gamle fællesskab, den man netop ved det ny system vil holde ude, vil indfinde sig på dette stadium. Den korteste tid for dem, der kunne nå overgangsstadiet, bliver nemlig $4\frac{1}{2}$ år, medens det irske system har sat mindst 1 år og 8 måneder. Ligesom jeg altså tror, man burde have sat det korteste ophold i dette stadium adskiligt lavere, end sket er, således kunde man også her have gjort forskel på den første gang straffede og den tilbagefaldne. En bemærkning kan jeg ikke tilbageholde på dette punkt. Man har sat opholdet i 4de og 5te Klasse af forskellig varighed for de enkelte individer i forhold til de dem idømte straffes længde, og noget lignende finder sted i det irske system. Men deri synes mig at ligge noget urigtigt, ikke lige overfor den straffede selv, som dømmes efter sin brøde, men lige over for grundtanken i hele systemet; thi i overensstemmelse med den kan straffetiden ikke komme til at begrunde denne forskel, når der over-

hovedet skal være tale om de følgende stadier. Er individet uværdigt, kan han nedsættes eller han rykkes slet ikke op, er han derimod værdig til oprykning, hvorfor da måske standse forbedringen af hensyn til straffetiden og gøre ham trætt i hans anstrængelser. Hele dette system bærer jo i lige så høj, om ikke i højere grad end cellesystemet præget af en moralsk lægebehandling. Ligesom den dygtige læge må benytte reconvalescensen til at bringe den syge fremad, således må det samme blive tilfældet her, og de enkelte tidsbestemmelser må derfor afpasses efter det ved erfaring givne tidsrum for — om man vil — sygdommens varighed på hvert stadium. Man mene ikke derfor, at det individ, der er idømt den længere straffetid, for hurtigt opnår den betingede frihed og således bliver for tidlig færdig med sin straf; thi her er jo kun tale om den værdige, og han vil utvivlsomt mange gange føle mere besvær og mere byrde af snoren, han har om benet, så længe benådningstilstanden varer, end om han var indelukket i et fængsel.

At overgangsstadiet efter det ovenfor anførte er systemets andet tyngdepunkt, vil let forstås. Enhver vil kunne sige sig selv, hvor brat overgangen er fra at være berøvet al frihed og selvstændighed til pludselig at få den hele frihed igen, men dermed savne selvstændigheden. I så henseende står den straffede mange gange som et barn, hvem omverdenens naturlige mistro skræmmer, hvem skuffelserne gøre svag. Til at opdrage den straffede i den retning, har altså overgangsstadiet sin store betydning. Derfor stilles han så fri, som det på nogen måde lader sig gøre efter den stilling, han er i; derfor gives der ham den størst mulige selvstændighed, for at denne ikke efter et langt afsavn skal være ham uvant, når den fuldstændige eller betingede frihed indtræder; men derfor burde, så synes det mig, også flere have udsigt til at kunne nå op i overgangsstadiet, end, så vidt jeg kan skønne, tilfældet vil blive på grund af det lange ophold i tvangsstadiet. Den betingede frigivelse, som slutter sig til overgangsstadiet, skal jeg ikke

gå nærmere ind på. Den kan måske for nogle synes at være et farligt forsøg for samfundet, og har vel også havt sine uheldige følger, hvor opmærksomheden derfor ikke har været stor nok; men på den anden side har den en naturlig modvægt i den frigivnes personlige interesse, omgivelsernes opmærksomhed og fængselsbestyrelsens varsomhed, ligesom den er ikke lidet begrænset ved anordningens betingelser.

Som foran anført, angå de her fremsatte bemærkninger kun tugthusstraffen.

En betydning i en ganske særlig retning, og som ikke må gå upåagtet hen, har den ved anordningen indførte forandring af tugthusstraffen, idet den betydelig formindsker arbejdsfortjenesten i fællesanstalterne. Tidligere eller hidtil var det jo tilfældet, at adskillige fanger navnlig med lang straffetid kunde fortjene en forholdsvis ikke ringe kapital, som ved løsladelsen i de fleste tilfælde blev betydningsløs for deres fremtid, idet den uvante frihed fristede dem til at leve flot, pengene gik i kort tid, og personerne vendte tilbage til strafanstalterne. Disse overarbejdspenge blive ved den ny ordning nedsatte betydeligt og komme til at stå i forhold til overarbejdspengene i Vridsløselille strafanstalt.

På samme tid som jeg vilde have anset det for heldigt, at cellestraffen var kommen langt mere til sin ret, at tvangsstadiet var blevet afkortet og overgangsstadiet derved gjort tilgængeligt for flere individer; på samme tid som jeg vilde have ønsket, man var gået mere lige ud til en reform af fængselsvæsenet, havde ophævet adskillelsen mellem tugthus- og forbedringshusstraf og lagt denne mellem første gang straffede og 25 eller 30 års alderen på den ene side, og gentagne gange straffede over 25 eller 30 års alderen på den anden side, på samme tid har jeg også ønsket, at publikum måtte opfatte forandringen som en fremgang, der nødvendigvis må komme til at virke på hele vort fængselsvæsen, fordi den hviler på et sundt og praktisk grundlag. Hvad der imidlertid end kan siges om adskillige enkelt-

heder i den foretagne forandring, så bærer fængselsdirektørens forelæggelse af det forslag, hvorpå anordningen er baseret, vidnesbyrd om den særdeles humane ånd og tone, der altid har gennemtrængt hans færde, ligesom også om hans nidkærhed for igennem straffen at lette den straffede persons optagelsen i samfundet påny, et moment, hvorpå de heldige resultater af straffevæsenet væsenligt ville bero.

Anordning

af 13de februar 1873 angående fuldbyrdelsen af strafarbejde i fællesskab.

§ 1. Strafarbejde, der skal udstås ved arbejde i fællesskab, hvad enten straffen er tugthusarbejde eller en forbedringshusstraf, som med justitsministeriets billigelse skal, i det hele eller for en del, udstås ved arbejde på fællesarbejdsstuer, bliver for de straffefangers vedkommende, som efter den 1ste april d. å indsættes eller overføres til sådant arbejde, at fuldbyrde i overensstemmelse med de i det følgende derom givne forskrifter. Justitsministeren er derhos bemyndiget til, efter fængselsbestyrelsens nærmere indstilling, at bringe disse forskrifter med de nødvendige ændringer til anvendelse også på tugthusfanger, der ere indsatte i strafanstalten før den nævnte dag, forsåvidt de selv ønske sådant.

A. Tugthusstraffen.

§ 2. Strafarbejdet udstås ved arbejde om dagen i fællesskab efter de i det følgende nærmere givne bestemmelser. Natten tilbringes i enkeltcelle; dog skal bestyrelsen, når den finder det nødvendigt, være bemyndiget til at give ældre og svagelige fanger natligt ophold på fælles soverum.

§ 3. Dagsordenen og fællesarbejdstiden for fangerne er således:

Der opmønstres om morgenen fra 1ste april til 30te

september kl. 4³/₄ og den øvrige del af året kl. 5³/₄. En halv time derefter begynder arbejdstiden, som vedvarer til kl. 8 aften med afbrydelse foruden af den tid, som medgår til gårdtur og undervisning, også af de til afholdelsen af de forskellige måltider fastsatte tider, som ere: fra kl. 7¹/₂—8 formiddag frokost, fra kl. 12—1 middagsmad og fra Kl. 5—5¹/₂ eftermiddag aftensmad. Fra kl. 8 aften gives der frihed til kl. 8¹/₂, da der afmønstres.

Frihed for arbejde er der, hele dagen: alle søn- og helligdage, samt fra kl. 5 eftermiddag: kongens fødselsdag, dagene før såvel de 3 store højtider som nyårsdag og almindelig bededag. Endelig ophører arbejdet hver lørdag kl. 5 eftermiddag, men tiden til kl. 8 benyttes til rengøring og til eftersyn af maskiner og arbejdsredskaber samt til at aflevere det smudsige og til at modtage det rene linned. Een gang daglig skal der gives fangerne — hver arbejdssal for sig — ¹/₂ times ophold i den fri luft, fangerne i enkeltcelle derimod (jfr. denne anordnings § 13 og lov af 3die december 1850) to gange daglig i ligeså lang tid. Gårturen for fangerne i enkeltcelle kan ske i fællesskab, medmindre de hensidde under straf, i hvilket tilfælde de også da skulle afsondres.

Fangerne skulle i arbejdstiden stedse være beskæftigede. Udenfor arbejdstiden skal det, når der iøvrigt ikke er noget til hinder derfor, være fangerne tilladt at sysselsætte sig med deres daglige beskæftigelse, dog ikke om søn- og helligdagene, forinden gudstjenesten er afholdt. Som opmuntring til flid skal der gives fangerne, når de svare det pligtarbejde, der er foresat dem, en arbejdsfortjeneste, hvoraf det halve kan benyttes til forøgelse eller forbedring af kosten, det andet halve skal oplægges. Straffes en fange med fratagelse af arbejdet, skal han altid hensættes i enkeltcelle.

§ 4. Hver søn- og helligdag skal der gives fangerne lejlighed til at deltage i den fælles gudstjeneste. På hver arbejdssal skal der morgen og aften umiddelbart før og

efter arbejdet oplæses en bøn for de derværende fanger. Enhver fange skal være forsynet med den almindelige salmebog og det ny testamente.

§ 5. I undervisningen, på det trin af straffen, hvor den gives, skal enhver fange ordenligvis deltage, sålænge han ikke har fyldt 30 år. Over denne alder bør der imidlertid ikke formenten fangen adgang til skolen, sålænge han ikke viser mangel på flid. Unge mennesker under 18 år skal der strax ved indsættelsen gives en times daglig undervisning, indtil de have nået 20 års alderen.

§ 6. I sygdomstilfælde behandles fangen efter lægens anvisning. Er han uskikket til at arbejde, indlægges han på sygeafdelingen. Når en fange som sindssyg indlægges på en sindssygeanstalt, skal hans ophold der henregnes til straffetiden.

§ 7. Når en fange til en sags retslige undersøgelse afgives til retten, bliver spørgsmålet om, hvorvidt hans ophold i varetægtsarresten skal regnes med til straffetiden eller ikke, i hvert enkelt tilfælde ved fangens tilbagelevering til strafanstalten at afgøre af justitsministeriet. De med hans transport fra og til strafanstalten forbundne omkostninger blive denne uvedkommende.

§ 8. Undviger en fange fra strafanstalten, bliver i intet tilfælde den tid, der medgår, inden han atter tilbageleveres, at regne med til straffetiden.

§ 9. Et exemplar af de fangerne til opretholdelse af ordenen og disciplinen foreskrevne almindelige bestemmelser tilligemed reglementerne for bespisningen og arbejdsvæsenet skal findes opslået på enhver afdeling, ligesom også de særlige bestemmelser for det trin af straffen, hvorpå fangen befinder sig. Der må ikke nægtes fangen adgang til at tale med bestyrelsen eller med den eller de embedsmænd, som på justitsministeriets vegne efterse strafanstalten.

§ 10. Til at brevvexle med familien eller personer, som ikke vedkomme strafanstalten, eller til at modtage

besøg af sådanne skal i hvert enkelt tilfælde inspektørens tilladelse gives. Intet brev må afgå fra eller afgives til fangen, før det er gennemset af bestyrelsen. Det må stå fangen frit for ikke at modtage besøg af personer, som ikke vedkomme strafanstalten.

§ 11. Brud på disciplinen og forseelser, begåede i strafanstalten, blive at behandle i overensstemmelse med lov af 3die december 1850. Det er en selvfølge, at fangen af den overarbejdsfortjeneste, han oplægger, af bestyrelsen kan kendes pligtig til at erstatte enhver skade, han med forsæt eller ved uagtsomhed påfører anstalten.

§ 12. Strafarbejdet fuldbyrdes efter det fremadskridende system gennem nedenstående 3 stadier:

I. Forberedelsesstadiet.

II. Tvangsstadiet.

III. Overgangsstadiet.

Hertil slutter sig efter omstændighederne som et 4de stadium en begrænset og betinget benådnings-tilstand.

Forøvrigt bliver til de i det følgende nærmere fastsatte tider fangens hele forhold at bedømme, idet der for hans opførsel og for hans flid såvel ved arbejdet som ved undervisningen gives ham for hver især en af følgende 4 karakterer: særdeles god, god, middelmådig og slet, som regnes henholdsvis lige med 3, 2, 1 og ÷ 3 points.

I. Forberedelsesstadiet.

§ 13. Opholdet på dette stadium er bestemt og varer 3 måneder.

Ved afleveringen til straffeanstalten hensættes fangen i en modtagelsescelle, hvor han forbliver i 3 dage. Under dette ophold bades han, iføres fangedragten, fratages alt, hvad han har medbragt, efterses af lægen, hvorhos der bliver at tilføre stamlisterne, hvad der er at bemærke om hans tidligere liv og hans helbredstilstand, samt at gøre

nøjagtige optegnelser om, hvad han har medbragt af penge, klæder osv.

Det overlades til fangen selv, efter at han er bleven gjort bekendt med straffen, han skal undergå, at bestemme, om han vil tilbringe den første del af straffen på en fælles arbejdsstue eller i en enkeltcelle.

Vælger fangen fællesskab, afgives han til den herfor bestemte arbejdsstue, hvor der stedse såvel i arbejdstiden som i hviletiden skal være en opsynsbetjent tilstede, og hvor der ikke må findes nogetsomhelst udenfor det reglementerede. I arbejdstiden forbliver fangen på den ham anviste plads, som han ikke uden betjentens tilladelse tør forlade. To gange om dagen, morgen og aften før og efter arbejdstiden, opstilles stuens fanger til mønstring, hvorefter bønnen læses. Arbejdet skal bestå i værkplukning eller et andet lignende, let og simpelt håndarbejde, og der foresættes ikke noget pligtarbejde, men der tilstås heller ikke nogen arbejdsfortjeneste; kirkegangen er tvungen, og der meddeles ingen undervisning. Foruden salmebogen og det ny testamente gives der fra bogsamlingen kun gudelige skrifter efter præstens anvisning. Under gårdturen skulle fangerne gå en efter en i række, en bestemmelse, som også skal følges, når de føres til og fra gården, kirken og sovecellerne. Til andre end de her nævnte steder må fangen ikke udtages af afdelingen uden inspektørens udtrykkelige tilladelse, hvorfor enhver uddeling af maden, klædningsstykker, arbejdsmateriale m. v. skal foretages på selve afdelingen. Brud på disciplinen vil i ethvert tilfælde kunne medføre, at fangen hensættes i enkeltcelle, hvor han efter forseelsens beskaffenhed vil kunne forblive den resterende del af den for opholdet på dette stadium bestemte tid.

Vælger fangen at være afsondret, og der ikke i følge hans legemlige eller sjælelige tilstand er noget til hinder derfor, hensættes han i en enkeltcelle, hvor han forbliver dag og nat, og er iøvrigt de ovenfor givne bestemmelser

underkastet med de af hans ophold i enkeltcelle flydende lempelser.

En fange, som på dette trin af straffen indlægges på sygehuset, holdes der afsondret i en sygecelle.

Ved slutningen af hver måned efter fangens indsættelse gives der ham 2 karakterer, en for hans opførsel overhovedet og en for hans flid ved arbejdet. Som ovenfor anført, er opholdet bestemt til 3 måneder uafhængig af hans forhold, hvorimod karakteren herfor bestemmer, til hvilken klasse af det næste stadium han skal overgå. Har han nemlig opnået 12 points (gennemsnitlig karakteren »god«), går han strax over til tvangsstadiets 2den klasse; i modsat tilfælde må han begynde med tvangsstadiets nederste klasse. For den tid, en fange har været indlagt på sygehuset, gives der ham derimod kun en karakter, nemlig for hans opførsel, og regnes i dette tilfælde karakteren til det dobbelte antal points.

På dette stadium er det såvel inspektørens som præstens pligt hyppig at tilse fangen, navnlig for tilfulde at gøre ham bekendt med systemet og vise ham, hvorledes hans skæbne i strafanstalten er lagt i hans egen hånd.

II. Tvangsstadiet.

§ 14. På dette stadium er der atter 5 klasser: 1ste, 2den, 3die, 4de og 5te. Fangerne i de forskellige klasser, der indbyrdes holdes afsondrede, skulle arbejde på arbejdstuer for aflåsedede døre. For at oprykke i en højere klasse skal fangen have erhvervet et vist antal points, forskelligt for de forskellige klasser, hvorhos der er bestemt en mindste tid for opholdet i hver klasse, som fangen ikke kan forkorte, således som omstående skema nærmere udviser.

Opnår fangen imidlertid forinden denne mindste tid flere points end nødvendigt til oprykningen, skal det overskydende antal føres ham tilgode for den næste klasse.

Er der ved flere domme idømt en fange straffe, som

Den idømte straffetid.	Forberedelsesstadiet.	Tvangsstadiet.					Overgangsstadiet.	Den betingede benådning.
		1. kl.	2. kl.	3. kl.	4. kl.	5. kl.		
2 år.	3 måneder.	»	6 m.	9 m.	6 m.	» m.	» måneder.	» måneder.
3 —	3 —	»	6 —	9 —	12 —	6 —	» —	» —
4 —	3 —	»	6 —	9 —	12 —	18 —	» —	» —
5 —	3 —	»	6 —	9 —	12 —	24 —	6 —	» —
6 —	3 —	»	6 —	9 —	12 —	24 —	18 —	» —
7 —	3 —	»	6 —	9 —	12 —	24 —	18 —	12 —
8 —	3 —	»	6 —	9 —	16 —	24 —	22 —	16 —
10 —	3 —	»	6 —	9 —	18 —	36 —	24 —	24 —
12 —	3 —	»	6 —	9 —	24 —	36 —	30 —	36 —
16 —	3 —	»	6 —	9 —	30 —	48 —	32 —	64 —

skulle udstås umiddelbart efter hinanden, blive disse straffe, hvis de ere idømte den pågældende før hans indsættelse i strafanstalten og tilsammen ikke overstige 16 år, at sammenlægge, og ovenstående skema er da anvendeligt på den samlede straf. Hvis derimod den pågældende allerede har begyndt at udstå den ene straf på den tid, da en ny straf pålægges ham, eller hvis de sammenlagte straffe beløbe sig til mere end 16 år, eller hvis den pågældende skal udstå strafarbejde på livstid, fastsættes det for hvert enkelt tilfælde af justitsministeriet, hvorvidt og efter hvilke nærmere regler oprykning i de forskellige stadier og klasser kan finde sted.

I de første 3 klasser gives 2 karakterer — en for opførsel og en for flid ved arbejdet — og i 4de og 5te klasse 3, nemlig yderligere en for flid i skolen. I sygdomstilfælde gives der fangen kun en karakter (nemlig for opførsel), der ligesom i forberedelsesklassen regnes til det dobbelte eller tredobbelte antal points, alt efter den klasse, hvori han befinder sig. Fangen, der er syg, kan, når han er i 4de klasse, indlægges på de fælles sygestuer, hvorimod han, inden han når 4de klasse, holdes isoleret ligesom i forberedelsesklassen. Kirkegangen er tvungen, ligeledes undervisningen, når den gives. Undervisningen gives ej før i 4de klasse, medmindre fangen, som alt sagt, er under 18 år. Der tilstedes adgang til bogsamlingen efter de i det følgende nærmere givne regler. Til brevskrivning skal inspektørens særlige tilladelse indhentes.

For udvist slet forhold skal inspektøren være bemyndiget til at nedsætte fangen i en lavere klasse lige indtil den nederste, og fortaber fangen ved en sådan nedsættelse det erhvervede overskud af points. Nedsættes fangen til en klasse, lavere end til den nærmest foregående, har inspektøren derhos at bestemme, om den pågældende skal gennemgå enhver af de mellemliggende klasser, eller han kan flyttes tilbage umiddelbart til den klasse, hvorfra han blev nedsat. En fange, som således straffes med nedsæt-

telse, kan ikke rykke op i en højere klasse, medmindre han i en måned har opnået karakteren »særdeles god« eller i to på hinanden følgende måneder tilsammen karakteren »god«.

Forøvrigt blive følgende nærmere bestemmelser for de enkelte klasser at iagttage:

Første klasse.

Denne klasse er egentlig kun en straffeklasse, nemlig for dem, som på grund af slet forhold enten efter § 13 overgå fra forberedelsesstadiet til den eller fra de højere klasser nedsættes i den. Reglementet er som på forberedelsesstadiet. Arbejdet skal være et sådant, at der kan foreskrives et dagligt pligtarbejde, som kan efterses hver aften ved arbejdstidens ophør. For overarbejde gives der ikke nogen godtgørelse. For at kunne oprykke i 2den klasse skal fangen, der kommer fra forberedelsesstadiet, have opnået 12 points; dog må opholdet i intet tilfælde være kortere end 3 måneder.

Anden klasse.

Reglementet er som i 1ste klasse. Dog skal der, når fangen udfører det ham foreskrevne pligtarbejde, derfor tilstås ham 2 sk. daglig, hvoraf halvdelen må anvendes til indkøb af rugbrød, simpelt øl, mælk samt skrå- og snustobak. Endvidere bliver der hver hviledag at uddele bøger, men kun for den dag og kun af opbyggeligt eller belærende indhold. For at kunne oprykke i klasse 3 skal fangen have opnået 24 points; dog må opholdet i intet tilfælde være kortere end 6 måneder.

Tredie klasse.

Reglementet er som i 2den klasse, med følgende lemper: På arbejdsstuen er det ikke nødvendigt, at betjenten er tilstede uden i hviletiden; dog skal der her som i de følgende klasser vekselsvis af fangerne udtages for 1

måned o, der skulle have vagt på salen i betjentens fraværelse og være ansvarlige for de uordener, som måtte begås. Mønstringen af fangerne morgen og aften bortfalder. Arbejdsfortjenesten for udført pligtarbejde sættes til 3 sk. daglig. For at kunne rykke op i klasse 4 skal fangen have opnået 36 points; dog må opholdet i intet tilfælde være kortere end 9 måneder.

Fjerde klasse.

Reglementet er som i tredje klasse, med følgende yderligere lempelser: Under gårdturen ere fangerne ikke tvungne til en bestemt gang eller orden, men betjenten skal ligefuldt være tilstede i gården. Arbejdsfortjenesten for udført pligtarbejde, som kun efterses ugenlig, sættes til 4 sk. daglig, hvoraf halvdelen endvidere kan anvendes til indkøb af smør og ost. Hveranden uge skal der finde udlån af bøger sted, og det tillades fangen at beholde bogen undtagen i arbejdstiden, da den skal henstå på den for bøgerne bestemte plads. Undervisningen gives 1 time ugenlig hver søndag. Den korteste tid for opholdet er betinget af straffetidens længde, som det foranstående skema udviser. For at kunne oprykke i klasse 5 skal fangen gennemsnitlig have opnået karakteren »god«. I denne klasse gives der 3 karakterer, idet fliden ved undervisningen nu bliver at bedømme; det er en selvfølge, at når en fange ikke undervises, tildeles der ham kun 2 karakterer.

Femte klasse.

Til de i de foregående klasser efterhånden tilståede lempelser i reglementet føjes der her endvidere følgende: Det er ikke nødvendigt, at betjenten til nogen bestemt tid er tilstede i arbejdssalen eller i gården. Om søn- og helligdagene skal der, når vejret tillader det, forundes et længere ophold i gården end sædvanlig. Der skal, hvor omstændighederne tillade det, vel foreskrives et pligtarbejde, men andre beskæftigelser, hvor dette ikke kan ske, ere

ikke udelukkede. Arbejdsfortjenesten er ikke som i de foregående klasser en bestemt, men den godtgøres ugenlig efter målet og vægten af det overarbejde, der er leveret, og hvor et pligtarbejde ikke kan sættes, skal der tilstås, alt efter den udviste flid, en godtgørelse af indtil 8 sk. daglig. Halvdelen af arbejdsfortjenesten kan endvidere benyttes til indkøb af fintbrød, sukker, godt øl og sild samt af et lille spejl og almanak. En gang om ugen skal der åbnes adgang til at få bøger, også af et mere underholdende indhold. Om søndagen skal der gives 1 à 2 timers undervisning, og overhovedet skal der om helligdagene såvidt muligt sørges for en nyttig adspredelse for fangerne. Den korteste tid for opholdet i denne klasse er, ligesom i den forrige, nærmest betinget af den idømte strafs længde, som det foranstående skema udviser. Kun hver 3 måneder gives der fangen karakterer, nemlig en for hans opførsel, en for hans flid ved arbejdet og en for hans flid i skolen, og han kan ikke rykke op på overgangsstadiet, når han ikke i det sidste år har opnået et så stort antal points, at han gennemsnitlig har mindst »god« for sit forhold. På de månedlige indberetninger til ministeriet navngives de fanger, som i månedens løb ere overførte til overgangsstadiet.

III. Overgangsstadiet.

§ 15. I stedet for den på de foregående stadier bårne særegne dragt tillades det her fangerne at bære en dragt, der mere nærmer sig den fri arbejders.

Fangerne skulle ikke arbejde inden lås og lukke, og der skal såvidt muligt anvises dem en beskæftigelse som den, hvorved de tilsigte i fremtiden at fortjene deres brød. Der skal tilstås dem en vis nærmere bestemt del i fortjenesten, afpasset efter, hvad der gives den fri arbejder, og for halvdelen heraf skulle de kunne ikke alene forøge deres kost, men også — dog med inspektørens særlige tilladelse — anskaffe nyttige genstande, men det skal der-

hos være deres pligt at føre bog over deres indtægter og udgifter. Arbejdstiden er kun til kl. 7 aften.

Tvungen kirkegang skal ikke finde sted.

To gange ugenlig skal der gives undervisning, og adgangen til bogsamlingen er fri.

I sygdomstilfælde skulle de henlægges på en særskilt for dette stadium bestemt sygestue.

Der skal ikke gives fangen særlige karakterer for hans forhold, men bestyrelsen skal ligefuldt have sin opmærksomhed henvendt på, hvorledes han benytter den større frihed, der er skænket ham. Det skal således nedskrives, når han pådrager sig en irettesættelse, og da tillige af hvilken årsag. Hver tredie måned skal han i de ugenlige forsamlinger af anstaltens funktionærer gøres til genstand for særlig omtale, ved hvilken lejlighed det skal tilføres protokollen, hvad der har været bemærket om hans forhold. Skulde han begå en strafværdig forseelse eller i det hele taget give anledning til mistillid, skal han i ethvert tilfælde føres tilbage på tvangsstadiet, hvilket på de månedlige indberetninger tilmeldes ministeriet, og han kan ikke igen rykke op til overgangsstadiet uden ministeriets særlige tilladelse.

§ 16. På følgende betingelser skal bestyrelsen kunne gøre indstilling til justitsministeriet om for en fange at udvirke den i den følgende paragraf omhandlede betingede og nærmere begrænsede benådning:

- a. når fangen har opholdt sig på overgangsstadiet i overensstemmelse med reglerne i § 14;
- b. når bestyrelsen i det hele taget nærer håb om, at den pågældende, efter hans hele forhold at dømme, fremtidig vil føre et ustraffeligt levnet;
- c. når der er sikret ham et redeligt livserhverv eller en stilling i samfundet.

Den betingede benådning.

§ 17. Når fangen betingelsesvis benådes efter den i

§ 15 omtalte indstilling, løslades han af strafanstalten og afgives til politimesteren på det sted, hvor der forud er sikret ham et erhverv. Ved løsladelsen skal bestyrelsen være bemyndiget til at lade ham tilflyde indtil $\frac{2}{3}$ af hans oplagte overarbejdsfortjeneste, og skal den give vedkommende politimyndighed en skriftlig meddelelse om de klædningsstykker og øvrige effekter, han ved løsladelsen er i besiddelse af, samt hans personalia, hans signalement og om, hvorledes hans forhold og sundhedstilstand i strafanstalten har været. Derhos skal den del af overarbejdsfortjenesten, der gives ham, tilsendes politimesteren, der selv udbetaler fangen det hele eller så meget, han efter omstændighederne finder hensigtsmæssigt.

Bestyrelsen skal foreholde ham de betingelser, hvorunder, han er benådet, og medgive ham et fripas, som indeholder disse betingelser, der ere følgende: at han fører et arbejdsomt, redeligt og ædrueligt levnet; at han nøjagtig følger de pålæg, som politiet måtte foreskrive ham, og at han i modsat tilfælde uden nogen videre dom atter vil blive indsat i strafanstalten for der at udstå den resterende del af den dombestemte straffetid.

Den fuldstændige frihed indtræder altså ikke, forinden den bestemte straffetid er udløben, eller, for livsfangers vedkommende, en endelig benådning er erhvervet. Indtil da er den betingelsesvis løsladte ikke unddraget strafanstaltens, om end fjernere, tilsyn og udgår derfor heller ikke af stamlisterne, hvori de meddelelser indføres, som vedkommende politimyndighed ordenligvis hver tredje måned vil have at give anstaltens bestyrelse. Hvis han med politiets tilladelse fraflytter jurisdiktionen, skal dette strax tilmeldes bestyrelsen.

Den betingelsesvis løsladte har ikke noget som helst krav på underhold fra strafanstalten, men må selv i enhver retning sørge derfor. På den anden side er han heller ikke mere underkastet de for strafanstalten gældende bestemmelser, men kun de almindelige borgerlige love og

de for den betingede benådning stillede betingelser. Overtræder han de særlige pålæg, som måtte gives ham af den politimester, under hvis tilsyn han er stillet, eller er hans forhold overhovedet således, at han ikke opfylder den første af de i ovennævnte fripas givne bestemmelser, om at føre et arbejdsomt, redeligt og ædrueligt levnet, vil politiet derom have at sætte bestyrelsen i kundskab, og han vil da efter dennes indstilling til ministeriet og efter dettes resolution kunne føres tilbage til strafanstalten for der at afsone resten af den straffetid, som betingelsesvis var eftergivet ham. Begår han strafbare handlinger, skal han, når straffen herfor ikke når op til strafarbejde, først afsone denne straf og umiddelbart derefter afgives til strafanstalten, hvorimod han, hvis straffen er strafarbejde, først skal afsone resten af den første dom, forinden han overgår til den ny straf.

Når den fuldstændige frihed indtræder, skal den tilbageholdte del af overarbejdsfortjenesten udbetales, og hvis den pågældende forinden afgår ved døden, afgives den til vedkommende skifteret til indtægt for hans bo.

§ 18. Under forsæde af inspektøren skal der ugenlig afholdes en forsamling, bestående foruden af ham af præsten, lægen, assistenten, læreren (inspektrixen og lærerinden for de kvindelige straffangers vedkommende), bogholderen, forvalteren og overbetjenten (overopsynskonen). Forhandlingerne, der føres til protokol, skulle tjene til at fremme kendskabet til hver enkelt fange lige fra hans indtrædelse i strafanstalten til hans løsladelse, hvorfor ethvert af forsamlingens medlemmer er pligtigt til at yde, hvad der kan bidrage hertil. Skulde nogen have oplysninger at meddele af særlig vigtighed, er det en selvfølge, at han strax melder det til inspektøren. Karakteren for fliden ved arbejdet og i skolen bestemmes henholdsvis af bogholderen efter samråd med de vedkommende mestre og af præsten efter samråd med læreren (lærerinden). Karakteren for fangens opførsel i det hele taget gives af inspektøren efter samråd

med alle forsamlingens medlemmer. I tilfælde af stemmelighed gør inspektørens stemme udslaget. Ethver medlem kan fordre sin afvigende mening tilført protokollen, der bliver at forelægge den, der på ministeriets vegne efterser strafanstalten.

Inspektøren er pligtig til at føre en protokol, hvori enhver fange har sit folium, og hvori han indfører alt, hvad der vedkommer fangen, så at man deraf altid kan få et fuldstændigt billede af fangens hele liv i strafanstalten.

§ 19. De til tugthusarbejde dømte mandsfanger afgives til Viborg strafanstalt, hvorfra de, når de have afsonet 2den klasse på tvangsstadiet, afgives til Horsens strafanstalt. Dog undtages herfra fanger, som kun ere dømte til 2 og 3 års arbejde, der afsone hele straffetiden i Viborg.

Efter beretningen om strafanstalterne i Danmark for 1891—92 var anvendelsen af den kgl. anordning i de 20 år, siden den udkom, følgende.

Siden den kgl. anordning af 13de februar 1873 ere ialt indtil 31te marts 1892 frigivne på betinget benådning 10 tugthusfanger af kvindekønnet.

Disse ere:

Løbe-nr.	Dømt på år	Dømt for	Tidligere straffet med	Alder ved frigivelsen.	Rest af idømt straffetid. År
1	8	manddrab.	»	52	1 ¹ / ₃
2	14	do. og tyveri.	2 g. off. arb. 1 g. f. p. v. og br.	54	1 ¹ / ₃
3	livstid.	manddrab.	»	57	
4	8	do.	»	41	1 ¹ / ₃
5	8	do.	»	57	1 ¹ / ₄
6	7	vold.	»	52	1
7	10	manddrab.	»	47	5 ⁵ / ₁₂
8	12	do.	1 g. f. p. sædv. fgk.	38	3
9	8	do.	»	31	1 ¹ / ₃
10	8	gr. og simp. tyveri.	3 g. strafarbejde, 1 g. f. p. v. og br.	53	1 ¹ / ₄

Af disse har nr. 1, 2, 3, 5, 6, 7 og 10 ved uafbrudt godt forhold erhvervet den endelige frihed; nr. 4 blev i foråret 1884, altså inden udløbet af den betingede frihed, arresteret som sigtet for brandstiftelse og hængte sig i ar-resten. For nr. 8 og 9 var den betingede frihed endnu løbende den 31te marts 1892. Deres forhold havde indtil da været godt. Efter erhvervelsen af den endelige frihed er nr. 7 den 17de januar 1892 genindsat til 2 års tugthus-arbejde for fosterfordrivelse og forsøg derpå.

Siden den kgl. anordning af 23de febr. 1873 ere i alt frigivne på betinget benådning 48 tugthusfanger af mandkønnet. Disse ere:

Løbe-nr.	Dømt på år	Dømt for	Tidligere straffet med	Alder ved frigivelsen.	Rest af idømt straffetid. Mdr.
1	8	tyveri.	1 gang mindre straf. 2 gange off. arbejde.	34	11
2	10	tyveri og brandstift.	Ikke tidligere straffet.	30	16
3	12	vold.	do.	38	16
4	12	tyveri og falsk.	2 gange mindre straffe. 2 gange off. arbejde.	50	13
5	8	brandstift.	Ikke tidligere straffet.	55	16
6	8	do.	1 gang off. arbejde.	49	16
7	8	do.	Ikke tidligere straffet.	35	16
8	8	drab og tyveri.	2 gange mindre straffe.	40	16
9	10	tyveri.	3 — — — 2 — off. arbejde.	46	16
10	8	brandstift.	Ikke tidligere straffet.	30	16
11	8	blodskam.	do.	56	21
12	8	tyveri.	1 gang mindre straf. 4 — off. arbejde.	50	13
13	8	brandstift.	Ikke tidligere straffet.	34	16
14	12	brandstift, tyveri og vold.	do.	30	20
15	10	brandstift.	1 gange mindre straf.	44	21
16	12	drab.	Ikke tidligere straffet.	30	36
17	12	tyveri.	1 gang mindre straf. 2 — off. arbejde.	58	23
18	10	brandstift.	1 — mindre straf.	40	24
19	8	tyveri.	1 — — — 4 — off. arbejde.	51	16

Løbe-nr.	Dømt på år.	Dømt for	Tidligere straffet med	Alder ved frigivelsen.	Rest af idømt straffetid. Mdr.
20	8	tyveri.	4 gange mindre straffe. 3 — off. arbejde.	41	16
21	10	tyveri og bedrageri.	1 — mindre straf. 3 — off. arbejde.	69	20
22	11	tyveri og ran.	1 — mindre straf. 4 — off. arbejde. 2 — mindre straffe.	36	17
23	8	tyveri.	4 — off. arbejde. 4 — mindre straffe.	57	16
24	10	do.	4 — off. arbejde.	61	24
25	10	tyveri og brandstift.	3 — mindre straffe. 1 — off. arbejde.	30	19
26	10	tyveri, hæleri og brandstiftelse.	Ikke tidligere straffet.	33	22
27	8	blodskam og bedrageri.	do.	59	16
28	10	blodskam og voldtægt.	Ikke tidligere straffet.	61	24
29	8	tyveri og brandstift.	3 gange mindre straffe. 2 — off. arbejde.	31	8
30	8	drab, vold og tyveri.	Ikke tidligere straffet.	37	16
31	8	drab og tyveri.	do.	28	8
32	8	drab.	3 gange mindre straffe. 1 — off. arbejde.	56	16
33	8	brandstift.	1 — mindre straffe.	35	11
34	12	drab og vold.	Ikke tidligere straffet.	41	26
35	12	drab og mened.	do.	65	36
36	8	tyveri.	3 gange mindre straffe. 1 — off. arbejde.	44	5
37	livstid.	drab og røveri.	3 — mindre straffe.	39	1)
38	8	brandstift.	Ikke tidligere straffet.	59	2
39	8	do.	do.	48	15
40	10	do.	1 gang mindre straf. 1 — off. arbejde.	42	23
41	10	tyveri, falsk, vold og brandstift.	1 — off. arbejde.	31	23
42	10	blodskam.	Ikke tidligere straffet.	58	21
43	12	tyveri og bedrageri.	1 gang mindre straf. 2 — off. arbejde.	58	33

1) Indsat i strafanstalten den 18de juni 1875.

Løbe-nr.	Dømt på år.	Dømt for	Tidligere straffet med	Alder ved frigivelsen.	Rest af idømt straffetid. Mdr.
44	10	tyveri og brandstift.	Ikke tidligere straffet.	44	24
45	16	voldtægt og røveri.	3 gange mindre straffe. 2 — off. arbejde.	33	60
46	livstid.	drab og vold.	Ikke tidligere straffet.	64	1)
47	10	brandstift.	2 gange mindre straffe.	44	21
48	7	blodskam.	Ikke tidligere straffet.	47	11

Af dem har nr. 1, 2, 3, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 22, 23, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 36, 38, 39, 41, 43 og 44 ved uafbrudt godt forhold erhvervet den endelige frihed, nr. 32 har, uagtet hans forhold ikke uafbrudt har været tilfredsstillende, ligeledes erhvervet den endelige frihed, nr. 31, 34 og 40 have under den betingede frihed fået tilladelse til at forlade landet og ere efter straffetidens udløb blevne strøgne af anstaltens lister. Nr. 5, 21, 35 og 37 ere afgåede ved døden under den betingede frihed og havde indtil da uafbrudt opført sig godt. For nr. 43, 44, 45, 46 47 og 48 var den betingende frihed endnu løbende den 31te marts 1892. Deres forhold havde indtil da været godt, undtagen for så vidt angår nr. 46, der i følge en indberetning i februar 1892 en kortere tid havde vist tilbøjelighed til drik og løssagtighed. For utilfredsstillende forhold under den betingede frihed, uden at der dog er begået strafbare handlinger, er nr. 24 og 33 efter justitsministeriets resolution tilbageførte til anstalten til afsoning af resten af straffetiden. Nr. 42 begik under den betingede frihed et mindre tyveri, hvorfor han straffedes med 2×5 dages fængsel på vand og brød og efter denne strafs afsoning tilbageførtes til anstalten til afsoning af resten af

1) Indsat i strafanstalten den 11te august 1876.

straffetiden. Nr. 17, 19, 22 og 23 ere påny dømte til strafarbejde, men for forbrydelser begåede under deres ophold i strafanstalten, som først opdagedes, efter at de 3 sidstnævnte havde erhvervet den endelige frihed; nr. 17 derimod genindsattes, inden den betingede frihed var udløben. Nr. 4 begik ny forbrydelse under den betingede frihed, men den betingede frihed udløb under sagens undersøgelse, hvorefter han idømtes nyt strafarbejde. Af de endelig løsladte ere nr. 12, 13 og 29 genindsatte til nyt strafarbejde for forbrydelser, begåede efter udløbet af den betingede frihed. Nr. 4, 19, 22 og 23 genindkom inden 1 år, nr. 12 og 29 inden 2 år og nr. 13 over 5 år efter den endelige løsladelse. Den sidstnævnte havde begået brandstiftelse, alle de andre genkomne ejendomsindgreb. —

I alt er der altså i de forløbne 20 år betinget benådet 58 fanger, 10 kvinder og 48 mænd. Der er eftergivet fra 5 til 60 mdr. af straffetiden, men begge disse tal vedrører kun enkelte personer; når undtages 3, der ere dømte på livstid, er den almindelige tid, der eftergives, fra 1 til 2 år. Ikke før straffede har halvdelen af de benådede været eller 29; over 50 år ved benådningen vare 6 kvinder og 17 mænd, og af de sidste vare 5 over 60 år, 1 endog 69 år, altså 23, eller omtrent halvdelen, af de betinget benådede vare over 50 år gl. Beretningen oplyser yderligere, at af de løsladte og benådede tugthusfanger have 237 været behandlede efter anordningen af 1873, og af disse have altså 10 nået til benådning. Af de mandlige tugthusfanger have 974 været behandlede efter anordningen, og af dem ere altså 48 benådede. Forholdet mellem de betinget benådede og samtlige i de 20 år løsladte kan ikke ses, kun kan det skønnes, at det er forholdsvis få, på hvem den betingede benådning er kommen til anvendelse.

I forbindelse med det anførte må et uddrag i samme beretning af en udtalelse af inspektøren for Horsens tugthus om virkningen af den nævnte anordning ikke forbigås. Derom hedder det:

I forbindelse med sin beretning om disciplinen gør inspektøren nogle bemærkninger om fuldbyrdelsen af fællesstraffen. Idet han går ud fra, at også denne straf tilsigter mere end blot at disciplinere fangerne, nemlig deres moralske forbedring, gør han opmærksom på de farer for moralsk tilbagegang, som det store indbyrdes samkvem mellem fangerne medfører. Anordningen af 1873 har vel begrænset dette samkvem ved at fordele fangerne efter straffetid og opførelse i visse stadier og klasser, men der bliver desuagtet megen lejlighed til moralsk smitte og dårlige bekendtskaber tilbage, dels ved selve samlivet på arbejdssalen, navnlig i fritiden, og på de højere klasser, hvor bevogtningen er mindre skarp, dels ved den adgang til nye bekendtskaber, som medføres af oprykninger og nedsættelser på klasse og flytninger til andre afdelinger inden for samme klasse. For så vidt mulig at modarbejde samkvemmet er der truffen forskellige foranstaltninger. Således opmuntres fangerne til at benytte deres fritid til brevskrivning til familien, ret- og skønskrivningsøvelser, selvstudium i retning af fremmede sprog, læsning af fagskrifter, tegning og sysselsættelse ved deres daglige arbejde. På de enkelte afdelinger er den højeste belægning nedbragt til 15. Nedsættelse på klasse som straf anvendes så lidt som muligt, og andre disciplinære straffe, navnlig unddragelse af doucøren, foretrækkes. At sådan nedsættelse nu i mange tilfælde kan undgås, ligger i, at forskellen mellem de forskellige klasser for en væsentlig del er udjævnet derved, at det ny spisereglement, som yder det nødvendige næringsstof i passende form, forbyder doucørens anvendelse til indkøb af næringsmidler, så at den tidligere i høj grad benyttede ekstranydelse af indkøbte fødevarer, som afhang af købeevnen på de forskellige klasser, er bortfalden. Uagtet de nævnte og flere lignende forholdsregler er der meget tilbage at ønske i retning af samkvemmets formindskelse. Inspektøren betoner i så henseende ønskeligheden af, at forberedelsesstadiet obligatorisk afsones i en-

keltcelle, ligeledes tvangsstadiets 1ste klasse, at tilsynet på de højere klasser skærpes eventuelt ved sammendragning af 2den, 3die og 4de klasse til een klasse og overgangsstadiet inddragelse. Endelig anbefaler han at lade alle fangerne isoleres udenfor arbejdstiden, ligesom tilfældet er i Sveriges fællesfængsler.

Inspektøren står nu med 10 års erfaring, så nogen opmærksomhed kan man ikke undgå at skænke hans henstillinger. Således synes navnlig det, at lade forberedelsesstadiet afsone i celle, at være i høj grad plausibelt. Hvorvidt cellen også er at foretrække for 1ste classes fanger, må ad erfaringsmæssig vej godtgøres. Hvad sammendragningen af de tre følgende klasser angår, må det jo være givet, at man derved ikke formindsker adgangen til ny bekendtskaber, som oprykningen fra den ene til den anden klasse medfører, men tværtimod forøger den. Dette blev allerede i 1879 fremhævet i en kommission, som var nedsat i England for at undersøge straffuldbyrdelsen der. At borttage overgangsstadiet måtte der ikke kunne blive tale om, det er jo prøvekluden for systemet, og det kunde for den sags skyld også føjes til den rene cellestraf såvel som betinget løsladelse. At isolere fællesfangerne i fritiden er ligeledes en foranstaltning, der kun kan anbefales.

Ovenfor er det alt bemærket, at efter alt at dømme er det forholdsvis få, som ere nåt til den betingede benådning i det forløbne tidsrum. Dette er imidlertid ingen grund til at ønske den institutions ophævelse lige så lidt som overgangsstadiet. Det kan gerne være, at dettes udholdelse i den samme anstalt kan medføre adskillige besværligheder og vanskeligheder, således som det på mødet i København 1880 blev fremhævet af Almqvist, såvidt jeg erindrer, men undværes kan det nu engang ikke i systemet. Derimod er det ingensteds udtalt, at man ønsker den betingede benådningens ophævelse, tværtimod er der måske grund til at mene, at den hele anordning vil undergå forandringer, og overinspektionen erkender også ønskeligheden af, at der i

så henseende foretages adskillige omændringer indenfor det principielle i anordningen eller systemet. Der er nemlig ingen tvivl om, at hvad man (Bruun) tilsigter med anordningen i dens helhed, det er blevet nåt, nemlig at bryde vanelivet i fællesskabets fuldbyrdelse, at give fangen, dømt på lang tid, et håb at leve for, ikke ved den lange straffetid at lukke håbet ude, som der i sin tid blev sagt. Det kan jo ikke nægtes, at hensigten var både human og praktisk, men den kunde nok i enkelthederne have ført tanken lidt videre allerede den gang, man var da vistnok kommen mere i samklang med tiden. Det kan jo ikke undgå opmærksomheden, at dels få have nydt godt af ideen om betinget benådning, der i reformatorisk henseende er anordningens kerne, dels at denne benådning opnås af såmange i en alder, endog 69 år, hvor det at finde »ærligt erhverv« må synes udelukket. På den anden side er halvdelen af de benådede ikke straffet før. Det synes altså, som benådningen bøder på en for nogles vedkommende temmelig hård straf eller på den uretfærdighed, som loven altid må føre med sig, idet den ikke kan ransage hjærter og nyrer, kortsagt på forhold, som benådningsretten i almindelighed har til opgave at råde bod på. I de givne antydninger ved siden af inspektørens foranførte bemærkninger synes der at være opfordring nok til at tage en forandring af anordningens bestemmelser under snarlig overvejelse for at bringe vor lovgivnings regler om strafs idømmelse og afsoning mere i overensstemmelse med tidens ånd og de i andre lande gjorte fremskridt i så henseende.

Det tyske tidsskrift »Gerichtssaal« har bragt en artikel om betinget benådning i Hessen fra maj 1891 til marts 1895 efter en offenkjort statistik. Da forholdene der ere værd at sammenligne med dem hos os, gengives kortelig et uddrag af samme. Der er således i det nævnte tidsrum indrømmet 723 betingede benådnings, hvoraf 65 tilbagekaldtes, fordi en ny forbrydelse var begaaet af de benådede.

De eftergivne straffe vare for 33 tugthus, 655 strængt fængsel, 28 simpelt fængsel og 7 bødestrafte. Betingelsen for benådningen er først og fremmest, at personen i nogen tid, 1 til 3 år, ikke kommer i strid med politiet eller straffeloven, men iøvrigt er der flere andre, som rette sig efter personen og den begåede forbrydelse, hvortil der i givne tilfælde føjes andre om opholdssted, om unddragelse fra forældremyndigheden og andre. Den betingede benådning fandt sted, efterat en fjerdedel eller i hvert tilfælde den halve del af straffen var afsonet; men ved dekret af 29de juni 1895 er det bestemt, at for fremtiden kan ansøgning om betinget benådning i alle dertil egnede tilfælde indgives strax, inden nogen del af straffen er afsonet, når forbryderens ungdom taler derfor.

Har den betingede benådning i Hessen forhen i meget, blandt andet i tidsforløbet, hvorefter den kunde ansøges, skilt sig fra vor anvendelse deraf, så er man ved de foranævnte bestemmelser om betinget benådning i Hessen, kommet den betingede domfældelse meget nær.

Som det af det foran bemærkede fremgår, at man i Hessen ikke har været karrig ved benyttelsen af det omhandlede instrument til at forringe straffen og derved gøre statens udgifter mindre, er man i Danmark i så henseende bleven stående ved anordningen af 1873 uden at agte på, at tiden ikke er bleven stående, men har bragt mægtige fremskridt på straffuldbyrdelsens område, som det muligt nok kunde være på tide at tage med i betragtning også her i Danmark.

Fr. Stuckenberg.

Strafanstalterne i Danmark 1893—94.

Efter beretningen om strafanstalterne i Danmark for finansåret 1893—94, udgiven af overinspektionen for fængselsvæsenet, var hele fangetallet i strafanstalterne 31 marts 1893 621 mænd og 137 kvinder, og med tillæg af tilgangen for 93—94 1081 mænd og 251 kvinder, hvoraf der 31 marts 94 endnu hensad i strafanstalterne 589 mænd og 144 kvinder, ialt 733 personer. Iblandt afgangene findes 17 benådede mænd, 5 mænd fra Horsens og 12 fra Vridsløselille, og 6 kvinder; af de døde, ialt 16, falde 10 på Horsens, 2 på Vridsløselille og 2 kvinder på Christianshavn strafanstalt.

Det idømte strafarbejde var i 93—94 forbedringshusarbejde for 846 mænd, deraf 196 i Horsens og 650 i Vridsløselille, og for 203 kvinder. Ved udgangen af regnskabsåret 94 vare tallene henholdsvis 407, nemlig 106 i Horsens og 301 i Vridsl., og 109. Tilgangen havde i årets løb været 410 mænd og 107 kvinder. Tugthusfangerne udgjorde i hele året 235 mænd, alle i Horsens strafanstalt, og 48 kvinder. Af disse udgjorde tilgangen i årets løb henholdsvis 42 og 7, og ved årets udgang vare henimod 182 mænd og 35 kvinder indsatte som tugthusfanger.

Af de til strafarbejde dømte vare ialt i årets løb cellefanger (alle i forbedringshus) 767 mænd, 129 i Horsens og 638 i Vridsl., og 180 kvinder. Ved årets udgang vare 339

mænd, 54 i Horsens og 288 i Vridsl., og 85 kvinder i celle. Af det samlede tal vare 360 mænd og 77 kvinder udgåede efter endt straffetid; 44 mænd, 30 i Horsens og 14 i Vridsl., og 12 kvinder vare overgaaet til fællesskab. Behandlede som fællesfanger vare ialt 358 mænd og 83 kvinder, og ved årets udgang udgjorde disse 250 mænd og 59 kvinder. Med andre ord c. 70 pct. af mandsfangerne og 71 pct. af kvindefangerne afsonede straffen i celle.

Fangedagenes antal udgjorde for mænd 211458, for kvinder 50389; det daglige gennemsnitlige fangebelæg var 580 mænd og 138 kvinder. Den største gennemsnitsstraffetid var for de til tugthusarbejde indsatte mænd 3,38 år, for kvinder 3,14 år; for de til forbedringshusarbejde indsatte var den både for mænd og kvinder 1,31.

Forbrydelserne, hvorfor de i 93—94 indsatte fanger vare dømte, vare hovedsagelig bigami, blodskam, voldtægt, omgængelse mod naturen, andre sædelighedsforbrydelser begåede næsten udelukkende af mænd i et antal af i alt 49, hvoraf de 38 vare idømt forbedringshus. For manddrab vare 2 mænd og 1 kvinde dømt; for barnemord 6 kvinder og for barnefødsel i dølgsmål ligeledes 6 kvinder. For vold vare 13 mænd inddømte alle til forbedringshus i celle. For ejendomsforbrydelser, hovedsagelig tyveri, men også deri medregnet ran, hæleri, røveri og trusler, ulovlig omgang med hittegods, vare 294 mænd og 80 kvinder dømte, eller henholdsvis c. 65 og 70 pct. af de inddømte. Brandstiftelse falder på 20 mænd og 9 kvinder.

Straffetiden var fra 3—7 år for 22 mænd og 6 kvinder; fra 3 til 2 år for 45 m. og 10 k.; fra 2 til 1 år for 147 m. og 35 k.; fra 1 til $\frac{2}{3}$ år for 132 m. og 29 k., under $\frac{2}{3}$ år for 106 m. og 34 k. eller på to år og derunder for 385 mænd og 98 kvinder, det er for 85 pct. af inddømte mænd og for 86 pct. kvinder.

Alderen var mellem 15—20 år for 13 pct. såvel af de indsatte mænd som kvinder, mellem 15 og 25 år for 38 pct. af de i 93—94 indsatte mænd og for c. 36 pct. af

de indsatte kvinder; mellem 25 og 50 år var alderen for c. 52 pct. mænd og for c. 54 pct. kvinder. Antallet af ugifte var naturligvis langt større end antallet af gifte, således for mænd 282 af 452 indsatte mænd, medens kvinderne udgjorde 72 ugifte af 114 indsatte. Forholdet er således omtrent ens både for mænd og kvinder, omtrent 62 pct. — Derimod hvad ægte og uægte fødsler angår, da have kvinderne overvægten, idet de uægte fødsler udgør 22 pct. for kvinderne mod 18 pct. for mændene.

Af de indsatte 566 fanger vare ikke straffede tidligere 100 mænd og 34 kvinder, straffede med mindre straffe 164 mænd og 36 kvinder og straffede med strafarbejde 188 mænd og 44 kvinder. Derefter er c. 22 pct. af de indsatte mænd ikke straffede før mod c. 78 pct. straffede før og henholdsvis c. 33 pct. mod 67 pct. kvinder.

Af de med strafarbejde forhen straffede falde de fleste, 74 mænd og 19 kvinder, inden 1 år efter løsladelsen og inden 2 år efter samme 49 mænd og 8 kvinder; men faldet bliver derefter stærkt aftagende i forhold til tiden, der hengår.

Med hensyn til forbrydelsen, hvorfor tilbagefaldet sker, da går den i langt overvejende grad ud på ejendomsindgreb, i 211 nemlig af 232 tilbagefald, eller hos 169 mænd af 188 og hos 42 af 44 kvinder.

De væsentligste disciplinære forseelser have i Horsens bestået i dovenskab, i Vridsløse i indbyrdes meddelelse og uorden i kirke eller skole, i kvindefængslet har der været forseelser i alle de anførte retninger.

I det sidste har straffen væsentlig været vand og brød, i de andre fængsler har den været mørkt eller ensomt fængsel, i Vridsl. korporlig straf, berøvelse af arbejde og nedsættelse i klasse; i Horsens er der i 21 af 41 tilfælde frataget begunstigelser.

Sundhedstilstanden har givet i dagligt gennemsnit 10,39 syge for mænd og 6,84 for kvinder; den daglige, gennemsnitlige procent har været 1,79 for mænd og 4,96 for kvinder.

Dødsfaldene (ikke selvmord) har udgjort 1,9 for mænd, det er 0,67 på Vridsl., 3,19 på Horsens, og 0,73 for kvinder.

Hvad den finansielle side angår, have udgifterne i året udgjort 436845,56 kr. Statens tilskud har været 362972,52 kr. Gennemsnitsudgiften pr. fange var 608,42 kr., hvoraf statens tilskud var 505,53 kr.

Med strafanstalterne, lovreglerne og de administrative forskrifter om strafarbejdet, overbestyrelsens ordning og embederne ved strafanstalterne er ingen forandring foregået i beretningsåret, hvorfor derom henvises til, hvad der i beretningen for 1891—92 er anført desangående.

For at afskaffe ubegrundede uensartetheder ved regnskabsføringen i strafanstalterne har overinspektionen ved skrivelser af henholdsvis 2den og 30te maj 1893 til direktøren for Horsens strafanstalt beordret, i lighed med hvad der er tilfældet i de andre strafanstalter, at der udbetales de dertil berettigede funktionærer i kostpenge det til en kostportion bevilgede årlige beløb, uanset om kosten i året faktisk har kostet mere eller mindre, og at udgifterne ved sindssyge fangers kur og pleje på sindssygeanstalterne afholdes af konto 2a »bespisning«, i stedet for af konto 4b »uforudsete udgifter«.

For at have de i strafanstalterne opbevarede ældre arkivsager samlede paa et sted og derved lette adgangen til deres benyttelse, pålagdes det ved skrivelse af 16. marts 1894 Horsens strafanstalt at afgive Viborg tugthuses arkiv til Christianshavns strafanstalt, hvor det derefter er blevet ordnet og opstillet i samme lokale som de andre ældre arkivsager.

Fængselsselskabernes organisation er uforandret som i forrige beretning omhandlet, og deres virksomhed er fortsat på samme måde som i 1892—93. Det i 1892 oprettede fælleskontor har været stærkt benyttet og udfoldet en gavnlig virksomhed. I Viborg fængselsselskab er der tilføjet en bestemmelse i lovene om, at selskabet, når omstændighederne tilråde det, kan udstrække sin forsorg til

Oversigt over fængselselskabernes virksomhed.

	Indtægt 1892—93.		Udgift 1892—93.	Formue 31/3 94.	Understøt- tede straffe- fanger.	Det til di- rekte under- støttelse anvendte beløb.	Det til indi- rekte under- støttelse anvendte beløb.	Administra- tion.
	Gaver og medlems- bidrag.	Renter af formue.						
	Kr. Ø.	Kr. Ø.	Kr. Ø.	Kr. Ø.		Kr. Ø.	Kr. Ø.	Kr. Ø.
København . . .	6138. 00 ¹⁾	433. 46	5595. 00 ¹⁾	13369. 96	62	2799. 51	2250. 00 ²⁾	545. 49
Horsens	4112. 99	1076. 56	3377. 20	30480. 28	71	2213. 66	200. 00 ³⁾	963. 54
Vridsløselille . .	5627. 53 ¹⁾	705. 16	4535. 00	21390. 21	205	3205. 11	500. 00 ³⁾	829. 89
Fyen	1874. 00	207. 88	1975. 85	5336. 73	23	1392. 20	100. 00 ³⁾	483. 65
Viborg	2842. 00	538. 05	2805. 38	13915. 43	54	1833. 88	200. 00 ³⁾	771. 50
Sjælland	1333. 00	75. 98	1373. 13	2443. 56	5	1057. 20	100. 00 ³⁾	215. 93
Lolland-Falster .	932. 00	•	146. 51	1745. 17	3	95. 25	•	51. 56
Tilsammen . . .	23159. 52	3037. 09	19808. 07	88681. 34	423	12596. 81	3350. 00	3861. 26

- ¹⁾ Herunder er indbefattet bidrag fra de Spanjerske legater til Københavns selskab 900 kr. og til Vridsløselille selskab 500 kr., for hvilket bidrag, der bruges fuldtud til understøttelser, særligt regnskab aflægges til legatbestyrelsen.
²⁾ Heraf er 1750 kr. medgået til udgifter ved et optagelseshus og 500 kr. som bidrag til fængselselskabernes fælleskontor.
³⁾ Bidrag til nysnævnte fælleskontor.

personer, navnlig børn, som løslades efter anholdelse uden at være straffede. I Horsens fængselsselskab har bestyrelsen, i lighed med hvad der forlængst har været nødvendigt ved de andre ældre fængselsselskaber, antaget en lønnet sekretær.

På finansloven for 1893—94 bevilgedes der et tilskud til fængselsselskaberne af 2650 kr., som af overinspektionen er fordelt således: Fællesbestyrelsen 500 kr., Københavns fængselsselskab 750 kr., Horsens 300 kr., Vridsløselille 500 kr., Fyen 100 kr., Viborg 200 kr., det sjællandske 150 kr. og Lolland-Falsters 150 kr.

Desuden ere de overskydende renter af fangernes i statskassen indestående overarbejdspenge 579 kr. 48 øre som sædvanlig blevne fordelt til de 3 førstnævnte selskaber med henholdsvis 115 kr., 130 kr. og 334 kr. 48 øre.

Efter de af selskaberne udgivne beretninger for 1893—94 anføres omstående skematiske oversigt.

Literatur.

Fr. Stuckenberg: Fængselsvæsenet i Danmark 1742—1839. En historisk skildring. Kbhvn. 1896. 296 sider.

Til at skrive det danske fængselsvæsens historie hører både mod og dygtighed. Æmnet har hidtil savnet al behandling, og materialet skal samles mængstedesfra, tidt med stort besvær. Selve benyttelsen af det materiale, der således skaffes til veje, bliver derhos en kunst. Ikke blot skulle huller udfyldes og et samlet billede dannes af alt det stykkevise. Men selve æmnet griber både til en vis grad over i almindelige sociale tilstande, som der forudsættes forståelse af, og har derhos en så intim forbindelse med hele straffelovgivningen og alt, hvad der berører denne, at der vil udkræves overordenlig mangesidethed hos en forf. for at gøre fyldest på dette område.

At det ikke har skortet forf. på mod og iver, derom vidner allerede den hurtighed, hvormed dette, visselig ikke lukrative arbejde har sluttet sig som fortsættelse til den fremstilling af fængselsvæsenet i tidsrummet indtil 1741, som forf. udgav for et par år siden*). Når man betænker, at talen er om anvendelsen af det otium, som forf.s embedsvirksomhed lovner ham — et otium, hvorover der tilmed til dels er disponeret til andet arbejde, om end i samme sags tjeneste — må man yde forf.s arbejdsomhed den største anerkendelse.

At forf. i fuldt og lige mål skulde opfylde alle de ideale

---

*) Anmeldelse af dette arbejde findes i nærværende tidsskrifts 17. årgang s. 149—155.

fordringer, man ved et arbejde som nærværende i og for sig kan stille, var selvfølgelig ikke til at vente. Han måtte da være historiker, psykolog, sociolog, kriminalist og endnu adskilligt andet i omtrent samme grad som fængselsmand. Her må det være nok at fremhæve, at forf., samtidig med at besidde det gennem praktisk og teoretisk uddannelse skærpede blik i sidstnævnte, til syvende og sidst dog centrale henseende, har søgt også at tage hine andre sider af opgaven op og har ladet sig det være magtpåliggende at fremdrage både de sociale berøringspunkter og forholdet til hele tidens straffelovgivning.

Forf. har navnlig i sidstnævnte henseende haft adskillige vanskeligheder at bekæmpe, og man kunde vistnok have ønsket lovgivningsbaggrunden endnu klarere fremhævet som relief for fremstillingen. Bestræbelserne i denne retning ere imidlertid umiskendelige og betegne et afgjort fremskridt i forhold til det tidligere arbejde. Nogen enkelt bestemt, positiv bebrejdelse kan formentlig heller ikke rettes mod forf., når undtages, at det s. 22 viser sig, at han har misforstået fr. 18 decbr. 1767, der ingenlunde angiver den almindelige mordstraf, men alene straffen for dem, der begå mord for at miste livet. Når man imidlertid tager i betragtning, i hvilken grad netop denne forordning har beskæftiget og bevæget sindene i forrige århundrede — iøvrigt vel nærmest fordi den nøder til at gå tilbage til selve de for straffen overhovedet til grund liggende tanker — bliver det i og for sig forklarligt, om forf. her gør sig skyldig i en lapsus. Mindre heldigt, om end for nærværende arbejde forholdsvis uskadeligt, er det, når s. 286 just Feuerbach og kun han nævnes som type, hvor der tales om, at ved slutningen af perioden filosofien begynder at regere strafferetten.

En indvending af mere almindelig natur må det dog være mig tilladt at fremføre, fordi jeg, skont den i og for sig refererer sig til noget mere formelt, tillægger den nogen vægt. Forf. har selv været i en vis forlegenhed med hensyn til den bedste periodeinddeling af arbejdet. Det frengår af forordet, at de to første bind oprindeligt vare tænkte som omhandlende hele tidsrummet indtil 1860; men forf. er ved nærmere systemen kommen til erkendelse af, at året 1839 bør stå som et afgjort grænse-skel. Det skal visselig ikke nægtes, at man kan betegne dette

år som en af milepælene i fængselsvæsenets udvikling. Men forf. har ved at korrigerer sin inddeling på dette punkt i stedet for på et andet haft øje for det mindre væsentlige på bekostning af det mere væsentlige — selv om han kan søge en undskyldning deri, at han på hint andet punkt alt var til en vis grad bunden ved det skel, han i sin første del havde sat.

Allerede i min tidligere anmeldelse henlede jeg opmærksomheden på, at året 1741 egentlig næppe var heldigt valgt som afslutning på fremstillingen, fordi ingen af de forandringer, der indtræde på dette tidspunkt, betegner noget principielt nyt. Den fortsættelse, forf. nu har givet, har nærmest tjent som yderligere dokumentation herfor. Det må stå klart, at når det gælder en fremstilling af fængselsvæsenets historie, gives der egentlig kun to, store perioder: den, der falder forud for den store fængselsreform, og den periode, hvor denne trænger sig frem og finder større eller mindre virkeliggørelse. Men når så er, må man også sætte skellet mellem gammelt og nyt på det tidspunkt, da hele den nyere fængselsbevægelse, som med John Howard havde rejst sig efter det 18de århundredes midte, virkelig nåede Danmark. Skal man markere et bestemt årstal, bliver det 1789—1790. Selvfølgelig kan der også efter denne tid være meget, der minder om det gamle. Hvis der er noget, man vil betegne som en overgangstid, er det i alt fald de sidste, ikke de første 50 år af det århundrede, det foreliggende arbejde omhandler, hvorpå betegnelsen passer. At en ny tid er inde, er overhovedet ikke det samme som, at alle dens krav ere fyldestgjorte. Man kan yderligere indrømme forf., at udviklingen herhjemme uforholdsmæssig længe stod i stampe — for største delen dog under indflydelse af den økonomiske misère i hele første del af dette århundrede. Men med hine år melder sig en ny ånd og tankegang, hvad forf. også selv gang efter gang må fremhæve. Den røst, der lyder fra lovgivningens og fængselsadministrationens side, er da allerede den ny tids; og kun ved at tage dette forberedelsens stadium med ved fremstillingen af de reformer, der ere gennemførte, får man den rette historiske sammenhæng frem. Derfor kan man selvfølgelig godt indenfor den periode, der i sin helhed burde bære overskriften: den moderne fængselsreform, dele fremstillingen i forskellige afsnit; og

i så henseende kan der sikkert være grund til at sætte et skel ved det tidspunkt, forf. har valgt som afslutning for det foreliggende arbejde. Men når der sættes en skarpt afskåren grænse her, samtidig med at hele det forudgående tidsrum fra 1742 behandles under ét, bliver det misvisende. En del af den historiske klarhed og overskuelighed, som fremstillingen først og fremmest skulde tilstræbe, går tabt.

Mon det nævnte, lidet heldige forhold ikke til en vis grad hænger sammen med, at forf. overhovedet ved begge arbejder har anset det for nødvendigt at angive bestemte år som begyndelse og slutning? Og har forf. ikke herved endog haft en lille svaghed for at få perioder, hvis åremål på det nærmeste vare delelige med 100? Det synes, som om han derved er bleven ført ind på at fremdrage enkelte bestemte forholdsregler indenfor fængselsadministrationen stærkere, end det i og for sig har været heldigt. Kun når man således vil lede om visse bestemte årstal, synes man at kunne blive stående ved slavernes overførelse til stokhuset og indrettelsen af tugthuse et par steder udenfor København som noget afgørende. Og er det ikke den altfor stærke lyst til at markere enkelte konkrete forandringer i fangebehandlingen, der hindrer forf. i at drage de fulde konsekvenser af den ejendommelige overgang henimod slutningen af forrige århundrede — fordi det er så at sige principerne, man da tumler med, uden måske strax at være i stand til at give disse deres fulde ydre udtryk i ny reglementer og anstalter? Der gives visselig talrige reformer, der gennemføres uden sådanne foranstaltninger, selv om de måske ikke afsætte så tydelige spor i det ydre materiale, fængselsforvaltningen lader blive tilbage for eftertiden. Selve de kommissioner, der i århundredets begyndelse gang efter gang nedsættes, have — bl. a. som udtryk for, hvad der har beskæftiget tiden — haft større betydning, end der i og for sig fremgår af de ydre foranstaltninger, de have sat igennem.

Og endelig, når forf. ikke har benyttet den her antydede inddeling, står dette vistnok ikke mindst i forbindelse med, at han trods sine bestræbelser for at få den juridiske baggrund med, dog næppe fuldt ud har forstået dens afgørende betydning. Han havde ellers ikke kunnet tillægge noget så afgørende nyt som

tyvsforordningen af 20 febr. 1789 og plakat 15 jan. 1790 mindre betydning end ophævelsen af Bremerholm som straffested.

Det er selvfølgelig ikke meningen med de foregående bemærkninger at fælde nogen dom over arbejdet i sin helhed, men alene at fremhæve, hvorledes forf. ved at vælge en noget andet basis for inddelingen havde kunnet meddele hele det billede, han giver, en større klarhed og overskuelighed og skabe den naturligste sammenføjning af de mange fortjenstfulde elementer, hans arbejde indeholder.

Af de enkelte afsnit kan særlig fremstillingen af forholdene ved børne-, tugt- og rasphuset i deres udvikling gennem hele perioden betegnes som både instruktiv og almeninteressant. Forf. har anvendt megen umage på at gøre billedet af anstalten og af tiden så tilgængelig og fyldig som muligt. Enkelte små uoverensstemmelser tilgiver man ham gerne for det betydelige arbejdes skyld, han har præsteret, selv om de selvfølgelig aldrig blive særlig klædelige. Når det således s. 94 hedder, at Hans Koefoed som direktør moder daglig i anstalten, strider dette med fremstillingen s. 74, der går ud på, at han ugenlig giver møde. At det sidste er det rigtige, må formentlig antages bl. a. efter den udtalelse, der findes s. 132 af hans søn og efterfølger om, at han — der vel har fulgt traditionen fra faderens tid — indfinder sig hver tirsdag formiddag i børnehuset. Lidt forstyrrende ere også de forskellige titler, hvorunder de samme personer optræde. Den nævnte Hans Koefoed omtales i 1781 som etatsråd, i slutningen af 90erne som justitsråd og i mellemtiden som konferensråd (således også i den s. 110 aftrykte kanskr. af 13 dec. 1789). En senere direktør (d'Auchamp) anføres både som major og generalkrigskommissær. Selv om de pågældende måske have passeret disse forskellige trin på rangstigen, tjener anførselen således i flæng i alt fald ikke til at fremme en let orientering. I en anden retning modarbejdes denne også lidt ved, at forf. bestandig i selve teksten og med samme typer som denne optager talrige reglementer, betænkninger og kancelliskrivelser, hvis fremdragelse ganske vist er værdifuld, men som formentlig bedre vilde kunne være samlede i et tillæg for sig som et excerpt af de vigtigste dele af forf.s materialsamling.

Af enkelte personer knytter interessen sig særlig til Johan Øest og Hans Koefoed, der henholdsvis som inspektør og direktør for børnehuset have udfoldet et energisk arbejde for dette. Medens Øests betydning væsenlig koncentrerer sig om den nærmeste tid, førend Koefoed blev direktør — i hvilket tidsrum (1769—1781) han var den egenlige leder af anstalten — har Koefoed navnlig betydning ved sit arbejde i henseende til gennemførelse af de tanker, hvormed også regeringen trådte frem gennem den tidligere nævnte fr. 20 febr. 1789 og alle de bestemmelser, der stå i forbindelse med denne. — Helt igennem gives der et livligt og anskueligt billede af det i mange henseender brogede liv i anstalten, hvor de lejlighedsvis strejkeforsøg og mytterier betegne de akutte kriser, der bestandig indtræde, når der indenfor de overordnede funktionærer fattes en tilstrækkelig overlegen personlighed.

Ved fremstillingen af forholdene ude i provinserne læser man med særlig interesse om de stærke humane bestræbelser overfor fangerne, der gjorde sig gældende på Fyn, og som så tidlig som i 1791 gav sig praktisk udslag i dannelsen af »selskabet til tabte borgeres frelse«.

Der kunde selvfølgelig være endnu langt mere at fremhæve; men det lader sig ikke gøre indenfor anmeldelsens ramme. Enhver, der interesserer sig for at kende fængselsvæsenets udvikling, må henvises til at gøre sig bekendt med selve arbejdet.

Den ihærdige forf. står nu overfor den sidste og ikke mindst betydningsfulde del af sin opgave. Men hertil vil han kunne gå med en god samvittighed, efter at han med de to foreliggende bind både har skabt sig selv et godt grundlag og overfor læseverdenen godtgjort at være i besiddelse af væsenlige ævner for et arbejde af sådan beskaffenhed. Hvis forf. vil indlede det tredje bind af sin fængselshistorie med et fyldigt resumé af, hvad han selv har betegnet som reformernes forberedelsestid, vil han tilmed have lejlighed til at afværge en væsenlig del af den indvending, anmelderen har ment at burde rejse mod den valgte inddeling af stoffet.

København, d. 23 marts 1896.

Eyvind Olrik.

Politolæge Paul Winge: Den retsmedicinske undersøgelse af den sindssyge lovovertræder. Kristiania og København 1896. 138 sider.

Som det fremgår af fortalen har forf. oprindeligt haft til hensigt i tilslutning til sit foredrag på den norske kriminalistforenings møde i oktober 1893*) at afhandle de spørgsmål, der vedrøre den sindssyge lovovertræder, nemlig: 1) Hvorledes skulle vi i straffeloven formulere betingelserne for, at utilregnelighed skal antages at være tilstede? 2) Hvilke myndigheder skulle afgøre, om disse betingelser i det enkelte tilfælde ere opfyldte? 3) Hvorledes skulle vi behandle de lovovertrædere, der ere erkendte som utilregnelige? Under bogens udarbejdelse fremkom imidlertid straffelovskommissionens udkast til en ny norsk straffelov, og forf. har da ment det rigtigst snarest at fremsætte sine anskuelser om de to første spørgsmål for om muligt at virke ind på behandlingen af udkastet og foreløbig at opsætte behandlingen af det sidste spørgsmål. Bogen former sig da også væsentlig til et — fra et lægeligt synspunkt — fuldt rammende angreb på tilregnelighedsparagraffen i det norske lovudkast. Efter i en indledning at have omtalt samfundets kamp mod lovovertrædelsesondet og dets midler til at sikre sig mod lovovertræderen (straf og internering), tilregnelighed og utilregnelighed i al almindelighed og problemet om den »fri villie« og valgfriheden, går forf. over til at give en kort beskrivelse af sindssygdomssymptomerne og den syntetiske måde, hvorpå diagnosen sindssygdom stilles, og omtaler herunder de degenerative sindssygdomsformer og de betydningsfulde retsmedicinske spørgsmål: simulation og dissimulation af sindssygdom. Idet forf. derefter hævder, at individets valgfrihed ophæves ved det sygelige afløb af hjernefunktionerne, der ledsager eller rettere er årsag i sindssygdommen, opretholder han kravet om utilregnelighed for alle de under forløbet af en sindssygdom begåede retsstridige handlinger, kritiserer den fra juridisk side opstillede fordring om et påviseligt årsagsforhold mellem sindssygdommen og forbrydelsen, hvilket vilde medføre, at adskillige notorisk sindssyge straffedes, og viser, hvor-

*) Jfr. nordisk tidsskrift for fængselsvæsen XVII s. 14 1894.

ledes straf ikke er indiceret ved sindssyge, men her både er unyttig og skadelig, ikke alene for den sindssyge selv, men også for strafanstaltens disciplin og for samfundet overhovedet. Utilregnelighed må også tillægges de tilstande, hvor der er dybere bevidsthedsforandring, nemlig de transitoriske sindssygdomme, de hypnotiske (og de dermed analoge hysteriske og hysteroid) tilstande samt den abnorme alkoholrus — tilstande, som i virkeligheden kun ere kortvarige sindssygdomsanfald; forf. mener hertil at kunne føje den allerhøjeste grad af den normale alkoholrus. Udbryder sindssygdommen først, efter at forbrydelsen er begået, må straffeforfølgelsen indstilles, indtil sygdommen er helbredet. — Forf. går dernæst over til at omtale de forskellige kriminalistiske skoler og deres opfattelse af spørgsmålet om lovovertrædelsesondets ætiologi og straffens virkeområde og nævner da den positive italienske skole med dens tro på de endogene årsagers alt overvejende betydning, den væsentlig som reaktion herimod dannede sociologiske skole med dens lære om de exogene årsagers indflydelse og den mellem disse to medierende tredje skole, der fordeler sol og vind lige mellem de endogene og exogene årsager, og på hvis standpunkt forf. stiller sig. — I hovedafsnittet, der omhandler, hvorledes straffelovens tilregnelighedsparagraf bør affattes, anfører forf. derefter, at man her enten kan gå ud fra et biologisk standpunkt og opregne de sygdomstilstande, der skulle betinge utilregnelighed, og bestemme, at når tilstedeværelsen af disse er godtgjort, da er vedkommende at anse som utilregnelig, eller man kan gå ud fra et metafysisk standpunkt og forsøge i straffeloven at fastsætte de egenskaber eller psykiske funktioner, som lovovertræderen må mangle, eller de abnorme psykiske ejendommeligheder, som han må have, for at han skal anses som utilregnelig. Forf. stiller sig, som naturligt er, på det biologiske standpunkt og betragter derfor det princip, der er fulgt i den nu gældende norske straffelov, som det ene rigtige, medens han mener, at tilregnelighedsparagraffens forældede ordlyd (»de handlinger ere straffri, som forøves af galne eller afsindige, eller af dem, som forstandens brug ved sygdom eller alderdomssvaghed er berøvet») formelt er uheldig. Efter at have omtalt tilregnelighedsparagraffen i det foreløbige udkast til en straffelov for kongeriget Norge (af 1887), der forsøger en kompromisløsning

mellem det biologiske og metafysiske standpnnkt, og v. Liszt's kritik deraf, går forf. over til at omtale tilregnelighedsparagraffen i straffelovskommissionens endelige udkast og dens motiver*). Med rette anser forf. denne paragraf, som går ud fra et rent metafysisk standpunkt og gør en handlings ikke-strafbarhed afhængig af, at »den handlende ved dens foretagelse på grund af mangelfuld udvikling af sjælsevnerne eller svækkelse af disse ikke har kunnet forstå dens væsen og retsstridige beskaffenhed eller af nogen sådan grund eller formedelst tvang, overhængende fare eller nogen særegen sjælstilstand ej var sig selv mægtig«, for ubrugelig, idet den umuliggør en samarbejden mellem juristen og lægen i tilregneligheds-spørgsmålet; den tilkaldte sagkyndige læge skal og kan i virkeligheden kun svare på psykiatriske spørgsmål og forstår sig ikke det mindste bedre end andre mennesker på de juridisk-metafysiske problemer om sjælsevnernes beskaffenhed, hvortil paragraffen støtter sig. Og juristen kan dog ikke selv afgøre, om der i givet tilfælde bør være utilregnelighed tilstede af patologiske grunde eller ej. Den frygt, som, efter hvad der fremgår af motiverne til straffelovudkastet, fra juridisk side næres for, at lægerne ved at udvide begrebet sindssygdom skulle frarive juristerne til straf egnede objekter, og som har bevirket tilregnelighedsparagraffens metafysiske affattelse, er ubegrundet, og faren skyldes ialfald ikke nogen mangelfuld straffelov og vil ikke kunne fjernes ved nogen-somhelst redaktion af denne, men hidrører fra den mangelfulde sagkundskab, der ofte er tilstede hos de som sagkyndige fungerende læger. Efter at forf. derfor har fremhævet en biologisk affattelse af tilregnelighedsparagraffen som den eneste brugelige og foreslået, at en handlings ikke-strafbarhed gøres afhængig af, at »den handlende ved dens foretagelse var åndssvag eller sindssyg eller led under nogen dybere bevidsthedsforandring, eller når han handlede formedelst tvang«, går han over til at omtale sagkyndigheden. Han hævder, at lægens stilling, når han rådsporges under en retssag, er en sagkyndigs, der belærer dommeren på et område, hvor denne selv er fuldstændig ukyndig, og at dommeren bør tage fuldt hensyn til den sagkyndiges skøn, hvor det virkelig drejer sig om en sagkyndig, der er fuldt uddannet på det

---

*) Jfr. nordisk tidsskrift for fængselsvæsen XVIII s. 177, 1895.

område, indenfor hvilket han skal afgive skøn. Forf. udvikler da tilsidst udførligt sit allerede på det omtalte kriminalistforeningsmøde fremsatte forslag til sikring af, at der altid er fuld sagkyndighed tilstede på de forskellige områder af retsmedicinen, hvor lægens skøn kan affordres.

Politolæge Winges velskrevne bog må på det bedste anbefales alle, der have interesse for tilregnelighedsspørgsmålet; den påviser klart, hvorledes lægens standpunkt her er, og hvorfor det ikke kan være anderledes, og den synes at måtte gøre tydeligt for juristerne, at når de på et bestemt område nødvendigvis skulle samarbejde med de lægeligt sagkyndige, må de også her tage hensyn til de lægelige anskuelser.

Christian Geill.

Tidsskrift for Retsvidenskab. 9 årg. 1ste h. 1896. Stater og statsforbindelser, af Morgenstjerne. Om de konstitutionella garantierne for domstolarnes oafhængighed og själfständighet, af Blomberg. Også lidt om löserecoverdragelse efter dansk (og tildels norsk) ret, ved E. Møller. Nordisk literatur.

Fångvårdsmanniaforeningens i Finland Meddelanden. VII 1896 Jan. Indhold: Antropometrik. af Ed. Stenius. Några minnen från Penit. Congressen i Paris 1895, af A. Gripenberg. Ryska fångvårdsstyrelsens berättelse f. 1893. Fingeraftryck, Smånotiser från fr. land. criminalmuseet v. St. Petersburgs Universitet. Om frihetsstraffen i England och deras verkningar, af A. af Forselles. Foreningens 4årsmöte i Helsingfors 1895. Notiser.

Nytt jur. arkiv. 1896, h. 1. Indhold: Lag ang. hvad till fast egendom är att hänföra. Rörande förslag till föränd. anordning af de jur. examina, af Husberg. Några stat. meddelanden rör. arbetet i högsta domstolen, af G. Carlson.

Werner Hjelmman.

Herr Werner Hjelmman, forhen direktør ved tugthuset i Åbo, har forladt sin stilling som direktør og er bleven udnævnt til landssekretær ved guvernør-embedet i Kuopio län og har dermed også efter ønske afsluttet sin bistand ved udgivelsen af nærværende tidsskrift. Vi ønske naturligvis herr Hjelmman lykke og tilfredshed i hans ny stilling; men vi beklage på samme tid at måtte give afkald på den ihærdighed for fængselssagen, som han har aflagt vidnesbyrd om ikke blot i sin interesse for nærværende tidsskrift, men fortrinsvis i en udmærket grad ved det arbejde, han har udrettet i sit hjemland for fængselssagens fremme ikke mindst ved udgivelsen af de finske »Meddelanden«. Det var en lykke for herr Hjelmman, at der var så stor samstemmen iblandt hans embedsbrødre i arbejdet for fængsels-sagen, og at han fortrinsvis hos dem fandt en støtte, der fik forøget betydning ved overdirektøren, Alexis Gripenbergs varme for sagen.

Det fejler ikke, at det arbejde har krævet megen tid og megen opofrelse, og det har vel også én tid, efter hvad jeg har grund til at tro, været tvivlsomt, om det i længden kunde lykkes at holde det gående. Desto større bliver også æren ved at have været istand til at samle interessen om det. De finske »Meddelanden« have forstået at vinde og at hævde en plads blandt sine landsmænd, som enhver ven af fængselsvæsenet kun kan glæde sig over; det er derfor at håbe, at herr Hjelmman's fratræden ikke vil gøre noget

skår i den udvikling, som karakteriserer »Meddelanden«, men at udgivelsen af dem må blive den interessante og gode begyndelse lig.

Når herr Hjelmman har opgivet stillingen som direktør ved Åbo tugthus, have uden tvivl besværlighederne ved ledelsen af denne, Finlands måske mest angribende, strafanstalt, som huser de værste mandlige forbrydere, været medbestemmende ved dette skridt; det berettigede hensyn til helbreden har ganske vist haft sin del i beslutningen.

For nærværende tidsskrifts vedkommende har overdirektøren, herr Alexis Gripenberg, godhedsfuld lovet at træde i herr Hjelmans sted, et løfte, hvorfor vi have grund til at være taknemmelige; i Finland har tidsskriftet altid mødt en god modtagelse.

I Juni 1896.

Fr. Stuckenberg.

Reglement for det japanesiske riges fængsler.*)

Oversat af M. H. Takóda,
sekretær ved »société pénitentiaire« i Japan.

A. Almindeligt fængsels-reglement af 12 juli 1887.

Decret Nr. 93, offentliggjort den 12 dag i den 7 måned i Meiji's 22 år.

Art. 1. Fængslerne blive inddelte i 6 kategorier, nemlig i:

1. »Siujikan« (central-anstalterne), for de til tvangsarbejde, til deportation, eller efter den gamle lov til livsvarig indespærring dømte.
2. »Kariukan« (overføringshusene), for de til tvangsarbejde eller til deportation dømte, som her afvente deres afsendelse til Siujikan.
3. »Chihókangoku« (lokal-fængslerne) for mænd, som ere dømte til fængsel, indespærring, opbevaring eller arreststraffe, også for de til tvangsarbejde dømte kvinder.
4. »Kôchikan« (undersøgelses-fængslerne) for mistænkte og anklagede.
5. »Riuchijo« (arresthuse) til mistænkte og anklagedes øjeblikkelige anbringelse. I »Riuchijo«, som befinder sig ved politi-bureauet, kunne også sådanne anbringes, som afsone pengebøder, ligeså de, som ere idømte fængselsstraf.

---

*) Forelagt den internationale fængsels-kongres i Paris 1895 af den japanesiske regering.

6. »Chôjijo« (tvangsopdragelsesanstalter) for døvstumme og mindreårige, ved hvis domfældelse det antages, at de havde handlet uden indsigt og forståelse.

Art. 2. Alle fængsler stå under indenrigsministerens overopsyn.

Art. 3. »Siujikan« (med undtagelse af de i »Hokkaïdô«) og »Kariukan« ere direkte underlagte indenrigsministeren, de andre fængsler politipræfekten, guvernøren i Hokkaïdô eller hvert departements præfekt (med undtagelse af præfekten i Tokio).

Art. 4. Indenrigsministeren skal til passende tid beordre inspektører, som have at kontrollere fængslerne.

Politipræfekten, guvernøren i Hokkaïdô og departementspræfekterne (med undtagelse af ham i Tokio) skulle i det mindste en gang om året inspicere de dem underlagte fængsler.

Dommerne skulle fra tid til anden visitere »Kôchikan« (undersøgelsesfængslerne), som høre til den pågældende domstols eller tribunals distrikt, ligeså skulle statsanklagerne (procureurerne) visitere de fængsler, som høre til den pågældende domstols eller tribunals distrikt.

Art. 5. Medlemmerne af forvaltningsrådet (conseil général) kunne ligeledes af og til besøge anstalterne i deres departement.

Art. 6. Direktørerne må kun optage personer, som blive indleverede på grund af en straffuldbyrðelsesbefaling eller retslig dom, som de skulle afsone; de må aldrig modtage personer i fængslet, som indleveres uden de nødvendige papirer.

Art. 7. Kvinder, som bede om, at de selv må ernære deres børn, bliver det tilladt at have disse hos sig til det fyldte tredje år.

Art. 8. De indsattes penge og effekter afgives til direktørens varetægt.

Art. 9. Ved store naturbegivenheder, som oversvømmelse, orkan, ildebrand o. s. v., der kunne blive farlige for

de fangnes liv og sikkerhed, har direktøren for de dømte at føre Chôjinin (tvangsopdragelsesanstaltens døvstumme og mindreårige) anden steds hen, ja selv for nogen tid at lade dem sætte i frihed, hvis der ikke mere er tid til overføring.

De, der således ere satte i frihed, skulle inden 24 timer melde sig hos fængselsbestyrelsen eller til et politi-bureau.

Art. 10. Ingen fange må tilbageholdes længere end til kl. 10 næste form., efter at hans straffetid er udløben.

Art. 11. De dømte skulle holdes strængt adskilte i forskellige afdelinger, såvel efter arten af deres forseelse som efter alder, således:

1. De fra 12 til 16 år;
2. De fra 16 — 20 —;
3. De fra 20 år og derover;
4. Tilbagefaldne fra 16 til 20 år;
5. Tilbagefaldne fra 20 år og derover.

Art. 12. »Chôjinin« (døvstumme og mindreårige) klassificeres og anbringes i forskellige afdelinger i henhold til deres alder, som følger:

1. De fra 8 til 16 år;
2. De fra 16 til 20 år;
3. De fra 20 år og derover.

Art. 13. De mistænkte og anklagede blive klassificerede og anbragte efter deres forbrydelse eller forseelse i henhold til deres alder, som følger:

1. De fra 12 til 16 år;
2. De fra 16 — 20 —;
3. De fra 20 år og derover.

Art. 14. »Chihôkangoku«, Kôchikan og »Chojijo« må, hvis de findes i en og samme anstalt, på det strængeste være adskilte ved mure.

Art. 15. I alle fængsler skal kvinde-afdelingen overhovedet fuldstændig være afspærret fra mandsafdelingen.

Art. 16. Overføringen af de mandlige dømte, de mistænkte eller anklagede til retten eller fængslet har altid at

finde sted adskilt fra kvinderne, og efter omstændighederne ere de første at lænke.

Art. 17. Enhver til arbejde forpligtet fange bliver anvist en beskæftigelse, der passer til hans dulighed; ligeså bliver der fordret et bestemt arbejdspensum, hvis omfang hovedsagelig bestemmes af indenrigsministeren.

Art. 18. De fængslede ere at dispensere fra arbejdet på følgende dage:

1. Den første og anden dag af januar måned;
2. På »Ghénshisai« (den 3die januars fest);
3. På »Koméitennosai« (den 30 januar, årsdagen for kejserens faders død);
4. På »Kighénsétsu« (den 11 febr., fest for den første kejser af Japans thronbestigelse);
5. På »Shunkikworéisaï« (den 20 marts);
6. På »Jimmutenosai« (den 3 april, årsdagen for den første kejsers død);
7. På »Shukikworéisaï« (den 23 septbr.);
8. På »Kannamésai« (den 17 octbr.);
9. På »Tenchosétsu« (den 3 novbr., h. m. kejserens fødselsdag);
10. På »Nünamesai« (den 23 novbr);
11. På 31 decbr.

Enhver fange, som har sorg for sin afdøde fader eller moder, bliver i 3 dage befriet for arbejde.

Art. 19. De dømte, som ikke ere forpligtede til arbejde, står det frit for at beskæftige sig med et eller andet husarbejde; det arbejde, der kan anvises dem, bestemmer direktøren. Ligeså kunne varetægtsfanger af fri valg deltage i fornævnte arbejder.

Art. 20. »Chôjinin« få 3 timers daglig undervisning i industrielle og landvæsens arbejder.

Art. 21. Mændenes arbejdspladser skulle holdes absolut adskilte fra kvindernes, endvidere skulle de til arbejde forpligtede og de ikke forpligtede, ligesom »Chôjinin«, på de forskellige arbejdspladser inddeles klassevis. I hvert arbejds-

rum skulle de voxne fanger adskilles fra dem, som ere yngre end 20 år.

Art. 22. De til arbejde forpligtede fanger erholde en del af deres arbejdes udbytte, hvilket efter hver 100 arbejdsdage kommer til afregning i forhold til ydelsen. $\frac{2}{10}$ af udbyttet tilhører forbryderne, $\frac{4}{10}$ de korrektionelle, resten tilfalder fængselskassen og bliver anvendt til dækning af anstaltens omkostninger.

De til arbejde ikke forpligtede, ligesom »Chôjinin«, varetægtsfangerne o. s. v., erholde, når de arbejde, $\frac{6}{10}$ af udbyttet af deres håndarbejde. De andre $\frac{4}{10}$ tilfalde til bestridelse af omkostningerne fængselskassen. Det samme gælder også for de til arbejde forpligtede, når de levere mere end deres dagspensum.

Art. 23. Arbejdsandelene, som på grund af den foregående artikel tilstås fangerne, bliver forvaltet af direktøren.

Art. 24. Effekter, arbejdspenge o. s. v. tilhørende bortløbne, afdøde, henrettede o. s. v., blive, når de ikke inden et år reklameres, anvendte i velgørende øjemed.

Art. 25. Fanger og »Chôjinin« kunne med direktørens samtykke anvende deres hos direktionen deponerede penge, effekter o. s. v. til understøttelse for deres forældre, eller kone og børn, eller til andet legitimt formål; drejer det sig om varetægtsfanger, så skal den pågældende dommers billigelse først indhentes.

Art. 26. Klæder og senge blive overgivet de dømte og »Chôjinin« tillåns.

Art. 27. Varetægtsfanger og anklagede beholde deres egne klæder; senge få de tillåns. De, som ønske at benytte egne senge, erholde tilladelse dertil. Forvaltningen forsyner dem, der ere fuldstændig uden midler, med klæder.

Art. 28. Forplejningsrationen for fanger, ligesom for »Chôjinin« er normeret:

1. For sådanne, som have de sværeste arbejder at for-

rette, til 7—8 »Gô«^{*)}) gemyse, bestående af 4 dele ris af ringere kvalitet og 6 dele rensed byg;

2. For sådanne, som forrette sædvanligt arbejde til 5—6 »Gô«;
3. For børn under 10 år til 3 »Gô« og »Sai«^{**}), når prisen ikke overstiger 1 »Sen«^{***}).

Efter omstændighederne og stedets skik kan ris erstattes af hirse, kartofler o. s. v. I egne, hvor disse markfrugter mangle, kan med indenrigsministerens samtykke udelukkende anvendes ris af ringere kvalitet.

Lignende bestemmelser gælde for varetægtsfangerne, hvilke desuden ere berettigede til at skaffe sig næringsmidler udefra.

Art. 29. De til arbejde forpligtede mænd ere holdte til at bære håret kort, ligesom at afraage skæget.

Til arbejde forpligtede kvinder ere ikke berettigede til at anvende olie til deres hårtoilette.

Art. 30. Fangerne og »Chôjinin« blive meddelt undervisning af gejstlige og lærere for at vække samvittighedens røst og anger over deres gerninger.

Art. 31. Fanger under 16 år og »Chôjinin« erholde undervisning i læsning, skrivning og regning, og hertil anvendes 4 timer af dagen.

Art. 32. De dømte, ligesom »Chôjinin« og varetægtsfangerne tilstås på forlangende at skaffe sig underretning om bestående love og reglementer.

Fangerne, ligesom »Chôjinin« er det tilladt at læse bøger af moralsk, religiøs og opdragende indhold, eller som handle om kunst og håndværk. Varetægtsfangerne blive tilladte at læse alle de bøger, som de forlange, dog må de først forelægge disse til gennemsyn for forvaltningen eller dommeren.

^{*)} En »Gô« lig 0,18 ltr.

^{**}) »Sai« ere de tilsætningsmidler, der nydes sammen med ris, som gemyse, fisk, kød o. s. v.

^{***}) En »Sen« omtrent 3 pfennige.

Tilladelsen til læsning strækker sig ikke til blade og bøger, som beskæftige sig med den løbende politik.

Art. 33. Fangens korrespondance med hans pårørende indskrænker sig til et enkelt brev hver måned, for Chôjinins 2 gange hver måned, dog tilstedes kun afsendelsen af et brev ad gangen.

Når der fra øvrigheden forlanges oplysninger af fangen, eller hvis efterretninger fra pårørende kræve et øjeblikkeligt svar, så kan direktøren tilstå en undtagelse.

Art. 34. Fangernes afgående såvel som ankommende korrespondance er underkastet direktørens kontrol; breve af betænkeligt indhold afgå ikke og blive ikke udleverede. Varetægtsfangernes breve ere underkastede den pågældende dommers kontrol.

Art. 35. Personer, som ønske at besøge fangerne eller de anklagede, blive først modtagne af direktøren, der har at overbevise sig om, hvorvidt samme ere ufarlige eller ikke. Drejer det sig om en fange, der er henvist til edsvorneretten, og endnu ikke dømt, så er med undtagelse af besøg af hans advokat, tilladelse at indhente hos præsidenten for edsvornerettens domstol, i hvis distrikt det pågældende fængsel er beliggende. Besøg hos en fange, som er strengt afsondret, tilstår den kompetente dommer.

Art. 36. De dømte, »Chôjinin« og varetægtsfangerne blive, når de ere syge, alt efter sygdommens beskaffenhed enten behandlede på deres afdeling eller i fængslets sygehus. De syge »Chôjinin« bliver det eventuelt tilladt at måtte vende tilbage til deres forældre.

Art. 37. Dør en fange, så har direktøren i nærværelse af lægen og et overopsyn at overbevise sig om sammes død. Der bliver strax gjort anmeldelse desangående til den pågældende fanges hjemstedsøvrighed. Liget bliver på forlangende udleveret til forældre eller slægtninge. I tilfælde at liget ikke bliver reklameret inden 24 timer, har direktionen at drage omsorg for at samme bliver begravet, og

at der på graven bliver anbragt en opstander, som indeholder den afdødes for- og efternavn.

Liget af en henrettet bliver ikke taget ned fra galgen eller begravet eller udleveret til forældre eller slægt, før 5 minutter efter, at det er konstateret, at døden er indtrådt.

Art. 38. Varetægtsfangerne bliver det tilladt at modtage af deres forældre, venner o. s. v. bøger, skrifter, papir, senge, klæder, ligeså drikkevarer, næringsmidler o. s. v. Bøger og skrifter blive først tilstillede den kompetente dommer til eftersyn. For de strengt isolerede er det nødvendigt at have pågældende dommers tilladelse til indbringelsen af genstande udefra.

Blade og skrifter af politisk indhold må aldrig indføres i fængslet.

Art. 39. De dømte og »Chôjinin« må kun få dokumenter fra øvrigheden, bøger, papir, stempel- og brevmærker, penge og andre specielt af indenrigsministeren tilladte genstande. Hvad bøger angår, så falde de ind under bestemmelserne i art. 32.

Art. 40. Fanger med god opførsel, især sådanne, som med hensyn til deres arbejde og overholdelsen af husorden have vist udsigt til forbedring og anger over deres gerning, blive belønnede.

Fanger, som ere blevne belønnede, bære et synligt påsyet tegn på deres anstaltsdragt. Et vist antal af disse tegn tjene også til at gøre de fanger kendelige, som fortjene betingelsesvis at blive sat på vejen til »Ményuhéi«^{*)} eller til at blive benådede med frihed.

Art. 41. De fanger, som bære disse tegn, blive anbragte i en særskilt afdeling og kunne også takke nævnte tegn for en bedre behandling.

Art. 42. Fanger, som have gjort sig skyldige i forse-

---

^{*)} »Ményuhéi« er en betinget løsladelse, som tilsteder den til livsvarig deportation dømte at forlade fængslet og flytte til en eller anden del af den ø, hvor samme befinder sig.

else mod anstaltsreglementet, blive straffede efter forseelsens størrelse. Som straffe gælde:

1. Isolering med arbejde, hvilket består deri, at overtræderen må tilbringe tiden i en fuldstændig afsondret celle ved siddende arbejde og har at yde det samme arbejdspensum som de øvrige fanger.

2. En formindskelse af kosten indtil 2—3 »Gô« daglig, dertil kun salt og varmt vand.

3. Fængselsstraf, hvilken består i, at overtræderen bliver indespærret i en mørk celle med formindskelse af rationen indtil 2—3 »Gô«, dertil kun salt og varmt vand. Med denne straf er forbunden fratagelse af lektüre.

Isoleringsstraffen med arbejde må ikke overskride 2 måneder, kost-formindskelsesstraffen ikke en uge og indespærring i mørk celle ikke 5 døgn.

Art. 43. Fanger under 16 år og »Chôjinin«, som have begået en overtrædelse, blive efter omstændighederne straffede som følger:

1. Isolering, bestående deri, at overtræderen dag og nat indespærres i en celle;

2. Formindskelse af kosten indtil 2—3 »Gô« pr. dag.

Isoleringen må ikke overskride 7 døgn, kostformindskelsen ikke 3 dage.

Art. 44. Kostformindskelsesstraffen og mørk arrest kan først iværksættes, efter at lægens samtykke er indhentet og det er fastslået, at straffen ikke kan have skadelige følger for sundheden. Under hele straffens varighed skal lægen daglig besøge overtræderen og strax ophæve straffen, så snart det fastslås, at den straffedes sundhed lider derunder.

Art. 45. De til livsvarigt tvangsarbejde dømte må i et tidsrum af 1—5 år slæbe en jernkugle med sig, når de have begået en ny forbrydelse, eller hvis de undvige eller på ondskabsfuld måde beskadige bygningerne eller fængslets ejendele, eller hvis de begå andre ondskabsfuldheder eller

udstøde trusler; en lignende straf træffer samme for en tid af 1 måned indtil 1 år, når de have gjort sig skyldige i mindre svære forseelser.

Ovennævnte lænkestraf består i, at der ved den ene eller også ved begge fødder bliver befæstet lænker, som slynges op omkring taillen og her fastholdes af et canevas (lærredsbælte), medens der ved den på jorden efterslæbende ende befæstes en kugle, der hverken fjernes dag eller nat.

I tilfælde af, at en fange for anden gang begår en forbrydelse, bliver denne straf forlænget fra 5—10 år. Vægten af denne kugle varierer fra 200—1000 »Mommé« *) efter overtræderens fysiske beskaffenhed. De dømte blive befriede fra kuglen, hvis de skal udføre husarbejde, men da lænkede 2 og 2 sammen.

Art. 46. De fanger, som ere dømte til at slæbe kuglen, kunne på lægens anordning midlertidig befries for samme, dog bliver denne »fri tid« ikke bragt i afregning.

Art. 47. Når fanger, som bærer belønningstegn, må disciplineres, så miste de, alt efter forseelsens størrelse, et eller flere af disse tegn.

Art. 48. Fanger, som have forskyldt en disciplinærstraf, kan eftergives samme, når deres virkelige anger erkendes som sådan og forbedring er at forudse.

Art. 49. De til deportation dømte, der ifølge »Ményuhéi« sættes i frihed, kan indtil 7 dage efter deres løsladelse igen indsættes, hvis de have undladt at følge fængselsforvaltningens befalinger og anordninger.

Art. 50. Klager, som fanger, anklagede eller »Chôjinin« have at forebringe imod fængselspersonalet, ere enten at forebringe til de i artikel 4 nævnte personer, der ere betroede fængselsvisitationen, eller at overrække i et forseget brev.

Art. 51. Om anvendelsen af detaillerne i dette reglement bestemmer indenrigsministeren.

---

*) En »Mommé« = 3,75 gr.

Art. 52. Nærværende reglement finder ikke anvendelse på militær- og marinefængsler.

B. Bestemmelser om udførelsen af fængsels-reglementet.

I. Almindelige bestemmelser.

Art. 1. Under »fanger« ere i nærværende bestemmelser de dømte, »Chôjinin« og de anklagede at forstå.

Art. 2. De ny tilkomne fanger blive ved deres ankomst numererede og anbragt i en særskilt afdeling, hvor de undergå en grundig legemsvisitation og alle begivenheder nøjagtig føres til protokols. Ligeså blive de gjorte bekendte med de i cellerne opslåede forskrifter og disse forklarede dem.

Art. 3. Disse forskrifter ere opslåede i alle celler og blive forklarede i »Kana« (det japanesiske skriftsprog), for at alle fangerne kan forstå dem. Disse forskrifter ere følgende:

a) Fangerne ere forpligtede til villig at føje sig i de allerede givne anordninger eller i de, der senere måtte blive givne.

b) De have at beflitte sig på en respektfuld holdning over for anstaltens gejstlige eller de læge lærere, som give dem sædelige, religiøse og moralske undervisningstimer. (Denne bestemmelse gælder dog ikke for varetægtsfangerne.)

c) Alle genstande i cellen ere hver morgen at rengøre og holde i god stand; måtterne, væggene og latrinerne ere ligeledes at feje og rense.

d) Det er på det strængeste forbudt at beskadige vinduerne eller andre genstande, at spytte ved siden af spyttebakken, eller til unytte at tage vand fra beholderen.

e) Det er forbudt fangerne at opholde sig uden for cellen, eller at give hinanden hånden.

f) Om natten skal der herske fuldstændig ro, fangen er

forbudt al tale, skrigen, unødvendig opståen og omkringgåen. Selv om dagen er det på det strengeste forbudt at synge eller forårsage anden larm, at læse med høj stemme, eller at underholde sig med fangerne i andre celler.

g) Forbudt er det også i cellen at have sager og genstande, som ikke er tilladte, endvidere al kiv og strid, hazardspil og al slags usædelighed.

h) Det er forbudt fangerne under arbejdet at underholde sig, eller at føre samtaler, som ikke vedkomme arbejdet, at besøge andre arbejdspladser, hvor de ikke hører hen, selv om det sker udenfor arbejdstiden.

i) Ligeledes er det nægtet fangerne, uden særlig tilladelse at bortskænke, at modtage eller at låne noget.

k) Ved usædvanlige hændelser i cellen har fangen strax at tilkalde det vagthavende opsyn, såvel ved dag som ved nat.

l) Ere syge tilstede, så skulle de plejes af de raske, der befinde sig i samme afdeling. Sygevogterne have at anvende den største omhu på de til deres pleje betroede syge.

Art. 4. De af fangerne deponerede pengesummer, såvel som art og tal af de deponerede effekter blive indførte i et eget register og overgivet til direktørens omsorg.

Pengene og effekterne blive igen udleverede samme ved deres løsladelse, eller ved deres »Ményuhei«.

Art. 5. Hvis der blandt fangernes effekter findes genstande, der ikke egne sig til opbevaring, blive disse med ejerens samtykke solgte, og den indkomne sum deponeres for samme.

Art. 6. Penge og effekter, som fanger under deres fangenskab erholde af personer, som ere i frihed, blive henlagte således som sagt i art. 4 og 5.

Art. 7. Alle genstande, som blive medtagne i cellerne, ere først at underkaste en undersøgelse, for at direktøren kan være i stand til at forhindre, at farlige genstande indsmugles.

Art. 8. De fanger, som have forladt deres celler, blive ved deres tilbagekomst underkastet en fuldstændig legemsvisitation.

Art. 9. Den enkelte fanges legemsvisitation finder altid sted i de andres fraværelse, med undtagelse af, når flere fanger i fællesskab vende tilbage fra arbejdspladserne, fra læresalene, fra baderummene eller fra spadseregangene.

Art. 10. Legemsvisitationen sker for de mandlige fangers vedkommende ved et opsyn i nærværelse af et overopsyn, for de kvindelige fangers vedkommende ved et kvindeligt opsyn, ligeledes i nærværelse af et overopsyn.

Art. 11. Direktøren og opsynet ere forpligtede til dag og nat til ubestemte tider at rondere såvel i det indre af fængslet som på ydersiden. Overopsynets rundgang skal i det mindste finde sted tre gange i 24 timer.

Art. 12. Direktøren betegner opsynet de afdelinger, som det har at holde vagt ved, og han har at anordne, at deres rund- og visitationsgange finder sted uden afbrydelse.

Art. 13. Direktøren vil anvise overopsynet og opsynet, hvorledes de nøjagtig skal registrere hver enkelt fanges opførsel. Hvad de fanger angå, som skal overføres, så har transportøren at modtage overføringsnoten vedrørende den pågældende fange og overrække samme til direktøren.

Art. 14. Overopsynene ere forpligtede til to gange hver dag at opgøre antallet af fanger i hver celle og selv at inspicere cellen mindst en gang pr. dag.

Art. 15. Løsladelsesdagen for fanger og »Chôjinin« bliver strax efter deres indsættelse indført i hovedbogen og til samme tid bekendtgjort for den pågældende fange.

Art. 16. Ved fangernes og »Chôjinin's« løsladelse forkyndes denne dem af direktøren, idet han spørger dem om navn, tilnavn, stand o. s. v. og herved henholder sig til hovedbogen. Det samme sker med varetægtsfangerne, hvilke enten definitivt, provisorisk eller mod kaution sættes i frihed.

Art. 17. Når fangen ved sin udtrædelse af fængslet

igen erholder sine effekter udleveret, opgør direktøren samtidig den i registret indførte arbejdsfortjeneste, indskriver årsag og datum for fangens løsladelse og lader det hele underskrive af den løsladte.

Art. 18. Befinder der sig flere i samme sag blandt varetægtsfangerne, så blive de enkeltvis anbragte i de forskellige afdelinger og komme ikke sammen, før de skulle fremstilles for retten eller ved deres fælles overførelse til et eller andet fængsel.

Art. 19. Blive fanger overførte, så blive hverken deres legitimationspapirer, domsudfærdigelse eller andre vigtige papirer frataget dem, ligeså beholde de deres penge og effekter.

Art. 20. Penge og effekter tilhørende de fanger, der skal overføres, blive nøjagtig indførte i en fortegnelse og overgivet de personers specielle omsorg, som fangernes overførelse er betroet til. Pengene skulle med største omhu være indpakkede, lukkede og forseglede, for at forebygge, at indpakningen eller seglet kan løsnes.

Art. 21. Bliver en fange benådet, så har direktøren at underrette sammes foresatte øvrighed derom, og øvrigheden har igen at meddele det til indenrigsministeren.

Art. 22. En benådning, eller betinget løsladelse, indtrædelsen af »Ményuhéi« etc. bliver forkyndt fangen af fængselsdirektionen 24 timer efter at ordren er indtruffen.

De, som have opnået den betingede løsladelse, erholde et certifikat herover af dommeren og blive førte til den nærmeste politistation.

Art. 23. Forkyndelse af benådningen, »Ményuhéi«, af den betingede løsladelse, uddelingen af udmærkelser, sker under bestemte former. De sidstnævnte udmærkelser uddeles kun om søndagen eller på sådanne dage, hvor fangen er fri for arbejde.

Art. 24. De fanger, som blive delagtige i velgerningen af »Ményuhéi«, skulle bo i omegnen af fængslet under tilsyn af direktøren. Bolig og terrain bliver overladt den pågældende tillåns.

Beder samme om at turde overskride den ham tilståede omkreds, så kan direktøren tillade dette efter nøje at have prøvet de omstændigheder, som have foranlediget anmodningen.

Art. 25. Begå samme under »Ményuhéi« en forbrydelse eller forseelse, så bliver den dem ikendte straf uførtøvet fuldbyrdet i det fængsel, hvorfra de vare satte i frihed.

Art. 26. Når de, der ere blevne delagtige i »Ményuhéi«, ønske at gifte sig eller at tage forældre eller slægt til sig, så kan dette tilstås af direktøren, når han har overbevist sig om, at de have tilstrækkelige existensmidler.

Art. 27. Have fanger under deres betingede løsladelse begået en forbrydelse eller forseelse, så bliver efter den dem påny overgåede dom certifikatet taget fra dem af direktøren for det fængsel, hvorfra løsladelsen skete. Direktøren har at underrette den foresatte øvrighed derom og denne igen indenrigsministeren.

Når en i ét distrikt betinget løsladt i et andet distrikt dømmes til at miste denne velgerning, så bliver certifikatet unddraget ham af det sidste distrikts fængselsdirektør og med alle fornødne underretninger tilsendt det førstes direktør. De, som i sidste distrikt dømmes til at miste deres betingede løsladelse, have at udsone alle forud og bagefter ikendte straffe i dette distrikts fængsel. De, der ere bestemte for centralanstalter, ere at udelukke herfra.

Art. 28. De dødsdømte ere at indeslutte i en celle adskilt fra de andre og at bevogte på det strengeste.

Art. 29. Dødsstraffen skal stedse fuldbyrdes før kl. 10 formiddag; under det afgørende øjeblik (moment suprême) skal dørene til den del af fængslet, hvor henrettelsen foregår, strengt bevogtes af opsyn.

Art. 30. Skal dødsstraffen fuldbyrdes på to eller flere fanger, så skal exekutionen finde sted for hver enkelt især, således at det er udelukket, at de andre dømte kunne betrede henrettelsesrummet til samme tid.

Art. 31. De dødsdømte kunne ved henrettelsen bære deres egne klæder.

Art. 32. Dørene til de enkelte afdelinger tør kun åbnes i nærværelse af et overopsyn, med mindre det er udelukket, at fangerne ere i stand til at møde hinanden.

Art. 33. De forskellige celler blive kun udstyrede med »Tatami«^{*)} med undtagelse af sygeafdelingen og de til fængselsstraf bestemte.

Art. 34. Celler for strengt isolerede blive kun indrettede i varetægtsfængslerne.

I de mørke celler må der stedse være rigelig tilstrømning af luft, uden at lyset dermed indlades.

Enhver af disse celler kan stedse kun belægges med en fange.

Art. 35. Taleværelserne skulle indrettes i fængslets forvaltningsbygning.

Art. 36. Henrettelsesstedet skal befinde sig i en afsondret del af fængslet og må være omgivet af tilstrækkelig høje mure for at forhindre indblik udefra.

Art. 37. Låse og nøgler til alle celler skulle forfærdiges efter et og samme mønster.

Art. 38. Alle nøgler ere at opbevare på et bestemt sted, hvilket står under tilsyn af et overopsyn.

Art. 39. Imellem opsynsposterne og de mørke celler skal en signalledning anbringes, for at fangen i tilfælde af sygdom eller et eller andet ulykkeligt tilfælde kan give et tegn.

Art. 40. Alle fængsler ere at forsyne med sprøjter, som ved brandfare strax ere ved hånden.

Art. 41. Lamperne skulle anbringes udenfor cellen.

II. Beskæftigelse og arbejdstid.

Art. 42. De til arbejde forpligtede fanger blive ved deres ankomst til fængslet undersøgte af lægen og efter

---

^{*)} »Tatami« er en slags hårde og pressede stråsække af 1,81 m. længde, 0,91 m. bredde og 5 ctm. højde; de ere bedækkede med en måtte.

hans godkendelse af direktøren tildelt arbejde, alt efter deres fysiske beskaffenhed, og indført i et special-register.

Art. 43. Arbejderne i fængslets indre bestå for mænd i: rissortering, teglbrænding, fabrikation af mursten, skærveslagning, stenbryden, smedearbejde, oliefabrikation, træskæreri, papirfabrikation, træarbejde, bødkerarbejde, stråfletning, køkken- og husarbejde, rengøringsarbejde.

Kvindernes arbejde består i: strikning, syning, vævning og vask.

Efter omstændighederne kunne også andre arbejder indføres i fængslet med indenrigsministerens samtykke.

Art. 44. Mændene kunne udenfor anstalten anvendes til: stenbrydning, stenhuggeri, rydningsarbejde, bjergværksarbejde, dam- og markarbejde, til transport o. a. beskæftigelser for fængselsforvaltningen. De til udearbejde anvendte fanger blive lænkede to og to sammen med en af smedejern forfærdiget kæde, og gives der dem såvel i smukt som i dårligt vejr som hovedbedækning en »Kasa«*), for at ansigtet ikke skal kunne ses.

En afdeling til udearbejde befalede fanger består af 10—20 mand, hvilke bevogtes af et opsyn og mindst to underopsyn. På en ø, hvor fangernes undvigelse ikke kan befrygtes, kan antallet af opsyn reduceres.

Art. 45. Når de til arbejde forpligtede fanger have afsonet tre femtedele af deres straf, så bliver der af direktøren anvist dem et af de i fængslet tilladte arbejder, hvis oplæring og udøvelse byder dem et middel til existens efter deres løsladelse. De fanger, som have under et års straf, ere undtagne herfra.

Art. 46. De til arbejde forpligtede fanger må ikke forblive uvirksomme, hvis vejrforhold som storm, regn, snefald osv. forhindrer udførelse af det bestemte arbejde. I så tilfælde anvises dem andet arbejde.

*) »Kasa« er en af dværgbambussens brede blade lavet halvkredsformet hat, hvis yderrande falde stærk nedad, og som ellers benyttes i regnvejr.

Art. 47. Det arbejde, fangen har ydet, bliver eftersat to gange om dagen, om middagen og om aftenen kort før arbejdets ophør, for at fastslå, om det opgivne pensum er blevet færdigt eller ikke.

Art. 48. Fangerne, mænd som kvinder, skulle daglig før afgang til arbejdet træde ud af deres celle i række og geled for at blive visiterede af overopsynet eller opsynet. Det samme sker efter deres tilbagekomst.

Art. 49. Timeplanen for fangerne, fra de stå op til de gå i seng, fremgår af tabellen, som ved reglementets slutning er tilføjet*). I tilfælde, hvor det er nødvendigt, kunne disse timer forlænges eller afkortes med indenrigsministerens samtykke.

Art. 50. Fangernes ståen op, tilbagevenden til cellerne, arbejdets begynden og ophør, deres gåen i seng og alle andre forretninger blive tilkendegivet dem ved »Taku«**) eller med »Réi«***), for at alle forretninger kan ske i fængslet til samme tid.

III. Fangernes andel i arbejdsfortjenesten.

Art. 51. Fangernes løn for det daglige håndarbejde bestemmes efter arbejdets art og varighed og er afpasset efter landets sædvanlige arbejds løn.

Art. 52. På de dage, på hvilke fangerne ere fri for arbejde, erholde de, der ere beskæftigede i køkkenet, med rengøringsarbejde, med sygepleje eller med anden husgering, den samme løn som for deres sædvanlige arbejds pensum.

Art. 53. Lønnens størrelse i løbet af en måned bliver meddelt fangen ved næste måneds begyndelse.

IV. Klæder og andre genstande.

Art. 54. Fangernes klæder ere af lyserød farve (laxe-

*) Side 30.

**) En »Taku« består af to stykker træ, som slås mod hinanden.

***) En »Rei« er en mindre klokke.

rød), de, der overlades »Chôjinin« og varetægtsfanger tillåns, ere blå; alle have snævre ærmer; lange klæder blive udleverede til sædvanligt brug, korte til arbejdsbrug; kvindernes klæder skulle stedse være lange.

Art. 55. Fangernes lagner ere lyserøde (laxerøde), »Chôjinins« og varetægtsfangernes ere blå. Enhver fange overlades lagner tillåns; disse må aldrig benyttes af flere samtidig.

Art. 56. En fængselsdragt overlades varetægtsfangerne tillåns, hvis deres egen er utilstrækkelig for årstiden, eller så snavset og urenlig, at den danner en fare for sundheden.

Art. 57. På den udenpå dragten anbragte »Yëri« *) og på lagnerne bliver et stykke stof påsyet, på hvilket den pågældende fanges nummer anbringes med sort blæk.

Art. 58. De klæder og genstande, som overlades fangerne tillåns, ere følgende:

I. Sædvanlige klæder:

1. En dragt uden foder.
2. En do. med foder.
3. En do. fodret med vat.
4. En skjorte.

II. Arbejdsklæder:

1. En dragt uden foder.
2. En do. med foder.
3. En do. fodret med vat.
4. En skjorte.
5. Et par underbenklæder.

For kvinder kan underbenklæder erstattes af et forklæde.

III. Forskellige genstande.

1. »Futon« **).
2. Et moskitonet.

---

*) »Yëri« er den del af den japanesiske dragt, som krydser sig over brystet.

**) »Futon«: et slags fodret tæppe.

3. En »Goza« *).
4. Et hovedlæne af træ.
5. Et livbælte, længde 3 »Schaku« **).
6. Stof til at bedække partierne omkring kønsdelene, længde 3 »Schaku«.
7. Et håndklæde.
8. En »Mino« ***).
9. En »Kasa« †).
10. Skotøj.

De her opførte genstande kunne efter omstændighederne og efter egnens beliggenhed formeres eller formindskes og efter fornyet vask, renselse osv. igen anvendes. Fangerne erholde endnu »Waraji« ††) og papir.

I egne, hvor der til tider hersker stærk kulde, erholde fangerne med indenrigsministerens samtykke også »Tabi« †††) tillåns.

Art. 59. Flere eller færre klæder og andre genstande for de syge kunne efter lægens ordination udleveres af direktøren eller ombyttes.

Art. 60. Kostrationerne for de syge kunne efter lægens ordination forstørres eller formindskes.

Art. 61. Når det synes nødvendigt at give de syge mere nærende spiser, varmemasker (for at beskytte sig mod kulden) osv., så har direktøren, efter at have sat sig i forståelse med lægen, selv at overbevise sig om nødvendigheden af samme.

Art. 62. Fangerne og »Chôjinin« erholde tilladelsen til for deres arbejdsfortjeneste at anskaffe sig tilsætningsnæringsmidler, såfremt de have været tilfredsstillende flittige, såfremt udgifterne stedse erstattes ved ny arbejdsfortjeneste,

---

*) »Goza«: måtte.

**) En Schaku = 0,303 meter.

***) »Mino«: en slags kappe af strå, til beskyttelse mod regn.

†) »Kasa«: hat (se art. 44).

††) Skotøj flettet af strå.

†††) Sokker.

og endvidere såfremt udgifterne ved deres livsunderhold blive dækkede ved deres arbejde. Arten og kvantiteten af disse tilsætningsnæringsmidler bliver forud at bestemme af direktøren.,

Art. 63. Maximum for indkøbet af disse tilsætningsnæringsmidler for arbejdsfortjenesten må ikke ti gange pr. måned overstige beløbet af 3 »Sen«. Endvidere tør disse udgifter ikke udgøre mere end halvdelen af det deponerede beløb.

Art. 64. Spise- og drikkeredskaberne bestå af: et træbæger, 2 spisepinde, en risskål af træ.

Art. 65. Genstandene i cellens indre ere: en vandbeholder og et drikkebæger (begge af træ), en spyttebakke af træ eller bambus, to trækummer, stor og lille, som stilles ind i det ved siden af værende latrinrum, en lille bastkost, en træskål til at vaske hænderne i.

V. Hygiejne. Dødsfald.

Art. 66. Alle rum i fængslet skulle stedse holdes i største renlighedstilstand.

Latrinerne og trækummerne blive ofte rensede efter en bestemt forskrift, for at de bestandig kunne være i den størst mulige renlighedstilstand.

Art. 67. Fremfor alt skulle specielt sygeværrelserne, de syge selv, deres klæder, deres sengetøj osv. holdes i den renligste tilstand.

Art. 68. Varetægtsfangerne og de ikke til arbejde forpligtede fanger have tilladelse til at opholde sig en time daglig i fri luft.

Art. 69. Klæderne, lagnerne såvel som de øvrige genstande skulle fra tid til anden vaskes i hedt vand og udsættes for fri luft, for at forhindre ilde lugt og utøj (insekter); endvidere skal det undgås, at disse genstande komme i berøring med de syges.

Art. 70. Fangerne skulle mindst bade en gang hver

5 dag fra juni til septbr. og en gang hver 10 dag fra oktbr. til maj.

Art. 71. Varetægtsfangerne, de til arbejde forpligtede fanger, såvel som de, der afsone fængselsstraf, må holde deres hår og skæg i største zirlighed. I denne hensigt erholde de efter ansøgning tilladelse af direktøren til at lade sig barbære og klippe.

Art. 72. I de celler, der ere bestemte for dem, der ikke få håret klippet, er en trækam til afbenyttelse.

Art. 73. Når en varetægtsfanges forældre eller slægtninge ønske dennes klæder til renselse, kan dette efter samstemmen af fangen tilstås af direktøren. For de, der ere strengt isolerede, er den kompetente dommers tilladelse nødvendig.

Art. 74. Ved udbrydende epidemier i fængslet ere hurtigst mulig alle forsigtighedsregler at træffe. De af en smitsom sygdom angrebne fanger blive hurtigst mulig bragte til fuldstændig separerede celler, og skal øjeblikkelig den bedste desinfektionsmethode anvendes. Efter at direktøren har skaffet sig underretning om de nærmere omstændigheder ved sygdommen, dennes natur og hvorfra smitten er indført, aflægger han strax melding derom til sin foresatte øvrighed, den nærmeste politistation og magistraten.

Art. 75. Under en epidemi kan det forbydes fangerne at erholde næringsmidler udefra, ligeledes at anskaffe sig sådanne for deres arbejdsfortjeneste.

Art. 76. Fanger, der ere komne fra en egn, i hvilken der hersker epidemi, eller have passeret en sådan, skulle i mindst en uge holdes adskilte fra de øvrige fanger og alle deres effekter desinficeres.

Art. 77. En fanges død, den være sket på naturlig eller voldsom måde (henrettelse), bliver strax af direktøren meddelt den afdødes forældre med nøjagtig angivelse af datum (år, måned, dag og time).

Når en varetægtsfange, en dømt eller en »Chôjinin«,

der er i en domstols eller tribunals varetægt, dør, er dette strax at meddele denne domstol eller tribunal.

Art. 78. Efter en fanges død bliver navnet, dødsårsagen, datum og alle videre oplysninger fra lægen indført i hovedbogen. I tilfælde af selvmord eller død ved et ulykkestilfælde ere sted, datum, motiv, omstændigheder ved døden osv. at registrere.

Art. 79. Når liget af en fange, der er død en naturlig død, eller af en henrettet bliver udleveret til forældre eller slægtninge, så have disse i et dertil indrettet register at skrive deres navne og at kvittere. I det tilfælde, at den afdøde eller henrettede af forvaltningen bliver provisorisk bisat, bliver liget lagt i en ligkiste, begravet, og på graven sættes en opstander af træ med den dødes for- og efternavn.

Art. 80. Liget af en afdød eller henrettet bliver på forlangende udleveret til forældre eller slægt, selv om det allerede skulde være provisorisk bisat.

Art. 81. En afdøds eller henrettets penge og effekter blive tilstillede forældrene. Hvis transporten af effekterne måske på grund af for lang afstand vilde være forbunden med altfor store omkostninger, så blive effekterne solgte og beløbet efter fradrag af mulige omkostninger tilstillet forældrene.

Art. 82. Når liget af en provisorisk bisat afdød eller henrettet ikke er forlangt udleveret inden 3 års forløb, så kan dette bisættes i en fælles grav. I dette tilfælde bliver der på graven sat en ligsten.

VI. Korrespondance og besøg.

Art. 83. Til fangens korrespondance bliver der benyttet en egen slags hertil bestemt papir, brevet forsegles og afsendes af direktøren. Omkostningerne falde den pågældende brevskriver til last.

Art. 84. Omkostningerne ved fangens nødvendige korre-

spondance med øvrigheden falder fængslet til last, når ikke fangen er istand til at betale portoen selv.

Art. 85. Fangernes breve ere før deres afgang at prøve og læse, først efter linierne, og da på langs, kryds og tvers, for at forhindre, at fangen sætter sig i forbindelse med yderverdenen med hemmelig skrift eller tegn.

Art. 86. Tilladelse til at besøge en fange gives af direktøren, der først erkendiger sig om den besøgendes for- og efternavn, stand, bopæl osv. ligesom også om motivet til besøget.

Varigheden af et besøg tør ikke overstige 30 minutter, med undtagelse af sådanne, som ske hos en fange, der kort efter skal henrettes eller overføres til en centralanstalt. Disse ere specielt en times samtale tilladt.

Samtalen mellem den besøgende og fangen vil strax blive ophævet, hvis de tale om noget andet, end der er opgivet som motiv for besøget, eller gøre mistænkelige tegn og gestus til hinanden.

Fangerne erholde besøg i nærværelse af et overopsyn eller et opsyn.

Art. 87. Fangerne kan det eventuelt tillades at tale med deres forsvarer i prætoriet, hvis den reglementerede taletime ikke er tilstrækkelig til gensidig forståelse.

Fanger, som ligge farligt syge i sygeafdelingen, kan det tillades at modtage besøget der.

Art. 88. Besøgstiden udstrækker sig fra kl. 8 morgen til kl. 4 eftmd.

VII. Næringsmidler og genstande, som indføres udefra.

Art. 89. De drikkevarer og næringsmidler, som udefra indføres til varetægtsfangerne, må ikke først i anstalten foranledige ulejlighed ved deres tilberedelse. Indføringen af disse levnetsmidler kan ske tre gange om dagen, dog tør kvantiteten ikke være større, end at den kan fortæres til et måltid. Berusende drikke og tobak er forbudt.

Art. 90. De udefra indførte næringsmidler underkastes en nøje revision af et overopsyn for at efterse, at ingen giftige substanser, berusende drikke osv. hemmelig indføres, og for at forhindre alt, hvad der kunde give anledning til hemmeligt samkvem med omverdenen. Ved undersøgelsen af næringsmidlerne har lægen at være tilstede.

Art. 91. Klæder og sengetøj, der tilhøre fangerne, og som ved undersøgelsen efter forbudne genstande ere blevne opsprættede, blive igen på forvaltningens omkostninger istandsatte.

Art. 92. De individer, som ifølge »Ményuhéi« befinde sig i frihed, ere forpligtede til at give direktøren underretning om de penge, klæder eller møbler, som de have sendt til deres forældre eller slægtninge.

VIII. Sædelig undervisning.

Art. 93. Sædelig undervisning bliver meddelt på dage, hvor fangerne ere fri for alt arbejde, f. ex. søndag eftmd., eller efter endt arbejde.

Art. 94. Den sædelige undervisning bliver på arbejdsfri dage givet i en særegen undervisningssal, efter endt arbejde derimod i de rum, hvor fangerne netop befinde sig.

IX. Belønninger.

Art. 95. De udmærkelsestegn, der ifølge hovedreglementet tilstås fangerne for god opførsel, bestå i et lille stykke blå-tærnet stof, som bliver syet på dragtens venstre ærme imellem skuldren og albuen. Hver gang, så ofte en fange bliver rost, får han et sådant udmærkelsestegn.

Art. 96. Fanger med disse belønningstegn nyde følgende begunstigelser:

1. De erholde de bedste stykker af de i art. 58 nævnte klæder og brugsgenstande.
2. De må hver 2 gange om måneden skrive et brev.
3. De må bade før de andre.
4. De, der have to eller flere tegn at opvise, blive

anvendte til lettere arbejde; i deres ration bliver tilsætningen af ris formeret og af byg formindsket, således at et ligeligt mængdeforhold fremkommer.

5. Fanger med tre eller flere tegn kunne vælge en dem mere tiltalende beskæftigelse, ved hvilken de efter deres løsladelse kunne finde et lettere udkomme.
6. Fanger med et tegn erholde desuden ugenlig engang »Sai«, et tilsætningsnæringsmiddel lig det i hovedreglementets art. 28 nævnte; de med tre eller flere erholde det ugenlig tre gange. Prisen for dette tilsætningsnæringsmiddel tør for hver gang ikke overstige en »Sen«.

Art. 97. Fanger og »Chôjinin« erholde, når der intet udmærkelsestegn ydes dem, en belønning af indtil 25 »Sen«, i følgende tilfælde:

1. Når de give forvaltningen meddelelse om et af deres medfanger planlagt udbrud.
2. Når de redde en eller andens liv, eller indfanger en bortløben.
3. Når der ydes virksom hjælp ved redning af fængselsbygningerne i ildebrandstilfælde, oversvømmelse, orkan e. l.

Art. 98. Have undersøgelsesfanger udført en af de i foranstående artikel nævnte gerninger, så har direktøren gennem håndskrivelse at underrette sin foresatte øvrighed derom og ligeledes at meddele det til pågældende dommer under titlen »kundgørelser«.

X. Straffe.

Art. 99. De, som blive straffede med formindskelse af kosten, blive isolerede, så længe denne straf varer.

Art. 100. De, som allerede have lidt disciplinærstraffe, blive ikke strax efter afsoningen af deres straf satte sammen med de ustraffede; det skulde da være, at de viste virkelig oprigtig anger over deres forseelse.

Art. 101. Ved lettere disciplinære tilsigtede forseelser kan straffen helt eller delvis eftergives, når gerningsmanden før opdagelsen angiver sig selv; have de samtidig begået flere overtrædelser, så blive de kun straffede for den største.

Art. 102. Disciplinærstraffen bliver afbrudt de dage, på hvilke fangen skal møde i retten, og regnes disse dage ikke som straf.

Art. 103. Den, som bliver dømt til at slæbe jernkugler ved begge fødder, kan, når han viser oprigtig anger, og den halve straffetid er afsonet, slippe for den ene.

Art. 104. Den, som er dømt til at slæbe kuglen ved en eller begge fødder, kan, når han viser oprigtig anger og har afsonet $\frac{3}{4}$ af straffen, eftergives resten.

Art. 105. Når fanger, som provisorisk ere dispenseret fra at slæbe kuglen, begå en ny forbrydelse, så bliver kuglen øjeblikkelig pålagt dem igen, og de dage, i hvilke de have været fritagne, regnes ikke med i straffen.

Art. 106. Opførselen af de disciplinærisk straffede fanger bliver specielt kontrolleret af direktøren og overopsynet, og samme blive også besøgte af anstaltens gejstlige og lærere.

Time-plan.

Måned	Op om morgenen	Rengøring af cellerne og frokost.	Arbejdet begynder	Middag	Arbejdet slutter	Tilbagevenden til cellerne	Sengetid	Det samlede antal arbejdstimer
Januar	kl. 6 form.	1 time	kl. 7 form.	fra kl. 12—1	kl. 3,30	før kl. 5	kl. 8 aften.	7 tim. 30 m.
Februar	do.	do.	do.	do.	— 4	— — 5,30	do.	8 —
Marts	— 5,30 —	do.	— 6,30 —	do.	do.	— — 6	do.	8 — 30 —
April	— 5 —	do.	— 6 —	do.	— 4,30	— — 6,30	— 9 —	9 — 30 —
Maj	do.	do.	do.	til kl. 1 ¹ / ₂	— 5	— — 7	do.	do.
Juni	— 4 —	do.	— 5 —	— — 2	— 5,30	— — 7,30	do.	10 — 30 —
Juli	do.	do.	do.	do.	do.	do.	do.	do.
August	— 4,30 —	do.	— 5,30 —	do.	— 5	— — 7	do.	9 — 30 —
September	— 5 —	do.	— 6 —	— — 1 ¹ / ₂	— 4,30	— — 6	— 8 —	9 —
Oktober	— 5,30 —	do.	— 6,30 —	— — 1	— 4	— — 5,30	do.	8 — 30 —
November	— 6 —	do.	— 7 —	do.	do.	— — 4,30	do.	8 —
December	— 6,30 —	do.	— 7,30 —	do.	— 3,30	— — 4	do.	7 —

Bemærkning. Ovenstående timeplan gælder også for »Chôjinin, varetægts- og de ikke til arbejde forpligtede fanger, med undtagelse af timerne for arbejdets begyndelse til dets slutning og tilbagevenden til cellerne.

Ovenstående timeplan anvendes ikke for de syge, sygevogterne og de med husarbejde beskæftigede.

Norges kriminalstatistik.

Norges kriminalstatistik for 1892, som er udkommen for få måneder siden, er udarbejdet på grundlag af et alt tidligere (årg. 1894, side 210) omtalt nyt skema. Der er således foretaget en gennemgående sontring mellem de tidligere straffede og ikke tidligere straffede personer, ligesom der også er meddelt ny opgivelser, således med hensyn til de straffældte personers ægteskabelige stilling m. m.

Stoffet er offentliggjort på en forholdsvis detaljeret måde, der tillige angiver, hvorledes udarbejdelsen agtes foretagen de følgende år, medens på den anden side omfanget af de tabeller, som offentliggøres trykken hvert år, agtes begrænset, således at offentliggørelsen af de mere detaljerede opgivelser finder sted under et for flere år ad gangen, hvad der i flere henseender anses for at være en fordel.

I 1892 skete der i riget 19768 anmeldelser om forbrydelser, som ikke ere politisager; antallet af straffældte personer var 2801, hvoraf kvinderne udgør omtr. $\frac{1}{6}$, og af det anførte tal vare 1754 m. og 313 k. ikke tidligere straffede, 632 m. og 102 k. derimod (omtr. $\frac{1}{4}$) straffede før. Personer, der vedtog i henh. til strafproceslovens § 287 og 377*) straf for justitsforbrydelser, udgjorde ialt 226. Sagen

*) I justitssager ang. forbrydelser, for hvilke straffen fortrinsvis er formuestraf og ikke kan blive højere end fængsel, kan formuestraf vedtages.

afvistes eller hævedes, og personen frifandtes i 379 tilfælde.

Blandt de forbrydelser, hvorfor de straffældte personer dømtes, faldt mord og drab på 10, hvoraf 1 var tidligere straffet; fostermord, fødsel i dølgsmål m. m. på 28, deraf 27 kvinder, hvoraf 1 straffet før; voldtægt, hor, bigami, blodskam, omgængelse mod naturen, ulovligt samlevent, forførelse og rufferi samt andre løsagtighedsforbrydelser på 141, hvoraf 13 straffet før; lejemålsforseelser faldt på 133, hvoraf 121 var kvinder og 40 straffet før; legemsfor nærmelser på 432, hvoraf 64 straffet før; mordbrand og anden ildspåsættelse faldt på 12, hvoraf en tidligere straffet.

Tyvsforbrydelser faldt på 2520, hvoraf tidligere straffet 509; simpelt tyveri faldt deraf på 1775 tilfælde og 1202 personer, groft henholdsvis på 364 og 254, naskeri henholdsvis på 110 og 74. Deraf falder igen 1ste gangs tyveri og naskeri på 242 personer under 15 år, gentaget på 64.

Den ikendte straf var livstid for 2 mænd, over 12 år for 1 md., strafarbejde for ialt 324 m. og 57 kv., deraf for 191. m. og 34 kv. indtil og med 1 år.

Fængselsstraf ikendtes ialt 1601 md., 335 kv. Bøder fra under 40 til 400 kr. og derover ikendtes 628 md. og 56 kv. Ris anvendtes på 144 m. og 1 k., advarsel inden retten på 86 m. og 2 kv., 18 m. blev indsatte i opdragelsesanstalt. De straffældtes alder var fra 10 men under 13 år for 142

— 13 — —	15 år —	186
— 15 — —	18 år —	425
— 18 — —	20 år —	321
— 20 — —	25 år —	596

Derefter aftager antallet i de følgende aldersklasser. Godt og vel 10 pct. af samtlige domfældte vare uægte fødte.

Af politisager afgjordes i 1892 802 ved dom; personerne, som straffældtes, vare 912, og 28616 vedtog straf efter forelæg.

I 1863 vare straffældelser for justitsforbrydelser	2665
— — — politiforseelser	10621

I 1892 vare straffældelser for justitsforbrydelser 3252
 — — — — — politiforseelser 29528

I Forhold til 100000 indbyggere var procenten
 for justitsforbrydelser i 1863.....161, i 1892 162
 for politiforseelser — — .....640 — — 1469
 for mænd: justitsforbrydelser i 1863.....77,4 — — 86,1
 for kvinder .....22,6 — — 13,9
 for mænd: politiforseelser .....95,7 — — 94,1
 for mindre .....4,3 — — 5,9

Norges strafarbejdsanstalter fra 1 juli 1889 til 30 juni 1893.

I de mellemliggende år, siden tidsskriftet har meddelt oplysninger om Norges strafarbejdsanstalter, er der givet et reglement for fangebehandlingen i Bods-fængslet, hvor man hidtil havde rettet sig efter det, som blev givet 27 febr. 1851, forinden fængslet blev taget i brug. Ved det ny har man søgt at bringe bestemmelserne i samklang med reglementet for fællesanstalterne, som blev givet i 1881.

Fangetallet var i ¹⁸⁸⁹/₉₀ ialt 1118, nemlig 868 mand-fanger og 250 kvindefanger, i ¹⁸⁹²/₉₃ var det samlede tal 966795 mænd og 171 kvinder. Det gennemsnitlige belæg, middeltallet af fanger, var ¹⁸⁸⁹/₉₀ 707,03, i ¹⁸⁹²/₉₃ 596,85. Medens fangetallet 30 juni 1880 var 831 mænd og 261 kvinder, ialt 1092, var det 1892 henholdsvis 480, 119 og 599. 31 decbr. 1840 var det samlede antal fanger 1840. Tilgangen ¹⁸⁹²/₉₃ var 366 efter dom indsatte fanger mod 489 ¹⁸⁸³/₈₄.

I forhold til rigets folkemængde 31 decbr. 1890 var de indsatte antal omtr. som 1—5991 personer. Tages efter beretningen for distriktsfængslerne 1892 tallet på dem

der udholdt frihedsstraf i det år, nemlig i middeltal 82,23, har et samlet gennemsnitstal på 695,55 personer i 1892 udstået idømt frihedsstraf; i forhold til folkemængden var det omtr. 1—2877 og 3,48 på 10,000 indvånere.

Forbrydelsens slags viser blandt de i ¹⁸⁹²/₉₃ indsatte en betydelig stigning for tyveris vedkommende, mod de foregaaende år, særligt for kvindernes vedkommende, idet forholdstallet hos disse er steget til 46,2 mod 27,4 i ¹⁸⁸⁹/₉₀; derimod ere lejemålsforbrydelserne blevne temmelig uforandrede, snarere i nedgang mod tidligere år; falsk indtager samme plads som før.

Straffetiden fra 6 mdr. til og med 1 år viser fremdeles de højeste forholdstal for de i ¹⁸⁹²/₉₃ indsatte, nemlig 43,7 for mænd og 32,7 for kvinder mod 50,1 og 63,0 i ¹⁸⁸⁹/₉₀; medens således forholdstallet er gået ned for den straffetid, er det steget for under 6 mdr. til 14,0 for mænd og 19,2 for kvinder i ¹⁸⁹²/₉₃ mod 0 og 1,4 i ¹⁸⁸⁹/₉₀. Anvendelsen af en straffetid under 6 mdr. er således bleven betydelig større, medens dette ikke kan siges om de længere straffetider.

Alderen var 10—15 år i ¹⁸⁸⁹/₉₀ for 0,3 pct. af de indsatte, i ¹⁸⁹²/₉₃ var der ingen indsat i den alder. Samme år udgjorde 15—18 år 1,9 pct. mænd, men 18—21 år 16,9 pct. md. og 11,5 pct. kv., medens forholdstallene i ¹⁸⁸⁹/₉₀ vare 3,5 og 1,4 og 7,9 og 2,7; de højeste forholdstal var 25,5 for mænd i 30—40 år og 23,1 for kvinder i 25—30 års alder, medens det var 22,4 fra 20—25 år for mænd i ¹⁸⁸⁹/₉₀ og 35,6 for kvinder på 30—40 år.

Hjemstedet var Kristiania for de 38,6 pct. mænd og 30,8 pct. kvinder af de i ¹⁸⁹²/₉₃ indsatte, af de i ¹⁸⁸⁹/₉₀ indsatte 29,2 pct. mænd og 30,1 pct. kvinder. I byerne hørte 55,4 mænd og 43,5 pct. kvinder hjemme, i landdistrikterne 38,0 mænd og 56,5 pct. kvinder af de indsatte i ¹⁸⁹²/₉₃.

Uægte født var i ¹⁸⁹²/₉₃ 12,4 pct. mænd og 11,5 pct. kvinder af de indsatte mod 12,5 og 13,4 i ¹⁸⁸⁹/₉₀.

Tidligere straffet var af de i ¹⁸⁹²/₉₃ indsatte 74,5

pct. mænd og 63,5 pct. kvinder mod 67,6 og 54,8 i 1889/90; og af hine var 45,2 og 26,9 pct. straffet med strafarbejde. af disse 42,8 og 20,6.

Tilbagefaldsprocenten for dem i 1889/90 løsladte var inden juli 1893 for alle anstalter 24,36; 27,35 for mænd og 13,19 for kvinder. Af de fra Bodsfængslet løsladte var den 23,94, fra Akershus 34,78 og fra Trondhjem 26,67 pct. Af de 45 tilbagefaldne, løsladte fra Bodsfængslet, faldt 44,44 pct. inden 1 år, og 15 flere inden 2 år efter løsladelsen, af fællesfangerne faldt 43,75 efter 1 år og 22 flere inden 2 år.

Disciplinen havde i beretningsåret 1892/93 ikke medført nogen justitiel tiltale, heller ikke havde nogen undvigelse eller forsøg på sådan fundet sted. De væsentligste brud på disciplinen have i Bodsfængslet angået meddelelse til medfanger, nemlig 17, i fællesanstalterne have de udgjort 58 for mænd og 20 for kvinder; disse sidste bestod hovedsagelig (12) i opsætsighed, ulydighed og upassende opførsel mod opsynet, ligesom det samme galdt for mandsfangerens vedkommende. Straffen for disse brud var i Bodsfængslet nærmest nedsættelse i klasse og vand og brød i mørk celle. Det samme galdt kvindefangerne, fællesfangerne derimod anbragtes hovedsagelig i lys celle på halv kost og uden arbejde.

Sjæleplejen og undervisningen har været ledet som hidtil.

Sundhedstilstanden har medført, at 379 fanger ere i 1892/93 behandlede som syge, 211 mænd og 168 kvinder, i 10786 dage i sygeafdelingen eller i sygecelle. Sindsygdomme eller sygelige forstemninger anføres i 11 tilfælde, 5 i Bodsfængslet, 6 i de to fællesfængsler for mænd. Dødsfaldene vare 2, mandsfanger i fællesskab, i Akershus og Trondhjem; gennemsnitsprocenten af det daglige middeltal af fanger udgjorde 0,34.

Arbejdsvirksomheden har i 1892/93 givet 75,07 pct. med indtægtgivende arbejde, 17,10 pct. i anstaltens egen tjeneste, 7,83 pct. arbejdsudygtige. Af 217851 fange-

dage have 169550 været med arbejde. Den rene indtægt af fangearbejdet har været 129617 kr. 87 øre. Fordelt på det daglige middeltal bliver udbyttet 0,59 kr. daglig pr. fange. De af fangerne tjente arbejdspenge udgjorde ialt i året 8283,21 kr., som fordeltes på 748 fanger og gav 4 øre daglig pr. dag og pr. fange.

Forplejningen beregnedes for året ¹⁸⁹²/₉₃ til 126,24 kr. pr. fange årlig og 0,35 kr. daglig. Skønt udgiften således er formindsket noget mod forrige år, er den steget en del mod ¹⁸⁸⁸/₈₉, da den var 102,42 kr. pr. år og 0,28 kr. pr. dag.

Indtægter og udgifter ved samtlige anstalter udgjorde i ¹⁸⁹²/₉₃: den samlede udgift 626676,37 kr., indtægt af arbejdsdriften 271193,43 kr., og statskassens tilskud var 345115,14 kr. mod 341075,31 kr. i ¹⁸⁸⁹/₉₀. Den samlede virkelige udgift pr. fange var for året ¹⁸⁹²/₉₃ 795,62 kr. eller 2,18 kr. daglig mod 656,19 kr. og 1,80 kr. i ¹⁸⁸⁹/₉₀.

Fængselselskaberne, som understøtte de fra anstalterne løsladte fanger, ere som forhen 3. Disse modtog af statskassen 3600 kr. i ¹⁸⁹²/₉₃.

Norges distriktsfængsler i 1893.

Efter beretningen for 1893 er der ingen forandring indtrådt i distriktsfængslernes rumforhold eller antal.

Straf- og varetægtsfangernes antal var 10354, nemlig 9388 mænd og 966 kvinder, med 102696 fangedage, 90106 for mænd og 12590 for kvinder. Den gennemsnitlige fængsels-tid var 9,92 dage, pr. fange. Af det samlede antal fanger udgjorde straffangerne 7340 med 46559 fangedage. Det voxende fangebelæg udgør 10,14 pct for straffanger, 4,36 pct. for varetægtsfanger; men omvendt falder det voxende dagetal med 21,39 pct. på varetægtsfanger og 3,88 pct. på straffanger.

Fængsel på sædvanlig fangekost afsonedes af 603 personer, mod 585 i 1889, med 14626 dage, heri findes 162 personer, der afsonede bøder.

Vand og brød udstod 6523 personer, mod 5302 i 1889, med 31312 dage; i tallet findes 4982, som afsonede bøder. Ialt afsonede 5144 personer bøder og idømt fængselsstraf 2196.

Fængselstidens gennemsnitlige længde var for personer på vand og brød 4,80 dage, på sædvanlig fangekost 24,26. Tages kun hensyn til fængsel som idømt straf, var tiden henholdsvis 10,27 og 29,17 dage. For de egentlige varetægtsfanger var tiden gennemsnitlig 21,17 dage mod 15,35 i 1889. Det samlede tal for disse var 2606 personer med 55,158 dage. I forhold til folkemængden

31 decbr. 1890 var samtlige fanger i distriktsfængslerne 1: 193, straffefangerne 1: 273 og varetægtsfangerne 1: 768.

Det gennemsnitlige daglige belæg var omtr. 281, mod 233 i 1889, særskilt for straffanger 127, for varetægtsfanger 154.

Med hensyn til alder vare 808 personer under 18 år, og af disse igen 100 under 15 år; i 1889 var tallet for de sidste 206, og for de første 535; for hine er det altså sunket med 100 pct., for disse derimod steget betydeligt.

Straf med ris er fuldbyrdet på 92 gutter.

Disciplinærforseelser har naturligvis fundet sted, hyppigst have de bestået i meddelelser til medfanger. Ligeledes er undvigelse forsøgt; men nogen anvendelse af korrektionsstraffe har ikke fundet sted.

Gudstjeneste har været afholdt dels hver søn- og helligdag i Kristianias distriktsfængsel med flere, dels i nogle, når lejlighed gaves.

Skoleundervisning har været meddelt i 23 fængsler. Ialt har 1068 personer fået undervisning i 3874 timer.

Om sundhedstilstanden udtaler beretningen, at man heller ikke i dette år har gjort nogen særlig erfaring om nogen skadelig indvirkning af vand og brød straffen. Til undersøgelsen heraf ere de sædvanlige vejninger af fangerne foretaget. 2 dødsfald indtraf i distriktsfængslerne, deraf var det ene selvmord.

Beskæftigelsen har været som tidligere. I 31 fængsler har arbejdet været mere regelmæssigt, i 24 fængsler har beskæftigelsen ikke været værd at nævne. Godtgørelsen til fangerne i Kristiania distriktsfængsel har været kr. 587,50.

Forplejningen har væsenlig været uforandret.

Beklædning er givet 670 trængende fanger til et beløb af 4151 kr.

Udgifterne vare for statskassens vedkommende 102424 kr. mod 86245 i 1889, det er en stigning, som tilskri-

ves fangebelægget. Fængselsdistrikternes udgifter udgjorde 168959 kr. mod 162927 i 1889; denne tilvæxt tillægges ene lønninger og inventar. Distrikternes virkelige udgift anslås til omtr. 146000. Lægges statskassens c. 103000 kr. til, bliver den samlede udgift c. 249000 kr. eller 2,42 kr. pr. fangedag.

Fængselsselskaberne ere forøgede med 1 i Stavanger.

Sveriges fångvård år 1894.

Af fångvårdsstyrelsens officiella berättelse för år 1894 framgår, att antalet straffanstalter i riket under nämnda år utgjorde 57. Af dessa voro 47 enrumsfängelser (med sammanlagdt 2602 ljusa och 100 mörka celler), 3 centralfängelser för män, 2 centralfängelser för qvinnor, 4 centrala arbetsanstalter för män och en central-arbetsanstalt för qvinnor.

Antalet fångar utgjorde vid årets början 3292 och vid dess slut 3304; tillkomne under året voro 21907 och afgångne 21895. Af de vid årets slut kvarvarande voro 274 häktade för brott eller förseelser, 1758 voro straffarbetsfångar, 203 dömde till urbota fängelsestraff, 221 till fängelsestraff i saknad af tillgång till böter, 30 häktade för lösdrifveri och 818 hållne till tvångsarbete.

Bland straffarbetsfångarne voro vid årets slut kvarvarande 198 lifstidsfångar, och af de återstående voro 814 dömde öfver två år och 746 till två år och derunder. De senaste tio åren (1885—94) förete en ej obetydlig minskning af straffarbetsfångarnes antal. Vid 1885 års slut funnos sålunda 2429 fångar af nämnda slag i rikets fän-

gelsor förvarade, hvadan antalet minskats med 671, deraf med 102 på lifstiden och 569 på viss tid dömde.

Procenten af återfall i förhållande till antalet nykomne straffarbetsfångar utgjorde för berättelseåret 34,2 samt för tioårsperioden 1885-94 30,4 pct. Särskildt af dem, som undergått straffarbete för stöld, återfölla år 1894 37,3 pct. män och 46,8 pct. qvinnor samt under nyssnämnda tioårsperiod i genomsnitt 37,4 pct. män och 35,1 pct. qvinnor.

Af de under året nykomne voro 1556 (1352 m., 204 qv.) dömde till straffarbete från 2 månader till och med 2 år; dömde från 2 till och med 4 år voro 161 (130 m., 31 qv.), från 4 till och med 10 år 56 (52 m., 4 qv.), och öfver 10 år på viss tid endast 2 män.

Af lifstidsfångarne voro under året nykomne 9 (6 m., 3 qv.) och af de vid årets slut kvarvarande 198 (162 m., 36 qv.) hade 29 (28 m., 1 qv.) förut hållits till straffarbete för lifstiden men blifvit benådade.

Antalet fängelsefångar utgjorde under år 1894 17011 (15834 m., 1177 qv.), deraf 1089 (998 m., 91 qv.) undergingo urbota bestraffning och 15922 (14836 m., 1086 qv.) förvandlingsstraff i saknad af tillgång till gäldande af ådömda böter. Nykomne urbota fängelsefångar voro 936 (855 m., 81 qv.) och bötesfångar 15659 (14580 m., 1079 qv.). Den förstnämnda kategorien företer sedan år 1885 en ökning af 291 (246 m., 45 qv.) och den sistnämnda af 4841 (4413 m., 428 qv.).

För sysslolöst kringstrykande och bettlande häktades under året 2191 personer, af hvilka 981 komma på Stockholms stad och 1210 på rikets öfriga delar.

Antalet tvångsarbetsfångar uppgick vid 1894 års slut till 819 (662 m., 156 qv.). Under året nykomne voro 1135 (841 m., 294 qv.), af hvilka 1091 (817 m., 274 qv.) voro dömde enligt lösdrifverilagen och 34 (24 m., 10 qv.) enligt fattigvårdsförordningen.

Af nykomne straffarbetsfångar i förhållande till folk-
mängden i riket kom år 1885 1 på 2835 inv. och år 1894

1 på 2823 inv. Beträffande nykomne tvångsarbetsfångar var samma förhållande år 1885 1 på 5333 inv. och år 1894 1 på 4355 inv.

Af de under året nykomne straffarbetsfångarne voro 29 (25 m., 4 qv.) ådömde förlust af medborgerligt förtroende för alltid och 1129 (969 m., 160 qv.) på viss tid. Bland de brott, för hvilka de under året å fängelserna intagne personer blifvit dömda till straffarbete, märkas 1191 fall af stöld, 91 af mened och förfalskningsbrott, 52 af barnamord, 26 af dråp, 32 af mordbrand och annan skadegörelse å egendom och 9 af mord. De för undergående af urbota fängelsestraff i straffanstalt insatte personer voro bland annat dömda för misshandel (298 fall), brott mot offentlig myndighet (138) och snatteri (126). Af yngre ålder än tjugu år voro vid årets slut kvarvarande 144 (134 m., 10 qv.) straffarbetsfångar och 35 (28 m., 7 qv.) tvångsarbetsfångar.

Beträffande ordningen och disciplinen vid straffanstalterna uppgick antalet extra judiciella bestraffningar, som ålagts fångpersonalen vid läns- och kronocellfängelserna, till 181, af hvilka 27 bestodo uti inneslutning i mörk cell, 147 uti mistning af sängkläder eller annan bekvämlighet, 3 i förknappning af kost och 4 i varning. De flesta af dessa bestraffningar voro ålagda för vildsinthet och oljud (9), för hotelser och sturskhet mot bevakning (10), för okynne och missvård af fängelsets tillhörigheter (41) samt för olofligt meddelandemed medfänge (97). De straffades antal utgjorde 10.9 pct. af det i dessa fängelser förvarade medeltalet fångar. Under året begingos vid förenämnda fängelser 2 sjelfmord, båda medels hängning eller strypning, hvarförutom 4 försök till sjelfmord föröfvades.

Vid straffängelserna för män ålades fångpersonalen 70 bestraffningar, hvaraf 5 bestodo uti ljus cell med arbete, 4 uti ljus cell dels med, dels utan arbete, 20 uti ljus cell utan arbete, 25 uti ljus cell i förening med mistning af sängkläder, 3 i mörk cell i förening med ljus cell och 13 i mörk

cell. Någon bestraffning med prygel förekom ej under året. De vanligaste anledningarne till bestraffning voro förseelser mot bevakning (14), trots, olydnad m. m. (9), oskickligt uppförande (10), kif och slagsmål med medfånge (8) samt lättja (4). Procenten af antalet straffade i förhållande till medeltalet fångar utgjorde 7.1. Vid ett af dessa fångelser tog en straffånge sig af daga genom hängning, och ett försök till självmord föröfvades.

Vid straffångelserna för qvinnor undergingo 5 personer eller 3.7 pct. af medeltalet fångar sammanlagdt 6 bestraffningar bestående uti ljus cell utan arbete (2) och ljus cell med mistning af sängkläder (4). Bestraffningarne voro ålagde för oskickligt uppförande och olydnad (2), bedrägeri och oredlighet (2) samt kif och slagsmål med medfånge (2).

Antalet bestraffningar vid arbetsanstalterna för män utgjorde 71 eller 8.8 pct. af medeltalet fångar. Bland dessa märkas prygel (i 1 fall), mörk cell med eller utan afbrott af ljus cell (4), ljus cell utan arbete (28) samt ljus cell med mistning af sängkläder (34). Bestraffningarne voro bland annat ålagda för förseelser mot bevakning (i 16 fall) trots och vildsinthet (8), olydnad och oskickligt uppförande (9), kif och slagamål med kamrat (11) samt vägran at förrätta ålagdt arbete (8). Sjelfmord eller försök dertill egde ej rum vid någon af dessa anstalter.

Vid arbetsanstalten för qvinnor (å Norrmalm i Stockholm) fingo under året 76 personer eller 56.7 pct. af medeltalet fångar vidkännas 104 bestraffningar. Förseelserna voro bland andra olydnad och oskickligt uppförande (46), bedrägeri och oredlighet (9), gräl eller slagsmål med kamrat (10), skadegörelse å anstaltens effekter (11) samt lättja och vägran att arbeta (24).

Vid de centrala straff- och arbetsanstalterna utgjordes under år 1894 sammanlagdt 471558 dagsverken, deraf med inkomst 343698 och utan inkomst 127860. Hindrade voro 122804 dagsverken. De manliga fångarne sysselsattes förnämligast med väfnad, stenhuggeri, skrädderi, skomakeri,

snickeri, korgmakeri, smide och borstbinderi; de qvinliga med väfnad, sömnad, strumpstickning och tvätt.

Vid läns- och kronohäkterna utgjordes under berättelseåret tillsammans 354121 dagsverken; icke utgjorda dagsverken uppgingo till 170720. De flesta af utgjorda dagsverken kommo på förfärdigande af tändstickslådor, skrädderi- och sömnadsarbeten, skomakeriarbeten, korgmakeriarbeten, fjäder- och dunspritning, rensning af säd, bönor m. m., strumpstickning, borstbinderi, drefredning samt tillverkning af papperspåsar.

Beträffande religions- och skolundervisningen vid rikets fängelser ingingo under år 1894 meddelande om, att två till fängvårdsanstalt ankomne fångar saknat all kunskap i kristendom och innanläsning. Kristendoms-kunskapen hos de vid årets slut kvarvarande var god hos 15.2 pct., försvarlig hos 67.4 pct., ringa hos 16.8 pct. och saknades alldeles hos 0.6 pct.

Af de vid årets slut kvarvarande fångar hade enligt inkomna uppgifter 73.5 pct. manliga och 5.6 pct. qvinliga straffarbetsfångar samt 77.2 pct. manliga och 14.3 pct. qvinliga fängselsfångar begått sitt brott i rusigt tillstånd eller före brottets begående varit begifna på dryckenskap.

Under året erhöλλα 1212 från fängvårdsanstalterna frifigra personer understöd af fängvårdsföreningar, fängelseförvaltningen eller enskilde och kommuner.

Besparingskassornas behållningar vid rikets samtliga fängvårdsanstalter utgjorde vid 1894 års utgång 326364 kronor 53 öre. Af dessa medel utgick till åkerbrukskolonien Hall ett bidrag af 50 öre för dag för hvar och en gosse till ett antal af högst 175. Antalet underhållsdagar för dessa barn uppgick till 63638.

Beträffande helsovården vid rikets fängelser visar år 1894 en sjukprocent af 3.90 mot 3.56 under tioårsperioden 1885-94. Med undantag af influensan förekommo epidemiska sjukdomar endast i spridda fall. För sinnessjukdomar vårdades 39 individer (1893: 49). Dödlighets-

procenten af fångarnes medeltal var 0.71 eller lägre än den någonsin varit. År 1893 uppgick den till 1.13 och under tioårsperioden 1885—94 till 1.20. Dödsorsakerna voro i de flesta fall bröstsjukdomar.

Fångvårdens utgifter belöpte sig år 1894 till 1,737,688 kronor 53 öre, hvilken summa understiger den för föregående år med 16779 kronor 59 öre. Arbetsinkomsten uppgick år 1894 till 100160 kronor 94 öre (mot 105929 kronor 73 öre år 1893) eller till 29 öre (1893: 31 öre) för dagsverke. Dagportionen kostade i medeltal 27.32 öre (mot 29.36 öre under år 1893).

Sverige: Redogörelse af centralföreningen till stöd för frigifne för åren 1885—1894.

Med år 1894 fullbordar föreningen sitt sextonde arbetsår och utsänder nu för åttonde gången sin årsredogörelse.

Af det statistiska sammandraget framgår, att antalet understödstagare under tioårsperioden 1885—1894 utgjorde 584, hvaraf 429 män och 155 qvinnor. Af de understödde voro 44 (38 m. 6 q.) under 20 år, 428 (313 m., 115 q.) mellan 20 och 40 år samt 112 (78 m., 34 q.) öfver 40 år. 4 hade senast undergått straff för brott mot offentlig myndighet, 31 för mord eller dråp, 12 för misshandel, 7 för eldskada, 128 för 1:sta resan, 49 för 2:dra resan, 35 för 3:dje resan, 38 för 4:de resan stöld eller derutöfver, 12 för rån, 7 för mened, 46 för förfalskning eller bedrägeri, 8 för snatteri, 4 för annat brott och 203 för lösdrifveri.

Beträffande den form, i hvilken understödet meddelades, erhöilo under tioårsperioden 148 personer (70 m., 78 q.)

vård, hyresbidrag eller arbetstillfälle, 270 (230 m. 40 q.) beklädnad, verktyg eller förlag till arbete samt 166 (129 m., 37 q.) understöd att på annan ort söka sin utkomst. Understödens sammanlagda belopp utgjorde 48649 kr. 43 öre, hvaraf för år 1894 6331 kr. 14 öre. Af understödstagarne återföllu under samma tioårsperiod 35.5 pct. män och 11.4 pct. qvinnor. Särskildt bland dem, som erhöilo bidrag för att på främmande ort söka sin utkomst, återföllu 27,9 pct. män och inga qvinnor.

Utom till de personer, för hvilka i det föregående redovisats, lemnade Centralföreningen under åren 1886—1894 genom vederbörande fängelsepredikanter och direktörer smärre understöd till beklädnad, hyreshjelp eller uppehälle åt sammanlagdt 1512 män och 708 qvinnor.

Till förenämnda redogörelse är fogad en öfversigt af fångvårdsföreningarne i länen och deras verksamhet år 1894, hvaraf inhämtas, att antalet sådana föreningar utgjorde vid nämnda års slut 23. Antalet nyupptagne skyddslingar under året voro 130 (111 m., 19 q.). Af dessa voro under 20 år 32 (31 m., 1 q.), mellan 20 och 40 år 78 (62 m., 16 q.) och öfver 40 år 20 (18 m., 2 q.). Senast straffade för mord, dråp eller misshandel voro 10 (4 m., 6 q.), för stöld 86 (78 m., 8 q.), för förfalskning eller bedrägeri 7 (6 m. 1 q.), för annat brott 8 (6 m., 2 q.) samt för lösdrifveri 19 (17 m., 2 q.). Närmaste orsaken till brottslighet var dryckenskap i 45 fall (42 m., 3 q.), dåligt sällskap 23 (alla män), lättsinne, arbetslöshet eller annan orsak 53 (38 m., 15 q.), okänd 9 (8 m., 1 q.). Understödet utdelades i form af vård, tjenst eller arbetstillfälle till 77 personer (62 m., 15 q.) samt i form af beklädnad, arbetsverktyg eller förlag till arbete till 26 (25 m., 1 q.), hvarförutom 27 personer (24 m., 3 q.) erhöilo bidrag för att på annan ort söka sin utkomst. Beträffande dessa skyddslingars förhållande hade 59 (48 m. 11 q.) uppfört sig väl, 25 (23 m., 2 q.) försvarligt, 27 (22 m., 5 q.) dåligt och okändt 19 (18 m., 1 q.). Antalet samtliga skyddslingar räknadt från de respektive

föreningarnes stiftelse, utgjorde 1903 (1579 m., 324 q.). De utdelade understöden belöpte sig till sammanlagdt 5476 kr. 51 öre.

Ryska Fångvårdsstyrelsens berättelse för 1893

har utkommit under höstens lopp. Vi hemta ur densamma några intressanta uppgifter, som här nedan delgifvas »Meddelandenas» läsare.

Berättelsen, som sönderfaller uti nio afdelningar, redogör för 883 fängelseinrättningar inom Kejsaredömet, för 19 af existerande 20 privata uppfostringsanstalter för vanvårdade och brottsliga barn, för deportationen och straffarbetena i Sibirien och på ön Sachalin samt för kostnaderna för fångvården. — Af ofvannämnde 883 fängelseinrättningar äro 701 s. k. allmänna fångelser, 126 fångelser och arresthus uti Weichselguvernementerne, 36 korrektionela arrestafdelningar, 12 tukthus eller straffarbetsinrättningar och 8 transportfångelser.

Uti samtliga dessa fängelseinrättningar voro internerade:

	Män	qvinnor.
den 1 Januari 1893.....	105489	10877
under året tillkommo.....	623923	110273
och afgingo.....	631491	111328
således återstodo vid årets slut ...	97921	9832
Af sistnämnda antal voro:		
ransakningsfångar.....	22612	1603
dömda till frihetsstraff på viss tid..	56246	5590
deporterade.....	11780	777
transportfångar.....	5486	599
öfriga kategorier äfvensom sådana, som internerats på anordning af polis- och administrativa myndigheter.....	714	17

	män	qvinnor
frivilligt åtföljande deporterade, äfvensombarn	1083	1246
Högsta antalet på samma dag i fängelserna förvarade, oberäknadt barn, utgjorde	138245	17502
Sammanlagda antalet fängelsedagar utgjorde	35,860654	3,885146
derutaf var antalet dagar, hvarunder ofvannämnda frivillige äfvensom barn förvarats i fängelserna ..	523932	663273
Medeltalet fångar om dagen var sammanlagdt för alla fängelse inrättningar*)	99725	10652
På sjukhus hade under året vårdats	84784	13596
Medeltalet dagligen på sjukhus intagna var	5670	841
deraf afledo på sjukhusen under året	4127	769
bland dessa voro personer, som frivilligt följt med deporterade ..	428	472

Särskildt redogöres för hvarje olika slag af fångar; större intresse härvid förete endast sådana, som äro dömda till straffarbete (katorga). Dessa förvarades uti:

	män	qv.
1. Nertschinska straffarbetsinrättningen i Transbaikalska området	2094	355
2. Alexandrovska centrala straffängelset uti Irkutska guvernementet	2068	
3. Tobolska straffängelset N:o 1	356	
4. » » N:o 2	284	
5. Iletzka straffängelset uti Orenburgska guvernementet	231	
6. Andrejevskas centrala straffängelset i Charikovska guvernementet	79	

*) Enligt uppgift uti O. Hübners »Geog. stat. Tabellen» för 1895 utgjorde Rysslands folkmängd år 1894 120,864000 deraf inom Europa 100,239292.

	m.	q.
7. Petschenska d:o d:o i samma guvernement.	73	
8. Vid Irkutska kronosaltverket	45	3
9. Vid Nikolajevska jernverket i Irkutska guvernementet	48	1
10. Ust-Kamenogorska straffängelset i Semipalatingiska området	39	
11. Vid Ust-Kutska saltverket uti Irkutska guvernementet	38	
12. Vid Irkutska privata saltverket	25	2

Utöfver dessa sammanlagdt 5749 straffangar funnos under redogörelseåret ännu på ön Sachalin omkring 6000 personer och vid Petrovska fabriken i Transbaikalska området omkring 50 personer eller således tillsammans omkring 11800 personer. Dessutom funnos uti allmänna och transportfängelserna inom europeiska Ryssland 2813 till straffarbete dömda personer, som afvaktade sin internering uti straffarbetsanstalter.

Rymningar förekommo under året till ett antal af 404. Af rymmarene fasttogos 191, 4 återvände frivilligt, 1 påträffades död och 208 hafva icke anträffats.

Fångarnes arbeten inbragte under året 1,135947 rubel 99 kop.; då härifrån afdrages kostnaden för materialier med 123983 rubel 7 kopek, utgör nettobehållningen af fångarbetet således 1,011964 rubel 92 kop. Medelinkomsten af arbetet per fånge var 10 rubel 68 kop. — Största arbetsförtjänsten per fånge gäfvo fängelserna i St Petersburg 38 rub. 95 kop., i Dagesthanska området 35 rub. 95 kop. och guvernementet Wologda 24 rub. 52 kop. Minsta inkomsten åter per fånge gäfvo fängelserna i Radomska och Irkutska guvernementen med resp. 75 och 26 kop.

Under året användes till nybyggnader. Rub.	497322: 64
till ombyggnader, utvidgningar och ka- pitalremonter..... »	227531: 96
till arbeten för årsremonten..... »	251151: 81
samt till diverse arbeten vid fängelserna »	296521: 84
Summa Rub.	1,272527: 25

Kostnaderne för fångvården i Kejsardömet utgjorde under år 1893 14,628272 rub. 70 kop. Häraf belöpte sig de största beloppen på omkostnaderna för fångvårdsstyrelsen och inspektionen öfver fängtransportväsendet 77259 rubel; aflöningar till fängelsernas befäl och betjening 2,964302 rubel; fångarnes underhåll 6,965996 rubel och fängtransporter 2,418705 rubel.

Berättelsen redogör vidare för 19 uppfostringsanstalter, de flesta tillhörande enskilda sällskap eller föreningar. Kostnaderne för deras underhåll belöpte sig till 362453 rub. 26 kop. Häraf hade föreningar och enskilda personer tillskjutit 101184 rub. 77 kop.; staten bidrog med 175283 rub. 61 kop., hvarutom genom elevernas i anstalterna yrkesarbeten, jordbruk, trädgårdsskötsel m. m. inflöt 79412 rub. 33 kop. äfvensom genom tillfälliga inkomster 6582 rub. 55 kop. Sammanlagda elevantalet utgjorde d. 1 jan. 1894 1005. De anstalter, som inrymde största antalet elever, voro Studsezenska kolonin nära Warschau med 161 elever och S:t Petersburgska kolonin med 141 elever.*)

A. G.

*) Foranstående meddelelse er taget efter »Fångv. i Finl. Meddelanden» VII, 1896, ligesom også de efterfølgende vedrørende russiske og finske forhold.

Den administrativa förvisningen i Ryssland.

H. M. Kejsaren har den 19 december 1895 på inrikesministerns efter rådpläging med justitieministern försigångna föredragning i nåder behagat anbefalla den först nämnde att omedelbart föranstalta en revision af gällande bestämmingar angående administrativa förvisningar och vissa därmed sammanhängande stadganden. Hans Majestät har derjämte anbefalt att i väntan på revisionens resultat generalguvernörers, guvernörers och stadsprefekters beslut om utvisande af lastbara eller farliga personer ej må värkställas, innan de i hvarje fall pröfvats och stadfästats i den ordning, som är föreskrifven i §§ 33—35 i förordningen om säkerställande af ordningen och det allmänna lugnet i riket, hvarjämte erinrats om några bestämmingar angående klagomål öfver dylika utvisningsorder.

Fängelseväsendets i Ryssland inrangerande under justitieministeriet.

I en nyligen utfärdad kejsarlig förordning, som befriar inrikesministeriet från förvaltningen af fängelserna och korrektionsinrättningarna i riket och uppdrager åt justitieministeriet ledningen af desamma, blir bl. a. kejsar Alexander II:s namn bragt i erinran. Stället i fråga lyder:

»I sin kejsarliga omsorg om en bättre organisation af alla grenar af statsförvaltningen har vår i Gud hvilande farfader kejsar Alexander II riktat sin uppmärksamhet äfven på fängelseväsendet, som påkallade en förbättring. Denna reform kan emellertid icke betraktas såsom afslutad, ty

gällande bestämmingar beträffande fängelserna behöfva ändras och korrigeras. För detta ändamål och för ett framgångsrikt närmande af fängelseväsendet i legislativt och praktiskt hänseende till rättvisans intressen finna vi då tidsenligt att förena ledningen af straffanstalterna med justitieförvaltningen.

Den genom denna förordning vidtagna åtgärden anses för öfrigt innebära att laglighetens princip på fängelseväsendets område skall få en kraftigare giltighet.

Verkningarna af pardonsplakatet den 26 November 1894.

Genom nämnda pardonsplakat, som utfärdades i anledning af H. M. Kejsarens höga förmälning, föreskrefs såsom känt att alla sådana personer, som för andra brott än vissa särskildt upptagna, eller för lösdrifveri före nämnda dag blifvit i straffanstalt insatte att undergå frihetsstraff eller hållas till allmänt arbete, skulle lösgifvas sedan två-tredjedelar af straff- eller arbetstiden tilländalupit. Enahanda eftergift af strafftiden skulle jemväl de personer åtnjuta, hvilka före nämnda dag blifvit fällda till böter, men till dessas fulla gäldande befunnits sakna tillgång samt förty bordt med frihetsstraff umgälla sin brottslighet. Ifrån denna eftergift undantogos personer, som voro för brott dömda antingen till dödsstraff eller till tukthusstraff på lifstid, eller ock under ådömd straff- eller arbetstid eller under åtnjutande af vilkorlig frihet begått nytt brott samt de, som blifvit dömda för stöld af alla slag, äfvensom för andra gröfre brott mot eganderätten och för särskilda andra svårare brott samt slutligen för brott, för hvilka förlust af medborgerligt förtroende tillika blifvit ådömdt eller som

enligt nu gällande strafflag ovilkorligen medföra sådan påföljd.

Antalet af dem, som på grund af sagda pardonsplakat kommit i åtnjutande af lindring uti dem ådömda straff är icke ringa. På grund af detsamma hafva nemligen intill slutet af sistlidet år 1895 före strafftidens utgång frigifvits 142 manliga tukthusfångar, deraf 89 från tukthuset invid Helsingfors och 53 från det i Åbo samt 72 qvinliga tukthusfångar. Af till allmänt arbete för lösdrifveri dömda personer hafva frigifvits 160 män och 71 qvinnor, de senare dömda till allmänt arbete för en tid utöfver ett år.

Från länsfängelserna hafva före strafftidens utgång frigifvits 2929 personer, både män och qvinnor, häruti inbegripne icke blott personer dömda till ovilkorligt fängelsestraff eller sådana, som insatts för att försona dem ådömda böter, utan jemväl sådana qvinnor, som voro för lösdrifveri dömda till allmänt arbete uti ett år eller derunder och jemlikt gälände föreskrifter förvaras uti länsfängelserna.

Prisopgave.

Holtzendorff-Stiftelsen stiller følgende thema som prisopgave: Er deportation under de nuværende forhold praktisk anvendelig som straffemiddel?

Der bliver forlangt svar på spørgsmålet om deportation under hensyn til nutidens straffe- og fængselsvæsen, som også til de virkelige for hånden værende kolonialpolitiske forhold kan finde en plads i straffesystemet; i bekræftende tilfælde forlanges en udtalelse om, hvorledes deportationsstraffen praktisk kan opstilles og udføres.

Prisarbejderne, som kunne være affattede på tysk, fransk, engelsk eller italiensk, må være indsendt senest 1 April 1897 til stiftelsens sekretær, Hr. Rechtsanwalt, Dr.

Halle, Berlin W, Kronenstrasse 56. De må forsynes med et motto, og en forseglet couvert med samme motto vedlægges, hvori forfatterens navn og bolig findes anført.

Over disse arbejder afgiver en prisdomstol sit skøn; den består af Statsråd, Professor, Dr. Foinitzky, St. Petersborg, Statsminister, Professor, Dr. Hagerup, Christiania, Rigsretsråd, Dr. Olshausen, Leipzig, Generalsekr. ved Société gen. Revière, Paris, Professor, Dr. Stoos, Bern.

Det arbejde, der anerkendes som det bedste, får den udsatte præmie, 1600 mk. = 2000 frs. Det prisbelønnede arbejde bliver udelukkende Holtzendorff Stiftelsens ejendom, hvis bestyrelse på forslag af forretningsudvalget træffer bestemmelse om dets offentliggørelse og oversættelse.

De ikke prisbelønnede arbejder sendes tilbage til forfatterne til fri afbenyttelse.

Afgørelsen bliver i høst 1897 offentliggjort i den internationale kriminalistiske forenings meddelelser.

Januar 1896.

Forretningsudvalget for Holtzendorff Stiftelsen.

Dr. Aschrott, Professor von List, Professor A. Prins,
Berlin. Halle a. S. Brüssel.

Kommission angående ordningen af prostitutionsvæsenet i København.

Under 17. aug. d. å. har justitsministeriet beordret en kommission, til at sammentræde under forsæde af justitiarius J. V. Ingerslev med det formål på det nu gældende lovgrundlag at prøve de bestående administrative bestemmelser om tilsynet med prostitutionen i København og den måde, hvorpå disse bestemmelser blive gennemførte af politiet, således dog, at det ikke skal

være udelukket, at kommissionen kommer ind på at forhandle om sådanne ændringer i lovgivningens enkelte bestemmelser, som overvejelser i den nævnte retning måtte betegne som ønskelige.

Reglement for fangebehandlingen i Bodsfængslet.

(Bifaldt ved kongelig resolution af 9 september 1889.)

§ 1. Fanger modtages i Bodsfængslet fra kl. 7 morgen til 6¹/₂ aften, — helligdage og dage før helligdage dog kun til kl. 6 aften.

§ 2. Med hver fange skal ved hans afleverelse til Bods-fængslet følge:

- a. Samtlige over angældende ergangne domme med tilhørende akter in originali, eller forsåvidt dette i noget tilfælde ikke kan ske, bekræftede udskrifter af vedkommende domskonklusioner og af de i sagerne afsagte under- og overrettsdommes præmisser, forsåvidt de vedkommer angældende. Domsakten eller i tilfælde den bekræftende udskrift af domskonklusionen skal være forsynet med påtegning om, at dommen er forkyndt for angældende.
- b. Følgebrev fra vedkommende øvrighed, indeholdende angældendes signalement og fortegnelse over de domsakter eller andre dokumenter, som medfølger, samt, forsåvidt den originale domsakt ej kan medfølge, oplysning om, hvorhen samme er eller bliver sendt.
- c. Opgave over, hvad fangen medbringer, derunder indbefattet de klædningsstykker, som fangen er iført.

§ 3. Fangen skal ved indbringelsen, såsnart direktøren har overbevist sig om, at betingelserne for hans modtagelse er tilstede, bringes til baderummet.

§ 4. I baderummet skal fangen:

- a. visiteres, bades, barberes, klippes og iføres fangedragten.
- b. fratages de klæder og andre effekter, som han har medbragt, hvilke efter direktørens bestemmelse enten bliver at opbevare

eller, forsåvidt de i sig selv eller på grund af straffetidens længde ikke egner sig dertil, at tilintetgøre eller at bortselge; i sidste tilfælde bliver salgsbeløbet at godskrive vedkommende fange. I enkelt tilfælde kan de overlades pårørende eller bekendte til opbevaring.

§ 5. Fra baderummet skal fangen først indsættes i en af modtagelsescellerne, — eller, hvis disse ere optagne, i en almindelig celle — hvor han forbliver uden arbejde i regelen ikke over et døgn. Under opholdet i denne celle skal fangen:

- a. undersøges af lægen og vejes,
- b. fremstilles for direktøren og meddeles forklaring om straffen, han skal undergå,
- c. gøres bekendt med vedkommende reglementer og forskrifter, hvorefter han har at rette sig under sit ophold i fængslet,
- d. modtage besøg af præsten til nærmere undersøgelse om hans dåb, konfirmation, sjælstilstand, tidligere vandel og livsforhold,
- e. tilses af værkfører og underinspektør, forat disse derefter kan forhandle om, på hvilken almindelig celle de for direktøren vil foreslå ham hensat. Underinspektøren undersøger derhos, om han er reglementmæssig antrukket,
- f. indføres i fangeprotokollen med de i dennes rubrikker forlangte oplysninger.

§ 6. Fra modtagelsescellen bringes fangen til en almindelig celle og sættes af vedkommende opsynsbetjent efter værkførers anvisning til et bestemt arbejde, (jfr. § 9).

Snarest mulig skal han her af præsten i forening med førstelæreren prøves i kristendomskundskab, læsning og skrivning, samt af underinspektøren eller vagtmesteren instrueres om, hvorledes han har at forholde sig i cellen, og gøres bekendt med den rette brug af inventariet.

§ 7.

- a. Det skal være både direktørens og præstens bestræbelse i forening med de øvrige funktionærer at virke til, at der hersker en god ånd i fængslet, og at alt, som kan modvirke forbedring, omhyggelig undgås.

Direktør og præst skal jævnlig konferere med hinanden

om fangerne. De skal bestræbe sig for ved hyppige besøg hos fangerne at lære dem nøje at kende og at komme på det rene med, hvorledes de hensigtsmæssigst bør behandles. Direktøren skal — foruden dagbog — føre protokol over hver fange, hvori nedskrives bemærkninger om ham og antegnes alt, som kan belyse hans forhold i fængslet enten i god eller dårlig retning.

- b. Nyindkomne fanger skal i de ugenlige forsamlinger af fængslets funktionærer gøres til genstand for særlig omtale og forhandling.

§ 8.

- a. Enhver fange skal under hele sin straffetid såvel dag som nat holdes adskilt fra medfanger.
- b. Han skal strengt afholde sig fra ethvert samkvem med og enhver meddelelse til medfanger. Han må derfor ikke give signal med bankning i væggen eller på anden måde; heller ikke må han vise sig i sit vindue. Dette rengøres ikke uden specielt pålæg af en foresat.
- c. Han skal vise ærbødighed og ubetinget lydighed mod samtlige sine foresatte i fængslet og opføre sig høflig og anstændig mod enhver, der indfinder sig i hans celle.
- d. Han har punktlig at rette sig efter den for fængslet bestemte orden samt de givne reglementer og forskrifter.

§ 9. Fangen tilholdes at udføre de arbejder, som for fængslet er bestemte. Med hvilket af disse arbejder fangen skal beskæftiges, bestemmes af direktøren, der herved bør tage hensyn til fangens alder, kræfter, tidligere beskæftigelse og de færdigheder, han måtte besidde, hvorhos særlig bør have for øje at gøre fangen, såvidt muligt, skikket til fremtidigt erhverv.

I arbejdets udførelse skal fangen, såvidt fornødiges, undervises af opsynspersonalet.

Hvor det efter arbejdets beskaffenhed er muligt, skal der under hensyn til fangens kræfter og duelighed af direktøren fastsættes et bestemt arbejdspensum for dagen eller ugen, som fangen har at præstere.

Med hensyn til arbejdspenge henvises til det til enhver tid gældende reglement.

Angående fastsættelse af arbejdsrensa og af de fangen tilkommende arbejdsrente bør direktøren konferere med vedkommende underordnede funktionærer, før han tager sin bestemmelse.

Fangen skal arbejde i 11 timer daglig, undervisningstiden iberegnet. Alle hverdage før en helligdag ophører han dog med arbejdet kl. 5 eftermiddag.

I enkelte tilfælde, når det må anses nødvendigt, kan der indrømmes fangen indtil 2 timers frihed efter aftensmåltidet til at læse, skrive eller lignende.

Når arbejdets beskaffenhed udkræver det, kan fangen beskæftiges udenfor fangecellen i egne, dertil indrettede rum, under iagttagelse af, at han strengt adskilles fra medfange og enhver anden, med hvem samkvem er ham forbudt.

På søn- og helligdage må intet arbejde finde sted udenfor den nødvendige husgerning.

§ 10. Fangen skal ydes fornøden sjælepleje.

I den anordnede gudstjeneste på søn- og helligdage har alle fanger at deltage.

Dog skal det i særegne tilfælde være overladt til direktøren at tilstå en fange fritagelse herfor i kortere eller længere tid, når dette efter samråd med præsten måtte findes rigtigt.

Fangen skal ordenlig klædt og ren indtage den plads i kirken, som anvises ham, og der stille og sømmeligen deltage i gudstjenesten. Fangen skal modtage sit cellenummer og hænge det op i sin kirkestol.

Fangen skal i sin celle stadig være forsynet, foruden med en bibel eller et ny-testamente og en salmebog, med en katekismus, en forklaring, en andagtsbog, en bibelhistorie samt en læsebog.

I modtagelsescellerne skal ikke forefindes andre bøger end et ny-testamente og en salmebog.

§ 11. I den anordnede undervisning på hverdage skal overensstemmende med klasseinddelings-reglementet og undervisningsbestemmelserne ordenligvis enhver fange deltage, når han ikke i enkelte tilfælde fritages derfor.

De nærmere bestemmelser om undervisningen afgives af justits-departementet.

§ 12. Foruden de til undervisningen udforderlige skolebøger og det iøvrigt fornødne skolemateriale skal der ved fængslet have en bogsamling for fangerne, bestående af bøger af opbyggeligt, belærende og underholdende indhold. Af denne bogsamling kan fangerne erholde udlånt bøger efter præstens bestemmelse og overensstemmende med reglerne i klasseinddelingsreglementet.

Aviser må ikke gives nogen fange ihænde, og tidsskrifter ikke uden i særegne tilfælde og da altid kun med direktørens tilladelse.

§ 13. Fangen erholder sund og nødtorftig kost. Nydelsen af brændevin eller dermed tilberedet drik må ej tilstedes fangen, medmindre det af fængslets læge foreskrives som lægemiddel i sygdomstilfælde. Kostens beskaffenhed, mængde og bestanddele bestemmes ved af justits-departementet udfærdigede reglementer særskilt for friske og syge fanger. I den reglementerede kost kan for enkelt fange i sygdomstilfælde af fængslets læge gøres sådan forandring, som han måtte finde fornøden.

§ 14.

- a. Fangen iføres ved indbringelsen en ren og tilstrækkelig varm dragt af sådan beskaffenhed, som af justits-departementet nærmere foreskrives. Ligeså forsynes han med de behørigte sengklæder. En gang ugenlig skal der gives ham rent linned og hver 6te uge rene lagen.
- b. Sengene skal i de almindelige celler være løse hængekøjer. Udenfor sygdomstilfælde, som fangen strax skal anmelde for vedkommende betjent, skal det ikke være fangen tilladt at benytte køjen undtagen om natten, hvorfor den om dagen skal være nedtagen, sammenrullet og hensat på sin plads. Køjer og sengklæder bør til passende tider udluftes og renses.

I strafcellerne skal sengestedet være en faststående brix og sengklæderne om dagen borttages. De nærmere bestemmelser om senge og sengklæder gives af justits-departementet.

§ 15. Fangen skal stå op kl. 5 $\frac{1}{2}$ om morgenen. På son- og helligdage tillades det ham at hvile til kl. 6 $\frac{1}{2}$ morgen. Om vinteren (fra 1ste september til 30te april) skal han gå tilsens

kl. 8 $\frac{1}{2}$, og om sommeren (fra 1ste maj til 31te august) kl. 9 om aftenen.

Fangen har 2 timer daglig til sine måltider og efter omstændighederne $\frac{1}{2}$ eller 1 time til bevægelse i fri luft. For syge fanger afgiver lægen den fornødne forskrift med hensyn til luftningen.

En detailleret dagsorden angående arbejds-, spise- og hviletid m. m. udfærdiges af justits-departementet.

§ 16.

- a. Fangen skal strengt holdes til renlighed. Hver morgen, når han står op, skal han vaske sit ansigt og hænder og kæmme sit hår. Hver fange skal have en kam og et håndklæde, hvilket skiftes hver lørdag, hvorhos der tilstås ham fornøden sæbe. I regelen gives ham hver 3die uge et bad. Han skal barbere sig en gang hver uge. Dog kan han i den sidste måned af sit ophold i fængslet lade hele sit skæg voxe, hvilket også kan tilstås fanger i øverste klasse. Hans hår skal være kortklippet.
- b. Fangen skal ordne og omhyggelig rengøre sin celle og det derværende husgeråd, behandle sin celle og alt, hvad der leveres ham i hænde, med behørig forsigtighed og omhu. Efter direktørens bestemmelse kan han derhos anvendes til fængslets rengøring forøvrigt.

§ 17. Der skal omhyggelig sørges for, at alle celler — såvelsom korridorer og andre lokaler — jævnlig og tilstrækkelig udluftes og rengøres, samt, når årstiden kræver det, passende oplyses og opvarmes.

§ 18. Med hensyn til fangens adgang til at afsende og modtage breve henvises til klasseinddelings-reglementet.

Til at afsende og modtage brev udfordres i hvert enkelt tilfælde direktørens tilladelse.

Intet brev må afgå fra eller afgives til fangen, for det er gennemset af direktøren og præsten.

Finder direktøren brevets indhold at være af saadan beskaffenhed, at det bør tilbageholdes, bliver i regelen vedkommende fange derom at underrette.

§ 19. Med hensyn til fangens adgang til at modtage besøg henvises ligeledes til klasseinddelings-reglementet.

Til Modtagelse af besøg udfordres samtykke af direktøren for hvert enkelt tilfælde.

Samtale mellem fangen og hans slægtninge eller bekendte må kun finde sted i overvær af en af fængslets funktionærer, der nøje har at påse, at fangen intet modtager af de besøgende.

Der skal fastsættes en bestemt tid på dagen, hvori sådanne besøg kan ske, ligesom det for hvert enkelt tilfælde af direktøren skal bestemmes, hvortil samtalen må vare.

§ 20. Begivenheder af vigtighed for nogen fange kan til enhver tid meddeles direktøren, der har at afgøre, hvorvidt samt når underretning derom bør gives fangen.

§ 21. Fangen skal daglig tilses af sin opsynsbetjent og turvis af direktøren, præsten, lægen, underinspektøren, vagtmesteren, værkmesteren og læreren. Når han udenfor de tider, da han tilses, har noget af vigtighed at anbringe, skal han tilkendegive dette ved sammelig at benytte den til hans celle hørende klokke. Hans ønske om at få expeditionschefen for fængselsvæsenet, inspektionens medlemmer, direktøren eller nogen anden af fængslets foresatte eller funktionærer i tale er det opsynsbetjentens pligt at anmelde for underinspektør eller vagtmester.

§ 22. Begærer fangen tilladelse til at indgive underdanigst ansøgning om benådning, må dette ikke negtes. Indser imidlertid direktøren, at det efter forbrydelsens beskaffenhed eller den idømte strafs størrelse eller formedelst nys forudgået afslag ikke er udsigt til benådning, bør han kraftigt fraråde fangen at indgive ansøgning. Ansøgningen bliver at behandle i den ugenlige forsamling af fængslets funktionærer.

I særegne tilfælde, hvor sådanne ekstraordinære omstændigheder er forhånden, at der skønnes at kunne være spørgsmål om, at vedkommende fange bør forundes benådning, skal direktøren indgive underdanigst ansøgning om benådning for fangen, hvilken ansøgning fremmes på sædvanlig måde.

§ 23. For flid og god opførsel tilstås fangen opflytning i klasser og arbejdspenge efter det derom gældende reglement.

§ 24. Når en fange forser sig mod de for fængslet gældende bestemmelser eller på anden måde viser slet forhold, bliver

han at revse efter bestemmelserne i bodsfængselsloven af 12 juli 1848 § 7 med en eller flere af følgende revselse:

1. Indskrænkning af besøg til det nødvendige tilsyn af opsynsbetjenten — i det højeste 10 dage;
2. Berøvelse af adgang til arbejde og læsning — i det højeste i 10 dage;
3. Indskrænkning i kosten til vand og brød — i det højeste i 5 dage.
4. Hensættelse i dunkel korrektionscelle — i det højeste i 5 dage.

Ved siden af eller i stedet for disse revselse kommer bestemmelserne i reglementet for klasseinddeling og arbejdspenge til anvendelse. For mindre forseelse bør direktøren ikke diktere revselse, forinden advarsel forgæves har været anvendt. Hvor fange, som hensidder i strafeelle, tilstedes bevægelse i fri luft $\frac{1}{2}$ time daglig.

§ 25. I sygdomstilfælde bliver fangen at behandle efter lægens anvisning enten i almindelig celle eller i sygecelle.

Opstår på grund af sygdommens beskaffenhed spørgsmål, om fangen bør indlægges i et sygehus eller et sindssygeasyl, bliver i regelen at indhente justits-departementets samtykke dertil. Tillader ikke omstændighederne dette, fremgås efter fængselslægens og den overordnede læges anordning, og gøres i så tilfælde strax indberetning gennem inspektionen til justits-departementet.

§ 26. Når det i enkelt tilfælde for sikkerhedens skyld anses fornødent, kan fangen belægges med jern.

§ 27. Tillades en fange overført fra en fællesstrafanstalt til Bodsfængslet, bliver den tid, der medgår under transporten, at medregne til den i fællesanstalten udståede straffetid.

§ 28. Med hensyn til fangens losladelse bestemmes følgende:

- a. Når fangen skal loslades, bliver der en passende tid forud i den ugenlige forsamling af fængslets funktionærer at forhandle om hans fremtidige stilling, om han er trængende og værdig til hjælp, hvorledes denne bør ydes ham, og hvad der kan gøres for ham, samt om i overensstemmelse dermed at anbefale ham til understøttelse af vedkommende

fængselselskab. Losladelsen må dog i tilfælde af benådning ikke desfordelst udsættes.

- b. Forinden losladelsen skal fangen, forsåvidt dertil haves anledning,
1. prøves i kristendomskundskab, læsning og skrivning,
  2. undersøges af lægen og vejes,
  3. gives passende formaninger af direktøren og præsten,
  4. fotograferes efter foranstaltning af politiet.
- c. På losladelsesdagen bliver fangen i baderummet at gengive sine opbevarede klæder, effekter og penge, hvorfor han har at meddele kvittering. Ligeledes meddeles fangen opgør for de af ham erhvervede arbejdspenge (jfr. klasseinddelings-reglementets grundregler litr. f.).
- d. Forsåvidt fangens egne klæder, der i fornødent fald forinden skal istandsættes, ikke måtte være tiltrækkelige, skal han forsynes med de nødvendige klædningsstykker, helst indkøbte brugte, så han kan loslades i en anstændig, ikke iøjnefaldende dragt.
- e. Losladelsen skal i regelen foregå om formiddagen; dog bør for de fangers vedkommende, for hvem der samme dag er anledning til at afrejse til deres hjemsted eller et andet sted, tages hensyn til afgangstider for jernbanetog og dampskibe.
- I tilfælde af, at flere skal loslades på samme dag, iagttages det, at sådant sker enkeltvis med passende mellemrum.
- f. Fangen skal i overensstemmelse med kongelig resolution af 29. august 1877 forhjel্পes til at komme til sit hjemsted eller til et andet sted inden riget, hvor han for direktøren gør det sandsynligt, at han vil kunne ernære sig på lovlig måde.
- g. Om enhver fanges losladelse skal Kristiania politimester betimeligen og mindst 3 dage forud meddeles underretning tilligemed oplysning om den af angældende begæede forbrydelse og udholdte straf samt om angældendes tilkommende opholdssted.
- h. Skal fangen rejse til et andet sted inden riget, bliver tillige bestemmelsesstedets politi samtidig at meddele underretning om losladelsen og lignende oplysninger som nævnt.

Skal afrejsen foregå på jernbane eller med dampskib, bør fangen ledsages til afgangsstedet ved en af fængslets betjente, der påser hans afrejse. Kan denne ikke foregå på løsladelsesdagen, bør der sørges for et passende opholdssted for ham, til afrejsen kan finde sted. Såvel om rejsemåden og om det valgte midlertidige opholdssted som om bestemmelsesstedet og om tiden for afrejsen bliver politimesteren at meddele underretning.

Skal angældende forblive på stedet, når han løslades, bliver han at henvise til politikammeret for at modtage det ham tilkommende pengebeløb (cfr. litr. c).

- i. Er fangen en udlænding, der efter endt straffetid skal transporteres ud af landet, skal der, når sådan fange indkommer i fængslet, på bemsigtsmæssigste måde ved gennemgåelse af vedkommende akter og examination af angældende m. v. anstilles nøjagtig undersøgelse angående hans rette hjemstavn og nationalitet og, såsnart sådant kan ske samt i ethvert tilfælde en rum tid for løsladelsen, afgives til Kristiania politimester en såvidt mulig fuldstændig fremstilling af, hvad der i det hele er oplyst om angældendes personalia og fortid tilligemed en afskrift af konklusionen af den dom, ved hvilken udtransporten er bestemt (jfr. kongelig resolution af 9 september 1817, overenskomst af 7 marts 1823 og konvention med Rusland af 27 december 1860).

Ved løsladelsen bliver en sådan fange i fængslet at afhente af vedkommende transportfører.

- k. Lider fangen på den tid, han skal løslades, af sådan sygdom, at han ikke kan hjemsendes, men dog tåler at flyttes, bliver han ved politiets foranstaltning at indlægges på et sygehus. Er sygdommen af den beskaffenhed, at han på løsladelsesdagen ikke uden fare for helbredden kan flyttes, tillades det, at han på fængslets bekostning nyder kur og pleje på dets sygestue, indtil han uden fare kan flyttes og ved politiets foranstaltning indlægges på et sygehus. I begge tilfælde bliver fattigvæsenet og politiet i betimelig tid at meddele fornøden underretning.

Henligger fangen på den tid, hans løsladelse skal foregå, på sygehus eller sindssygeanstalt, bliver såvel bestyrel-

sen for vedkommende sygehus eller sindssygeanstalt som fattigvæsenet betimelig at underrette om, fra hvilken dag han er løst fra sit forhold til fængslet.

§ 29. Dør en fange i fængslet, skal hun obduceres af fængselslægen, som til fængslets overordnede læge strax afgiver beretning om dødsfaldet og obduktionens resultat. Liget klædes som almindelig, lægges i en simpel ligkiste og sættes ind i ligstuen. Hvis pårørende eller venner af den afdøde ønsker selv at begrave liget, skal intet herfor være til hinder.

Forsåvidt liget ikke kan overlades anatomikammeret i Kristiania (smlgn. kongelig resolution af 11 januar 1820), henbringes og jordes det på vedkommende kirkegård.

Dødsfaldet bliver af direktøren strax at anmelde for skifteretten, der, forsåvidt den afdøde måtte efterlade effekter eller penge ved fængslet, tillige meddeles en opgave over disse til nærmere bestemmelse om, hvorledes med samme skal forholdes.

Endelig har præsten at meddele sognepræsten i den menighed, hvor den afdøde hører hjemme, underretning om dødsfaldet med anmodning om at drage omsorg for, at den afdødes slægtninge bliver gjort bekendte dermed.

§ 30. I alle celler skal stedse findes ophængt på væggen: Det af justits-departementet udfærdigede uddrag af fangebehandlings-reglementet, reglementet for klasseinddeling og arbejdspenge, revselses-reglementet, spise- og beklædnings-reglementer, dagsorden, samt i det hele alle forskrifter, der bør komme til fangens kundskab.

§ 31. Fremmede må ikke tilstedes adgang til at bese fængslet uden særskilt tilladelse af direktøren eller fængslets højere foresatte.

De fremmede bør i tilfælde ledsages af en af de højere foresatte, direktøren, underinspektøren eller vagtmestoren. Det tillades ikke sådanne besøgende at se eller tale med fangerne.

§ 32. De nærmere, mere detaillerede regler, som måtte fornødiges til opretholdelse af god orden i fængslet, forsåvidt fangernes behandling angår, gives af direktøren.

Mindre væsenlige forandringer i og tillæg til dette reglement, hvilke erfaring måtte vise at være fornødne eller hensigtsmæssige, kan af justits-departementet bestemmes.

Social-Demokratiets program — cellesystemets afskaffelse m. m.

I Socialdemokratens jubilenummer af 13 juli 1896 i anledning af socialdemokratiets 25 års jubilæum hedder det i det deri offentliggjorte program:

Punkt 21. Afskaffelse af cellesystemet. Adskillelse af fængslede i to grupper, a) de, hvis lovovertrædelser ere en følge af de sociale og politiske klassekampe, og b) de, hvis lovovertrædelser ere af anden beskaffenhed. —

Borgerne sikres mod misbrug af varetægtsarrest.

Punkt 22. Kontrol med fængselsarbejdet på en sådan måde, at de fri arbejdere ikke lide under konkurrencen.

Forbud mod overdragelsen af straffangers arbejdskraft til private kapitalister. —

Hvad der for mig er hovedsagen i den anførte udtalelse af programmet, er: Afskaffelsen af cellesystemet. Om det øvrige af det anførte skal jeg ikke undlade at gøre nogle korte bemærkninger, som må være tilstrækkelige til at vise det ensidige og derfor uholdbare i programmets fordringer. Som jeg har sagt, fordringen om cellestraffens afskaffelse er for mig hovedsagen, og det er af den grund, at jeg har indladt mig på at tage til genmæle, om jeg så må sige. Jeg får nemlig derved tillige lejlighed til at fremsætte flere bemærkninger, som også kunne være oplysende for adskillige andre end netop socialdemokraterne, der i hvert fald burde vide, hvad de fordringer ville betyde, som

de optage i deres program. At føre en strid, en debat om cellestraffens afskaffelse, derpå har jeg ikke tænkt; det vil jeg ikke, fordi jeg anser det for unødigt. Cellesystemet er så grundmuret i deres bevidsthed, som give sig af med at tænke over straffens væsen, betydning, indflydelse, kort sagt over straf i det hele taget, at ingensteds kan den mening få plads, at man skulde tilsigte dets afskaffelse endnu, medens man knap nok har fået tid til at sætte det ret i scene på flere steder; nej, som sagt, hensigten er her kun at fremsætte fakta, som vedrøre den sag; muligvis kunne de bringe oplysninger, som kunne give et andet blik på systemet, muligvis kunne de bidrage til at omstemme en eller anden, i hvert tilfælde ville de vise hensigten med systemet, og hvorledes det efterhånden har vundet indgang over hele den civiliserede verden.

I slutningen af forrige århundrede var det, at *John Howard* foretog sine rejser rundt om i Europa for at gøre sig bekendt med de forskellige landes fængsler og tilstanden i dem. Hvad han så og indtrykkene, han fik ved disse besøg, af fængslerne og fangernes tilstand, beskrev han i en bog *The State of the Prisons 1777*. Heri siger han et sted: Fangernes blege, afmagrede ansigter sige os også uden ord, hvor elendige og ulykkelige de ere. Mange, som komme sunde i fængslet, ere ofte efter få måneder kun skygger. Angrebne af fængselsfebre og børnekopper udånde de som slagtofre på den nøgne jord. Mange få kun de højst nødvendige fødemidler, men andre savne de allerførste nødvendigheder til livets ophold. Enhver ved, at fangerne skal gives arbejde, men i England i det mindste gives der få tugthuse, hvor alle arbejde, eller hvor der kan arbejdes. Fangerne have hverken værktøj eller råstof, men de tilbringe tiden i lediggang, ryggsløshed og udsvævelser, og det i en grad, som i sandhed er skrækkelig. Luften er så afskyelig, at jeg altid efter hvert besøg, på hvilke jeg medfører vineddike, må skifte mine klæder. Fangernes beklædning er ussel, mange ere halvnøgne, og man ser, hvor-

ledes deres legemer ere bedækkede med bylder og sår. I de underjordiske fængsler er gulvet fugtigt, i nogle står vandet 1 à 2 tommer højt, og umiddelbart på dette gulv ligger strået, sjældent på en seng. Hvor fangerne ere sammenstuede over jorden, få de i mange, ja i de fleste tilfælde ingen halm. Nogle ligge på gamle laser, andre på det blotte gulv. Bestandig holdes de indespærrede og komme ikke i den friske luft, enten fordi arrestforvareren selv vil benytte dem, eller fordi der ingen gårdsplads er. I nogle tugthuse findes intet latrin; hvor de findes, vække de en ubeskrivelig væmmelse.

Denne udtalelse gælder fortrinsvis England, men i »Fængselsvæsenet i Danmark 1742—1839« findes tilstanden i Danmark skildret i overensstemmelse med Howards ovenførte, og således var den på hans tid og adskillige år senere rundt om i verden.

Samtidig med, at Howard anvendte sin tid og sin formue på at undersøge tilstanden i fængslerne i Europa og at skildre, hvad han så, og skildringen var overalt fra i sandhed gruppvækkende og måtte påkalde medlidenhed hos et samfund, hvis øvre lag i almindelighed ikke vare vante til at røres over de savn, som de lavere lag led under, kom den franske revolution og fremkaldte en omvæltning i de bestående forhold, som navnlig blev af indgribende betydning ved erklæringen om menneskets værd. Den førte en humanitetens ånd med sig, som samfundene ikke havde kendt før, og som blev et særkende for det følgende århundrede i modsætning til middelalderens hårdhed og barskhed.

På samme tid som opfattelser og anskuelser på det rent menneskelige gebet, stik imod fortidens, således vare komne til orde i de europæiske lande ved Howards bestræbelser i forbindelse med de forandrede sociale forhold i Frankrig, hvis luftbølge bredte sig til den øvrige verden, var der også i Amerika begyndt en bevægelse, som gik i samme retning, om også med speciel adresse. Kvækerne havde fortrinsvis slået sig ned i Pennsylvanien. I 1778 havde

denne stad pålagt den lovgivende forsamling at forbedre den kriminelle lovgivning. Indtil 1786 forhindredes dette ved frihedskrigen, men i 1790 fremkom en lov, som istedenfor hårdere straffe satte fængsel og bøder. Principet i loven var, at straffens hensigt var at forbedre forbryderen. Iblandt midlerne dertil var efter kvækernes mening selvbetragtning gennem ensomhed det virksomste. Derfor bestemte loven, at forbrydere, som ellers vilde blive straffede med døden, skulde afsone højst den halve idømte straf i celle. I den anledning opførtes strafanstalten i Philadelphia. Således blev individualiseringen af forbryderen principet i fangebehandlingen i modsætning til fortidens behandling, der fornemlig gik ud på at slå ihjel og dernæst at uskadeliggøre personen ved at spærre ham inde under så usle levevilkår, at medførte de ikke døden, så lod de sjelden nogen forlade fængslet uden mén på legeme eller sjæl; og uden hensyn til køn og alder eller til noget andet indespærredes alle, hvor pladsen tillod det.

Den moralske depravation, som derved skabtes, og som fortiden intet øje havde haft for, blev nu det moment, som man mest var opmærksom på, og som man mest lagde vægten på. Man måtte beskytte fangen mod det slette selskab; dertil hjalp isoleringen fremfor alt, og derfor blev århundredets bestræbelse ligeoverfor forbryderen den at beskytte og forbedre. Mere end den første halvdel af århundredet hengik med at forberede samfundet på denne opfattelse af forbryderens behandling og på indretning af de nødvendige anstalter. Der er eksempler nok på, hvorledes helvede blev for hedt, selv for dårlige fanger. I den før omtalte bog »Fængselsvæsenet i Danmark 1742—1839« anføres nogle udtalelser af en senere slave Levin. Deri siger han om arresten i Haderslev 1835: »Jeg blev indsat til en medfange, som var dømt til Glückstadt på livstid. Da døren var lukket og jeg havde betragtet den skumle bolig, brast jeg i gråd. Min medfange spurgte mig barskt, hvorfor jeg græd, om jeg havde tilstået, hvad jeg havde

stjålet. Og nu måtte jeg gennemgå et krydsforhør, mere nøjagtigt end hos amtmanden. Vi blev nu ret gode venner, og dette beklagelsesværdige menneske satte virkelig en ære i sin skændsel. Jeg hørte på ham med stor opmærksomhed, og hans lærdomme gemte jeg desværre i mit hjerte. Nu indså jeg, hvor dumt og ufornuftigt jeg havde stjålet. Men hvor uforsvarligt er det ikke at sætte unge forbrydere sammen med de gamle. Jeg er overbevist om, at mangfoldige af landets forbrydere ere blevne uddannede i arresterne.«

På arrestanterne og på de korte straffe, navnlig på dem anvendte man individualiseringen; der var det, man havde bedst udsigt til at få indflydelse gennem ensomheden. Og der gik igennem hele den civiliserede verden en stærk følelse af, at samfundet ved siden af retten og forpligtelsen til at straffe den, som forbrød sig imod samfundets love, også havde en forpligtelse til at værne om den straffedes helbred og om hans moralitet, så han ikke forlod straffeanstalten dårligere i moralsk henseende, end han kom derind. Man havde intet bedre middel dertil end cellen, og derfor gik man også til de store udgifter, som det kostede at ruste sig til et straffesystem med et forbedrende formål, det havde man jo ikke kendt før. Rundt om i de forskellige lande kom man ind på cellestraffen, til forskellig tid og på forskellig måde, eftersom man så på sagen og havde råd til de udgifter, den fordrede; men allevegne var man på det rene med, at denne reform af fængselsvæsenet havde samfundet en fordring på at nyde godt af, og således blev cellen et retfærdighedshensyn, som ingen stat kunde sætte til side.

Men der hengik næsten et halvt århundrede, forinden man begyndte i Europa at indføre cellesystemet, og i flere lande gik der også længere tid, så man snarere kan sætte trefjerdedele af århundredet som grænse for cellens almindelige indførelse i staterne. Og dog havde der alt tidligere hævet sig stemmer for dens indførelse. Elisabeth Fry

havde i 1839 skrevet derom til Béranger i Paris og fremhævet:

Den forhindrer enhver fordærvelse af den enkelte gennem hans medfanger.

Den forhindrer bekendtskaber.

Den giver lejlighed til eftertanke, bøn og til at overveje Guds ord.

Fængslets skjul udelukker besmittelsen.

I et skrift, som fremlagdes på fængselskongressen i London 1872, hedder det: De, som give sig alvorligt af med det foreliggende spørgsmål, vil komme til den erkendelse, at det system er det bedste til at straffe forbryderen efter, som på samme tid fuldbyrder straffen, forbedrer individet, beskytter samfundet og forhindrer dannelsen af en forbryderklasse, således som den opdrages og organiseres i fællesskabet.

Men bedre end alle ord taler dog cellens anvendelse i næsten alle stater for dens anerkendte betydning for afsoning af særlig de korte frihedsstraffe og for første gang straffede; for opholdet i varetægt erkendes den for at være uundværlig, ikke mindst som beskyttelsesmiddel. Den anvendes således i Belgien, Danmark, Norge, Sverige, Rusland, Finland, England, Holland, Italien, Tyskland, Østerrige, Ungarn, Frankrige, Spanien og Portugal m. fl.

Tiden for opholdet i celle er meget forskellig, fra indtil 10 år til nogle få måneder. I flere af de nævnte stater finder en afkortning i straffen sted, når den udholdes i celle, ligesom den i nogle kun udholdes i celle i et længere tidsrum, end det ved dommen fastsætte, når fangen selv foretrækker cellen for fællesskab i den tilbagestående del af straffetiden. I andre fremtræder den som et led i det progressive system, idet den første tid af straffen udholdes i celle; men allevegne betragtes cellen som den absolut, rigtigste form for opholdet i varetægt, der bør tilstræbes i alle stater, hvor den ikke findes indført, hvilket man i så tilfælde med temmelig sikkerhed kan

påstå er begrundet i økonomiske besværligheder. Når man engang i Frankrig gik til at afskaffe cellen, da den var anbefalet af regeringen, lå det vistnok således i de økonomiske besværligheder ved indretningen. Alt 1841 anbefalede det at forandre departementshusene til cellebygninger; de vare kommunale og således udenfor regeringens endelige afgørelse; omkostningerne blev i mange tilfælde byrdefulde, og i 1853 erklærede derfor regeringen, efterat en del vare omdannede, at den gav »afkald på cellesystemet« og anbefalede at adskille fangerne (de korte straffe udholdes i departementshusene) efter kategorier. Forbindelse kunde muligt også findes med tilstanden, som 1848 havde medført, og hvis uheldige følger i mange år følte i landets strafanstalter på arbejdets område. I mange år har man nu i Frankrig søgt at indvinde, hvad der gik tabt ved cellesystemets afskaffelse, ved dets indførelse påny.

Måske har denne i sin tid i Frankrig anbefalede inddeling af fangerne i kategorier foresvævet socialdemokraterne ved programmets udtalelse om en adskillelse i grupper, men det var et fejlgreb, som forlængst er forladt igen. Overhovedet, hvem vilde vel føle sig tiltalt af at tilbringe blot en varetægtsarrestdag i selskab med en af de værste bøller, når han ikke selv tilhører den del af samfundet?

Men, for at vende tilbage til cellestraffen, end gives der vistnok intet samfund, hvor cellen ikke på en eller anden måde er knyttet til straffen i kortere eller længere tid, og hvor cellen ikke anses for en velgerning mod fangen; hvor den ikke af en stor mængde fanger føles som sådan, og hvor den ikke tilstræbes anvendt. Man er kommen ind på ved ethvert ligeoverfor en fange anvendeligt og tilladeligt middel at søge at fremme dennes moralske forbedring, man har ytret tvivl, om cellestraffen var at foretrække for enhver anden form af opdragelse også på meget lange straffetider; derved kom man til det progressive system, der lader opdragelsen foregå i trin, men i alle tilfælde er cellen det første trin i systemet.

Når man nu hører, hvor lang tid samfundene have behøvet for at komme ind på en reform, som tiden krævede ikke blot som en nødvendighed men som en ret, hvorledes tror man da, at det samfund skal se ud, som vil føle sig tilfredsstillet ved at gå et århundrede tilbage i udviklingen, thi en sådan tilbagegang betyder cellestraffens afskaffelse, til en fangebehandling, som lignede den i forrige århundredes slutning, således som den foran er skildret efter Howard. Ligeoverfor fanger er den individuelle fangebehandling netop vor tids særkende, den er kommen ind med århundredet, er voxet sammen med tidsopfattelsen, kan ikke skilles fra formålet med straffen »at forbedre«, og hele det syn tror man at kunne standse og forandre blot for at kunne stille noget op, som kan se ud som en forbedring, men i virkeligheden er en tilbagegang. Der er deri ikke spor af forståelse af, hvad samfundets udvikling har haft at betyde i det sidste århundrede i menneskeslægten og humanitetens historie, når slig en fordring »cellestraffens afskaffelse« kan opstilles. En slig fordring kan kun komme op, når man vil stille sig udenfor det samfund, hvortil man ifølge fødsel, opdragelse og udvikling hører, og hvori man lever, hvis institutioner man nyder godt af og drager fordel af, hvis økonomiske fortid med dens mange goder man uden ulejlighed får del i, hvis mange fordele, som ikke have kostet en selv hverken tid eller penge, man derfor tror at have råd til at vrage og kaste bort.

Muligt bunder denne programmets ringe vurdering af cellesystemet i et fuldstændigt ubekendtskab med, hvorledes det nutildags bringes til udførelse. Man forestiller sig sagens endnu fangebehandlingen som på Howards tid: et halvmørkt, stinkende og slet opvarmet rum, hvor fangen ligger henslængt på en stråsæk, prisgivet alle kedsomhedens kvaler og kun vågnende af sin død, når han hører sluttenes nøgler rasle og får sin usle føde stukket ind gennem en lem i døren. Man tænker sig ham absolut adskilt fra verden, hundset af brutale vogtere, betragtet med afsky af

de overordnede, udelukket fra al åndelig og legemlig pleje og opfyldt af bitterhed og had mod sine formentlige undertrykkere.

I stedet for dette fantasifoster, avlet af kolportage-romanernes forbryderhistorier, vil man finde et vel oplyst, rent, varmt og godt ventileret værelse (kaldet en »celle«) med 8—900 kubikfod frisk luft, ordenligt sengested med rene lagener og tæpper, vandtryk, elektrisk ringeapparat og vandkloset — kort sagt så gode ydre forhold, som for de fleste er noget nyt eller i hvert fald uvant. Jeg mindes således en cellefanges henrykkelse over at finde sin celle forsynet med håndklæde, en luksus, han aldrig havde kendt. Man vil finde tarvelig, men sund, nærende og tilstrækkelig kost, hvis virkninger på den enkelte konstateres ved hyppige vejninger og stadigt lægetilsyn, kirke, sygehus, gymnastiksal, badeværelser, bibliothek, haveanlæg, stuefugle osv., alle momenter, som ere beregnede på at modvirke det sløvende ved frihedsindskrænkningen og dens skadelige indflydelse på sundheden og indvirke vækkende og forædlende på fangens karakter og sjæleliv. Af den strænge ensomhed bliver kun det gavnlige tilbage: adskillelsen fra slet selskab og opfordringen til selvfordybelse. Fangen taler daglig med den betjent, som bringer ham hans mad, lukker ham ud til regelmæssige spadsereture, tilser ham morgen og aften og i dagens løb gør ham alle de småtjenester, som husordenen tillader. Han kommer daglig i berøring med den mester, der oplærer ham til og fører tilsyn med hans arbejde; han modtager boglig undervisning og hyppige besøg af fængslets øvrige funktionærer, som sætte sig ind i alle hans livsforhold og stræbe at bringe ham paa ret køl ved midler afpassede efter hans individuelle fornødenhed; han kan indenfor bestemte mellemrum korrespondere med og modtage besøg af sine pårørende, og, når hans straffetid er udløben, modtages han af fængselselskaberne, der række ham hjælp til at generhverve en hæderlig plads i samfundet. De færreste fanger føle derfor cellen som nogen uudholdelig

byrde eller uret, og de enkelte svaghovedede personer, som vise sig ikke at kunne tåle den relative ensomhed, overflyttes til fællesskab. De fleste tåle den imidlertid godt, indse selv dens fortrin, ere medgørlige og tillidsfulde og søge ikke sjelden i deres senere liv tilbage til fængslets funktionærer om råd og støtte i åndelige og timelige forhold; de føle godt og udtale ofte, at, hvis de ude i livet kunde møde det samme humane syn på deres brøde som inde i fængslet, var de vel hjulpe, og her er et punkt at reformere: ikke cellesystemet, men samfundets betragtningsmåde og handlemåde overfor dem, som har forset sig mod dets love.

Og hvad stiller så programmet i stedet? I grunden intet. Man stiller derimod den fordring op, at forbryderne adskilles efter forbrydelsen, politisk eller ikke. Hele denne adskillelse er ligeså løs som fordringen om cellens afskaffelse. Hvem skal drage grænsen, og hvor skal den drages? Og ret beset, bliver enhver såkaldt politisk forbrydelse, som går ud på et anslag mod vedtagne love eller anordninger, en almindelig forbrydelse, sålænge det ikke lykkes; lykkes det, så bliver sagen en anden, så får den det beståendes ret, historiens dom bliver i mange tilfælde en anden, men den kommer først lang tid efter begivenheden. I så tilfælde falder politisk forbrydelse bort.

»Borgerne sikres mod misbrug af varetægtsarresten.« Den sætning i socialdemokratens program kan selvfølgelig enhver underskrive. Dertil sigter netop cellens indførelse i varetægtsarresten, som det alt før er nævnt. Derfor er det så vigtigt, som også Københavns magistrat og borgerrepræsentanter hævdede ved ansættelsen af en inspektør for arrestvæsenet sammesteds, at dette styres af en uafhængig mand, der væsenlig har arrestanternes tarv for øje, og derfor må vi prise os lykkelige, at København har fået et arresthus, der er indrettet efter cellesystemet, og som bestyres af en uddannet fængselsmand. Noget andet er det, om arrestationen ikke anvendes utilbørligt af stedets politi-

myndighed eller af dommeren, så der kan gøres berettiget indsigelse derimod. I det tilfælde kan cellen kun rent negativ have sin betydning, men den kan ikke hæve ulempen ved arrestationen og dens følger, så på det punkt bliver programmet altså fuldt plausibelt.

I punkt 22 af programmet opstilles den fordring, at fangearbejdet kontrolleres, så de fri arbejdere ej lide under konkurrencen. — Arbejdet i fængslet hører i vor tid med til straffen, arbejdet er af den grund pålagt; den, der ikke udfører det pålagte fangearbejde, straffes, og arbejdet er tillige et opdragende moment i straffen, den dovne skal vænnes til at arbejde; *lær mennesket at arbejde, og du vil gøre det lykkeligt*, var Howards så ofte gentagne ord. Man synes også at være nået til, at ingen indsigelse gøres imod, at der arbejdes i fængslet. Vanskeligheden ligger i at indrette arbejdet således, at konkurrencen med det fri arbejde udelukkes. Til ære for samfundene må det siges, at spørgsmålet med stor beredvillighed er taget op overalt, man har stræbt at indrette fangearbejdet således, at konkurrencen med det fri arbejde udelukkes, hvor det har kunnet ladet sig på nogen måde gøre; man har søgt at bringe den enkelte branche frem i så ringe målestok, at konkurrencen derved forringedes, man har af samme grund søgt at mangfoldiggøre det i en stor udstrækning; man har søgt at vælge arbejder, hvor anledningen til konkurrence var så ringe som muligt; man har valgt arbejder, som kun vare afsættelige i nabolandene; kort sagt, man har på alle hidtil tænkelige måder søgt at tage det hensyn, som kunde tages til den opstillede fordring, og det fejler ikke, man vil fremdeles søge at finde måder, hvorpå man kan undgå konkurrencen.

Men der er ganske vist en grænse, som man ikke kan nå ud over, når man fordrer et produktivt arbejde af fanger, og det må samfundet fordre såvel for dets egen skyld som også for fangens. Thi det kan dog ikke være meningen, at staten skal give dens medlemmer fattighjælp, så-

længe de selv kunne erhverve, eller at den skal lade fangearbejdet hvile, for at det fri arbejde kan florere; derved vil fangen være dårligt tjent, og hans ophold bliver dyrere for staten, som må beskatte dens borgere stærkere. Men, som sagt, villien er i så henseende god nok, og hvad der rundt om gøres i den retning, fortjener påskønnelse.

Der fordres desuden i samme punkt forbud imod overdragelse af fangernes arbejdskraft til private kapitalister. Ja, det kan lyde meget smukt i visse folks øren, men det udsagn er ligeså løst som meget andet i samme program. Hvem anses for kapitalister? Svaret herpå er meget forskelligt efter hvers økonomiske standpunkt. Fangearbejdet skal overdrages nogen. Det er ikke sagt, at staten kan overtage det. Dertil fordres mere end penge. Det er på den anden side ikke ligegyldigt, hvem det overdrages til; vederhæftigheden holdes udenfor betragtningen. Der skal også tages hensyn til, at vedkommende i mange tilfælde skal gives adgang til fængslet og fangerne. Kort sagt, så mange hensyn må i den sag gøres gældende, at man ikke med et pennestrøg kan feje sagen af som i programmet.

Det hele fængselsspørgsmål, ikke mindst for cellesystemets vedkommende, har overhovedet en literatur i ud- og indland, som det må anbefales at gøre sig bekendt med, forinden man i et program mener at kunne opstille sætninger, som man ikke vil have anset for løs tale.

Fr. Stuckenberg.

Trondhjems kriminalasyl.

Trangen til et kriminalasyl har i Norge været følt i årrækker. Ved sindssygeasylet har det været forbundet med store vanskeligheder at behandle såvel forbryderske sindssyge, som sindssyge forbrydere; og som følge heraf har strafanstalterne ofte været i stor forlegenhed med behandlingen af sindssyge fanger, som man ikke uden skade for dem selv og for fangebehandlingen i almindelighed har kunnet beholde i strafanstalten.

Trangen til en speciel anstalt for ovennævnte sindssyge individer blev tilsidst så stor, at regeringen i 1894 for at afhjælpe behovet, indtil der i en endnu ubestemmelig fremtid kunde søges hensigtsmæssige lokaler bygget ved et sindssygeasyl, fandt det nødvendigt at fremsætte kgl. proposition for stortinget om en midlertidig ordning. Bevilning blev derpå givet til i budgetåret 18⁹⁴/₉₅ at indrette et kriminalasyl for 15 patienter i den nedlagte afdeling B af Trondhjems strafanstalt, hvor der så i 1ste etage af den gamle 2 etages slaveribygning, et solidt og gitret murhus, blev istandsat 6 celler, 2 fællessovelokaler, 1 forsamlingsværelse, bad- og vogterrum. Med en udgift af ca. 9000 kroner blev indredningen færdig ved udgangen af 1894 og toges i brug for den første patient 3 februar 1895. For tiden er patientantallet 12. 2 patienter er siden åbningen udskrevet af asylet som helbredede.

Bestyrelsen overdroges lægen ved Trondhjems hospitalsstiftelsens sindssygeasyl, dr. F. W. Bødtker, medens provianteringen, regnskabsførselen m. v. blev tillagt den nærliggende strafanstalts afdeling a.

Bestyrelsen gaves en overvogter og 3 vogtere, der har bolig ved asylet, samt 2 natvægttere til disposition. Senere, da denne betjening, eftersom patientantallet øgedes, viste sig at være for knap, er der ansat en 4de vogter.

Det specielle tilsyn med bestyrelsen og økonomien i det hele er pålagt kontrolkommissionen for hospitalsstiftelsens sindssygeasyl, der har 2 månedlige møder.

Den gejstlige omsorg for asylet udføres af strafanstaltens præst.

Efter det for asylet af justits-departementet under 24 januar 1895 udfærdigede regulativ kan deri kun anbringes:

1. Mandlige straffanger, der er erklæret sindssyge.
2. Mandlige varetægtsfanger, der er erklæret utilregnelige, samt
3. Andre mandlige sindssyge, der udenfor eller i asylet har begået forbryderske handlinger.

Dog kan sådanne fanger eller andre sindssyge kun anbringes i kriminalasylet, når de på grund af moralsk degeneration eller samfundsfarlighed ikke anses egnede til behandling i et almindeligt sindssygeasyl.

Til indlæggelse af patienter i asylet ligesom til udskrivning deraf efter endt kur kræves i ethvert enkelt tilfælde justits-departementets samtykke.

De syge fordeles i følgende afdelinger:

- a. Rolige sindssyge med særskilt sovelokale for urenlige.
- b. Voldsomme og i særlig grad farlige syge.

Patienterne får den frihed, som kan tilstedes uden fare for undvigelse, og som hensynet til dem selv og andre gør tilrådelig.

De sysselsættes med de i asylet forefaldende arbejder i den udstrækning, bestyreren finder forenelig med deres eget bedste og anstaltens sikkerhed, og kan for flid og

ufortrødenhed i arbejdet tilstås en liden pengegodtgørelse, som enten kan opsøres til deres udgang af asylet eller anvendes til ekstraforplejning eller på anden måde til deres bedste.

De får modtage besøg og korrespondere efter bestyrelsens bestemmelse og har adgang til fra strafanstaltens bibliothek at få udlånt bøger.

Patienterne står op kl. 6 om morgenen, får frokost (kaffe) kl. 7, middag kl. 12, eftermiddagsmad (kaffe) kl. 4¹/₂ og aftensmad kl. 7¹/₂ efter fastsat spisereglement. De går tilsengs kl. 9 aften.

Tvangsmidler kan kun anvendes efter bestyrerens bestemmelse.

Ved indkomsten erhoder patienten bad og iføres asylets klæder. Senere erhoder de i regelen bad hver uge samtidig med, at de da skifter rent undertøj.

M.

Tsar Nikolai II's kröningsmanifest.

Då detta manifest och pardonsplakat varit föremål för mycken uppmärksamhet, kan det möjligen vara af intresse att erhålla kännedom om de viktigaste bestämmelserna i detsamma. Manifestet är ett vidlyftigt dokument uti 27. artiklar, af hvilka flera ytterligare äro indelade i en mängd punkter. Artiklarna 13 till 27. innehålla de bestämmelser, som hänföra sig till den meddelade amnestin. Under förutsättning att våra läsare främst intressera sig för hvad som angår den åt politiska och till tvångsarbete dömda fångar meddelade förskoningen lemnas här nedan utdrag ur manifestet.

En tredjedel af strafftiden efterskänkes åt alla dem, som före kröningsdagen begått brott mot allmän lag, med undantag af sådane som äro dömda för stöld, bedrägeri, försnillning, ocker, konkursförbrytelser, ärekränkning och af enskilda personer åtalade brott mot kroppslig integritet.

Alla de, som före kröningsdagen begått brott, å hvilka följer förvisning på lifstid till Sibirien eller till andra aflägsna guvernement, utom de sibiriska, äfvensom sådane som äro dömda till eller redan utstå nämnda straff, tilläggas rättighet att välja sig vistelseort inom Europeiska eller Asiatiska Ryssland, med undantag af hufvudstäderna eller dertill hörande guvernement, de till Sibirien förvisade efter 2 år och de öfriga efter 10 år, räknadt från det de anländt till sin förvisningsort, dock utan att återfå dem frändömda stånds-eller andra rättigheter.

De, som begått brott, medförande tvångskolonisation, eller som äro dömda till detta straff eller redan undergå detsamma, eller de, som från tvångsarbetsfångar öfvergått till tvångskolonisternas kategori eller som hafva rättighet till denna öfvergång, skola åtnjuta en förkortning af fyra år uti den termin af 10 år, som är föreskrifven för tvångskolonisters öfvergång till bondeståndet. De tvångskolonister, som varit underkastade detta straff uti minst 14 år, skola hafva rättighet att välja sin vistelseort hvar som helst, med undantag af hufvudstäderna och till dem hörande guvernement, men skola under 5 års tid stå under den lokala polisens uppsigt, hvarjemte dem på grund af 43 art. i strafflagen frändömda rättigheter och privilegier skola dem återgifvas, med undantag af förverkade egendomsrättigheter.

De som äro dömda till tvångsarbete erhålla en eftergift uti strafftiden af en tredjedel och för dem, som äro dömda till tvångsarbete på lifstid, bestämmes strafftiden till 20 år. Denna förskoning utsträcker äfven till dem, som framdeles dömas för brott begångna före kröningsdagen.

I förestående mätto medgifna förskoning gäller äfven dem, hvilka allaredan åtnjuta lindring, uti ett dem tidigare ådömdt straff.

Personer, som genom tidigare pardonsplakat fått en del af straffet efterskänkt, skola icke destomindre komma i åtnjutande af följande strafförmildringar:

- a) De, som undergå dem ådömda vare sig fängelsestraff på viss tid eller tvångskolonisation, erhålla en nedsättning af en tredjedel i den tid, som återstår sedan pardonsplakatet af den 14 november 1894 blifvit å dem tillämpadt;
- b) På lifstid till Sibirien eller till andra aflägsna guvernement förvisade personer, på hvilka redan tillämpats nyssnämnda pardonsplakat, skola erhålla pass utan deri införd antydning om att de varit deporterade. För dem, som redan kommit i åtnjutande af de i 13 art.

af nyssnämnda nådiga manifest antyddas förmån, förkortas tiden för förvisningen med ett år.

c. Tvångskolonister, som erhållit rättighet att öfvergå till bondeståndet, kunna blifva upptagna bland borgerskapet i de sibiriska städerna, derest dessa korporationers medgifvande erhålles, dock utan rättighet för dem att besöka europeiska Ryssland, innan de dertill utverkat sig tillstånd i den ordning manifestet af den 14 nov. 1894 innehåller. För dem, som redan förvärfvat de i 13 art. af nämnda manifest omnämnda förmåner, förkortas tiden för den obligatoriska vistelsen i Sibirien med ett år.

d. De, som äro dömda till tvångsarbete (katorga) erhålla en förkortning af ett år i sin strafftid.

I kriminelt afseende omyndiga, som för brott, begångna före kröningsdagen, dömts till tvångsarbete (katorga) för kortare tid än 4 år, befrias från tvångsarbetet och öfverföras till kolonisternas kategori.

Vidare är föreskrifvet:

att preskriptionstiden för åtal af brott och förbrytelser, beträffande hvilka någon lindring af straffpåföljden icke är i detta manifest stadgad, kan förkortas med en tredjedel;

att tillämpningen af i förestående mätto medgifna strafflindringar tilkommer justitieministern (på föredragning af fångvårdsstyrelsen) samt generalguvernörerna i Irkutsk och Amurlandet, efter pröfning af de dömdes goda uppförande;

att brottsliges rättsinnchafvare, som drabbats af ansvarsskyldighet till följd af de förstnämndes insolvens, befrias från ersättnings skyldighet till kronan, ifall tio år förflutit från dagen för brottets begående till kröningsdagen.

Personer, som på åtalan af bondesamfund, genom åtgärd vidtagen före kröningsdagen, i administrativ väg förvisats till Sibirien eller äro förvisning dit underkastade eller hvilka, efter utståndet straff för brott, begånget före kröningsdagen, icke blifvit emottagna i något bondesamfund, medgifves rättighet, i händelse de förbättrat sitt uppförande,

att efter tre år från dagen för deras bosättning å förvisnings orten, i öfverensstämmelse med föreskrifterne i gällande lag, öfverflytta till andra guvernement eller samfund, med undantag endast af dem, från hvilka de blifvit förvisade.

För politiska förbrytelser dömda personer äro icke uteslutna från förenämnda förskoning, dock äro härvid följande föreskrifter gällande:

Åt inrikesministern är uppdraget att i samråd med justitieministern, — derest för politiska brott, begåna före kröningsdagen, dömda personer, genom beskaffenheten af sina förseelser eller genom öfver dem visad ånger och genom godt uppförande, visat sig förtjente af mera omfattande förskoning än förutnämndt är, — derom göra framställning hos kejsaren och att till återinsättande i deras rättigheter föreslå de före detta förviste, hvilka efter utgången af den obligatoriska vistelsen i Sibirien utmärkt sig genom klanderfritt uppförande och arbetsamt lefverne.

Åt inrikesministern är vidare uppdraget att inför kejsaren anmäla om de personers öden, hvilka för politiska förbrytelser undergå dem i administrativ väg ålagda straff och hvilka genom godt uppförande eller beskaffenheten af deras förbrytelser eller på grund af visad ånger förtjena förskoning, äfvensom att befria från förbudet att vistas å vissa bestämda orter sådan inskränkning underkastade personer, hvilkas återvändade till dessa orter är förenligt med bibehållandet af lugn och allmän ordning.

Mål angående preskription icke underkastade politiska förbrytelser, hvilka under 15 år icke varit föremål för åtal, skola öfverlämnas åt glömskan och får åtal emot till sådana förbrytelser skyldige icke vidare väckas.

Åt inrikesministern är öfverlemnadt att hos kejsaren föredraga ansökningar om tilstånd att återvända till fäderneslandet, af personer, som efter att hafva begått politiska förseelser egenvilligt lemnat landet, men nu önska genom trohet till tronen och fosterlandet försona sina tidigare förseelser.

Infödingar från konungariket Polen och från de vestra guvernementen, hvilka deltagit i polska upproret, men derunder icke gjort sig skyldige till dråp, utpressning, rövveri eller mordbrand, skola icke, efter återkomsten till fäderneslandet och aflagd trohetsed, vora underkastade den i art. XIV af manifestet af den 15 maj 1883*) föreskrifna polisuppsigt, hvarjemte dem tillåtes att fritt välja sin boningsort. De åter bland dem, hvilka under sitt deltagande i sagda uppror begått ett af nämnda brott, skola efter hemkomsten och aflagd trohetsed icke underkastas åtal för deltagande deri, men skola under tre års tid stå under polisuppsigt å boningsort, som inrikesministern bestämmer.

Afgörandet af de tvifvelsmål, som uppkomna vid tillämpningen af detta manifest, är öfverlemnadt åt första departementet af dirigerande senaten i kejsardömet.

G-g.

---

*) Kejsar Alexander III's kröningsmanifest.

Drabsforbrydelsen i den romerske ret efter Sulla's straffelovgivning.

Efter »Akademisk tiltrædelsesforelæsning« af
prof. dr. Hermann Ferd. Hitzig i Zürich *).

Da Sulla havde slået rigets fjender i øst og vest og befriet Rom for borgerkrigens forvirring, skrev han til senatet, at det nu syntes ham nødvendigt, at ordningen af den i sin grundvold rystede stat blev lagt i hænderne på en eneste mand, der blev udrustet med ubegrænset magt, og at han anså sig selv for skikket til at overtage den opgave. Under den tids nød var den sejrige feltherres tilbud en befaling. Sulla blev valgt til »diktator for at forfatte love og ordne samfundet« og opførte en ny forfatning i reaktionær ånd på ruinerne af Gracchernes revolutionære værk. Det er bekendt, at han dermed udsatte, men ikke forhindrede republikens undergang; men af de enkelte reformer, af hvilke Sullas værk var sammensat, har mere end en overlevet sin skabers død og den romerske friheds tilintetgørelse; til de vigtigste og fortjenstfuldeste af disse reformer høre de på strafferettens og straffeprocessens gebet, som tilsammen udgøre den første romerske lovebog efter de tolv tavler og overhovedet den først fremstillede kriminallovbog. — Iblandt disse love overgår *lex Cornelia de sicariis et veneficis* alle andre i betydning og har i hele kejser-

*) Zeitschr. f. Schw. strafrecht. Årg. 9.

tiden dannet det lovlige grundlag for den retlige behandling af drabsforbrydelser.

Drabsforbrydelsens historie indtil den nævnte lov har den afdøde *Emil Brunnenmeister* behandlet i sit skrift om drabsforbrydelsen i den gammelromerske ret (1887). Idet han har belyst det forhistoriske mørke og har vist den fremtidige forskning vejen, har han undersøgt, hvorledes drabsforbrydelsen har forandret sig fra en overvejende sakral til en ren verdslig delict; hvorledes slægtens blodhevn tidlig gav plads for statens straf; hvorledes begrebet drab udvikledes fra drab af slægtninge til drab af medborgere, videre til drab af fri mænd og tilsidst simpelthen til drab af mennesker*). Drabsforbrydelsens retlige behandling på grund af og efter *lex Cornelia* er ikke blot fremstillet i sammenhæng i den nyere tid**); i det følgende skal grundtrækkene i udviklingen forsøges viste:

Sulla's lov er fremkommen mellem stadens år 672 og 674 (82—80 f. chr.). Den bærer titelen *lex Cornelia de sicariis et veneficis*, lov om dolkmænd og giftblandere; den har navn efter to særlige tilfælde af drab, det er ikke tilfældigt og uden betydning. Fremhævelsen af våben og gift som særlig drabsmiddel viser hen til lovens oprindelse.

Borgerkrige og proskription havde hidført en langt-rækkende umoralitet i samfundet, også blandt de højere stænder; den offentlige orden var i stor fare, og en klasse personer havde fået indflydelse, som ved at myrde snart tilfredsstillede egne lidenskaber, snart viste sig brugbare for fremmede. Mod disse samfundsfarlige individer rettedes loven; dens navn er mere en adresse end en indholdsangivelse; thi under loven falder ethvert drab og des-

---

*) Det sidste skridt (homicidium også drab af ufri) er i hvert fald først gjort i kejsertiden, i Brunnenmeister l. c. p. 225 ff. Marcian D. XLVIII, 8, 1, 2 og Ulpian Coll. 1, 3, 2 erklære, at den dræbtes stand er uden betydning.

***) Fra 1837 findes en afhandling af D. F. Sanio: *Observationum ad legem Corneliam de sicariis, particula prior*.

uden endnu andre forbrydelser af almenfarlig natur, som forsættelig brandstiftelse, falsk ed, bestikkelighed hos dommeren.

Lovens bestemmelser om drabsforbrydelsen blive omtalte af flere forfattere, som af Cicero*) og af juristerne Ulpian, Paulus og Marcian; en sammenligning af referaterne viser, at efter loven straffedes:

den, som for at dræbe et menneske (*hominem occidere*) eller begå et tyveri gik om med et våben (*cum telo ambulare*) den, som har dræbt et menneske (*occiderit*) eller har givet anledning til drabet i ond hensigt (*cuiusve id dolo malo factum erit*);

den, som for at dræbe et menneske (*hominem necare*) har tilberedt, solgt, købt, haft eller givet gift.

Den sidste af disse sætninger står i lovens femte kapitel, de foregående i første. For alle disse forbrydelser var en og samme straf, livsvarig forvisning, fastsat.

Lovens ubestemthed og elasticitet, på afgørende punkter de blotte ord: den, som dræber et menneske, er strax påfaldende. Ubestemtheden må være tilsigtet: i lovens anvendelse skulde de spørgsmål løses, som lovgiveren havde ladet åbne.

Det er dernæst påfaldende, at Sulla i sin lov ikke har sat det retsstridige som et kendemærke for begrebet drabsforbrydelse. Han anser det vel ikke for nødvendigt og betragter, som de klassiske jurister, det retsstridige »som en forudsætning for ethvert anstød mod retsordenen«. I hvert fald gaves der også efter Sulla tilfælde, hvor det tilsigtede drab fremtrådte som tilladt, og strafbarheden bortfaldt med retsstridigheden. Et sådant tilfælde synes Sulla udtrykkelig at have nævnt i drabet af proskriberede. Beslægget dermed er drab af overløbere; endnu juristen Marcian erklærer: Overløberen bør vi slå ned som en fjende, hvor vi træffe ham.

---

*) Cic. pro Cluentio 54, 148 ff.

Som særdeles vigtig måtte drab ved udøvelsen af en myndighed forekomme romerne; når husherren i sin egenkab af dommer over de hans magt undergivne personer holdt dom og ved den lejlighed gjorde brug af dødsstraffen, øvede han kun den i hans myndighed liggende ret over liv og død. Først i kejsertiden førte en langsom og ligeoverfor den faderlige myndighed stående respektfuld udvikling til, at denne drabsret blev reduceret til en mådeholden tugtelsesret, således at ikendelsen og fuldbyrdelsen af sværere straffe blev forbeholdt den offentlige dommer.

To andre tilfælde derimod på retmæssigt drab fortjene opmærksomhed, fordi de ere indbyrdes nær beslægtede, og fordi de findes ikke blot i Rom, men også anden steds, nemlig i græsk og nordisk ret: drab af den i ægteskabsbrud grebne hustru og hendes boler; drab af den på fersk gerning tagne tyv. I begge tilfælde foreligger en tilladt privathævn, udøvelsen af en af staten tålt beføjet hævn. Medens ellers også den sætning gælder for den romerske statsret, at romerretten, hvor den skinner frem, alt har nået et højt kulturtrin, medens ellers det stadium af hævnfølelse er tidligt overvundet og der istedet derfor er trådt straffe, være sig offentlige eller private, så har hævnen holdt sig her på et snævert begrænset gebet. Retsordenen har her regnet med affekten; forbryderens uret (tyveri, ægteskabsbrud) synes særlig betydelig, den ligger klar for dagen, den forurettede ser sagen med egne øjne, »loven påtrykker det, som foretages umiddelbart under indflydelse af den lidte krænkelse, retfærdighedens stempel«; hævnen må være hans.

Hvad er der blevet af denne særlige drabsret? Sulla synes ikke specielt at have nævnt den; begge tilfælde synes at være gåede ad egne veje og at være komne til forskellige mål.

Den gammelromerske ret fremtræder i den sætning, at ægtemanden »strafløs og uden dom« kan dræbe sin ægtehustru, som han træffer i ægteskabsbrud; ligeledes kan han dræbe boleren. En lignende ret har faderen ligeoverfor

sin gifte datter og hendes boler. Denne drabsret har Augustus i hovedsagen bekræftet i sin store ægteskabslovgivning, specielt i *lex Julia de adulteriis* fra år 18 f. chr., men ikke uden at foretage væsentlige indskrænkninger; ægtemanden må ikke mere dræbe hustruen, og hendes boler kun, når han er slave eller tilhører andre i loven nøje betegnede klasser af personer; faderen kan som før dræbe datteren med samt boleren, men kun begge tilsammen, han kan nemlig ikke lade datteren leve og kun dræbe boleren, i så tilfælde vilde han gøre sig skyldig i mord og blive straffet efter Sullas lov (*lege Cornelia reus erit*), så at det besynderlige resultat vilde forekomme, at drab af de to mennesker vilde synes tilladt, men af det ene stridende mod lov og ret. Den store jurist Papinian forklarer det således: faderen vil ikke dræbe datteren, han vil selv i den overstrømmende vrede i hende erkende sit eget blod og vise skånsel; man kan give ham beføjelsen til at dræbe, han vil ikke gøre brug deraf; derfor kan man også give ham beføjelsen til at dræbe boleren, når man dertil knytter det samtidige drab af datteren; ægtemanden derimod, som i første linie er den bedragne, tør man ikke give kniven i hånden. — Men selv hvor retten til at dræbe ikke er ophevet, bliver den stillet indenfor snævre grænser. Deprehensionen medfører endnu på Augustus tid den snævrere mulige fortolkning; drabsretten må kun udøves i ægtemandens eller faderens hus. Dernæst efter drabet og senest inden 3 dage må der gives øvrigheden anmeldelse derom. Ægtemanden, som har dræbt boleren, må strax forstøde hustruen — som han ikke må dræbe — ellers er han selv straf undergivet. — I dette indskrænkede omfang har denne mærkelige drabsret holdt sig endnu i den kristne kejsertid; for at betone og ved alle midler styrke ægteskabets hellighed forsmåede man ikke en levning fra den gamle hævntid. Den på fersk gerning grebne boler kunde tilbageholdes i tyve timer på gerningsstedet for således at

sikre sig beviset (ved at bringe naboerne tilstede) og dermed mulighed for straffens fuldbyrdelse.

Er således drabsrettens karakter stedse bleven den samme (hævn), så har den anden særegne drabsret, drabet af tyven, taget en væsentlig anden retning. De tolv tavler, romernes grundlov, har bestemt: bliver tyven taget på fersk gerning, må han om natten uden videre dræbes, om dagen, kun når han sætter sig til modværge med våben. Også her er der tale om hævn. Når tyven har stjålet en genstand af mindre værdi, må den bestjålne straffløs dræbe ham, når han er så heldig at gribe ham på fersk gerning. Det lader sig kun forklare ved politiforholdenes mangelfulde udvikling i det gamle Rom, som tvang loven til at gøre enkeltmand selv til politi, og ved den høje vurdering af ejendommen, som karakteriserede folkernes barndom. Men da politiordningen forbedredes i kejser-tiden, nationalformuen voxede, faldt trangen til en så streng afstraffen af formuesforseelser bort, og dermed også den indre retfærdiggørelse af denne singulære drabsret. Midt i det 2 århundrede eft. chr. udtaler juristen Pomponius tvivl om gyldigheden af de tolv tavlers sætning; medens hans samtidige Gaius endnu hævder den uden betænkning. Et halvt hundred år senere skriver juristen Paulus: når han dræber tyven ved nattetid, falder hans handling ikke ind under Sulla's lov om drab; han handler bedre i at anholde ham og overgive ham til ordenspolitiet, at det kan befordre ham videre til statholderen. Hans samtidige Ulpian går endnu videre: Når nogen dræber en tyv om natten, så vil han kun kunne gøre det ustraffet, når han ikke kunde skåne ham uden derved selv at komme i fare. Dermed er der sket en tydelig forandring; drabsretten er indskrænket til nødværge, den gamle oprindelige hævntanke er udvisket. Lovens bogstav bliver stående, men får en ny, moderne fortolkning. Retten til at dræbe tyven, som er truffen på fersk gerning, er ikke mere noget særligt, forudsat at romerne anse drab i nødværge for retmæssig.

Men det er også et spørgsmål. Den herskende lære antog i det mindste fra fortiden, at liv og lemmer galdt for så værdifulde goder, at et retsstridig angreb på dem endog kunde afvendes ved angriberens død. Man har i så henseende beråbt sig på Cicero's tale for Milo, som i forskellige vendinger udfører den tanke, at nødværgebehandlings retmæssighed er begrundet i naturen; en *non scripta, sed nata lex*. Alligevel kan der på republikens tid næppe tales om en almindelig anerkendelse af straffløshed for drab i nødværge. I komitial- og edsvorneretten var der indrømmet spørgsmålet en bred basis for forhandling; forsvareren måtte forsøge at godtgøre drabets retmæssighed, hvorledes det kunde begrundes, blev hans sag. Cicero undser sig ikke for i tilfælde af højst tvivlsom art at anbefale talerne de betænkeligste argumenter. Men i kejser-tiden, da komitial- og også edsvorneretterne forsvandt, og det læge element blev fortrængt fra retsforhandlingen, da den kejserlige lovgivning antog sig ledelsen af strafferetten, og embedsmændene følte sig kontrollerede i behandlingen, måtte også trangen gøre sig gældende til en fremstilling af de tilfælde, i hvilke dommeren måtte og skulde anse drab for retmæssig. Nu måtte nødværge skilles fra de øvrige tilfælde, med hvilke det hidtil var stillet sammen; retmæssigheden af drab under nødværge bliver lovlige anerkendt.

Hadrian træffer den afgørelse, at enhver, som afværger et utilbørligt angreb på sig selv eller en af sine ved angriberens drab, skal blive straffet. Juristen Paulus bestemmer det samme for lignende tilfælde og tillige for røverisk angreb. Den udtrykkelige, lovlige erklæring: at drab i nødværge er retsmæssig (*jure casum videri*) findes først i en lov af kejser Gallienus 265 efter chr. I den efterklassiske tid erklærer kirkelæderen *Johannes Chryostomos*, at det for retten er nok til forsvar, når den anklagede påviser, at han har værget sig mod magten, så vil han blive frikendt. *Ambrosius* omtaler også et tilfælde, som den dag i dag anføres, om de to skibbrudne på den

samme planke. Den kan kun bære den ene; må han støde den anden i vandet for at redde sig selv? Kirkefaderen siger nej; selv om han er den klogeste og hans liv værdifuldere for samfundet end den andens.

Loven har endvidere ikke skelnet imellem handlingens fuldendelse, forsøget og forberedelserne. Man ser på villien, ikke på udgangen; hensigten svarer for handlingen, siger kilderne. Den blotte tanke straffes ikke, men når villien har ytret sig i en handling, er lovens anvendelse given. Den, som med den hensigt at dræbe går om med våben eller fabrikerer eller har købt gift, straffes. Hadrian bestemmer: den, som med den hensigt at dræbe slår en anden, straffes som morder, selv om døden ikke er fulgt på; juristen Paulus: den, som vilde drab, men ved et tilfælde ikke når det, straffes som morder; Marcian siger: den, som har købt gift til at give sin fader, straffes som fadermorder, selv om giften ikke er kommen til anvendelse.

Man må huske på forholdene, hvorunder loven er voxet frem; man vil møde den samfundsfarlige forbrydelse på en virksom måde, sørge for sikkerhed og orden, dette fører til opstilling af afskrækkelsesprincippet og til straf for handlinger, som i og for sig slet ikke krænke retten, men i det højeste kunne indeholde en fare for samme. Også den er en røver, hvis stød jeg har opfanget med klæderne: *omnia scelera etiam ante effectum operis, quantum culpatis est, perfecta sunt* siger Seneca.

Fra sådan en tankegang måtte man også let komme til at straffe forsøg med ubrugelige midler. Loven straffer forøvrigt forsøg og fuldbyrdelse på samme måde, så man har ikke følt nødvendigheden af nøje at afgrænse det ene fra det andet. Det samme træffe vi i læren om delagtighed: medhjælperen og ophavsmanden straffes som gerningsmanden. Den formelle begrundelse synes man at finde i lovens ord *cuiusve dolo malo factum erit*. —

Den corneliske lov vender sig mod den forbryderske

villie, den straffer, såsnart denne villie er lagt for dagen i handling; den ikke tilsigtede følge bliver ikke tilregnet gerningsmanden. Loven selv synes ikke udtrykkelig at have udtalt det, men ved anvendelsen af loven synes ingen tvivl at have hersket om, at kun drab, som er tilsigtet, kun forsætlig drab falder ind under loven. Således bliver der bestandig henvist til, om *animus occidendi* eller *dolus* foreligger eller ikke; mangler villien, falder handlingen ikke ind under loven, men bliver straffet. Nogle eksempler bevise dette.

Hadrian siger: når et menneske har dræbt en anden, men uden hensigt, plejer han at blive frikendt; Caracalla: når den anklagede efterviser, at drabet ikke har været tilsigtet, skal han ikke ikendes dødsstraf; Alexander Severus: når en handling, som har medført døden, ikke har været tilsigtet, behøver man ikke at frygte, thi en forbrydelse foreligger først, når villien til at dræbe er for hånden; Diocletian: Julius Antonius påstår, at det er et tilfælde, hvis det er så, og der ikke er tvivl derom, skal han være fri for frygt og mistanke.

Altså bestandig: drab med hensigt, straf efter Sulla's lov; drab uden hensigt, frikendelse. Spørgsmålet om det farlige i en handling opkastes slet ikke. Drab, hvorved *animus occidendi* mangler, anses for ren kasuel. Det erkendes med rette som en særlig ejendommelighed ved Sullas lovgivning.

I tidens løb kunde man ikke blive stående ved denne frikendelse; jo mere staten blev sig sin opgave bevidst, desto mere måtte den nødvendighed gøre sig gældende, også under visse omstændigheder at skride ind mod den ikke tilsigtede uret. Reaktionen mod Sulla's love kunde ikke udeblive. Først siden Hadrian, med hvis regering også på strafferettens område en ny æra begyndte, findes afgørelser, der diktere straf, også når der mangler *animus occidendi*. Tilfældene ere enestående, de ere stedse blevne behandlede som undtagelser; regelen er også efter Hadrian: straffrihed for ikke tilsigtet drab.

Som en sådan undtagelse kan anføres: i provinsen Baetica havde nogle unge mennesker ved et gæstebud leget himmelspræt med Claudius Lupus; ved en ikke nærmere angiven skyld (*culpa*) af Marius Euaristus, men uden fjendtlig hensigt falder den ulykkelige så uheldigt, at han dør fem dage derefter. Statholderen, Ignatius Taurinus, straffer Euaristus med femårig let forvisning (*relegatio*) og dømmer ham desuden til at betale 2000 sesterzier til Lupus's fader, da denne har bevist sin fattigdom. Kejser Hadrian, hvem afgørelsen er forelagt, billiger den ved et reskript; men han betragter drabet som kasuelt og godkender den »forat andre unge mennesker på den alder kunne blive forbedrede derved«.

En ganske ejendommelig afstrafning af uforsætligt drab fremtræder i et særegent tilfælde af forgiftning. Den corneliske lov havde kun forbudt opbevaring, tilberedelse m. m. af gift, når det skete *hominis necandi causa*; nu forekom det, at man tilskrev giftige substanser en hemmelig kraft til at opvække kærlighed, at befordre svangerskab eller forhindre det, at hidføre en abort. I kejsertiden spillede disse drikke en stor rolle; bragte giften døden, så kom den, som havde givet den, ikke ind under lex Cornelia, villien til at dræbe var ikke tilstede. Men en sådan fremgangsmåde var betænkelig; for at lægge bånd på den forbød man på juristen Paulus tid (begyndelsen af det tredje århundrede) anvendelsen af sådanne trylledrikke og gav en straf særligt for dem; den, som således giver gift, straffes, også om hensigten at dræbe har manglet og det ikke har haft nogen skadelig følge; men indtræder døden, straffes med dødsstraf som for forsætligt drab, den ikke tilsigtede følge regnes som tilsigtet. Den hele særegne fremgangsmåde motivere romerne selv som afskrækkende; og endnu i 4de århundrede anføres denne af den juridisk dannede kirkefader *Basilius* som et kuriosum.

I tidens løb er der også for den forsætlige forbrydelse indtrådt forandringer. Ethvert drab med hensigt falder ind under Sulla's lov; også det, som er foretaget i opbrusning,

men med villie til at dræbe, falder ind derunder. En adskillelse mellem mord og drab gøres ikke.

Kun i et enkelt tilfælde af et i affekt fattet forsæt lader en egen behandling sig påvise. Når ægtemanden, som griber hustruen i ægteskabsbrud, i pludselig opbrusen dræber hende, så skal han straffes mindre, med lettere forvisning. Således skal *Antonius Pius* først have afgjort sagen, senere *Marcus Aurelius* og *Commodus*. Efter denne kejserlovs ord foreligger her forsætligt drab; det erklæres udtrykkelig at falde ind under *lex Cornelia*, undtagelsesvis indtræder kun en formildelse af straffen. Et særegent hensyn til affekten lader sig ikke påvise i andre tilfælde.

Kun i retoriske skrifter findes lejlighedsvis en forskel gjort imellem kausalitet og skyld. Et eksempel i så henseende giver *Quintilian*. Nogle unge mennesker pleje at mødes på havbredden, en bliver borte; for spøg rejse de andre ham en gravhøj og sætte hans navn derpå. Hans fader vender tilbage fra en lang rejse og lander netop der, læser gravskriften over sønnen og hænger sig af sorg. De unge mennesker anklages, fordi de have været skyld i hans død.

Sulla har i sin lov sat samme straf for alle de i loven nævnte forbrydelser, en livsvarig forvisning (*aquæ et ignis interdictio*), som ikke var nogen tvang, men som ved brugen af vand og ild på den hjemlige jordbund indirekte fremtvang udvandring; formuestab havde straffen ikke tilfølg, og heller ikke berørtes borgerretten deraf. I de fleste tilfælde blev denne straf ikke følt som et onde; det har man også senere følt og i den almindelige sikkerhedsinteresse skærpet straffen.

Derefter har *Cæsar* anordnet inddragelsen af den halve formue; og i kejsertiden træder deportation i stedet for »afkald på vand og ild«; den dømte forlader tvungen landet, taber sin borgerret og sin hele formue. Også denne straf træder i almindelighed tilbage for dødsstraffen, i begyndelsen af det 3die århundrede skriver juristen *Paulus*:

straffen efter *lex Cornelia* er deportation . . . men det er blevet bestemt, at personer af de højere stænder skulle lide dødsstraf; personer af de lavere stænder blive korsfæstede eller kastede for de vilde dyr. Ved denne afgørelse har de kristne kejseres lovgivning ikke forandret noget. Under påberåbelse af steder i den hellige skrift bliver anvendelsen af dødsstraf fordret for ethvert tilfælde af drabsforbrydelse; i en udtalelse af kejser Valentinian, Theodosius og Arcadius, at morderen altid skal lide den samme skæbne, som han selv tilføjer en anden, ligger tydelig nok den for den romerske ret fremmede tanke om en obligatorisk talion.

For et særegt tilfælde af drab fandtes fra gammel tid en særegen form for dødsstraf: (*poena culci*) nedsænkning i en sæk var straffen for drab af slægtninge (*parricidium*). Sulla's lov må have ladet denne straf stå i det mindste for at dræbe forældre; for de første årtier af kejsertiden bevidner Sencia den hyppige anvendelse af nedsænkningen i en sæk; Hadrian anvender den udtrykkelig for drab af forældre og bedsteforældre, Constantin for ethvert drab af slægtninge. Straffen bestod i, at den skyldige sammen med en slange, en abe, en hane og en hund blev syet ind i en sæk og kastet i havet; strax efter dommen blev hans hoved tilhyllet og træsåler bundne under hans fødder, for at hans skridt ikke skulde besmitte jorden; han blev derefter sat på en med sorte heste forspændt vogn og bragt til strandbredden, hvor han blev pidsket med ris og således blev ført fra liv til død. Sandsynligvis var denne nedsækning i sæk fra hjemmet ingen straf, men en form for den såkaldte *procuratio prodigii*, bortskaffelsen af et monstrøs væsen.

Samler man alt det sagte, er en stærk betoning af det subjektive nærmest karakteristisk for Sulla's lov; straffen fremtræder som en *poena voluntatis*, villien er bærer for den strafferetlige ansvarlighed. Denne grundide fører på den ene side til straf af forsøget, på den anden side til udelukkende hensyn til det forsætlige drab og frigivelse

af ethvert uforsætligt. Denne løsning af det lovgivende problem er ny for den romerske ret og original; derved hæver den sig højt over hin rå affattelse, som ganske ignorerer villiesmomentet eller undervurderer det og straffer handlingen på grund af den indtrådte følge, enten den er forskyldt eller ej.

Ved denne grundide har kejsertiden heller ikke røkket; straf for forsøg og forberedelse af handlingen er bleven stående. På andre punkter har udviklingen ført udover Sulla's lov, uden at denne dog derved er bleven egenlig forandret eller ophævet. Den efterfølgende tid bragte afgørelsen af spørgsmål, som Sulla vel med hensigt havde ladet stå åbne, og for den kejserslige lovgivning var der mulighed for, idet den tog hensyn til folkeretten og de derved skabte *crimina publica*, ved ny bestemmelser at straffe hidtil straffri handlinger. Således forsvinder i kejsertiden mere og mere den sidste rest fra den gamle hævntid. Den ensidige betoning af forsættet og drabsinddeling i forsætlige og kasuelle træder siden Hadrian op imod bestræbelsen for at individualisere tilfældene; dette fører på den ene side til en endnu usikker og sjelden optrædende afstraffelse af senere tilfælde af ikke forsætligt drab, på den anden side til en endnu sjældnere straffeformildelse ved drab af slægtninge. Den senere lovgivning stiller sig i ligefrem opposition til Sulla, ved at skærpe straffen søger den at vise retfærdighed ved forbrydelsens alvor.

Således betyder udviklingen et fremskridt, og den viser, hvorledes menneskelighedens og retfærdighedens ide til sidst dog vinder sejr i kampen mod de overleverede forskrifter.

Udkast til lov om fængselsvæsenet og om fuldbyrdelse af frihedsstraffe*).

Kapitel I.

Om fængsler og disses bestyrelse.

§ 1. Til optagelse af fanger skal der findes følgende af staten forvaltede fængsler:

1. mindst to landsfængsler, et for mænd og et for kvinder,
2. et tilstrækkeligt antal kreds-fængsler, der kan være fælles for mænd og kvinder, men i så fald såvidt muligt skal indeholde en særskilt afdeling for kvinder,
3. hjælpefængsler, hvor forholdene gør sådanne fornødne.

Særlige politiarrester oprettes og forvaltes af kommunerne.

§ 2. Med hensyn til fangernes fordeling i de forskellige fængsler kommer, forsåvidt § 3 ikke medfører noget andet, følgende regler til anvendelse:

1. I landsfængslet indsættes personer, som skal udstå fængselsstraf i 6 måneder eller derover.
2. I kreds-fængslet indsættes:

---

*) Nærværende er udarbejdet af den ved kgl. resol. 14 novbr. 1885 nedsatte norske kommission, og ved velvillie af dennes formand, rigsadvokat Getz, er tidsskriftet sat i stand til at meddele samme.

- a) personer som skal udstå fængselsstraf i kortere tid end 6 måneder,
  - b) personer, som skal udstå straf af hefte,
  - c) varetægtsfanger og
  - d) andre personer, der skal holdes fængslede.
3. I hjælpefængsel indsættes de under Nr. 2 c og d nævnte fanger, forsåvidt de ikke hensigtsmæssig kan indsættes i kreds fængsel, samt, hvor forholdene gør det ønskeligt, personer, der skal udstå ganske korte fængselsstraffe.
4. I politiarresterne indsættes personer, som på grund af beruselse eller lignende årsager midlertidig tages i fængslig forvaring.

I påtrængende tilfælde kan politiarresterne benyttes til foreløbig anbringelse også af personer, der er pågrebne for strafbare handlinger, såvel som af transportfanger.

§ 3. Kongen kan bestemme såvel, at fængselsstraf på kortere tid end 6 måneder skal udstås i landsfængsel, som, hvor særlige grunde taler derfor, at sådan straf på længere tid skal udstås i kreds fængsel.

Personer, der på grund af beruset tilstand tages i fængslig forvaring, må ikke indsættes i kreds fængsel. Hjælpefængsel kan af kongen tillades benyttet også som politiarrest til optagelse af sådanne personer mod en godtgørelse, som udredes af vedkommende kommune.

§ 4. Landsfængsel og kreds fængsel forestås af en af kongen antaget bestyrer (direktør). Til direktører af kreds fængsler kan også antages personer, der indehar anden offentlig tjeneste.

Den umiddelbare bestyrelse af fængsel, udelukkende bestemt for kvinder, skal under overledelse af en direktør forestås af en kvinde.

§ 5. Bestyrelsen af hjælpefængsel og politiarrest kan efter kongens nærmere bestemmelse pålægges en dommer, et medlem af påtalemyndigheden eller en fængselsdirektør.

§ 6. I særligt fængsel eller fængselsafdeling for kvinder skal det umiddelbare opsyn med fangerne føres af kvinder. I andre fængsler, der optager kvinder, skal der altid være adgang til kvindelig bistand.

§ 7. Ved landsfængsel og kreds fængsel skal der være fængselsråd.

Ved landsfængsel består fængselsrådet af en dommer, et medlem af påtalemyndigheden og to andre mænd, eller, ved fængsel for kvinder, to kvinder.

Ved kreds fængsel, der er særskilt for mænd eller for kvinder, består fængselsrådet af amtmanden og en dommer eller et medlem af påtalemyndigheden samt henholdsvis to mænd eller to kvinder. Ved andre kreds fængsler beskikkes foruden de tvende tjenestemænd en mand og en kvinde.

Vedkommende regeringsdepartement opnævner medlemmer af fængselsrådet og stedfortrædere for disse, samt inden deres midte en formand og en næstformand. Ved kreds fængslerne tjenstgør dog amtmanden altid som formand.

Opnævnelsen sker for 3 år ad gangen. Rådets medlemmer kan tilstås en passende godtgørelse.

Hjælpe fængslerne og politiarresterne står under tilsyn af amtmanden, der med hensyn til dem har samme myndighed, som i denne lov er tillagt fængselsrådet.

§ 8. Fængselsrådet fører tilsyn med forholdene i fængslet og har besluttende myndighed i de sager, som i denne lov eller efter kongens bestemmelse er henlagt under dets afgørelse.

I tilfælde, hvor rådet er tillagt besluttende myndighed, tiltrædes det af fængslets bestyrer, ved særligt fængsel for kvinder tillige af direktøren.

For at gyldig beslutning kan fattes, må over halvdelen af medlemmerne og deriblandt formanden eller dennes stedfortræder og bestyreren eller stedfortræder for denne være nærværende. Ved stemmelighed gør formandens stemme udslaget.

Hvor det findes ønskeligt, kan fængslets præst, læge eller andre af dets tjenestemænd tilkaldes med rådgivende stemme.

I sager, som ikke tåler opsættelse, kan altid beslutning fattes af bestyreren, men beslutningen må da, såsnart ske kan, forelægges fængselsrådet til godkendelse.

§ 9. Når fængslets bestyrer ikke er tilstede, kan i sager, som ikke tåler opsættelse, beslutninger, der henhører under ham, fattes af den øverste af fængslets tilstedeværende tjenestemænd, men bestyreren bliver da uopholdelig at underrette derom.

§ 10. De af fængselsrådet eller af bestyreren fattede beslutninger kan forandres af det regeringsdepartement, under hvis overledelse fængselsvæsenet er henlagt.

Kapitel II.

Om fuldbyrdelsen af fængselsstraf.

§ 11. Fangerne må ikke til sit underhold eller forøvrigt forskaffe sig eller modtage andet, end hvad for dem er bestemt.

De skal, forsåvidt den idømte straffetid udgør mindst 6 måneder, bære en for dem foreskreven dragt. Ellers bærer fangen sine egne klæder, medmindre disse ikke findes egnede til benyttelse i fængsel.

§ 12. Fangerne skal regelmæssig beskæftiges med arbejde.

Ved bestemmelsen af dette tages såvidt muligt hensyn til den enkelte fanges evne, færdighed og fremtidige stilling.

Arbejdets udbytte tilfalder staten.

§ 13.

1. Viser fangen flid og god opførsel, kan der tilstås ham et mindre beløb som arbejdspenge. Disse kan an-

vendes til understøttelse af fangens pårørende eller til erstatning til den ved den strafbare handling fornærmede, såfremt fangen samtykker heri, eller de befinder sig i nødlidende tilstand.

2. Volder fangen forsætlig eller ved grov uagtsomhed skade, kan hans arbejdspenge anvendes til dækkelse heraf. Foruden som revselse efter § 30 kan inddragning af ikke udbetalte arbejdspenge finde sted, når fangen efter sin løsladelse viser slet opførsel. De her omhandlede beslutninger fattes af fængselsrådet, efterat fangen er givet anledning til at udtale sig.
3. Fangen har intet retskrav på de arbejdspenge, som ikke er overgivet ham til fri rådighed.
4. Kongen giver de nærmere regler om, hvorledes der under opholdet i anstalten såvel som efter løsladelsen bliver at forholde med arbejdspengene.

§ 14. Fangerne gives tilsyn af præst og læge.

Hvor det findes påkrævet, skal der meddeles dem undervisning i folkeskolens fag. Sådan undervisning bliver i regelen altid at give personer under 18 år.

I fritider bør der gives fangerne anledning til læsning af passende indhold.

§ 15. Fangerne skal, medmindre helbredshensyn forbyder det, daglig gives såvidt muligt en times bevægelse i fri luft.

§ 16. Fangerne bliver om natten at holde afsondrede indbyrdes, medmindre særlige omstændigheder gør dette utilrådeligt.

I arbejdstiden er al samtale mellem fangerne indbyrdes forbudt undtagen den, der er nødvendig af hensyn til arbejdet.

§ 17. Fængselsstraf på indtil to år bliver, forsåvidt ikke særlige omstændigheder gør det utilrådeligt, helt at udstå i enrum.

Fanger, der skal udstå tidsbestemt fængsel af længere varighed, bliver under samme betingelse at holde i enrum

i en tid fra 6 måneder indtil 4 år. Ud over 4 år kan straffuldbyrdelsen i enrum ikke udstrækkes, medmindre fangen samtykker deri, eller fortsat afsondring findes påkrævet på grund af fangens farlighed, eller han i henhold til straffelovens § 20 er dømt til længere tids enrumsstraf. Er samtykket givet, er det bindende for et år.

De her omhandlede beslutninger fattes af fængselsrådet.

§ 18. Fanger, som udstår straffen i enrum, skal holdes afsondrede fra andre fanger og i regelen beskæftiges i celle.

De skal daglig erholde besøg af fængslets tjenestemænd.

Læmpelser i afsondringen kan gøres for fanger under 18 år samt ved beslutning af fængselsrådet for ældre fanger, der ikke ellers findes uden skade at kunne udholde den, ligesåvel som for de fanger, der i mindst 2 år har hensiddet i enrum.

Findes fanger under 18 år at måtte anbringes eller beskæftiges i fællesskab med andre, bør de dog som regel holdes afsondrede fra ældre.

Hvor det af hensyn til fængslets tarv findes særlig påkrævet, kan fængselsrådet også udenfor de nævnte tilfælde undtagelsesvis beslutte lempelse i afsondringen for enkelte fangers vedkommende.

§ 19. Hvad angår de fanger, der udstår straffen i fællesskab, iagttages, at sædvansmæssige forbrydere og i det hele sådanne, der kan befrygtes at ville udøve en skadelig indflydelse på andre, såvidt muligt holdes afsondrede for sig.

§ 20. Fanger, som udholder fængselsstraf i 6 måneder eller derover, kan inddeles i klasser efter udvist flid og forhold.

I højere klasser kan tilstås større arbejdspenge, en mere udstrakt adgang til brevveksling og modtagelse af

besøg, større frihed med hensyn til fritidens anvendelse samt andre begunstigelser.

§ 21. Den, der har udstået fængsel i 1 år og to trediedele af den idømte straf, bliver at løslade på prøve, medmindre hans forhold i fængslet eller andre særlige omstændigheder gør løsladelsen utilrådelig eller ham dertil ufortjent. Løsladelsen sker på sådanne betingelser med hensyn til opholdssted, meldepligt, og forhold forøvrigt, som i ethvert tilfælde foreskrives i overensstemmelse med nærmere regler givne af kongen.

§ 22. Forøver den på prøve løsladte nogen strafbar handling, der kan medføre frihedsstraf, eller overtræder han iøvrigt de for hans løsladelse satte betingelser, kan han påny indsættes i fængslet til udståelse af den genstående del af straffen, og kommer da tiden fra løsladelsen indtil den fornyede indsættelse ikke i betragtning ved straffetidens beregning.

Ny løsladelse på prøve kan alene finde sted, hvor omstændighederne i særlig grad taler derfor.

Indsættes han ikke inden 3 år efter løsladelsen eller, om den efter dommen genstående straffetid er længere, inden udløbet af denne, og er han heller ikke inden disse tidsfrister pågrebet for igen at indsættes, anses straffen udstået.

§ 23. Den, der er dømt til fængsel på livstid, kan i overensstemmelse med reglerne i § 21 efter 20 års forløb løslades på prøve, og denne løsladelse bliver endelig, hvis han ikke inden 10 år påny indsættes eller pågribes for at indsættes.

§ 24. Den, der er dømt efter straffelovens § 65, bliver ligeledes at løslade på prøve ved udløbet af den i dommen fastsatte straffetid, såfremt det da antages uden særlig fare at kunne ske, og denne løsladelse bliver endelig, hvis han ikke inden 5 år påny indsættes eller pågribes for at indsættes. Den, der på denne måde er dømt, kan, når han ikke ved den fastsatte straffetids udløb løslades, overflyttes

til tvangsarbejdshus. I ethvert tilfælde bliver ved udløbet af hvert følgende år spørgsmålet om løsladelse at tage under fornyet overvejelse.

§ 25. De i §§ 21—24 omhandlede beslutninger fattes af fængselsrådet eller, om fangen er overført til tvangsarbejdshus, af dettes tilsynsråd og bestyrer i overensstemmelse med loven om løsgængerer m. v. af . . . § 36.

Indtil endelig beslutning er fattet om fornyet indsættelse af en på prøve løsladt, kan påtalemyndigheden lade ham pågribe.

§ 26. Ved reglement bliver at bestemme, hvor ofte brevveksling skal være fangen tilladt. Under særlige omstændigheder kan bestyreren gøre undtagelser såvel i den ene som den anden retning.

Brevveksling med andre end fangens nærmeste kan, hvor ingen særlig grund til samme er forhånden, altid nægtes. Når det på grund af særlige omstændigheder findes påkrævet, kan brevveksling med bestemte personer nægtes, også om disse hører til fangens nærmeste.

§ 27. Skrivelser til og fra fangen bliver af fængslets bestyrer eller nogen på hans vegne at læse før udleverelsen eller afsendelsen, lukkede skrivelser dog alene, for så vidt fangen ikke på forespørgsel erklærer, at han foretrækker, at de tilbagesendes, tilbageholdes indtil løsladelsen eller lades uafsendte.

Findes en fra fangen udgået skrivelse efter læsningen ikke at burde afsendes, bliver fangen at underrette herom. Findes en til ham indgået skrivelse eller nogen del af samme ikke at burde komme til hans kundskab, bliver skrivelsen at tilbageholde eller vedkommende del før udleverelsen at gøre ulæselig. Udleveres ikke skrivelsen, kan den enten opbevares til fangens løsladelse eller tilbagesendes til afsenderen eller, om denne er ukendt, tilintetgøres. Som regel bliver meddelelse om, at en skrivelse ikke udleveres fangen, at give denne og afsenderen.

§ 28. Bestemmelserne i § 26 finder tilsvarende anvendelse med hensyn til besøg.

Fangen kan afslå besøg af personer, som hverken er ansat ved fængslet eller fører opsigt med samme eller i offentlig interesse erholder adgang.

Under sådant besøg skal en fængselstjenestemand være tilstede, medmindre bestyreren tillader, at der gøres undtagelse herfra.

§ 29. Adgangen til at klage til højere myndighed såvel som til at fremsætte begæring for rette myndighed må ikke nægtes fangen. Ønsker han at få nogen sådan myndighed i tale, bliver denne at underrette derom.

§ 30. Som revselse for slet opførsel kan foruden irrettesættelse og fratagelse af tilståede begunstigelser anvendes:

1. indskrænkning af cellebesøg;
2. nægtelse af beskæftigelse;
3. berøvelse af enkelte måltider — alt for en tid af indtil 14 dage;
4. inddragning af godskrevne arbejdspenge;
5. nedsættelse i en lavere klasse;
6. indsættelse i strafcelle indtil 14 dage;
7. indsættelse i enrum for en tid af indtil en måned, således at denne tid ikke medregnes i den idømte straffetid;
8. hårdt natteleje indtil 18 dage;
9. indskrænkning af kosten til vand og brød indtil 12 dage, dog alene for personer over 18 år;
10. mørk celle indtil 6 dage;
11. legemlig revselse, dog blot på mandsfanger, som er under 18 år, eller som ere frakendte de statsborgerlige rettigheder.

Flere af nævnte revselse kan anvendes i forening.

Revselsen fuldbyrdes uanset, om den bestemte straffetid derved overskrides.

§ 31. Til betvingelse af voldsom modstand kan an-

vendes lænker, tvangstrøje eller andet for øjemedet nødvendigt tvangsmiddel.

Har en mandsfange lagt for dagen den hensigt at rømme eller vist voldsomhed eller fremført trusler, og antages det af sådan grund nødvendigt til forebyggelse af rømning eller til betryggelse af sikkerheden, kan han belægges med lænker.

§ 32. Beslutninger angående de i § 30 og i § 31, sidste led, omhandlede forholdsregler fattes, efterat fangen er hørt, og i tilfælde lægens erklæring indhentet, og bliver tillige med angivelse af grundene at indføre i en protokol.

Hvor det måtte findes nødvendigt, kan retslig undersøgelse og herunder edfæstelse finde sted.

§ 33. Beslutning om revselse, bestående i inddragning af godskrevne arbejdspenge, eller om anvendelse af legemlig revselse på fanger over 18 år eller af de i § 30 Nr. 8, 9 og 10 omhandlede revselse i over halvdelen af den tilladte tid fattes af fængselsrådet.

Ellers fattes beslutning om revselse af fængslets bestyrer, men beslutningen kan i ethvert tilfælde fordres forelagt fængselsrådet, dog uden opsættende virkning.

Revselse, hvorved straffetiden forlænges, ligesom anvendelsen af den i § 31, sidste led, omhandlede forholdsregel bliver altid at forelægge fængselsrådet til godkendelse.

§ 34. Den i straffelovens §§ 18, 19 og 23 omhandlede omsætning af fængsel og hefte til skærpet fængsel finder kun sted i den udstrækning, hvori den kan ske til hele dage.

§ 35. Den, der udstår fængsel på vand og brød, gives mellem den 4de og 5te dag en, mellem den 8de og 9de to, mellem den 12te og 13de, samt mellem den 16de og 17de tre mellemdage af sædvanligt fængsel. Han kan beskæftiges med arbejde, der ingen fare for overanstrengelse medfører.

Ved fuldbyrdelse af mørkt fængsel gives en mellem-

dag mellem den 3die og 4de dag og to mellem den 6te og 7de.

Ingen må underkastes straffe på tilsammenlagt mere end 20 dages fængsel på vand og brød eller 10 dages mørkt fængsel uden et mellemrum af henholdsvis mindst 2 uger og 1 uge.

§ 36. Findes fuldbyrdelsen af fængselsstraf på kvinde, som ammer sit under 1 år gamle barn, ikke at burde udsættes, tilstedes det hende at medtage barnet.

§ 37. Afbrydelse af straffuldbyrdelsen kan efter beslutning af vedkommende departement finde sted, når fangens helbredstilstand gør det påkrævet, eller fangen af andre vægtige grunde andrager om en kortere tids frihed.

§ 38. Ved løsladelsen bør omsorg såvidt muligt søges draget for, at fangen finder passende opholdssted og arbejde, og fængslets bestyrer bør til fremme heraf træde i forbindelse med selskaber, der virker i dette øjemed.

Den løsladte bliver, forsåvidt han ikke som fremmed udvises af riget, i regelen på den måde, som findes hensigtsmæssigst, at sende til det sted, hvor han har fast bopæl, eller til et, hvor han vides at kunne erholde arbejde, eller i mangel af sådant sted til den kommune, hvor han har sin hjemstavn.

På personer, der udstår kortere straf end fængsel på 6 måneder, kommer ovenstående bestemmelser alene da til anvendelse, hvor dertil findes særlig grund.

De ved ovenomhandlede foranstaltninger voldte udgifter kan ikke afholdes af arbejdspengene.

§ 39. Under straffetiden, herunder indbefattet den tid, hvori fangen er løsladt på prøve, kan statsborgerlige rettigheder ikke udøves.

§ 40. På fanger, der udstår fængselsstraf til afsoning af bøder, finder § 13 og § 30 nr. 4, 5, 7 og 11 ikke anvendelse.

Kapitel III.

Om fuldbyrdelsen af heftestraf.

§ 41. Inden de grænser, som af hensyn til god orden og fangetugt foreskrives, er det heftefangen tilladt selv at sørge for sit underhold ligesom for udstyret af fangerummet.

§ 42. Det er tilladt heftefangen at beskæftige sig med sådant arbejde, som han selv forskaffer sig, og som ikke strider mod god orden i fængslet. Forskaffer han sig intet sådant, pålægges der ham et såvidt muligt til hans evner og færdighed passende arbejde. I sidste tilfælde kommer reglerne i § 12, sidste led, og § 13 til anvendelse. I første tilfælde gælder det samme, forsåvidt han ikke selv sørger for sit underhold.

§ 43. Heftefangen bliver de første 6 måneder af straffetiden som regel at holde afsondret fra andre fanger. Uden eget samtykke må han ikke sættes sammen med nogen, der udstår straf af fængsel, eller som er fængslet som mistænkt for en forbrydelse, der kan medføre sådan straf.

§ 44. Det tilstedes heftefangen til de hertil bestemte tider at modtage besøg, når derved god orden i fængslet ikke forstyrres og ikke heller fare for sikkerheden voldes. Hvor dertil findes særlig grund, skal en fængselstjenestemand være tilstede under besøget.

Under de samme betingelser tilstedes der ham brevveksling. Hvor der er særlig grund til at befrygte misbrug, finder reglerne i § 27 anvendelse.

§ 45. § 11, 3die punktum, §§ 14 og 15, § 18, 2det led, § 29, § 30, undtagen nr. 5 og 11, § 31, første led, og §§ 32, 33, 36, 37 og 39 finder anvendelse også på heftefanger.

Kapitel IV.

Om behandlingen af fanger, der ikke udstår straf.

§ 46. Fange, der ikke udstår straf, bliver såvidt muligt ikke at sætte sammen med andre fanger, medmindre han samtykker deri, og det findes ubetænkeligt, eller medmindre hans alder, helbreds- eller sindstilstand gør afsondring utilrådelig.

§ 47. Kun de indskrænkninger, som fængslingens øjemed og god orden kræver, kan pålægges fangen. Bekvemmeligheder og beskæftigelser, som ikke strider herimod, er det ham tilladt at forskaffe sig. Om han ønsker det, skal han mod en passende godtgørelse søges beskæftiget med arbejde for fængslet. Fange, som ikke selv sørger for passende beskæftigelse, er pligtig at udføre det arbejde, som anvises ham. Med hensyn til besøg og brevveksling finder § 44 tilsvarende anvendelse.

§ 48. Med hensyn til fanger, der er fængslede som mistænkte for en strafbar handling, kan den ret, som har befatning med sagen, til enhver tid påbyde, at besøg alene må tilstedes i en fængselstjenestemand's overvær, ligesom brevveksling alene finde sted under iagttagelse af reglerne i § 27, samt fordre sig brevene forelagt til afgørelse af, hvorvidt de kan befordres videre eller ikke.

Når og så længe en sådan fange ved sit forhold giver grund til at befrygte misbrug, kan retten eller i påtrængende tilfælde, indtil dens beslutning kan erholdes, fængselsbestyreren ganske nægte besøg af bestemte personer eller af uvedkommende. Det samme gælder med hensyn til besøg af bestemte personer, der selv ved sit forhold har givet grund til sådan frygt.

Mundtlig og skriftlig samkvem med den beskikkede forsvarer er fangen altid tilladt uden tilsyn. Begærer han bistand til opsættelse af skrivelse til sin forsvarer eller til dommer eller påtalemyndigheden, skal sådan ydes ham.

Hverken fængselsbetjente eller andre må benyttes til at udforske ham.

§ 49. § 11, 3die punktum, §§ 14 og 15, § 18, 2det led, § 29, § 30, nr. 1, 2, 3, 6, 8, 9 og 10, §§ 31, 32, 33 og 36 finder tilsvarende anvendelse også på de i dette kapitel omhandlede fanger.

Kapitel V.

Forskellige bestemmelser.

§ 50. De nærmere regler om fængslerne, deres bestyrelse og fangebehandlingen gives af kongen eller den, han dertil bemyndiger.

§ 51. Staten overtager forvaltningen af de nu bestående fængsler — politiarresterne undtagne — med tilhørende retslokaler, vagtmesterboliger og øvrige tilliggender samt inventar og udreder fremtidig alle udgifter ved fængselsvæsenet mod sådant bidrag af fængselsdistrikterne, som nedenfor nævnt.

§ 52. Som bidrag til udgifterne ved fængselsvæsenet skal de nuværende fængselsdistrikter være forpligtede til at betale staten et årligt beløb, svarende til gennemsnittet af de udgifter, som distriktet i de sidst forløbne 5 år har havt at udrede til sine fængslers drift, eller en gang for alle det 25-dobbelte af nævnte beløb.

§ 53. Forsåvidt fængselsdistriktet består af et amt og en eller flere købstæder eller ladesteder, fordeles det i forrige paragraf omhandlede beløb efter det forhold, hvorefter udgifterne til det fælles fængselsvæsen i løbet af de sidste fem år har været udredede.

§ 54. Fængselsdistrikterne kan af kongen med stortingets samtykke helt eller delvis fritages for at udrede det i foregående paragrafer omhandlede bidrag, mod at overdrage til staten til ejendom sine fængsler med tilhørende retslokaler, vagtmesterboliger og øvrige tilliggen-

der samt foreskrevet inventar, eller mod, hvor sådan overdragelse ikke findes hensigtsmæssig, at yde et passende vederlag.

§ 55. Med hensyn til underholdnings- og varetægtspenge for gældsfinder forholder sig efter den hidtil gældende lovgivning.

§ 56. Denne lov træder i kraft fra den tid, kongen bestemmer.

Fra samme tid ophæves:

lov angående bodsfængslet af 12te juli 1848, lov om fængselsvæsenet af 13de oktober 1857, lov om forandring i bestemmelserne om fuldbyrdelse af strafarbejde af 26de juni 1893 og forøvrigt, med den af § 55 følgende begrænsning, alle ældre lovbestemmelser om fængsler og fangebehandling med undtagelse af de i den militære lovgivning indeholdte.

Kristiania i Juni 1896.

B. Getz. A. Quam. V. Scheel. Harald Smedal.
I. H. Thoresen. Fr. Woxen. H. Øverland.

Andreas Urbye.

Københavns politi i 1894.

Efter beretningen fra Københavns politi i 1894 var antallet af selvmord, såvel fuldbyrdede som forsøgte, 204, henholdsvis 119 og 85. Udførte af mænd vare henholdsvis 95 og 46 og af kvinder 24 og 39. Fremgangsmåden har i 75 tilfælde været hængning, i 10 tilfælde drukning, iøvrigt våben og gift m. m. Som årsag anføres i 37 tilfælde drik og anden udsvævelse, i 25 tilfælde sindsforvirring, i 21 nød- og nærings sorg, i 6 kærestesorg.

Løssørepanternes antal var 1551638, og de derpå givne lån udgjorde 4436006 kr. 10 øre.

Anholdte blev i alt 15888 personer, eller 14196 mandfolk og 1692 kvinder. Af det samlede antal løslodes uden videre foranstaltning 10031 mænd og 819 kvinder.

For drukkenskab anholdtes 6290, nemlig 5935 mænd og 355 kvinder.

For forbrydelser og forseelser anholdtes 2752, 2136 mænd og 616 kvinder, og mod 2728 af disse indleddes påtale ved retten. For forbrydelser mod ejendomsretten ere 49,1 pct., eller næsten halvdelen, anholdt. Af disse sigtedes 35,1 pct. for simpelt tyveri, 5,9 pct. for groft tyveri. De simple tyveriers antal udgjorde 3529, de grove 1064. I 1893 vare de tilsvarende 3963 og 1223. Således var der i 1894 for den nævnte kategori en nedgang af henholdsvis 12,3 og 5,5 pct. Af samtlige tyverier angik næsten tre fjerdedele eller 73,5 pct. koster af 10 kroners værdi eller

derunder. Af det samlede antal forbrydelser angik endvidere forbrydelser mod ejendomsretten 86,46 pct., mod sædeligheden 6,34 og mod personer 3,44. Dette sidste forholdstal viser en betydelig stigning (mod 2,20 pct. i 1893) mod tidligere år, medens de to andre tal vise en nedgang.

Af børn tiltaltes ved den offentlige politiret 365, og af disse blev 180, nemlig 175 drenge og 5 piger, tiltalte for tyveri og andre forbrydelser mod ejendomsretten. For 6 af disse børn hævedes sagen; for 82 afgjordes den med advarsel, deriblandt blev 30 revsede i hjemmet, for 10 afgjordes den i den samlede ret; 1 blev dømt til fængsel og 51 til ris. For andre lovovertrædelser tiltaltes 185.

Under de ved den samlede ret behandlede sager dømtes 14 drenge til ris, 4 drenge og 3 piger til simpelt fængsel.

Antallet af de ved den offentlige politiret behandlede sager udgjorde 18048; de idømte bøder udgjorde 181047,55 kr. For forbrydelser og forscelser domfældtes 1426, deraf 19,5 pct. til strafarbejde, 47,4 pct. til fængsel på vand og brød.

Arrestanternes antal har udgjort 9729, nemlig 7969 mænd og 1760 kvinder. Ved årets udgang var antallet 330.

Arrestdagens antal var 122618. For personer under 18 år har antallet været 9796 eller i gennemsnit 18,5 dage for hver. Af samtlige arrestdage have c. 34 pct. været tilbragt i celle, for mænd 32 pct. og for kvinder 44 pct. Forholdet mellem varetægt og straffefængsel stiller sig således, at c. 15 pct. af arrestdagene ere tilbragte med afsoning af fængsel, c. 13 pct. med afsoning af bøder og 72 pct. i varetægt.

Fangerne have været beskæftigede dels med forskellige arbejder til vedligeholdelse af arresthusene og deres inventar, dels med værkplukning og pilning af krølhår.

Den samlede arbejdsfortjeneste udgjorde 7212,62 kr.

Om pryglestraffen.

Direktøren for cellefængslet i Nürnberg, regeringsråd Baumgärtl, har i et foredrag om straffuldbyrdelsen udtalt sig således om pryglestraffen: Den legemlige revselse har ingen plads længere i strafferetten. I Baiern er den heller ikke tilladt som disciplinærstraf. Derimod består den som sådan endnu i Tyskland i Preussen, Sachsen, Mecklenburg, Oldenburg, Hamburg, Rudolfstadt og Lübeck. Den tildeles i portioner på 25—60 slag med en stok, en tyremige, en læderpisk eller et ris efter landets smag. At disciplinen i de derværende anstalter skulde være bedre eller give færre tilbagefald, har jeg imidlertid ikke hørt. Jeg vil gerne tilstå, at jeg som dommer i mange tilfælde havde ladet give prygl, hvis det havde kunnet nytte; men en næsten trettenårig erfaring som forstander for en stor strafanstalt har gjort mig til en afgjort modstander af pryglestraffen. Vel gives der tilfælde, hvor fanger bærer sig ad som dyr, men dyr tæmmer man sikrere ved hunger end ved prygl. Jeg er vis på, at af 100 tilfælde, hvor jeg havde ladet give prygl, vilde jeg have angret de 99 bag efter. Ere pryglene først uddelte, kan man ikke atter tage dem i sig. Den hungrige kan man give mad, når man ser, at straffen virker. Jeg mener, at det er uværdigt for staten, som udøver straffemagten, at gengælde råhed med råhed. Derfor hader jeg pryglestraffen og forkaster den, fordi den altid har vist sig uvirksom. Jeg forkaster den, fordi den er unødvendig. Den er en levning fra en barbarisk tid. (Bl. f. Gef. B. 30. H. 1 og 2).

En undvigelse fra Nisida.

Fra Rom skrives: Nu først ere de nærmere omstændigheder ved den dristige undvigelse af 11 galejfangere fra

øen Nisida nåede til offentligheden. Derefter har det drejet sig om de farligste forbrydere, som nogensinde have båret en italiensk galejkæde. Mer end 20 mord skulle fordeles på disse næsten alle igen indfangede 11 flygtninge. Man havde skuffet opsynet ved, at man havde lagt godt gjorte hoveder af træ på brixen og dækket dem så behændigt med tæpper, at opsynet gik forbi uden at ane noget. Imidlertid havde flygtningene afbrudt et lille tilgitret vindue, som vendte ud til en afgrund. Jernstængerne må i løbet af længere tid være savede over med beundringsværdig udholdenhed. Ved hjælp af tove nåede de ned af den lyst anstrøgne, lodrette mur til kysten uden at blive set af skildvagterne. Der fandt de en båd og styrede med den til land. I det øjeblik blev de råbt an af en båd, som kom fra bagnodirektørens bolig. Det var et selskab, som havde besøgt ham. Da man intet svar fik, kaldte man på toldvagten ved stranden, og en af den sprang netop hid, da forbryderne styrtede i land. To blev grebne efter heftig modstand, de andre ere på to nær først senere indfangede efter svære kampe med politiet. Derved ere flere carabinieri blevne alvorlig sårede, og en blev dræbt under transporten af to af de indfangede flygtninge til fængslet. En tredje fange styrtede frem fra et buskas og bibragte ham et frygteligt sår i halsen og et andet i underlivet. Medens han sank sammen, løste forbryderne de andres lænker, og alle søgte til marken. Men kort efter løb de i armene på en anden patrouille, som omringede og fangede dem. En kommission leder nu undersøgelsen af de nærmere omstændigheder. (Bl. f. Gef. B. 30. H. 1 og 2).

Regler om forbryderes indsættelse i Bods-fængslet.

(Givne af det norske justitsdepartement 30te december 1893.)

1. I bodsfænglet skal — foruden alle til strafarbejde dømte forbrydere, der, når straffen kommer til fuldbyrdelse, er under 21 år — indsættes mandlige forbrydere, som tilkendes strafarbejde for en tid af indtil 5 år, og som er i alderen fra det fyldte 21de til det fyldte 50de år.

Herfra undtages dog forbrydere, der tidligere har udstået strafarbejde i cellefængsel og som, når den senest tilfundne straf skal fuldbyrdes, har fyldt det 25de år, samt forbrydere, hvis fader eller moder er lappisk.

Skal nogen fange uden afbrydelse udstå strafarbejde efter flere ham overgåede domme, bliver ved spørgsmålet om, hvor straffen skal udstås, straffetiderne at betragte som en enhed.

2. Til strafarbejde dømte mandlige forbrydere over 21 år, der ikke i henhold til post 1 skal udstå straffen i bodsfængslet, kan, når de deri samtykker, tillades indsat der efter bestemmelse af justits-departementet i hvert enkelt tilfælde. Dog kan, når ikke særlige omstændigheder er forhånden, sådan tilladelse kun ventes meddelt, såfremt vedkommende forbryders straffetid ikke overstiger 7 år.

Hensidder angældende i en anden strafarbejdsanstalt, bør der, før sagen afgøres, afgives erklæringer fra anstaltens direktor, præst og læge om, hvorvidt de anser det hensigtsmæssigt, at han overflyttes til bodsfængslet. Lægens erklæring bør være støttet til en såvidt mulig nøjagtig undersøgelse af angældendes sindstilstand og helbredsforfatning.

Også når andragende om optagelse i bodsfængslet fremkommer fra en til strafarbejde domfældt forbryder, der ikke har påbegyndt straffens udståelse, bør behørig lægeerklæring erhverves og medsendes andragendet og sagens akter.

Reglement angående revselse for disciplinære forseelser i Bodsfængslet i Norge.

(Bifaldt ved kongelig resolution af 21de december 1893.)

§ 1. Opfører fange over 18 år sig usømmeligt, viser sig genstridig, efterladende eller forsømmelig, rømmer eller forsøger på at rømme, sætter sig eller søger at sætte sig i forbindelse med nogen, med hvem samkvem er ham forbudt, eller på anden måde forser sig mod de for fængslet gældende bestemmelser, skal direktøren have myndighed til at anvende en eller flere af følgende revselsler:

- a. Indskrænkning af besøg til det nødvendige tilsyn, i det højeste i 10 dage. I dette tilfælde bliver fangen at holde i sin celle, sålænge indskrænkningen varer, undtagen under luftningen.
- b. Berøvelse af adgang til arbejde og læsning, i det højeste i 10 dage.
- c. Indskrænkning i kosten til vand og brød, i det højeste i 5 dage.

Under revselse efter bogstav b eller c bliver fangen i regelen at hensætte i særlig strafcelle.

- d. Hensættelse i mørk strafcelle, i det højeste i 5 dage.

Det tillades ikke fanger, der hensidder i strafcelle efter bogstav b, c eller d, at komme ud undtagen under luftningen.

- e. Nedsættelse i en lavere klasse.
- f. Berøvelse af optjente arbejdspenge, hvortil dog justits-departementets samtykke for hvert enkelt tilfælde udfordres.

§ 2. Når fanger, der er under 18 år, forser sig på den i § 1 omhandlede måde, kan et eller flere af følgende revselsesmidler anvendes mod ham:

- a. Indskrænkning af besøg til det nødvendige tilsyn overensstemmende med, hvad derom i § 1 er foreskrevet.
- b. Berøvelse af adgang til arbejde og læsning efter reglerne i § 1.
- c. Nedsættelse i lavere klasse.
- d. Berøvelse af optjente arbejdspenge overensstemmende med § 1, bogstav f.

e. Berøvelse af enkelte måltider for indtil 2 dage eller formindskelse af kosten indtil halv kost for ligeså lang tid.

f. Lægelig revselse med indtil 18 slag ris.

§ 3. Der tilstedes fanger, som revses efter § 1, b—d, eller efter § 2, b, bevægelse i fri luft $\frac{1}{2}$ time om dagen.

§ 4. I straffcellerne bør ikke forefindes nogen stol, bord eller andet, der kan tjene til bekvemmelighed, og heller ikke andet lejested end en bar brix med en med strå stoppet rul til at lægge under hovedet samt et eller efter omstændighederne to sædvanlige tæpper til overbredsel. Sengklæderne borttages om dagen.

§ 5. De i § 1, bogstav c og d, samt i § 2, bogstav f, nævnte revselsler må ikke anvendes, forinden lægens erklæring er indhentet om, at fangens helbredsforfatning ej derfor er til hinder.

§ 6. Ris tildeles fangerne på den blottede bagdel. Revselsen fuldbyrdes ved en af fængslets opsynsbetjente i overvær af direktøren eller underinspektøren samt af lægen. To af fængslets funktionærer skal være tilstede som vidner.

Er fange, der er revset med ris, ikke enrumsfange, bør han umiddelbart efter revselsen hensættes i celle indtil den følgende dag.

§ 7. Enhver revselse, som i medfør af dette reglement tildeles nogen fange, bliver tilligemed oplysning om forseelsens beskaffenhed m. v. af direktøren at indføre i en avtoriseret og efter et af justits-departementet udfærdiget skema indrettet protokol.

§ 8. Ved udgangen af hvert beretningsår bliver en afskrift af den i § 7 ommeldte protokol, forsåvidt angår det i året passerende, at indsende til justits-departementet.

§ 9. Dette reglement træder i kraft fra 1 februar 1894.

Literatur.

Dr. Paul Wingo: Om fængselsstraf som årsag til sindssygdøm. Kristiania og København 1896. 20 sider.

I den foreliggende lille afhandling undersøger W., om den almindeligt hævdede påstand, at fængselsstraf er en hyppig årsag til sindssygdøm, kan stå sin prøve for en mere ædruelig analyse. At sindssygdøm optræder med betydelig større relativ hyppighed mellem strafanstaltnes beboere end mellem den øvrige befolkning er en bekendt sag. Angivelserne fra Tyskland variere mellem fra 2 til 7 pct. egentlige sindssyge straffanger foruden næsten lige så mange i højere grad psykisk abnorme. For Norge sætter W. efter de officielle beretninger tallet til 1 pct., et tal, der selvfølgelig er altfor lavt; ved en af W. forårsaget optælling i Akershus strafanstalt fandtes der 10 pct. i højere grad psykisk abnorme fanger, af hvilke antagelig halvdelen kan regnes som sindssyge. Tallet bliver altså 5 pct.*). På den anden side beregnes antallet af sindssyge i kulturlandenes hele befolkning til $4\frac{1}{2}$ pro mille. W. gør nu med rette opmærksom på, at man til sammenligning med strafanstaltnes beboere ikke kan anvende tal, der ere beregnede for alle samfundsklasser og alle aldre. Han har da for at få et til sammenligning brugbart tal udenfor strafanstalterne beregnet forholdet mellem de i Kristiania af fattigvæsenet understøttede sindssyge og det hele an-

*) For Danmarks vedkommende har jeg for tidsrummet 1863—83 efter de officielle angivelser beregnet procenttallet af sindssyge straffanger til 2, et tal, der sikkert er langt mindre end det virkelige (Sikringen af den sindssyge forbryders retsstilling 1891 p. 23).

tal understøttede voksne personer og for femåret 1889—93 fundet gennemsnitstallet for sindssyge mellem fattigbefolkningen at være 6 pct., et tal, der tager sig mærkelig ud i forhold til den officielle norske statistiks 1 pct. sindssyge i strafanstalterne og de af W. selv beregnede 5 pct.; thi man tør vel nok have lov til at antage, at sindssygdom i strafanstalterne ialfald ikke er sjeldnere end udenfor. W. mener herved at have afkræftet det bevis for fængselsstraf som årsag til sindssygdom, som man har søgt i det høje antal sindssyge i strafanstalterne. Imidlertid er det materiale, der ligger til grund for disse statistiske undersøgelser, vel — som W. selv angiver — ikke ganske ufejlbart ligesålidt som det, der kan benyttes til sammenligning mellem fællesfængslets og cellefængslets betydning for opståelsen af sindssygdom; den officielle statistik viser her 1,2 pct. sindssyge fællesfanger og kun 1 pct. sindssyge cellefanger, medens den almindelige anskuelse må siges at være, at sindssygdom optræder hyppigst mellem cellefanger.

Da man ingen vegne synes at kunne komme ad statistisk vej, går W., efter at have fastslået, at der ikke findes nogen sindssygdomsform, der er karakteristisk for fængslet, over til nærmere at undersøge, hvilken vejledning til værdsættelsen af fængselsstraffens betydning for opståelsen af sindssygdom der kan fås ved at analysere en række tilfælde af sindssygdom, som dels i 1893—95 ere indtrufne mellem varetægtsfangerne i Kristiania distriktsfængsel og dels i 1888—95 ere optrådte mellem fangerne i de norske strafanstalter og have nødvendiggjort en indlæggelse på sindssygeanstalter. De førstes antal er 35, de sidstes 45, men af disse har W. kun eftersporet de 29, der ere indlagte på Gaustad. Da 4 af disse 64 tilfælde tilhøre begge klasser, råder W. altså over et materiale på 60 personer. Kun hos 16 (9 varetægts- og 7 straffefanger) af disse er der under fængsels-tiden opstået akutte sindssygdomsanfald, medens det følgerlig hos da øvrige 44 må have drejet sig om tidligere miskendte sygdomme, der først ere erkendte i fængslet og strafanstalten eller om recidiverende mere kroniske sygdomme. Hos 11 af disse 16 sindssyge har der imidlertid kunnet påvises andre momenter (alkoholisme, slag på hovedet, anæmi, sindsbevægelser o. l.), der antagelig have spillet en fremtrædende rolle som sygdoms-

årsag ved siden af fængsels- og strafanstaltsopholdet. Og kun hos 5 (1 varetægts- og 4 straffefanger), hvilke W. alle mener at kunne betragte som degenererede individer, synes der med rette at kunne angives fængselsstraf som årsag til sindssygdom. De 4 straffanger vare alle cellefanger. —

Selvfølgelig er der, som W. anfører, på forhånd ingen grund til at antage, at det regelmæssige liv i den sundt indrettede strafanstalt skulde kunne fremkalde sindssygdom, så meget mindre, som de allerfleste af fangerne i strafanstalten have bedre bolig, klæder og kost end ude i det frie liv, hvor de ere udsatte for alle mulige, skadelige potenser, medens deres helbred i strafanstalten nøje overvåges. Man må også indrømme W., at man tidligere har været for tilbøjelig til uden videre at lægge ansvaret for i strafanstalten optrædende sindssygdomstilfælde over på selve fængselsstraffen og til at overse, at mange af de sindssygdomstilfælde, der fra strafanstalten indlægges på sindssygeanstalten, i virkeligheden have bestået, inden straffens afsoning begyndte — blandt andre har dog også jeg i den tidligere citerede afhandling stærkt akeentueret, at en meget stor del af de sindssygdomstilfælde, der erkendes i strafanstalten, utvivlsomt have bestået inden domfældelsen. Der er heller ingen tvivl om, at mange, ja, måske de fleste sindssygdomsanfald, der virkelig opstå i strafanstalten, ramme medfødt degenererede individer, der have haft lige langt til forbrydelse og sindssygdom og fremtræde som næsten spontane udbrud; men man må dog her ikke helt undervurdere den indflydelse, som overgangen fra et ubundent liv til strafanstaltens stærkt disciplinerede forhold udøver. Og ved de ikke medfødt degenererede individer, hos hvilke der jo også undertiden under opholdet i strafanstalten opstår sindssygdom, må det dog erindres, at sindssygdom så at sige aldrig fremkaldes ved én årsag alene, og at selv om man hos et individ kan påvise arvelig disposition til sindssygdom, alkoholisme, modtagne slag på hovedet, anæmi, tidligere rakitis, syfilis o. l., så er derved ikke udelukket, at fængselsstraffen kan have spillet en medvirkende rolle ved sindssygdommens opståen og derfor må bære noget af skylden. Det er altid vanskeligt at analysere hvert enkelt tilfældes årsagsforhold og udrede, hvilken rolle der spilles af de nævnte prædisponerende momenter, og hvilken af dem der skaffes tilveje

ved selve de ved fængselslivet forandrede livsforhold og ved de psykiske rørelser (anger, skam etc.), der ofte træde stærkt frem under straffens afsoning. Selv om vor tids udviklede strafanstalts hygiejne og den stigende opmærksomhed, dommeren henvender på de tiltaltes mentale tilstand, utvivlsomt har formindsket antallet af de i strafanstalten optrædende sindssygdomstilfælde, tror jeg dog, at sindssygdom vil være en hyppig gæst her, væsenlig fordi der mellem forbryderne findes en stor mængde medfødt degenererede og psykisk abnorme individer, der let drives over i sindssygdom tildels på grund af fængselsstraffen. Akershus strafanstalt indeholdt jo 10 pct. i højere grad psykisk abnorme individer, lignende tal ere fundne andensteds, og også i de danske strafanstalter er disses antal sikkert betydeligt*). Straf kan nu engang ikke være nogen behagelighed, og man vil naturligvis vanskeligere end andensteds kunne undgå tilfælde af sindssygdom i strafanstalten. Men når man på forhånd ved, at sindssygdom her hyppigt og fortrinsvis optræder mellem de psykisk abnorme, fanger, om hvilke erfaringen har godtgjort, at de kun tåle den disciplin, hvortil de utvivlsomt trænge, når der samtidig individualiseres stærkt, bliver spørgsmålet dog, om man ikke hellere til en anden og særlig straf må udsondre de medfødt degenererede, psykisk abnorme forbrydere. Thi i strafanstalten kan der absolut ikke individualiseres.

Chr. Geill.

Société gén. des Prisons nr. 5 1896. Indhold: Selskabets møde i decbr. 95. Belgiens fængsler, af I. Drioux. Tvangsarbejdshusenes reform i Tyskland; af L. Rivière. Mødet i jan. 96. Børnene i Paris's fængsler; af H. Alpy. Sèrvitude penale et Hard Labour; af P. Baillièrè. Den retslige og penitentiære organisation i Canton Tessin; af L. Rivière. Mødet i febr. 96. Forslag til en russisk straffelov; af E. Garçon. En historisk oversigt over det svenske penitentiære system; af E. Levylier. Mødet i marts 96. De ny doktriner i strafforetten; af E. Gauckler. Prostitutionen blandt mindreårige; af G. Leredu. Mødet i april 96. De penit. kongresser og møder i udlandet; af L. Rivière. Den lovlige kamp mod anarkiet; af

---

*) Jfr. sikringen af den sindssyge forbryders retsstilling nr. 23.

F. Dreyfus. Mødet i maj 96. Understøttelsen af oldinge; af L. Rivière. Drabsforbrydelsen; af C. de Venge. Mødet i juni 96. Transportationen i Tyskland; af R. Salèilles. Selskabet for og afdelingen for unge fanger i Marburg; af A. Marcovitch.

Tidsskrift for Retsvidenskab. 9 årg. 2—3 hefte 1896. Indhold: Også lidt om løsøreoverdragelse efter dansk ret; Ernst Møller. Den tyska rigslagen ang. »Die Abzahlungsge-
schäfte« af 16 maj 1894, dess tillkomst dess betydelse; P. R. Rabe. Gennemgående konnossementer; Kristen Johansen. Det tyske udkast til borg. lov; Fred Stang. De nord. landes lovgivning i 1894. Nord. literatur. Frem. literatur. Mindre meddelelser.

Nyt jur. arkiv. Afd. II. Hefte 2—3. 1896. Indhold: Skiftesstadgan; af P. Isberg. Den nya lagstiftningen om jordstykning; af H. J. Westring. Lag om hemandsklyfning, ägo-
styckning och jordafsöndring. Det nya jorddelings institutet ägo-
styckning; af E. Herslow. Svenska fångvårdens utveckling; af S. Wieselgren.

Blätter für Gefängnissskunde. 1896. H. 1—2. Indhold: Deportation af fanger; af Braune. Unge fanger og deres behandling; af Peters. Reglement for Japans fængsler, oversat af Takeda.

Schweiz. Zeitschrift für Strafrecht. 1—3 h. Indhold: Et bidrag til den straf. behandling af presseforseelser; af dr. H. David. Den betingede domfældelse. Resultatet af dens anvendelse i kanton Genf; af E. Picot. Drabsforbrydelsen i den rom. ret efter Sulla's straffelovgivning; af dr. Hiltzig. Sveitsisk straffelovbog; kommissionsudkast. Forbundets og kantonernes straffelovgivning 1892 til 1895. Afgørelser i straffesager. Motivet i udkast til en svejsisk straffelovbog; af Stooss. Løsladelsen af varetægt mod kaution; af dr. Melliger. Udtalelser af den østerrigske straffelov; af Stooss. Forbrydelse hidført ved efterladenhed; af Stooss. Usædelige handlinger, begåede af læger af Stooss.